

Vergaderjaar 2005–2006

30 131

Nieuwe regels betreffende maatschappelijke ondersteuning (Wet maatschappelijke ondersteuning)

Nr. 98

VERSLAG VAN EEN WETGEVINGSOVERLEG

Vastgesteld 26 januari 2006

De vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport¹ heeft op 23 januari 2006 overleg gevoerd met staatssecretaris Ross-van Dorp van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over het **wetsvoorstel Nieuwe regels betreffende maatschappelijke ondersteuning (Wet maatschappelijke ondersteuning) (30 131)**.

Van het overleg brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Blok

De griffier van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Teunissen

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Kalsbeek (PvdA), Buijs (CDA), Atsma (CDA), Arib (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Kant (SP), Blok (VVD), voorzitter, Smits (PvdA), Örgü (VVD), Verbeet (PvdA), Van Oerle-van der Horst (CDA), ondervoorzitter, Vergeer (SP), Vietsch (CDA), Joldersma (CDA), Varela (LPF), Van Heteren (PvdA), Smilde (CDA), Nawijn (LPF), Van Dijken (PvdA), Timmer (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Kraneveldt (LPF), Schippers (VVD), Omtzigt (CDA), Azough (GroenLinks), Koşer Kaya (D66) en Van der Sande (VVD).

Plv. leden: Rouvoet (ChristenUnie), Verdaas (PvdA), Ferrier (CDA), Çörüz (CDA), Blom (PvdA), Halsema (GroenLinks), Gerkens (SP), Veenendaal (VVD), Hamer (PvdA), Weekers (VVD), Tjon-A-Ten (PvdA), Aasted Madsen-van Stiphout (CDA), Ormel (CDA), Koomen (CDA), Van As (LPF), Waalkens (PvdA), Mosterd (CDA), Bussemaker (PvdA), Heemskerk (PvdA), Oplaat (VVD), Hermans (LPF), Hirsi Ali (VVD), Eski (CDA), Van Gent (GroenLinks), Bakker (D66) en Nijs (VVD).

Stenografisch verslag van een wetgevingsoverleg van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Maandag 23 januari 2006

Aanvang 11.15 uur

Voorzitter: Blok

Aanwezig zijn 11 leden der Kamer, te weten:

Azough, Bakker, Blok, Kant, Kraneveldt, Van Miltenburg, Mosterd, Oerle-van der Horst, Rouvoet, Verbeet en Van der Vlies,

en mevrouw Ross-van Dorp, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, die vergezeld is van enige ambtenaren van haar departement.

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel **Nieuwe regels betreffende maatschappelijke ondersteuning (Wet maatschappelijke ondersteuning) (30 131).**

De **voorzitter**: Ik open de vergadering en heet de staatssecretaris en de belangstellenden van harte welkom.

De heer **Mosterd** (CDA): Voorzitter. Weinig wetten hebben vooraf tot zo veel discussie aanleiding gegeven als juist de Wet maatschappelijke ondersteuning. Reeds op het moment van publicatie van de contourennota startte de discussie in alle hevigheid. De betrokkenheid was en is groot, en het gaat dan ook ergens over. Het uitgangspunt van de wet wordt in het veld en in de politiek wel breed onderschreven, maar dan volgen bij vele instanties de bezwaren. Wij delen binnen de CDA-fractie deze bezwaren niet, maar wij hebben het wel, gelet op de onzekerheid die in het veld bestaat, nodig geacht om een aantal verbeteringsvoorstellen in te dienen, om de positie van de cliënt in de WMO ook in de toekomst beter te garanderen. Dat hebben wij gedaan middels amendementen, samen met de coalitiepartners, waarmee uiteindelijk gelukkig ook vele anderen hebben ingestemd. Wij menen dat lokale bestuurders en cliëntenorganisaties vanuit de praktijk prima uit de voeten zullen kunnen met de WMO, die uitgaat van ondersteuning die mensen nodig hebben. Waar is dat beter vast te stellen dan op het lokale niveau, dicht bij mensen? Wie kan beter de regie voeren over al die instanties en personen die zich bezighouden met die ondersteuning dan de overheid die het dichtst bij de mensen staat, de gemeente? Waar kunnen mantelzorg, vrijwilligerswerk en professionele ondersteuning beter op elkaar worden afgestemd dan op lokaal niveau? Daar kan

individueel maatwerk worden geleverd; daar kan het best worden bepaald wat de mensen zelf kunnen, wat hun eigen verantwoordelijkheid is en hoe zij in een positie kunnen worden gebracht waarin zij daadwerkelijk invulling kunnen geven aan die eigen verantwoordelijkheid.

Voor de CDA-fractie is het essentieel dat de gemeenten deze regiefunctie waarmaken. Dat willen zij ook waarmaken; die signalen bereiken ons ook. De gemeente moet er samen met alle belanghebbenden voor zorgen dat er een goed integraal aanbod van voorzieningen is, zowel voor individuele als voor collectieve voorzieningen. De gemeente moet daarbij niet verstrikt raken in uitvoeringstechnische zaken. De WMO legt terecht het primaat voor de uitvoering bij de private instelling. In het kader van de integrale aanpak is het logisch dat ook de Wet werk en bijstand bij de uitvoering van de WMO wordt betrokken; niet om bijvoorbeeld huishoudelijke zorg zomaar te laten uitvoeren door bijstandsgerechtigden, maar wel om bijstandsgerechtigden in het kader van participatie en reïntegratie in te zetten in de dienstverlening voor de WMO. Dit biedt kansen, zowel voor de bijstandsgerechtigden als voor de uitvoering van de WMO. Wij noemen ook nadrukkelijk de maatschappelijke stage in dit verband.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik neem aan dat mensen uit de Wet werk en bijstand die u wilt inzetten in de thuiszorg dan eerst een opleiding hebben gehad die vergelijkbaar is met die van de mensen die dat werk nu doen.

De heer **Mosterd** (CDA): Ik heb mij er helemaal nog niet over uitgelaten op welke plaatsen mensen moeten worden ingezet, maar ik kan u geruststellen. Het gaat mij erom dat het een weg is die voor de betrokkenen tot participatie en reïntegratie leidt. Daar zit scholing altijd bij. In de Wet werk en bijstand is die ook opgenomen. U hoeft dus niet bang te zijn dat het CDA zou willen dat deze mensen zomaar taken van andere huishoudelijke verzorgenden overnemen. Er zijn echter ook andere zaken binnen de WMO waarvoor men best mensen kan inzetten. Men kan ook best scholing geven zodat de reïntegratie beter van de grond komt. Hier liggen kansen.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Dat ben ik helemaal met de heer Mosterd eens. Ik stel echter wel vast dat ook hij zegt dat de huishoudelijke hulp die nu door de thuiszorg

wordt gegeven meer is dan poetsen en dat de mensen een opleiding dienen te hebben die hen in staat stelt om dat werk goed te kunnen verrichten.

De heer **Mosterd** (CDA): Vanzelfsprekend zullen mensen zodanig moeten zijn opgeleid dat zij het werk daadwerkelijk aankunnen. Als zij het niet aankunnen, moeten zij er niet voor worden ingezet. Op het aspect "kwaliteit" kom ik later nog terug.

Mevrouw **Kant** (SP): Ik ben toch wel ongerust over de opmerking die de heer Mosterd heeft gemaakt. Hij legt immers wel degelijk een link tussen de mensen die nu in de bijstand zitten en de zorg die moet worden gegeven aan de mensen die deze nodig hebben. Hij zegt dat hij straks zal ingaan op kwaliteitseisen, maar ik roep hem op om nu al meteen duidelijk te zijn. De mensen die nu de huishoudelijke zorg – en ik zal het de hele dag "huishoudelijke zorg" blijven noemen – geven, zijn daarvoor opgeleid en gekwalificeerd. Wil de heer Mosterd dat aantasten? Zegt hij dat het ook mensen zonder opleiding kunnen zijn? In het bijzonder noemde hij net immers het voorbeeld van de maatschappelijke stage. Dat is een ontzettend goede zaak, maar niet ter vervanging van de zorg zoals die nu wordt geboden.

De heer **Mosterd** (CDA): Mevrouw Kant heeft mij niet horen zeggen dat de maatschappelijke stage hiervoor een vervanging is. Ik heb alleen gewezen op de mogelijkheden die erdoor worden geboden. Ik wil nog een ander voorbeeld noemen, dat naar ik verwacht ook door mevrouw Kant zal worden onderschreven. Wij zien her en der boodschappendiensten voor vereenzaamde mensen van de grond komen. Waarom zouden wij niet kunnen bekijken om mensen in de WWB daarvoor in te zetten? Via een opleiding kan dit deze mensen ook naar het uitoefenen van andere functies leiden. Zo zouden zij zelfs een vaste baan kunnen krijgen. Dat heb ik op het oog. Als wij een dergelijke samenwerking niet tot stand brengen, laten wij kans liggen. Dat wilde ik even onder de aandacht brengen.

Mevrouw **Kant** (SP): Maar het is geen antwoord op mijn vraag. Ik wil dat de heer Mosterd de garantie geeft dat de huishoudelijke zorg zoals deze nu wordt gegeven door mensen die daarvoor zijn opgeleid en gekwalificeerd, in stand moet blijven. Dat was mijn vraag. De heer Mosterd kan daarop gewoon "ja" antwoorden.

De heer **Mosterd** (CDA): Ja, dat zou kunnen. Ik heb gezegd dat wij de kwaliteit van de huishoudelijke zorg willen handhaven. Ik heb mevrouw Verbeet al geantwoord dat ik daarop nog zal terugkomen. Mevrouw Kant krijgt nu hetzelfde antwoord.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik wil graag wachten tot het antwoord straks komt. Het is echter de vraag waarom het antwoord niet nu kan worden gegeven. Mijn vraag aan de heer Mosterd ligt in het verlengde van de vorige. Hij stelt dat de zorg moet worden gegeven door gekwalificeerde mensen, die natuurlijk een goede opleiding moeten hebben gehad. Dat brengt ons vanzelfsprekend bij de vraag, wat dit betekent voor de stellingname van de CDA-fractie ten aanzien van de uitvoering van de huishoudelijke zorg door bijvoorbeeld schoonmaakbedrijven. Welke eisen worden daaraan

gesteld? Zullen er drempels voor worden opgeworpen? Hoe gaan wij een en ander waarborgen en controleren?

De heer **Mosterd** (CDA): Ik wil op dit punt graag straks in zijn totaliteit antwoorden.

De **voorzitter**: De heer Mosterd vervolgt zijn betoog.

De heer **Mosterd** (CDA): Voorzitter. Gemeenten moeten met cliënten, organisaties en aanbieders een WMO-plan opstellen. Dat plan moet in de lokale samenleving worden gedragen. Wanneer het opstellen van dit plan zorgvuldig gebeurt, kunnen onder regie van de gemeente verbindingen tot stand worden gebracht in de lokale samenleving, die voor iedereen positief werken. Dat is een cruciaal punt. Deze verbindingen zullen de fragmentatie in de samenleving tegengaan, de vereenzaming bestrijden, de participatie bevorderen en bewerkstelligen dat vrijwilligerswerk optimaal kan worden ingezet als aanvulling op de professionele zorg. Dat heeft het CDA met de WMO voor ogen. Om dit mogelijk te maken, is enthousiasme nodig bij alle partijen op lokaal niveau en in het bijzonder bij de gemeente als regievoerende partij. Wij zien dit enthousiasme al op veel plaatsen. Dat is goed, maar het kan nog beter. En snelle invoering is nodig om de lokale partijen snel aan de gang te laten gaan met deze WMO. De CDA-fractie zet zich in voor een snelle en zorgvuldige invoering.

De CDA-fractie waardeert het dat de regering in de nota naar aanleiding van het verslag de Kamer op verschillende punten tegemoet is gekomen ten aanzien van de compensatieplicht. De CDA-fractie heeft vertrouwen in de gemeenten als regievoerder. Dat kan niet genoeg worden gezegd. Maar het betekent niet dat wij de WMO zomaar over de schutting kunnen gooien. Een breed draagvlak in de samenleving is belangrijk. Mensen die ondersteuning nodig hebben, moeten erop kunnen rekenen dat zij deze daadwerkelijk zullen ontvangen. Dat heeft het CDA vanaf het begin gezegd. Daarom is het goed dat er extra waarborgen in de WMO worden opgenomen.

In de tweede nota van wijziging kiest de regering in dat kader voor een tijdelijke zorgplicht op het moment van de eerste evaluatie, voor de huishoudelijke hulp, voor scootmobielen en voor rolstoelen. Het CDA hecht aan een zorgplicht. Dat hebben wij steeds gezegd. Wij vinden de formulering echter niet ideaal. Die biedt onvoldoende garanties voor cliënten en beperkt ook weer de beleidsvrijheid van gemeenten. Daarom hebben wij na ampele overwegingen gemeend, samen met de coalitiepartners een amendement te moeten indienen waarin de zorgplicht wordt vervangen door de compensatieplicht. Wij vinden dat door het nieuwe artikel 4 duidelijker naar voren komt wat het doel van de participatie is en welk resultaat moet worden bereikt. Met de geboden ondersteuning moet in elk geval worden gezorgd dat de cliënt, de burger, in staat is om zelf een huishouden te voeren, zich in en om de woning te verplaatsen, zich lokaal per vervoermiddel te verplaatsen, medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan. De compensatieplicht is bovendien niet tijdelijk, maar biedt structureel duidelijkheid wat de cliënt van de gemeente mag verwachten.

Mevrouw **Kant** (SP): De heer Mosterd hecht aan de zorgplicht, maar met de nota van wijziging is die er slechts voor een aantal vormen van zorg en slechts

tijdelijk. Dat vindt hij te beperkt. Daarom komt hij met de coalitie met een alternatief. Dat is in ieder geval beter dan wat er nu ligt, maar ik heb er nog een vraag over. Wie gaat bepalen wat gecompenseerd moet worden?

De heer **Mosterd** (CDA): Als men het amendement en de toelichting goed leest, gaat het om de zaken die ik net heb genoemd. Er staat ook in dat gemeenten mensen met een beperking zodanig moeten compenseren dat hieraan wordt voldaan.

Wie gaat bepalen of eraan wordt voldaan? In eerste instantie is dat de gemeente. Wanneer de gemeente daaraan onvoldoende tegemoetkomt, heeft de cliënt altijd de beroepsmogelijkheden die in de wet zijn opgenomen. De positie van de cliënt, van de burger, wordt met de compensatieplicht in de WMO duidelijk versterkt.

Mevrouw **Kant** (SP): Dat ben ik met de heer Mosterd eens. Ik ben er niet tevreden over, maar het is beter dan wat er nu ligt. Hij zegt dat de gemeente het gaat bepalen. Moet iemand die er ontevreden over is echter naar de rechter gaan of ziet de heer Mosterd andere mogelijkheden om die compensatie te geven? Ik maak mij zorgen dat wij straks wel een wet hebben waarin in algemene termen is opgenomen dat de compensatie er moet komen, maar niet wordt geregeld hoe die er komt. Misschien moeten de mensen helemaal naar de rechter om compensatie te krijgen.

De heer **Mosterd** (CDA): Ik ga ervan uit dat in verreweg de meeste gevallen de belanghebbende bezwaar maakt bij de gemeente zelf, die de beschikking heeft afgegeven. Men kijkt dan of men er samen uit komt. In heel veel gevallen zal het zo zijn. Lukt het niet, dan zijn verdere procedures mogelijk. Ik ga ervan uit dat cliënt en gemeente het op lokaal niveau goed kunnen oplossen, net zoals in heel veel andere zaken. Waarom zouden wij het hier anders doen?

Mevrouw **Kant** (SP): Omdat wij met de WVG niet zulke goede ervaringen hebben. Wat vindt de heer Mosterd van de suggestie om de mensen de mogelijkheid te geven om een soort second opinion te vragen en niet weer met de eigen gemeente in de clinch te moeten? Die gemeenten hebben hun eigen redenen om te willen beknotten. Is er niet een onafhankelijke second opinion mogelijk, waarop mensen een beroep doen voordat zij helemaal de weg naar de rechter moeten gaan?

De heer **Mosterd** (CDA): Ik heb al gezien dat die suggestie van verschillende zijden wordt gedaan. Ik wil wel kijken welke mogelijkheden er zijn. Er zijn echter al zoveel mogelijkheden om in beroep te gaan. Ik vraag mij werkelijk af of er meer nodig is. Mevrouw Kant spreekt over beknotten door de gemeenten. Wij kijken er positiever tegenaan. De gemeenten leveren graag een integraal aanbod. Ik zie de beknutting nog niet zo. Ik ben nog niet zover dat ik het voorstel tot een second opinion al steun.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): De heer Mosterd sprak over draagvlak voor het wetsvoorstel. Ik bespeur pas de laatste dagen enig draagvlak voor het wetsvoorstel, door de vergaande amendementen die onder andere door de

coalitiepartijen zijn ingediend. In hoeverre is het voor het CDA blijkbaar nodig om het wetsvoorstel te redden?

De heer **Mosterd** (CDA): Wij willen altijd van alles redden, het gaat erom dat wij gewoon allerlei zaken erg goed willen regelen. Er was een wetsvoorstel met een heel goede visie, waar wij volledig achter staan. Maar je luistert ook goed naar wat er uit het veld naar voren wordt gebracht; je luistert natuurlijk naar de gemeenten, die deze taken moeten gaan uitvoeren, maar ook naar de burgers die er direct mee te maken krijgen. Op een gegeven moment kom je dan tot de slotsom dat je de positie van de burgers niet sterk genoeg vindt. Die willen wij dan ook op een paar punten versterken, daar hebben wij in de coalitie serieus over gesproken. Ik ben blij dat wij uiteindelijk overeenstemming hebben kunnen bereiken over drie amendementen. En het blijken toch wel aardige amendementen te zijn, gelet op de ondersteuning die ze in de Kamer krijgen. Ik ben daar ontzettend dankbaar voor.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik ben het volledig met u eens dat er geluisterd moet worden naar de organisaties en naar de burgers, maar het zegt voor mij nogal wat dat de staatssecretaris dit blijkbaar niet heeft gedaan.

De heer **Mosterd** (CDA): Met die redenering gaat u ook weer heel kort door de bocht, want uit de nota naar aanleiding van het verslag en de nota naar aanleiding van het nader verslag blijkt dat de regering wel degelijk geluisterd heeft. Maar op een gegeven moment vraag je je samen af of het niet nog iets beter zou kunnen, daarom hebben wij die amendementen ingediend. Ik ben zeer benieuwd naar de visie van de staatssecretaris, maar ik kan me niet voorstellen dat zij het geen goede voorstellen zou vinden. Nee, ik denk dat zij het van harte met mij eens is.

De **voorzitter**: Een geval van voorkennis...

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik zal deze kans voor open doel laten liggen, voorzitter. Ik ben het met de heer Mosterd eens dat een compensatieplicht een belangrijke verbetering is. Ik heb het amendement hierover niet voor niets graag ondertekend. Het heeft wel één zwak punt, want het gaat om een resultaatsverplichting en het is de vraag of je objectief kunt vaststellen of een gemeente daaraan heeft voldaan; bij mobiliteit is het misschien iets makkelijker dan bij verzorging of begeleiding. Maar even los van de procedure van bezwaar en beroep, die ook wel weer nadelen kent, behoort hier niet bij dat wij van de gemeenten vragen, een beslissing extra zorgvuldig te motiveren op basis van de centrale gedachte van de WMO, namelijk het bevorderen van zelfredzaamheid en participatie? Ik heb hierover met steun van PvdA en VVD een amendement ingediend. Behoort het er niet bij dat de gemeente moet argumenteren dat haar beslissing bijdraagt aan de zelfredzaamheid en de participatie van de cliënt? Ik vrees dat wij er anders geen greep op krijgen.

De heer **Mosterd** (CDA): Ik ben het met u eens dat een gemeente een beslissing zorgvuldig moet beargumenteren. Als een gemeente dit niet doet, is ze al bij voorbaat

kansloos bij bezwaar en beroep. De vraag is of dit voldoende is. U meent er nog een schepje bovenop te moeten doen; ik wil er nog wel eens naar kijken, maar ik wil eerst even horen of het nodig is of dat het iets is wat de gemeente automatisch al moet doen, omdat ze anders haar beslissing bij beroep en bezwaar nooit overeind kan houden.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Het gaat erom of de CDA-fractie het nodig vindt. Vindt u het nodig om bij deze vrij ingrijpende stap om het compensatiebeginsel compleet recht te doen een motiveringsplicht aan de gemeente op te leggen die een stapje verder gaat dan de algemene motiveringsplicht, opdat er extra rechtsbescherming voor de burger ontstaat? Of laat u het graag aan de gemeenten over?

De heer **Mosterd** (CDA): Ik heb zelf geen aanleiding gezien om zo'n amendement in te dienen of het al bij voorbaat te steunen. Als u straks kunt aantonen dat het amendement echt een verbetering betekent, dan is er natuurlijk met ons te praten. Op dit moment hebben wij al heel veel bezwaar- en beroepsprocedures. Natuurlijk wil ik een sterke positie van de cliënt, maar ik wil ook voorkomen dat wij weer een enorm woud aan regels ooptuigen.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Hier sluipt een klein misverstand in. Dit is niet een extra beroep- of bezwaarprocedure. Het is juist ter voorkoming van beroep en bezwaar. Dat moet u extra aanspreken. Als een gemeente verplicht is om zorgvuldig te motiveren hoe de concrete beslissing bijdraagt aan het WMO-doel van participatie en zelfredzaamheid, dan komt er helemaal geen bezwaar- of beroepsprocedure. Ik beveel het extra warm in uw belangstelling aan.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik ben het met mevrouw Azough eens dat er heel veel is verbeterd in de laatste weken. Het is mooi dat wij daarvoor de tijd hebben genomen, want er verandert heel veel. Ik steun het punt dat de heer Rouvoet aansnijdt; ik heb het amendement om die reden meeondertekend. Ik vind het ook heel belangrijk dat wij in de WMO, net als in de cure en de verdere care, de mogelijkheid van een second opinion invoeren. Dat zou een heleboel gedoe kunnen schelen. Het is veel gemakkelijker en veel dichterbij voor mensen in de buurt. Mediation is ongeveer het meest normale wat je kunt doen en het scheelt heel veel geld voor juristen. Wil de heer Mosterd toch overwegen om het amendement te ondersteunen dat ik mede namens de heer Bakker van D66 aan hem heb voorgelegd? Wil hij meedenken over de mogelijkheid van een second opinion?

De heer **Mosterd** (CDA): Ik wil best daarin meedenken; dat beloof ik ook. Maar ik wil toch de overtuiging hebben dat het iets wezenlijks toevoegt en dat wij niet iets extra regelen wat in feite al ligt opgesloten in bezwaar- en beroepsprocedures. Ik wacht de antwoorden van de regering af. Daarna zullen wij kijken wat wij hiermee doen.

Goede cliëntenparticipatie is cruciaal voor het welslagen van de WMO, voor draagvlak, betrokkenheid en enthousiasme. Dat bereik je alleen wanneer je vanaf het begin cliënten, vrijwilligersorganisaties, aanbieders,

burgers en andere actieve organisaties op dit terrein bij de WMO-planvorming betreft. Het spreekt voor zichzelf dat deze organisaties voldoende gefaciliteerd moeten worden om dit werk te kunnen doen. Cliëntenparticipatie betekent voortijdig cliënten erbij betrekken, goede informatie geven en letten op groepen die niet nadrukkelijk zelf voor hun belangen opkomen.

In de gemeenteraden moet bovendien nadrukkelijk aan de orde komen hoe met de belangen en behoeften van cliënten is omgegaan. Wij hebben daarom samen met de coalitiepartijen een amendement opgesteld dat de positie van de cliënt verder versterkt. Het uiteindelijke WMO-plan dat door de raad wordt vastgesteld, moet het plan zijn van de lokale gemeenschap. Dan ben je goed bezig met de participatie. Mijn fractie is blij met de extra middelen die worden ingezet voor verbetering van de cliëntenparticipatie op lokaal niveau en met de toezegging dat wordt gezien of structurele financiering nodig is. Het CDA vindt het belangrijk dat de LOREP hierbij samenwerkt met landelijke organisaties zoals ouderenbonden en gehandicaptenorganisaties. Betekent dit dat de lokaal gerichte projecten van deze organisaties – ik heb gehoord dat men daar nadrukkelijk mee bezig is – ook via de LOREP ondersteuning kunnen ontvangen? Graag verneem ik het antwoord van de regering hierop. De CDA-fractie is tevreden dat nu in de wet is opgenomen dat gemeenten aandacht moeten besteden aan kleine groepen en zich op dat punt ook horizontaal moeten verantwoorden. Voorkomen moet worden dat alleen de meest weerbaren en meest assertieven die ondersteuning krijgen. Het gaat erom, die mensen die niet voor zichzelf kunnen opkomen, en mensen die vereenzaamd zijn, te bereiken met één zorgloket. In de visie van het CDA kan een goede uitvoering van de WMO niet zonder een goed functionerend zorgloket, juist voor de minder weerbare cliënt die niet thuis is in de wereld van de aanvraagprocedures. Een goed zorgloket maakt het aanvragen van ondersteuning heel eenvoudig. De cliënt hoeft niet het verschil te kennen tussen WMO, AWBZ, zorgkantoor enzovoorts. Weten wat je nodig hebt, is dan genoeg. De mensen achter het loket regelen de rest. Daarom heeft de CDA-fractie samen met andere fracties een amendement ingediend om de eenloketfunctie te versterken. Door dit amendement wordt in lid 2 van artikel 5 bepaald dat gemeenten in de verordening moeten aangeven hoe mensen toegang tot de individuele voorzieningen krijgen, hoe de samenhang met de AWBZ is geregeld en hoe maatwerk wordt geboden.

Nog belangrijker dan de zorgplicht op zichzelf is natuurlijk wat mensen daarvan kunnen verwachten. Wij vinden dat de burgers bij een laagdrempelig zorgloket moeten kunnen aankloppen voor zowel vragen over de AWBZ en de WMO als vragen over mantelzorg en vrijwilligerswerk. Op grond van een analyse van de zorgvraag bij het loket moet de meest geëigende persoon later contact opnemen met de cliënt. Die persoon kan een achtergrond hebben bij de AWBZ, de WMO, welzijns- of vrijwilligerswerk. Wij vinden het belangrijk dat bij het loket één persoon verantwoordelijk is voor de afhandeling van de zorgaanvraag van een cliënt en dat diegene de afhandeling nauwkeurig in de gaten houdt en andere uitvoerders daarop aanspreekt. Het is voor ons erg belangrijk dat dat ene zorgloket aan genoemde basisnormen voldoet. Op basis daarvan kan

vervolgens bekeken worden of zo'n loket gecertificeerd kan worden.

Wij vinden dat WMO-zorg, AWBZ-zorg, mantelzorg en vrijwilligerswerk via het zorgloket oproepbaar moeten zijn. Het raadplegen van het zorgloket moet net zo eenvoudig zijn als het raadplegen van de huisarts. Zorgloket moet een begrip zijn dat iedereen straks kent. Dat je via het zorgloket ook AWBZ-zorg moet aanvragen, betekent nadrukkelijk niet dat iedereen ook via dat loket naar die zorg toe moet. Mensen die zelf de weg weten, hebben natuurlijk de mogelijkheid om dat zelf via hun wegen te doen.

De regering zet sterk in op een overdracht ineens van de gehele huishoudelijke zorg naar de AWBZ. De CDA-fractie wil dat ook, mits gegarandeerd is dat gemeenten dit goed kunnen doen en cliënten niet te maken krijgen met dubbele indicaties. Eén keer je verhaal vertellen moet genoeg zijn.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Betekent dit ook dat de verschillende deelnemers in het loket, dus het zorgkantoor en de gemeente, elkaars indicaties erkennen? Mensen mogen namelijk niet van het kastje naar de muur gestuurd worden.

De heer **Mosterd** (CDA): Dat is wel onze bedoeling. Als mensen steeds van het kastje naar de muur gestuurd worden, dan functioneert een loket niet. Het moet duidelijk zijn dat mensen bij het zorgloket hun verhaal kwijt moeten kunnen en dat de zaken daar goed op elkaar afgestemd worden.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Zullen wij dan samen aan de staatssecretaris voorleggen dat het niet de bedoeling kan zijn dat de een zegt dat iets geen zorg is, en dat de ander zegt dat het geen participatie is, waardoor de cliënt vervolgens voor een reëel probleem geen steun krijgt?

De heer **Mosterd** (CDA): Het kan nooit de bedoeling zijn dat mensen niets krijgen, omdat men de zaken op elkaar afschuift. Ik leg deze vraag dan ook graag samen met u neer bij de staatssecretaris.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Goed, want de weg naar de hemel is geplaveid met goede bedoeling. Ik wil graag wat stevigheid in het debat.

De heer **Mosterd** (CDA): Wij willen inderdaad ook daden zien.

Mevrouw **Kant** (SP): Een probleem dat nu al bestaat en dat, naar ik vrees, alleen maar groter zal worden als wij de WMO erbij krijgen, is dat degene die moet verstrekken, een beroep kan doen op voorliggende voorzieningen. Dat klinkt wat ingewikkeld, maar dat wil zeggen dat mensen een voorziening niet krijgen, als daarvoor een beroep gedaan kan worden op een andere wet. Je kunt dan wel mooi één loket hebben, maar ik ben er bang voor dat men achter het loket zaken naar elkaar zal afschuiven. Is het wellicht een goed idee om de voorliggende voorzieningen uit de WMO te schrappen? Dat voorkomt veel gesteggel. Mensen die de zorg nodig hebben, zullen die dan ook krijgen. Er zal dan moeten worden uitgezocht op basis van welke wet zij die krijgen, maar gemeenten kunnen niet meer hun handen ervan aftrekken vanwege een voorliggende voorziening.

De heer **Mosterd** (CDA): Dat kan nooit. Een voorliggende voorziening schept helderheid; bij zo'n voorziening kan de cliënt terecht. In heel veel verschillende wetten is dat zo geregeld, maar de praktijk is vaak weerbarstig. Mevrouw Verbeet vroeg zojuist wat er gebeurt als zaken niet voldoende geregeld worden bij de voorliggende voorziening. Op die vraag krijgen wij straks een antwoord. Maar in principe schept de voorliggende voorziening naar mijn mening alleen maar helderheid.

Mevrouw **Kant** (SP): Als dat zo was, zou ik de vraag niet gesteld hebben. Bij de indicaties van het CIZ krijgen mensen op dit moment vaak te horen dat zij een bepaalde vorm van zorg niet krijgen omdat er voorliggende voorzieningen zijn. Als gemeenten dat ook kunnen doen, ontstaat een jojo-effect. Daartegen wil ik mensen beschermen.

De heer **Mosterd** (CDA): Dat wil ik ook. Ik wil mensen helderheid bieden, maar die komt er echt niet als wij die voorliggende voorzieningen afschaffen. Dat kan bovendien helemaal niet. Bepaalde voorzieningen blijven in de AWBZ, die willen wij daar niet kwijt.

Ik geef nog een paar voorbeelden van de dubbele indicaties en de problemen die daar wel of niet bij ontstaan. Stel dat iemand extramurale voorzieningen nodig heeft uit de AWBZ en huishoudelijke zorg uit de WMO. Welke mogelijkheden zijn er dan? Kan het CIZ de indicatiestelling onder voorwaarden mandateren aan de gemeente? Is het mogelijk dat oude indicaties uit de AWBZ als overgangsmaatregel nog een jaar doorlopen, of kunnen wij de invoering vergemakkelijken door de periode naar twee jaar op te rekken? Kan de regering uitleggen of zo problemen rond de invoering kunnen worden voorkomen?

Het externe bureau dat de pilots huishoudelijke zorg in de gemeenten heeft bestudeerd, concludeert dat de gehele huishoudelijke zorg naar de gemeenten over kan, maar er is dan wel extra aandacht nodig voor de implementatie. De CDA-fractie constateert dat de regering die extra aandacht richting de gemeenten toezegt, maar wil dat graag nog een keer bevestigd zien. Blijft VWS meedenken over de implementatie nadat de wet is aangenomen?

De inning van de eigen bijdrage via het CAK verlost de gemeenten en de cliënten van problemen. Bij de afstemming van de WMO is het nodig dat er afspraken worden gemaakt over die mandatering door het CIZ. De CDA-fractie gaat ervan uit dat de regering borg staat voor een goede implementatie van de WMO die de gehele huishoudelijke zorg omvat. Mijn fractie vindt het nog altijd jammer dat het veld, de VNG en het ministerie er niet in geslaagd zijn om hier op dit moment een gezamenlijk plan van invoering en van aanpak op tafel te leggen.

Ook bij het eigenbijdragesysteem is afstemming tussen de WMO en de AWBZ van groot belang. Wij onderschrijven dat bij de anticumulatie tussen WMO en AWBZ de eigen bijdrage voor de cliënten niet zal toenemen. Die bijdrage wordt naar draagkracht geheven. Wanneer mensen voldoende draagkrachtig zijn, kunnen zij de voorzieningen wel krijgen, maar zullen zij daarvoor de kostprijs moeten betalen. Volgens de fractie van het CDA is daar niets mis mee. De verrekening van de eigen bijdrage van de WMO en van die van de AWBZ is een zaak tussen gemeente en Rijk. De cliënt hoeft daar niets

van te merken. Kan de regering garanderen dat de centrale inning van de eigen bijdrage zodanig zal worden uitgevoerd dat de cliënt nooit meer hoeft te betalen, bijvoorbeeld via voorschotten, dan de eigen bijdrage die bij zijn of haar inkomen hoort?

Mevrouw **Kant** (SP): U zei dat de eigen bijdragen niet zullen stijgen. Was dat maar waar! Er is wel een maximum, maar het staat gemeenten vrij om daarbinnen hogere of nieuwe eigen bijdragen te vragen. Wij kunnen nu al constateren dat het erg krap wordt als mensen het maximum van de eigen bijdrage voor de thuiszorg naderen. Naar mijn mening zal een toenemend aantal mensen om die reden van zorg moeten afzien. U weet dat er gigantische problemen zijn bij het CAK in verband met bepalen van de hoogte van de eigen bijdrage. Dit kantoor moet straks ook de verschillende regelingen per gemeente bijhouden. Ik vertrouw dat het CAK allemaal niet toe.

De heer **Mosterd** (CDA): Nu geldt er afhankelijk van het inkomen een maximum voor de eigen bijdrage in de AWBZ. Door de anticumulatiebepaling in de WMO wordt dat maximum niet overschreden. Ik krijg dit overigens graag nog eens door de staatssecretaris bevestigd.

Mevrouw **Kant** (SP): Mijn punt is dat meer mensen het maximum van de eigen bijdrage zullen bereiken.

De heer **Mosterd** (CDA): Als mensen meer ondersteuning vragen, dan zullen zij het maximum dichterbij komen. Dat kan echter ook zonder de WMO gebeuren. Ik zie het verband met de invoering van de WMO niet.

Mevrouw **Kant** (SP): Gemeenten krijgen de vrijheid om hogere eigen bijdragen te vragen, dus zullen mensen eerder het maximum bereiken. U wilt het niet zien, maar volgens mij is het ongewenst dat gemeenten die vrijheid krijgen.

De heer **Mosterd** (CDA): Het kabinet heeft zeer zorgvuldig de eigen bijdrage voor de WMO vastgesteld. Uitgangspunt is dat het huidige maximum voor de AWBZ niet overschreden mag worden. Het is natuurlijk prima als betrokkenen veel minder hoeven te betalen, maar wij moeten reëel zijn. In de praktijk zal het niet vaak voorkomen dat men ver onder het maximum blijft. Ik kom te spreken over het CAK. Ik denk dat het goed geregeld is, maar ik wil er nog een paar vragen over stellen. Er moet wel van kunnen worden uitgegaan dat het CAK zijn beweringen kan waarmaken en ook waarmaakt. Ik heb van de regering begrepen dat dit het geval is. Als het CAK op een gegeven moment een rekening van de heer Jansen krijgt, dan weet het CAK dat de heer Jansen een eigen bijdrage van bijvoorbeeld € 100 heeft. Als die eigen bijdrage bereikt is, dan stopt het. Dan maakt het niet uit of er een WMO- of een AWBZ-rekening komt. Dan stopt het, want het maximum is bereikt. Zo hebben wij het verstaan. Het is van belang dat het vervolgens onderling wordt verrekend tussen de WMO en de AWBZ, maar het is voor mij niet het grootste punt als dat een paar maanden later gebeurt. Zo zit het volgens mij in elkaar. Ik leid deze vraag samen met mevrouw Kant door naar de staatssecretaris. Als ik op dit punt te positief ben, dan hoor ik dat wel van haar.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik vind dat hier toch een potentiële paarse krokodil in een eivorm op tafel ligt. Immers, dan moeten alle gemeenten al die gegevens aan het CAK opsturen en dan moet het CAK dat allemaal weer gaan innen. Waarom komt u niet een beetje tegemoet aan het voorstel van de VNG om als gemeenten af te zien van eigen bijdragen en het Rijk dat op voorhand te laten verrekenen. Ik vind dat een simpele, schone gedachte. Wat is uw reactie daarop?

De heer **Mosterd** (CDA): Het is wel simpel, maar het is niet zo schoon. Ik zal uitleggen waarom wij niets in dat voorstel zien. Wij vinden dat mensen verzekerd zijn voor de AWBZ. Zij betalen daarvoor premie. Als wij de AWBZ meer beperkt hebben tot waar zij voor bedoeld is, dan zouden mensen er helemaal geen eigen bijdrage voor moeten betalen. Dat moet natuurlijk wel als het intramuraal is, want dan zit het wonen erbij. Voor de WMO geldt dat ook. De CDA-fractie vindt zelfs dat de eigen bijdrage WMO preferent moet zijn ten opzichte van de eigen bijdrage AWBZ. Ik hoor daarop graag een reactie van de regering. Ik kan derhalve niet tegemoet komen aan de woorden van mevrouw Verbeet. De keuzevrijheid is voor het CDA van groot belang. Zij is blij dat de regering die keuzevrijheid voor de cliënt tussen zorg in natura en het pgb in de wet heeft opgenomen. Dat pgb zal wel moeten worden aangepast op datgene wat op dit moment geregeld is in de compensatieplicht. Ik hoor graag wat de regering daarvan denkt. Ik denk namelijk dat het op dit moment niet passend is.

Wij kunnen naar aanleiding van de beantwoording van bepaalde schriftelijke vragen van de CDA-fractie stellen dat de keuzevrijheid voor gemeenten nog veel groter te maken is. Gemeenten hoeven ook niet aan te besteden. Zij kunnen zelf vaststellen dat zij een bepaald bedrag per uur voor huishoudelijke hulp nodig hebben en willen betalen. Het moet in principe niets uitmaken via welke aanbieder mensen die hulp willen regelen. Mensen kunnen dus ook shoppen bij verschillende aanbieders. De vraag is wel of dat ook inderdaad mogelijk zal zijn. Het bedrag in het pgb zal immers lager zijn dan de kosten die zijn gemoeid met zorg in natura. Dat is ook reëel als bij de ene vorm wordt uitgegaan van een instelling met overhead en bij de andere vorm niet. Hoe beoordeelt de staatssecretaris de situatie waarin een cliënt gaat shoppen? Is zij bereid te bevorderen daarvoor ruimte te scheppen in het persoonsgebonden budget? Mensen moeten daadwerkelijk invulling kunnen geven aan die keuzevrijheid.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik begrijp dat de heer Mosterd nu keuzevrijheid op twee niveaus bepleit. Het eerste is zorg in natura dan wel het persoonsgebonden budget en het tweede is de zorgaanbieder die de cliënt het beste past in geval van zorg in natura.

De heer **Mosterd** (CDA): Ik zou graag willen dat dat mogelijk is. Het persoonsgebonden budget is lager als er geen overheadkosten zijn, maar hoe zal worden gehandeld als dit punt niet speelt? Hoe geef je dan invulling aan de keuzevrijheid? Ik ben overigens zelf ook nog niet uit deze ingewikkelde vraag.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik heb een amendement

met die strekking ingediend en daarvoor vraag ik de constructieve belangstelling van de heer Mosterd.

De heer **Mosterd** (CDA): Die belangstelling is er zeker.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Nog voor de zomer heb ik een concreet voorstel op dit punt gedaan. In plaats van het ingewikkelde en omslachtige systeem van aanbesteding kies ik voor een systeem van prijsopgave waaraan iedereen kan meedoen. De staatssecretaris heeft positief gereageerd op mijn voorstel en vandaag zal ik met nadere voorstellen komen. Ik hoop dat de heer Mosterd mij daarin zal steunen, want het is van belang dat wij de gemeenten een instrument aanreiken om hieraan vorm en inhoud te geven.

De heer **Mosterd** (CDA): Dat instrument heb ik al met zoveel woorden genoemd. De gemeenten zullen het ongetwijfeld ook doen, maar wat doe je als het onverhoopt niet gebeurt?

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): De staatssecretaris heeft gezegd mijn voorstel als suggestie bij de gemeenten te zullen neerleggen. Mijn streven is erop gericht om het iets minder vrijblijvend te maken. Duidelijk moet worden gemaakt dat mijn voorstel ook qua kostenbeheersing een heel aantrekkelijk alternatief is. Ook uit dien hoofde zou mijn voorstel op uw warme steun moeten kunnen rekenen.

De heer **Mosterd** (CDA): Ik wacht de reactie van de staatssecretaris af. Voorzitter. Mensen moeten in het kader van de WMO kunnen rekenen op voorzieningen die kwantitatief en kwalitatief voldoende zijn. Hoe staat de regering tegenover certificering van aanbieders op basis van kwaliteitsnormen die door werkgevers, werknemers en de overheid (de VNG) worden opgesteld? Voor de CDA-fractie geldt het uitgangspunt dat nieuwe aanbieders op de markt een reële kans moeten kunnen krijgen. In de nota naar aanleiding van het nader verslag staat dat de Kwaliteitswet zorginstellingen voor de huishoudelijke zorg blijft gelden in de WMO. Is daarmee de kwaliteit van de voorzieningen voldoende gewaarborgd en geldt dat dan ook voor het schoonmaakbedrijf? Op dit moment geldt voor de thuiszorginstellingen die huishoudelijke verzorging leveren de Wet klachtrecht cliënten zorgsector. Wij hechten aan een goede klachtenprocedure en een maximale duidelijkheid voor de cliënt op dit punt. Een amendement van mevrouw Verbeet op dit punt zullen wij naar alle waarschijnlijkheid steunen.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): In de stukken staat dat de Kwaliteitswet zorginstellingen op de huishoudelijke verzorging van toepassing blijft, maar tegelijkertijd wordt gesteld dat die wet alleen van toepassing blijft op zorginstellingen. Vindt ook de heer Mosterd dat voor de huishoudelijke verzorging op z'n minst de regels van de Kwaliteitswet zorginstellingen moeten worden gehanteerd?

De heer **Mosterd** (CDA): Ik was verheugd te lezen dat de Kwaliteitswet zorginstellingen van kracht blijft en vervolgens heb ik de vraag gesteld of dit ook geldt voor het schoonmaakbedrijf. Ik hoop dat dat het geval is, maar ik wacht het antwoord af.

Over het doelgroepenbeleid heeft mijn fractie in de schriftelijke ronde reeds de nodige vragen gesteld. Wij vinden dat de discussie op dit punt niet mag stoppen. Als de functie "verblijf" aan de orde is, is er sprake van full package voor de huishoudelijke zorg in het kader van de AWBZ. Er zijn echter mensen die daarvoor net niet in aanmerking komen omdat de functie "verblijf" niet aan de orde is. Is hun positie voldoende gegarandeerd in AWBZ- en WMO-verband? Deze groepen mogen absoluut niet tussen de wal en het schip terecht komen. De staatssecretaris moet als systeemverantwoordelijke de garantie geven dat die groepen niet in de knel komen. Dat geldt overigens ook voor projecten waaraan subsidie wordt gegeven. Veelbelovende initiatieven ten behoeve van zwakke groepen mogen niet teniet worden gedaan.

Mevrouw **Kant** (SP): Vindt de heer Mosterd dat ook ongekwalificeerd personeel huishoudelijke zorg kan geven? Of is hij net als ons van mening dat het gekwalificeerd personeel moet zijn en blijven?

De heer **Mosterd** (CDA): Wij eisen goede kwaliteit, maar het is een andere vraag of het alleen maar om gekwalificeerd personeel mag gaan. Dat is een afgeleide. Er moet sprake zijn van bepaalde kwaliteitsnormen en daar wil ik het op dit moment even bij laten. Ik geloof overigens niet dat een gemeente zomaar even een willekeurig schoonmaakbedrijf zal inschakelen. Bovendien ga ik er vanuit dat er sprake zal zijn van de door mij bedoelde kwaliteitsborging.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): U kunt er toch voor zorgen dat het gewoon gegarandeerd wordt? Nu gelooft u het alleen maar.

De heer **Mosterd** (CDA): Ik heb de staatssecretaris gevraagd of de Wet kwaliteitszorg ook geldt voor schoonmaakbedrijven. Het lijkt mij beter om het antwoord op die vraag maar even af te wachten. Als het antwoord "ja" is, is de kwaliteit verzekerd.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): En als dat niet het geval is?

De heer **Mosterd** (CDA): Ik wacht het antwoord van de staatssecretaris af. Dat lijkt mij een goede gewoonte. De problemen van de zwakke doelgroepen moeten vanuit de cliënt worden benaderd. Wat nu voorligt, is voor ons de WMO. Er mogen best bepaalde experimenten ter verbreding plaatsvinden, maar er zou geen verdere uitbreiding moeten zijn, zeker niet in deze kabinetsperiode. Een ander piketpaaltje voor de CDA-fractie is dat de aan het lichaam gebonden zorg onder de AWBZ blijft vallen. Dat is voor ons een belangrijk punt. Ik kom te spreken over de prestatievelden. De WMO is de eerste wet waarin de mantelzorg apart naar voren wordt gehaald in het prestatieveld. Het maatwerk dat hiervoor nodig is, kan juist op lokaal niveau het beste worden geboden. Er is ons heel veel aan gelegen dat de mantelzorger op tijd ondersteuning krijgt om zijn taken te kunnen blijven vervullen. Respijtzorg helpt daar wat bij. Dat blijft AWBZ-zorg. De regering heeft gezegd dat mantelzorg indiceerbare zorg blijft. Wij hebben daarvan nadrukkelijk kennisgenomen. Op die manier kun je, wanneer het moeilijker wordt, via de WMO extra

ondersteuning geven aan de mantelzorgers zodat zij het kunnen volhouden. Op welke onderdelen is extra geld nodig zodat in de mantelzorg het gewenste maatwerk kan worden geleverd? Voor de CDA-fractie heeft de mantelzorg een duidelijke prioriteit. De vraag is of er extra middelen nodig zijn, en zo ja welke, om de ambities op dit vlak waar te maken.

Ook de ondersteuning van vrijwilligers maakt deel uit van de WMO. Het is goed dat de gemeente hierop een actief beleid voert. Vrijwilligers vormen het hart van de samenleving. Heeft de staatssecretaris nog plannen om de gemeenten hierin extra te faciliteren? Komt er bijvoorbeeld een vervolg op de stimuleringsregeling voor het vrijwilligerswerk?

De heer **Van der Vlies** (SGP): De heer Mosterd heeft belangrijke opmerkingen gemaakt over de mantelzorg. Ik zal er straks zelf ook iets over zeggen. Betekenen zijn woorden dat er in voorkomende gevallen in respijtzorg moet zijn voorzien om de mantelzorgers te ontlasten?

De heer **Mosterd** (CDA): Het antwoord is wat mij betreft ja. Mantelzorgers kunnen aan twee kanten extra worden ondersteund: aan de ene kant door de respijtzorg, dus de AWBZ-zorg, aan de andere kant, omdat het indiceerbare zorg is, door tijdelijk extra indicaties te geven via de WMO. Dat is voor mijn fractie heel belangrijk. Voorzitter. De CDA-fractie is blij dat de regering duidelijk stelt dat het de bedoeling van de wetgever is om de vijf functies van het totale jeugdbeleid – informatie en advies, het signaleren van problemen, toegang tot het hulpaanbod, licht pedagogische hulp en coördinatie van zorg – te behandelen in de gemeentelijke beleidsplannen. Preventief jeugdbeleid is van groot belang. Een goede en veilige thuisbasis in de jeugd is immers voor ieder cruciaal in de ontwikkeling tot een evenwichtige volwassene. De vijf genoemde functies moeten er daarom in elke gemeente zijn. Het is goed om dat in de wet te verankeren. Wil de staatssecretaris toezeggen om bij evaluatie van de Wet op de jeugdzorg volgend jaar de wisselwerking met de WMO mee te nemen, dus uiteen te zetten hoe deze vijf functies lokaal hun beslag krijgen? Mijn volgende onderwerp betreft de financiële effecten. De WMO-budgetten die de gemeenten uit de AWBZ krijgen, zijn niet gekort. Er is een reëel invoeringsbudget overeengekomen met prijsindexaties en indexaties voor de vergrijzing. Je zou zeggen dat de gemeenten daarmee uit de voeten moeten kunnen. De regering heeft gezegd de btw-problematiek op te lossen die ik in de schriftelijke behandeling heb aangesneden. Ik wil nog een stapje verder gaan door te zeggen dat die opgelost moet zijn voordat wij starten. Wij overwegen op dit punt een motie in te dienen. Anders zou er door de invoering van de WMO mogelijk in 20% van het budget verdwijnen via de fiscus. Dat willen wij geen van allen meemaken, dus voordat wij eraan beginnen, moet dit opgelost zijn. Hoe dat gebeurt, maakt mij niet zo veel uit, als het maar opgelost is.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Bij de overheveling naar de gemeenten wordt uitgegaan van het historische budget. De heer Mosterd zegt dat gemeenten daarmee uit de voeten kunnen. Op zichzelf ben ik het daarmee eens, maar dan moeten wij wel waarborgen dat het historische budget per individuele gemeente niet terugloopt. Als tweehonderd gemeenten beginnen met

een forse korting, wordt het moeilijk om van hen een investering in maatschappelijke ondersteuning te vragen. Ik overweeg op dit punt een motie in te dienen. Deelt de heer Mosterd mijn opvatting hierover? Er moet worden voorkomen dat wij beginnen met tientallen, misschien wel tweehonderd, "nadeelgemeenten".

De heer **Mosterd** (CDA): Ik wilde net aan dit punt beginnen, maar dat kan ik nu doen in reactie op de interruptie van de heer Rouvoet. Natuurlijk willen wij graag dat gemeenten er niet op achteruitgaan. Wij willen met zijn allen echter ook dat er een objectief model komt, zodat voor iedere gemeente duidelijk is welke factoren het budget bepalen. Het blijkt dat in bepaalde regio's de RIO's in het verleden relatief ruim hebben geïndiceerd en dat aanbieders daardoor ruim hebben verstrekt. Die regio's hadden een voordeelpositie ten opzichte van de rest. Het toepassen van een objectief model zal betekenen dat dit voordeel verdwijnt. Ik ben het met de heer Rouvoet eens dat dit niet in één keer kan gebeuren en dat een overgangsregeling met een afbouwperiode noodzakelijk is. Een voordeel dat niet op feiten is gebaseerd, kunnen wij echter niet voor altijd laten voortbestaan. Ik wil dit punt gelijk aan de staatssecretaris doorgeleiden. Mijn indruk is namelijk dat de verschillen tussen voor- en nadeelgemeenten door de uniforme CIZ-indicatie toch al kleiner worden in 2004 en 2005. Beschikt de staatssecretaris over cijfers die dit aantonen?

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Laten wij "voordeel" en "nadeel" bekijken vanuit het perspectief van de gebruikers; om hen gaat het natuurlijk. De verdeling van het budget is uiteraard ook voor de gemeenten van belang, omdat wij van hen vragen om een investering te doen. De invoering van deze wet is geen bezuinigingsoperatie. In dat licht is het belangrijk om gemeenten niet te laten beginnen met een enorme korting; dit is ook in het belang van de gebruikers. Indien wij gemeenten korten, kunnen wij van hen geen grote investeringen in maatschappelijke ondersteuning vergen. Ik nodig de heer Mosterd uit om dit te bezien vanuit het perspectief van de mensen die in de huidige "voordeelgemeenten" – zo noemt de heer Mosterd ze – gebruikmaken van de voorzieningen. Wij kunnen tegen hen toch niet zeggen: wij zijn wat te royaal geweest dus wij beginnen met een flinke korting?

De heer **Mosterd** (CDA): Deze laatste vraag wilde ik juist aan de staatssecretaris stellen. De mensen die door een wat ruim beleid in het verleden een indicatie hebben gekregen, kunnen niet zomaar de voorzieningen worden ontnomen. Ik hoor graag van de staatssecretaris of dat inderdaad niet gebeurt en hoelang voorzieningen zullen doorlopen. Er moet een overgangsperiode zijn zodat de continuïteit voor de gebruikers voldoende wordt gewaarborgd.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): In de wet is voorzien dat de huidige indicaties een jaar doorlopen. Betekent dit volgens de heer Mosterd dat degenen die in een voordeelgemeente wonen, hun indicatie en daarmee hun voorzieningen na een jaar kunnen kwijtraken?

De heer **Mosterd** (CDA): Die vraag heb ik zojuist aan de staatssecretaris gesteld. Naar mijn mening kun je iemand

die zich daarop heeft ingesteld, niet zomaar zijn indicatie afnemen. Wij zijn het daarover volgens mij aardig eens. Ook ik wil weten wat dit alles op langere termijn betekent.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik sluit mij van harte aan bij de vragen die de heer Rouvoet heeft gesteld; ook ik maak mij hierover veel zorgen. Daarom is het goed om de tijd dat een indicatie geldig blijft, iets te verlengen, bijvoorbeeld van een naar twee jaar. Daar kunnen de gemeenten nooit een probleem mee hebben. Ik noem het voorbeeld van iemand die 82 was toen hij via de AWBZ een indicatie kreeg. Nu valt hij onder de WMO. Als de gemeente dan verzint dat betrokkene minder hulp krijgt dan hij had, gaat hij daartegen natuurlijk in beroep. Geen rechter zal dan toch zeggen dat iemand die inmiddels twee jaar ouder is, nu minder zorg nodig heeft omdat hij spontaan jonger zou zijn geworden? U moet in redelijkheid gemeenten tegemoetkomen die door wat voor oorzaak dan ook blijikbaar met meer historische rechten te maken hebben dan andere gemeenten. Er zal gewoon enig smeergeld nodig zijn om deze operatie naar behoren te laten verlopen.

De heer **Mosterd** (CDA): Ik ben het volstrekt met u eens dat dergelijke gevallen in redelijkheid moeten worden opgelost. Het zou buitengewoon dwaas zijn dat iemand op hoge leeftijd minder zorg nodig zou hebben, terwijl hij ouder geworden is, zoals u in uw voorbeeld aanhaalde. Daarom willen wij dat er een redelijke oplossing komt, gezien vanuit de gebruiker. Daarover heb ik een vraag gesteld aan de staatssecretaris. In het verleden heb ik mij namens mijn fractie sterk gemaakt voor de doeluitkering, niet omdat ik dacht dat de gemeente het geld aan lantaarnpalen zou uitgeven in plaats van aan zorg, maar om bij de cliënten het vertrouwen te wekken dat dit inderdaad niet gebeurt. Ik zou daarover donderdag een motie kunnen indienen, maar ik loop even de punten langs die inmiddels zijn veranderd. Er is een integratieuitkering ingevoerd, die tot op zekere hoogte werkt als doeluitkering. Het blijft zichtbaar wat gemeenten op dit terrein uitgeven. Als op termijn zou blijken dat de gemeenten gezamenlijk op macroniveau minder gaan uitgeven via de integratieuitkering, dan wordt het budget naar beneden bijgesteld. Als blijkt dat gemeenten tekort komen, zal het budget in positieve zin worden bijgesteld. Daarbij komt dat wij met het compensatieplichtamendement, met het eenloketamendement, met het cliëntenparticipatieamendement en met het pgb, dat nu in de WMO is opgenomen, de positie van de cliënt nadrukkelijk verder hebben verstevigd, en wel zodanig dat cliënten erop kunnen vertrouwen dat het goed gaat. Daarom overweegt mijn fractie om op dit moment geen motie voor een doeluitkering in te dienen. Het zou namelijk bij motie moeten worden geregeld, want het kan niet bij wet.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): De afgelopen periode hebben wij samen heel veel zalen bezocht. U zei dan altijd dat u voor oormerking was. Ik zei dat ook, en dan trok ik de conclusie dat wij samen een meerderheid hebben. Het valt mij tegen dat u hier nu op terugkomt. Deelt u mijn mening dat het macrobudget een optelsom is van goed presterende en minder goed presterende gemeenten? Een goed presterende gemeente is naar mijn mening een gemeente die veel beleid ontwikkelt en dus ook

behoorlijk veel uitgaven doet. Als heel veel gemeenten niet tot uitgaven overgaan, beïnvloedt dat het macrobudget in negatieve zin. De goed presterende gemeente, die veel doet voor haar burgers, gaat lijden onder de gemeente die weinig beleid ontwikkelt. Daarvoor is oormerking noodzakelijk.

De heer **Mosterd** (CDA): Met die conclusie ben ik het nou net niet eens. Met wat u daavóór zei, ben ik het voor een belangrijk deel wel eens. Stel dat de integratieuitkering werkt zoals de wet deze heeft bedoeld, en dat daar een doeluitkering bovenop komt, dan treedt toch niet het effect op waar u op wijst. Ik heb mij inderdaad altijd uitgesproken voor oormerking en voor een doeluitkering. Dat is niet omdat ik de gemeente niet vertrouw, maar omdat ik de cliënten een bepaalde geruststelling en zekerheid wil geven. In het begin was er nog geen sprake van een integratieuitkering, maar toen lagen er nog niet de drie coalitieamendementen. Ook was er nog geen pgb. Alles bij elkaar is het niet nodig. Ik heb begrepen dat de regering uitgaat van de systematiek om het bij de gemeenten te brengen. De gemeenten krijgen die ruimte. Als het anders is, hoor ik dat wel van de regering. Overigens is dit niet het enige argument. Ik ben begonnen met de andere argumenten. Anders was ik wel met een motie gekomen.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik kan ook goed tellen en ik denk dat wij het helaas niet gaan halen. Dat vind ik echt spijtig. Oormerking is voor mij juist een kwestie van vertrouwen in gemeenten. Ik ben namelijk heel bang dat zij geld te kort komen. Als gemeenten niet met het geld toekomen en zij aantoonbaar een goed verhaal hebben waaruit blijkt dat het niet aan hun eigen beleid ligt, bent u bereid om die gemeenten te compenseren, dus ook als macro het beeld wél klopt? Immers, de gemeenten kunnen individueel problemen hebben.

De heer **Mosterd** (CDA): Nogmaals, als gemeenten heel veel doen en daardoor meer uitgaven hebben dan wij nu macro verwachten en als je in redelijkheid moet toegeven dat zij niet anders konden, lees ik de wet en de toelichting daarop zo dat de regering met meer geld komt. Als een gemeente individueel bepaalde problemen heeft, is het altijd erg moeilijk om te helpen, tenzij het om zo'n bijzondere situatie gaat waarvan iedereen weet dat die geen precedentwerking heeft. In dat bijzondere geval kan men gerust wat doen. Anders weet ik wel wat er gebeurt met precedentwerking. Dat lijkt mij dan dus heel moeilijk.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): De Wet werk en bijstand biedt al een precedent. Daarbij is er de mogelijkheid de gemeente, als zij buiten haar schuld om meer dan 10% meer uitgaven heeft, een tegemoetkoming krijgt. Ik zoek naar een vergelijkbare regeling voor de WMO.

De heer **Mosterd** (CDA): Ik zelf denk dat dit nu niet nodig is. Zouden dat soort situaties in de praktijk ontstaan, dan lijkt het mij heel goed dat eens wordt bekeken of wij dat op die manier kunnen afvlakken, overeenkomstig de Wet werk en bijstand. Ik wil deze vraag meteen naar de regering doorgeleiden. Ik wil dus graag weten hoe de regering dit ziet. Kan de regering de eventueel grote verschillen mitigeren à la de Wet werk en bijstand?

Mevrouw **Kant** (SP): Dit is toch een teleurstellend moment op de dag. Ik had gedacht dat het CDA zijn belofte op dit punt zou nakomen. Nu doet u aan woordbreuk. Ik weet niet hoe vaak ik u heb horen zeggen: het wordt een doeluitkering, ten minste voor de huishoudelijke zorg. U zegt dat daarover een motie moet worden ingediend. Ik heb daarover al een amendement ingediend en dat kunt u zo steunen. Daarmee zou dit punt in de wet geregeld zijn. Dat wil het CDA blijkbaar niet. Dat vind ik dan ook een heel teleurstellend moment. U voert als argument aan dat u andere punten in de wet hebt verbeterd. Daarmee is het onderhavige punt echter niet verbeterd. Dit is toch niet opgelost? Als wij dit niet regelen, kunnen gemeenten het geld toch aan andere dingen uitgeven? Dat willen wij allemaal toch niet? Het is mooi dat u de gemeenten vertrouwt. Als wij niet willen dat het geld aan andere dingen wordt uitgegeven, moeten wij dat dus in de wet regelen. Ik heb eigenlijk geen enkel argument gehoord waarom u er nu anders over denkt dan toen u al die beloftes deed.

De heer **Mosterd** (CDA): Het heeft weinig zin om die allemaal te herhalen. Ik heb gezegd dat wij daarmee een bepaald doel hadden: de positie van de cliënt versterken. Wij zouden de cliënt laten zien dat de kans dat gemeenten het geld aan andere dingen uitgeven, buitengewoon klein gemaakt is.

Ik heb zojuist aangegeven dat wij het doel nu ook via vier, vijf andere wegen bereiken. Ik heb dat middel niet meer nodig om dat doel te bereiken. U noemt dat woordbreuk. Het gaat mij niet om dat punt, maar het gaat mij om dat wat ik voor de cliënten wil bereiken. Dat heb ik gedaan via een andere weg. Ik wijs op de amendementen en het pgb. Ik noem ook de integratie-uitkering. Ik denk dan: wij hebben ons doel bereikt, klaar.

Mevrouw **Kant** (SP): Mijn inschatting is een andere dan de uwe. Ik zie werkelijk niet in waarom wij het geen doeluitkering moeten maken. Laat ik het omdraaien. Wat is erop tegen?

De heer **Mosterd** (CDA): Dat staat heel duidelijk in allerlei stukken. Als je er een doeluitkering van maakt, moet je nagaan of dat doel bereikt is. Wij willen juist verticaal richting het Rijk niet allerlei verantwoordings-procedures opstellen. Dat doen wij vanwege minder bureaucratie. Wij willen meer ruimte geven aan eigen beleid van de gemeente en aan de horizontale verantwoording. Daarin past dit niet. Desondanks hebben wij gezegd dat wij het doel om vertrouwen bij de cliënt te winnen zo belangrijk vinden dat wij hierover met een motie wilden komen. Nu dat doel toch al in hoge mate is bereikt, vinden wij dat dit niet hoeft. Daarover kunnen wij verschillend denken.

De CDA-fractie heeft altijd aangedrongen op een snelle behandeling en invoering van de WMO. Mensen die hierbij betrokken zijn, willen snel duidelijkheid. De behandeling is nu januari 2006. Dan kan men niet meer in alle redelijkheid zeggen dat de invoering moet liggen in juli 2006. Om die reden heb ik een amendement medeondertekend van mevrouw Verbeet voor invoering per 1 januari 2007. Dat komt voor ons zozeer tegemoet aan een zorgvuldige invoering dat wij die niet op een eerdere datum moeten doen. Ik neem aan dat de budgetten voor de invoering door de gemeenten wel

eerder zullen overgaan. Daarop krijg ik graag een reactie van de staatssecretaris.

De gedachte achter de WMO – ondersteuning dicht bij mensen, het combineren van wonen, welzijn en zorg, waar mogelijk een beroep doen op de eigen verantwoordelijkheid van mensen, maatwerk leveren voor mantelzorgers, vrijwilligers ondersteunen – vond en vind veel weerklank, maar er is ook zorg geuit. De CDA-fractie heeft de WMO altijd gesteund, maar heeft wel om verbeteringen gevraagd, omdat wij de zorgen van de betrokkenen serieus namen en nog steeds nemen. Die verbeteringen zijn er gekomen.

Ik noem de keuzevrijheid met het pgb, de zekerheid via de compensatieplicht, de laagdrempelige toegang en afstemming met de AWBZ via het zorgloket, een goed geregeld cliëntenparticipatie en een zorgvuldige invoering. Daarom kan de CDA-fractie nu van harte instemmen met dit wetsvoorstel. Wij menen dat mensen zo profijt van de WMO kunnen hebben.

Mevrouw **Kant** (SP): Ik ben het niet met uw conclusie eens, maar ik wil wel weten wanneer het CDA invoering verantwoord acht. Alleen de staatssecretaris ziet de datum van 1 juli nog zitten, maar elk normaal denkend mens niet.

De heer **Mosterd** (CDA): Ik heb gezegd dat ik, alles afwegende, net als u een zorgvuldige invoering wens en dat ik daarom het amendement van mevrouw Verbeet mede heb ondertekend, waarin wordt gevraagd om invoering per 1 januari 2007. Hierover zijn wij het vast wel eens.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Voorzitter. Wij spreken vandaag over de Wet maatschappelijke ondersteuning. Voor ruim 2 miljoen ouderen en mensen met een beperking is dit een heel belangrijk overleg. Het zal in hoge mate gaan bepalen welk recht op huishoudelijke hulp, welke welzijnsdiensten en welke voorzieningen zij in de toekomst zullen houden. Velen van hen maken nu nog geen gebruik van ondersteuning, maar dit debat bepaalt mede hoe in de nabije toekomst de mogelijkheden voor een zelfstandig bestaan, het volop meedoen in de samenleving, zullen zijn gegarandeerd. Ik lees enkele passages voor uit de brief van Sabine van Voorn, die zij mij vorige week heeft gestuurd: "Ik ben ernstig en blijvend gehandicapt en voor 30 uur per week voor een drietal functies geïndiceerd: huishoudelijke verzorging, ondersteunende en activerende begeleiding. Deze indicatie is herhaaldelijk uitgevoerd door mensen van het RIO, van het RICG en nu het CIJ, die de vereiste medische deskundigheid hebben. Uit uw informatie begrijp ik dat er plannen worden gemaakt om straks de drie functies huishoudelijke verzorging, ondersteunende en activerende begeleiding over te hevelen naar de WMO. De WMO is mijns inziens voor mij geen adequate hulp en ondersteuning, omdat ik voor de rest van mijn leven op hulp en zorg aangewezen ben, omdat er met mijn handicap – niet-aangeboren hersenletsel – geen vooruitzichten zijn op herstel en/of verbetering voor wat betreft mijn functioneren. Vermoedelijk zullen er veel meer mensen met een ernstige en blijvende handicap of chronische ziekte tussen wal en schip vallen wanneer deze plannen van dit kabinet doorgaan. Bij gemeenten kunnen zij hun voorbije recht op zorg niet halen omdat de gemeenten vrij zijn in hun doen en laten wat dit

betreft. Wanneer de juiste zorg niet verstrekt wordt, zal een zelfstandig leven thuis niet haalbaar zijn, met alle gevolgen van dien, bijvoorbeeld terug moeten naar een instelling die de benodigde zorg wel geeft. Afgezien van het feit dat dit duurder is, is het voor ons een rampzalig vooruitzicht en het brengt onze toch al beperkte toekomst voortdurend in het onzekere. Wordt er wel gedacht aan deze groep mensen? Ik hoop dat zij, evenals ik, over onze persoonlijke toekomst enige zekerheid mogen krijgen. Bij voorbaat dank en met vriendelijke groet, Sabine van Voorn."

Voorzitter. Dit debat vindt te vroeg plaats. Het was beter geweest om eerst helderheid te hebben over de toekomst van de AWBZ. Wij lopen een groot risico groepen zeer kwetsbare burgers op te zadelen met een verandering die te zijner tijd wellicht niet zal blijken aan te sluiten bij het eindbeeld van de AWBZ. In het vorige overleg heb ik, onder verwijzing naar het tv-spotje, gezegd dat de WMO moet leiden tot minder paarse krokodillen achter het loket. Schiet de burger iets op met het wetsvoorstel WMO? Dat is waar het echt om gaat. Mijn fractie heeft in juni 2005 een vijftienpuntenplan gepresenteerd. Daaraan toetsen wij het wetsvoorstel en daarop zal ik de staatssecretaris bevragen.

Dit is niet zomaar een wet. Het wetsontwerp regelt dat wij van een recht op zorg zoals dat nu in de AWBZ is geregeld en de zorgplicht die is vastgelegd in de WVG, gaan naar een tijdelijke zorgplicht van de gemeenten voor rolstoelen, scootmobielen en huishoudelijke hulp. Het voorstel van de regering voorziet slechts in een beperkt pgb en geeft geen duidelijke inspraak- en beroepsprocedures. Op de valreep kregen wij over dit punt nog een brief van de Raad van State. Graag verneem ik de reactie van de staatssecretaris op deze brief.

Het is een buitengewoon kaal wetsvoorstel. Het is eigenlijk niet meer dan een proceswet of een procedurewet, die inhoudt dat de gemeenten worden verplicht om op de genoemde resultaatgebieden beleid te maken, daarover overleg te voeren met relevante partijen en jaarlijks resultaten te publiceren. Punt. Dat beleid kan dus ook inhouden: "wij doen niets." Het kabinet roept verwijtend dat wij vooral vertrouwen moeten hebben in de gemeenten. Mijn partij is vol van vertrouwen in gemeenten. Zeker in onze eigen ambitieuze wethouders. Leest u ons beginselprogramma. Maar zolang er wethouders zijn zoals Pastors in Rotterdam, die voedselbanken geweldig vindt, wil de PvdA toch maar liever een aantal zaken goed geregeld zien. Ik citeer Spinoza: "Wetten zijn er ook om hen die kwaadschiks willen, te dwingen om goedschiks te doen."

Het kernpunt van dit debat is het recht op zorg of met andere woorden de zorgplicht van de gemeenten. Wij leven in een "gedecentraliseerde eenheidsstaat", zoals wethouder Kleinsma mij in ieder debat dat zij en ik over de WMO hebben gevoerd, heeft voorgehouden. Wij praten al zo'n veertig jaar over de vraag wie daarvoor verantwoordelijk is. De eerste subsidieregeling voor dienstencentra dateert van 1967. Mevrouw Van Miltenburg en ik zouden zo de teksten kunnen herhalen die onze voorgangers Dijkstal en Buurmeijer bij de totstandkoming van de Welzijnswet hebben uitgesproken. Mevrouw Ross vervult dan de rol van minister Brinkman. "Eigen verantwoordelijkheid" en de "zorgzame samenleving" waren ook toen al de toverwoorden om bezuinigingen te maskeren. Ook toen kwam de Partij van de Arbeid

op voor de rechten van burgers op een toegankelijk en betaalbaar aanbod van diensten en voorzieningen van goede kwaliteit. Toen ging het vooral om collectieve welzijnsdiensten. Nu gaat het ook om individuele voorzieningen. Daarom luistert het nog nauwer om de grondrechten van mensen goed te regelen.

De WMO is een uitwerking van artikel 22 van de Grondwet. Ik citeer: "1. De overheid treft maatregelen ter bevordering van de volksgezondheid. 2. Bevordering van voldoende woongelegenheid is voorwerp van zorg der overheid. 3. Zij scheidt voorwaarden voor maatschappelijke en culturele ontplooiing en voor vrijetijdsbesteding."

Ik ben van mening dat wij zijn gehouden om te toetsen of de WMO voldoet aan de criteria waaraan wetgeving die raakt aan grondrechten, volgens de heersende opvattingen moet voldoen. Ik noem er maar drie.

De wetgever laat zich leiden door de materiële betekenis van het democratisch proces, waarbij de meerderheid toeziet op de belangen van kwetsbare minderheden. Het wetsontwerp voldoet hieraan niet. Op dit punt is een aantal amendementen door mij en anderen ingediend, waarmee wordt beoogd te garanderen dat de belangen van kleine doelgroepen niet ondersneeuwen en dat de burgers vooraf, tijdens en erna een stem hebben in het beleid. Graag krijg ik een reactie van de staatssecretaris. Het tweede criterium is dat in de algemeen geldende wet de hoofdlijnen duidelijk worden van wat de burger mag verwachten en wat van de burger wordt verwacht.

Duidelijk is dat deze wederkerigheid nauwelijks wordt uitgewerkt. Het geloofsartikel van de gemeentelijke beleidsvrijheid en de horizontale verantwoording gaat volstrekt voorbij aan het recht van de burger om te weten waar hij aan toe is en aan de mogelijkheid om zijn recht af te dwingen. In het antwoord van het kabinet op het nader verslag wordt voor een deel al tegemoetgekomen aan dit grote tekort. Met mijn amendement op stuk nr. 141, over het compensatiebeginsel, wordt beoogd de noodzakelijke rechtszekerheid te bieden aan burgers. Graag krijg ik een reactie.

Het derde criterium is dat wetgeving ter uitwerking van de grondrechten zowel ziet op de zorg als op de onthoudingscomponenten. Dat betekent dat in een wet die voortvloeit uit de zorgplicht van de overheid niet alleen die zorgplicht wordt verzekerd, maar tevens de autonomie van de burger wordt beschermd. Daarbij gaat bescherming van vrijheid en gelijkheid gepaard met een streven naar materiële inhoud van beide. Dit criterium beschermt ons tegen een al te groot paternalisme en tegen bemoeizucht van de wethouder. Mensen hebben recht op keuzevrijheid, dus een persoonsgebonden budget en de vrijheid om ook bij aanbod in natura een aanbieder van eigen keuze te hebben. Ook op dit punt zijn door mij en anderen amendementen ingediend. In dit verband merk ik ook nog op, dat het in deze tijd niet acceptabel is dat kiezen alleen is voorbehouden aan mensen met veel geld. Ouderenzorg is geen liefdadigheid. Graag hoor ik de reactie van de staatssecretaris. In het debat over de WMO komt de discussie over grondrechten terug in de vraag of de wet moet voorzien in een zorgplicht, een compensatiebeginsel of dat, zoals in het oorspronkelijke voorstel, er slechts een globale formulering moet worden opgenomen van prestatievelden voor gemeenten. In de eerste versie van de wet is gekozen voor prestatiegelden en voor de overgangperiode voor een tijdelijke zorgplicht van twee jaar. Mede naar aanleiding van de inbreng van de Kamer en de druk

uit de samenleving heeft de staatssecretaris bij nota van wijziging een beperkte zorgplicht geformuleerd voor rolstoelen, scootmobielen en huishoudelijke hulp. Zowel het eerste als het huidige voorstel roept bij mij weinig enthousiasme op. Het eerste is te globaal en te kort en het tweede te beperkt.

Daarom kiest de PvdA voor het compensatiebeginsel als een uitwerking van artikel 22 van de Grondwet. Dat biedt duidelijkheid aan de burger en beleidsvrijheid aan de gemeente. Het compensatiebeginsel richt zich op de zelfredzaamheid en op de participatie door mensen met beperkingen, dus een normaal gebruik van een woning, het normaal voeren van een huishouding en het zich zelfstandig kunnen verplaatsen voor deelname aan werk en op zelfverzorging. De kern van het compensatiebeginsel is, dat de wet beschrijft wat nodig is om onderscheiden groepen burgers optimaal te kunnen laten meedoen. Daarmee wordt recht gedaan aan het credo "gelijke kansen".

Het compensatiebeginsel, dat wordt verankerd in de WMO, vormt daarmee de basis voor het beleid voor gemeenten. Het compensatiebeginsel stoelt op het sociale grondrecht op zorg en welzijn en op de internationaal-rechtelijk gehanteerde maatstaf ICF, international classification of function-disabilities and -impairments. Het gaat om een afdwingbaar recht, maar het resultaat wordt gedefinieerd en niet de weg erheen. Gemeenten houden hiermee de beleidsvrijheid om de voorzieningen af te stemmen op bestaande behoeften. De PvdA denkt dat de verankering van het compensatiebeginsel in de WMO nog meer dan de zorgplicht een belangrijke stap vooruit kan zijn als het gaat om participatie van mensen met beperkingen, vooral ook voor het ontwikkelen van servicegericht lokaal bestuur. Het compensatiebeginsel doet zoals gezegd recht aan de wensen van gemeenten om grotere beleidsvrijheid te houden, zelfs meer dan bij een tijdelijk recht op zorg, maar voorkomt daartegenover dat dezelfde fout wordt gemaakt als destijds met de WVG, dat cliënten wanneer hun onthouden wordt wat nodig is om mee te kunnen doen geen beroep meer kunnen doen op wat de Grondwet ter bescherming van de burgers stelt op het gebied van zorg en welzijn. De overheid is verantwoordelijk voor het eindresultaat. Inmiddels hebben wij hiervoor een amendement ingediend. Na mij heeft ook de coalitie een amendement ingediend; ik neem aan dat de rafhijne onderhandelingen in het regeringskamp het niet toestonden om ons voorstel te steunen. Ik stel vast dat het amendement van de coalitie niet ziet op alle prestatievelden van de WMO, en ook niet op alle levensgebieden en activiteiten. Vallen bijvoorbeeld woningaanpassingen eronder? Misschien kan mevrouw Van Miltenburg mij uitleggen waarom zij deze keuze heeft gemaakt. Mij dunkt dat het voor ouders toch ook heel goed is om een beroep te kunnen doen op bijvoorbeeld preventieve opvoedingsondersteuning. Het lijkt mij ook goed dat ernstig bedreigde vrouwen op een plek in de vrouwenopvang kunnen rekenen. Graag ook een reactie van de staatssecretaris op dit voor mijn fractie cruciale amendement op stuk nr. 41.

Wij ontberen toch echt een visie van het kabinet op de plaats van de WMO in relatie tot de toekomst van de AWBZ. Wij kunnen burgers er toch niet de prijs voor laten betalen dat het kabinet hier blijkbaar niet uitkomt? Ik herhaal het dringende verzoek van mijn fractiegenote Smits in het algemeen overleg van december 2005 over

de modernisering van de AWBZ, nog vóór het zomerreces een heldere visie op de samenhang van WMO en AWBZ aan de Kamer voor te leggen en daarbij uit te gaan van de problemen die belangrijke doelgroepen, zoals dementerenden of ouders van gehandicapten, ondervinden. Zij hebben namelijk behoefte aan een integraal aanbod en aan specifieke expertise. Ook namens Sabine vraag ik een heldere toezegging van de staatssecretaris.

Steeds meer cliënten met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking kunnen relatief zelfstandig buiten een instelling wonen. Voor deze cliënten zijn vrijwel altijd verschillende AWBZ-functies geïndiceerd. Bij de WMO krijgen zij te maken met twee wettelijke regimes, namelijk de WMO en de AWBZ. Twee regimes betekent mogelijk twee vormen van indicatiestelling, twee loketten, verschillende hulpverleners die niet voor dezelfde zorgaanbieder behoeven te werken, cliënten die hun situatie niet kunnen overzien, et cetera. Mijn fractie wil deze mensen de garantie van goede, integrale zorg en ondersteuning bieden. Wil de staatssecretaris dit toezeggen en geen beslissingen nemen waarmee hierop wordt vooruitgelopen en het bereiken van dit doel zou kunnen worden ondermijnd?

En wat schiet de burger ermee op? Goede informatie en advies, betaalbaarheid, keuzevrijheid en maatwerk zijn succesfactoren voor de WMO. Daarom vraag ik een kraakheldere reactie van de staatssecretaris op de volgende punten.

Er moet één loket zijn, de gemeente handelt servicegericht en de burger mag niets merken van eventuele schotten tussen AWBZ, WMO en Zorgverzekeringswet. Wij hebben het amendement van de heer Mosterd en anderen op dit punt medeondertekend, maar cruciaal is hierbij dat de betrokken partijen elkaars indicaties erkennen. Dit zou de staatssecretaris nog moeten toezeggen. Ik steun het pleidooi van de gemeenten voor een stimuleringsregeling voor de vorming van WMO-loketten. Graag een toezegging op dit punt.

Het persoonsgebonden budget. Onze fractie wil het pgb ook in de WMO mogelijk maken. Samen met mevrouw Van Miltenburg heb ik een amendement ingediend om de vrijheid om voor een pgb te kiezen bij alle WMO-diensten vast te leggen.

Hoe voorkomen wij dat de optelsom van diensten voor burgers te duur wordt? Zeker met het oog op extramuralisering is het risico van stapeling van eigen bijdragen te groot, maar het antistapelingsbeginsel ziet alleen op de WMO, voorheen op de AWBZ en de resterende AWBZ-indicaties. Of worden ook andere bijdragen, bijvoorbeeld voor no claim, maaltijdvoorziening of personenalarmering, hierbij betrokken? En wat te doen met ouderen en anderen die geen geld meer hebben om aan activiteiten deel te nemen en daardoor vereenzamen? In de derde nota van wijziging stelt de staatssecretaris centrale inning van alle eigen bijdragen voor. Betekent dit geen enorme bureaucratie, is dit geen paars krokodillenei? Het CAK heeft bepaald geen goed imago, kan de staatssecretaris niet beter het voorstel van de VNG volgen? Wil zij nog eens aangeven hoe zij dit ziet en kan zij ook uitleggen waarom alles via het CAK geïnd moet worden, zoals in deze nota staat? Betekent dit dat ook diensten die cliënten wenselijk vinden en die zij voor de kostprijs afnemen, door het CAK geïnd moeten worden?

De prestatiegebieden. Het bevorderen van sociale samenhang wordt behalve in de doelstelling van de wet nauwelijks uitgewerkt. Hierbij wreekt zich dat alle aandacht gericht is op wat er uit de AWBZ wordt overgeheveld. De fractie van de PvdA vindt dat het past in de visie die aan de WMO ten grondslag ligt, dat voorkomen beter is dan genezen. Welzijnsbeleid is hiervoor heel belangrijk. De samenleving schreeuwt om een versteviging van de sociale verbanden. FORUM wijst op het "witte" karakter van de nota. Nieuwe vormen van opbouwwerk, meer gericht op het meedoen van allochtone groepen, zijn broodnodig. Hoe krijg je meer allochtonen in besturen van verenigingen? Hoe bevorder je ontmoetingen tussen ouderen en jongeren en tussen "oude" en "nieuwe" Nederlanders? Hoe stimuleer je de totstandkoming van een netwerk van diensten die ouders ondersteunen bij opvoeding en bij de combinatie van zorg en arbeid? Onduidelijk is of VWS een eindverantwoordelijkheid houdt voor de innovatie van het welzijnswerk, wat de vraag oproept of de W van VWS dan nog wel gerechtvaardigd is.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Mevrouw Verbeet hield in het begin van haar inleiding een warm pleidooi voor het gemeentelijk bestuur. Zij sprak haar vertrouwen uit in al die goede PvdA-wethouders. Zij neemt echter de kritiek van FORUM over dat er niets is geregeld voor allochtone Nederlanders. Daarmee zegt zij eigenlijk dat zij helemaal niet gelooft dat de wethouders in staat zijn om lokaal beleid te voeren: de wethouders die dat moeten doen op bepaalde plaatsen in Nederland, waar bijvoorbeeld veel behoefte is aan ondersteuning voor mensen van niet-Nederlandse afkomst, zullen dat helemaal niet regelen als wij dat niet goed vastleggen in de wet.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): U legt mij nu iets in de mond wat ik helemaal niet zeg. Het is wel opmerkelijk dat bijvoorbeeld in de pilots dergelijke zaken niet worden onderzocht en beproefd. Wij moeten op dat punt ontzettend veel leren. Ik neem in wijken waar dat wij op dit moment een parallelle samenleving opbouwen: groepen mensen die nauwelijks met elkaar communiceren en contact hebben, burens die elkaar niet kennen. In de Amsterdamse wijk Zeeburg verandert de bevolking iedere vijf jaar voor de helft van samenstelling. Dat is ook WMO: zorgen dat mensen elkaar kennen. Ik wil heel graag dat er een stimulans komt voor experimenten om te kijken waar welzijn een meerwaarde betekent voor het terugdringen van zorg. Als je goed contact met je nieuwe burens hebt, dan durf je hun ook te vragen om bij gladheid de boodschappen voor je te doen. Maar dan moet je wel bijvoorbeeld via de corporatie eerst een steuntje hebben gehad om contact te leggen met die burens. Dat doe je niet zo gemakkelijk, als je elkaar bijvoorbeeld niet goed verstaat. Toch moet je leren samenleven in die wijken. Dat bedoel ik. Ik verwacht op dat punt meer initiatieven van de regering, want dan hebben wij een wet die recht doet aan de noodzaak om te investeren in de sociale samenhang van onze buurten. Onze wethouders willen dat best, maar zij hebben daarbij steun nodig. Er komt ontzettend veel op hen af. Over de grote steden maak ik mij weinig zorgen, maar juist de groep steden daaronder heeft veel steun nodig. U en ik weten – wij krijgen genoeg brieven van burgers – dat zij

nog niet eens weten wat zij gaan doen en zeker niet hoe zij het moeten doen.

De WMO zal moeten laten zien dat iedere euro besteed aan welzijn er een uitspaart voor de zorg. Mensen gaan dood van eenzaamheid, maar niet van vuile ramen. Gaat de staatssecretaris een extra stimulans geven aan pilots die juist op dat punt de meerwaarde van welzijnsactiviteiten kunnen aantonen? De staatssecretaris is net als ik in Zaanstad bij "Onze buurt aan zet" geweest. Heeft zij enig idee van het rendement van dat project?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): U merkt op dat mensen niet doodgaan aan vuile ramen, maar wel doodgaan aan eenzaamheid. Kunt u het ermee eens zijn dat er in gemeenten voor wordt gekozen dat extra wordt geïnvesteerd in de bestrijding van eenzaamheid en dat in die gemeenten wat minder wordt gedaan aan huishoudelijke hulp?

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Het allerbelangrijkste is dat je veel investeert in ouderenadviseurs, in bezoekers van ouderen om eenzaamheid te voorkomen. Ik vind dat de mensen die nu een indicatie hebben niets mogen merken van de veranderingen van de WMO. Vanzelfsprekend biedt de WMO kansen voor gemeenten om met nieuwe aanvragers nieuw beleid te maken. Het is best mogelijk dat op den duur mensen een andersoortig aanbod zullen krijgen, dat wel zal moeten aansluiten op hun behoeften en dat hen compenseert voor hun beperking, maar wat misschien slimmer en intelligenter kan dan nu soms gebeurt.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Daar maak ik uit op dat uw partij bij een langdurige monitor van de WMO het feit dat in een bepaalde gemeente weinig gedaan wordt aan huishoudelijke hulp, nooit uit zijn verband zal trekken. Uw partij zal zich daar niet op focussen, alleen maar om dit iets is wat uit de AWBZ komt. U zegt daarmee dat uw partij altijd zal kijken naar het totaalpakket dat in een bepaalde gemeente wordt aangeboden.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Dat ziet u juist. Ik wil wel goed regelen dat mensen die nu een indicatie hebben en gewend zijn aan bepaalde dienstverlening, hiervoor niet de prijs behoeven te betalen. De WMO moet echter wel een modernisering betekenen, anders behoeven wij deze slag niet te maken. Wij hebben samen met mevrouw Van Oerle en mevrouw Kant in Noorwegen gezien wat de meerwaarde kan zijn van een actief aanbod van activiteiten. Ik kan ook uit eigen ervaring zeggen – misschien is het een beetje flauw om dat hier te zeggen, maar ik doe het wel – dat de ramen bij mijn moeder nog nooit zo schoon zijn geweest als sinds het moment dat zij thuiszorg kreeg.

Ik kom op de sport. Iedereen roept moord en brand over te dikke kinderen en ouderen, over verkeerde voeding en te weinig beweging, maar het kabinet laat wel een kans liggen om explicieter te benoemen wat het lokale sportbeleid kan bijdragen aan de doelen van de WMO op het terrein van de volksgezondheid en de versterking van de sociale samenhang. Ik vraag de staatssecretaris om ten minste een sporttas te ontwikkelen als gereedschapskist waarmee gemeenten, sportverenigingen en scholen gewezen worden op de grote bijdrage die sport kan leveren aan een sterke, sociale en gezonde samenleving en aan het dichterbij halen van de doelen van de WMO.

Heeft de staatssecretaris met het oog op de WMO al het gesprek geopend met de opleidingen van hoog tot laag voor beroepsbeoefenaren die straks cruciaal zijn voor het slagen van de WMO? Ik denk aan de opleidingen voor maatschappelijk werk en jeugdwerk, maar ook de thuiszorg omdat thuiszorgwerkers vaak als eerste doorhebben dat er iets mis is in een gezin of huishouding.

Preventief jeugdbeleid is cruciaal. In de aanvaarde motie-Çörüz/Kalsbeek wordt gepleit voor wettelijke verankering van de vijf functies in de wet. Waarom heeft de staatssecretaris die motie niet uitgevoerd? Ik sluit mij dan ook aan bij het punt dat de heer Mosterd eerder maakte.

Ik kom op de functie informatie en advies. Ik heb al over het ene loket gesproken, maar ik wil nog graag van de staatssecretaris horen hoe zij aankijkt tegen de onafhankelijkheid van het advies en de indicatie. Hier gaat het in de kern om een cultuurverandering. De gemeente zoekt samen met de burger naar de beste oplossing om mee te doen. Die houding gaat niet samen met paternalisme. De omtinker van Trynwâlden is hier het lichtend voorbeeld van. Kom je er niet uit, dan krijg je een second opinion van de ombudscommissie. Mijn amendement op dit punt is doorgegaan. Graag hoor ik een reactie van de staatssecretaris op een en ander.

Mijn fractie maakt zich zorgen over de positie van de meeorganisaties. Waarom wordt er nu, al vóór de overgang in 2008, gekozen en wordt er niet gewacht tot er meer helderheid is over het eindbeeld van de WMO? Het prestatieveld maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang, willen mevrouw Van Miltenburg en ik uitbreiden met huiselijk geweld. In alle gemeenten moet er beleid zijn ter bestrijding van huiselijk geweld. In dit verband wijs ik erop dat er een grote landelijke verantwoordelijkheid van het ministerie van Justitie en het ministerie van VWS blijft. Geweld tegen vrouwen is hardnekkig en kent vele ernstige vormen. Hoe ziet het kabinet de taakverdeling tussen rijk en gemeenten? Wat blijft het Rijk zelf doen?

De overheveling van de OGGZ uit de Wet collectieve preventie volksgezondheid en de AWBZ veroorzaakt veel onrust bij onder andere de GGD's. Zij vrezen dat de decentralisatie ten koste gaat van een landelijk dekkend aanbod, en leidt tot minder bemoeizorg. Zij verwijzen in dit verband naar ervaringen in Zweden. Zij pleiten er dan ook voor om collectieve preventie net als vaccinatieprogramma's landelijk te regelen. Ook vrezen zij dat het geld vooral zal worden ingezet om mensen die overlast veroorzaken, van de straat te halen, maar niet gericht zal zijn op mensen die als gevolg van psychiatrische problemen achter de huisdeur wegwijnen. Hoe denkt de staatssecretaris de kwaliteit van de OGGZ te waarborgen?

Mantelzorgers en vrijwilligers kunnen alleen optimaal functioneren wanneer zij ondersteund worden door professionals. Dat geldt voor intramurale instellingen, maar ook daarbuiten. Is de gemeente ook verantwoordelijk voor de ondersteuning binnen instellingen? Op aandringen van de Kamer is in december speciaal overleg gevoerd over de mantelzorg. Het SCP schetste een zorgelijk beeld van de toenemende belasting van mantelzorgers en vrijwilligers, vooral vrouwen. De staatssecretaris heeft toen toegezegd voor dit overleg met LOT/Xzorg te overleggen over extra middelen voor de mantelzorgondersteuning en de zorg voor vrijwilli-

gers. Wat is de staatssecretaris voornemens te doen? Dit kabinet heeft hoge verwachtingen ten aanzien van de inzet van mantelzorgers en vrijwilligers. Nog steeds ziet het CIZ helaas de mantelzorgers niet als volwaardige partners bij de indicatiestelling. Mantelzorgers verrichten geïndiceerde zorg, stelde staatssecretaris Ross-van Dorp bij het AO over mantelzorg in 2005, dus hebben zij in dat geval ook recht op ondersteuning, bijvoorbeeld voor respijtzorg of uitruil van zorg. Op dringend verzoek van de Kamer zegde zij bovendien toe om een brandbrief aan het CIZ te sturen, waarin zij duidelijk maakte hoe men dient om te gaan met mantelzorgers. Dit zou de situatie aanzienlijk kunnen verbeteren, maar deze ontwikkeling zou wel eens doorkruist kunnen worden door de WMO. Ik schets twee situaties.

Mevrouw Visser zorgt voor haar terminale partner. De combinatie van verzorging en huishouden wordt haar te zwaar. Toch wil zij graag zelf haar partner tot het einde verzorgen en begeleiden. De wijkverpleging oppert opnieuw een indicatie te stellen nu de mantelzorger het allemaal te veel dreigt te worden. Er wordt door het CIZ met spoed een indicatie gesteld en er wordt huishoudelijke zorg geïndiceerd om de mantelzorger te ontlasten. Hoe gaat dat straks bij de WMO? Moet er in zo'n geval bij de gemeente worden aangeklopt of bij het CIZ? Wordt het een verplichting van de gemeente om dit te regelen? Hoe gaan gemeenten om met spoedeisende indicaties? In terminale situaties mag het natuurlijk niet lang duren voordat hulp geregeld is.

Mevrouw Badraen zorgt voor haar chronisch zieke echtgenoot. Hij leidt aan de gevolgen van CVA en heeft 24-uurszorg nodig. Hij is volledig rolstoelafhankelijk en kan niets meer zelfstandig. Hij moet geholpen worden met wassen, aankleden, toiletgang en medicijnverstrekking. Bovendien is er de hele dag toezicht nodig. Mevrouw wil graag zelf de persoonlijke verzorging op zich blijven nemen, maar de huishoudelijke verzorging wordt dan te veel. Om overbelasting te voorkomen zou huishoudelijke verzorging geïndiceerd kunnen worden. Op dit moment kan uitruil plaatsvinden tussen persoonlijke verzorging en huishoudelijke verzorging. Dit kan snel worden geregeld omdat men voor de indicatie nu nog bij een en dezelfde instantie moet zijn. Vaak moeten cliënten wel nadrukkelijk vragen om deze mogelijkheid. Hoe gaat dat straks bij de WMO? Twee regelingen moeten op elkaar worden afgestemd. Wie informeert de cliënten over de mogelijkheden van deze uitruil? Kortom, dit is onduidelijk. Graag de reactie van de staatssecretaris.

Bij decentralisatie hoort een adequate structuur en cultuur van verantwoording en inspraak op lokaal niveau. De PvdA stelt dat bij het opstellen van de gemeentelijke WMO-verordeningen en -plannen de burger vooraf expliciet moet worden betrokken. Naast de representatieve verantwoording van raad en college over de intenties van het gemeentelijk WMO-beleid bij de verkiezingen, moeten cliënten in staat gesteld worden om achteraf te toetsen of gemeenten in algemene zin doen wat van ze mag worden verwacht. Hiervoor zijn nodig een goede invulling van het al genoemde compensatiebeginsel en een laagdrempelige beroepsmogelijkheid. De gemeenten zouden een beroepscommissie kunnen inrichten met onafhankelijke deskundigen; een soort ombudsfunctie. Of er zou een "geschillenboer" kunnen komen, zoals de RMO voorstelt. Graag de reactie

van de staatssecretaris op mijn amendement voor een zogenaamde ombudscommissie.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik neem aan dat mevrouw Verbeet op de hoogte is van het feit dat er in elke gemeente een commissie voor bezwaar en beroep bestaat. Zulke commissies bestaan niet uit raadsleden, maar uit door de raad benoemde mensen met veel verstand van zaken. Het zijn vaak juristen of mensen die goed verordeningen kunnen lezen. Vindt zij dat zo'n commissie niet voldoende in staat is om beroepen in WMO-zaken te behandelen?

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Het gaat mij vooral om de snelheid van de procedure. Daarvoor is het van belang dat de commissieleden goed op elkaar zijn ingespeeld en veel van het onderwerp weten. Een algemene bezwaar- en beroepscommissie zal ongetwijfeld alles weten van de voorschriften voor dakkapellen en dergelijke, maar het is de vraag of zij deskundig genoeg is om dit soort moeilijke zaken te beoordelen. Wij moeten niet vergeten dat het om zeer kwetsbare mensen gaat. Ik heb een voorkeur voor een speciale commissie van deskundigen, maar de gemeente heeft alle ruimte om het op eigen manier in te richten, als er maar een second opinion mogelijk is.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Zo'n commissie heeft inderdaad veel verstand van dakkapellen, maar bijvoorbeeld ook van de WVG. Als u wel eens bij een zitting van een dergelijke commissie was geweest, had u geweten dat meer dan de helft van de zaken de WVG betreft. Waarop baseert u uw veronderstelling dat de leden van de bezwaar- en beroepscommissie niet in staat zijn om hun werk goed te doen? Ik neem aan de leden van de nieuwe commissie ook op hun kennis van de WMO worden geselecteerd.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Mijn voorstel lijkt mij een waardevolle toevoeging en gelukkig is de heer Bakker dat met mij eens. Ik nodig de andere leden van de commissie uit om hier hun gedachten eens over te laten gaan. Ik krijg hier ook graag een reactie van de staatssecretaris op. Ik denk dat het beter en vooral sneller kan als de leden van de commissie de wet en de doelgroep goed kennen. Een second opinion is onmisbaar in deze tijd. Het vervangen van de zorgplicht door een compensatiebeginsel maakt dat niet de vraag centraal staat hoe de gemeente de benodigde zorg en welzijn heeft geleverd, maar de vraag of de cliënt optimaal in staat is gesteld om mee te doen. Dat voorkomt overmatige jurisdisering. De Kamer heeft een jaar geleden met het aannemen van de motie-Van Heemskerk/Schippers ingestemd met een enquêterecht voor cliënten. Dat houdt in dat men met inhoudelijke klachten over een instelling of een verstrekker van voorzieningen naar de Ondernemingskamer kan stappen. Wat doet het kabinet met deze Kameruitspraak?

Burgers moeten goed geïnformeerd worden over eventuele bestuursrechtelijke mogelijkheden. Gemeenten kunnen zelf jurisdisering voorkomen door burgers goed te informeren, besluiten te motiveren en vooral servicegericht te werk te gaan. Er is een amendement ingediend om de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen en de Wet klachtrecht cliënten zorginstellingen op de WMO van toepassing te verklaren.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik heb nog een vraag over het enquêterecht. U hebt gelukkig mijn amendement meeondertekend om de positie van de cliëntenraden te verstevigen. Een nadrukkelijk onderdeel van dat amendement is de informatieplicht die burgemeester en wethouder krijgen om cliënten in een vroegtijdig stadium te voorzien van alle informatie die zij nodig hebben. Daarmee is in mijn ogen de enquêtemogelijkheid voor cliënten- en patiëntenorganisaties volledig gewaarborgd.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik zal er nog eens goed naar kijken. Blijkbaar doorgrond ik het amendement niet zo goed als u het bedoeld hebt. Daar zal ik dus nog eens goed naar kijken.

Ik kom te spreken over kwaliteit en toezicht. Ik zeg het nog maar een keer: huishoudelijke zorg is meer dan poetsen. In de kern gaat het erom dat de cliënt tevreden is over de geboden kwaliteit. Vandaar dat in mijn amendement op stuk nr. 12 wordt gevraagd om erin te voorzien dat gemeenten jaarlijks een tevredenheidsonderzoek verrichten. De uitkomsten moeten openbaar zijn. Zij moeten inzichtelijk zijn voor de burger en zij moeten ook op macroniveau goed te vergelijken zijn. Uitgangspunten zijn: de slager keurt niet zijn eigen vlees en de gemeenten moeten niet allemaal zelf eigen maatstaven en methoden ontwikkelen. Gelijke methoden stellen ons in staat om op macroniveau te vergelijken tussen gemeenten en tussen bijvoorbeeld instellingen die vallen onder de kwaliteitswet. Door aan te sluiten bij bijvoorbeeld de CAHPS is er dan een uniform systeem. Die maatstaf is al voor de cure in gebruik genomen en die wordt door VWS ook ontwikkeld voor de care. Ik hoor graag de reactie van de staatssecretaris hierop. Los van de tevredenheid van cliënten is er een eigen verantwoordelijkheid van de overheid c.q. de gemeenten om voor een aanbod te zorgen dat op voorhand voldoet aan algemene criteria van kwaliteit. De wet zegt dat de Wet kwaliteit zorginstellingen ook van toepassing is op de huishoudelijke zorg. Geldt deze kwaliteitswet ook als deze dienst door een schoonmaakbedrijf wordt geboden? Moet deze instelling dan erkend worden? Hebt u overwogen om een kwaliteitscertificering voor zorgaanbieders, bijvoorbeeld HKZ, in te voeren? In dat geval zou wel aan deze certificering moeten worden toegevoegd dat elke verzorgende, helpende of zorghulp een zorgopleiding volgens het landelijke opleidingsstelsel moet hebben. Het belangrijkste is dat de kwaliteit beter verankerd wordt. Maar hoe zorgen wij ervoor dat een kwaliteitstoetsing plaatsvindt die zo eenduidig mogelijk is, die tot zo weinig mogelijk bureaucratie leidt maar die tegelijkertijd adequaat en toetsbaar is? Ik hoor graag de mening van de staatssecretaris.

Ik kom te spreken over de werkers in de zorg. Aanbestedingen in het kader van de WMO kunnen ertoe leiden dat banen op de tocht komen te staan. Bescherming van de positie van het personeel is aan de orde als gemeenten contracten afsluiten met een andere zorgaanbieder dan voorheen. De PvdA wil meer duidelijkheid over de bescherming van personeel dat actief is in de toekomstige WMO-sectoren. Wij zouden eigenlijk willen dat, net zoals bij het openbaar vervoer, de werknemer het werk volgt. Ik hoor graag een reactie. De aanbestedingen mogen geen gevolgen hebben voor de kwaliteit van het personeel. Dat zou vooral problematisch kunnen zijn op het grensvlak van zorg en welzijn in de thuiszorg.

Een volgend punt is de invoering van de WMO. Daarbij gaat het om de regierol van gemeenten, de datum, de financiering en het verdeelmodel. Over de invoeringsdatum wordt nog steeds gesteggeld. De PvdA gaat niet akkoord met een WMO die op 1 juli 2006 ingaat. Mijn fractie hoopt dat u het inmiddels Kamerbreed gesteunde amendement dat ziet op een invoering per 1 januari 2007, gewoon zult accepteren. De ingangsdatum van 1 juli 2006 is boekhoudkundig voor gemeenten onzorgvuldig, maar die belemmert bovenal een zorgvuldige invoering.

Er zal überhaupt nog veel gesproken worden over de wijze van invoering. Mijn fractie wil dat er voor gemeenten die niet op tijd klaar zijn, een voorziening wordt getroffen. Ik krijg talloze brieven van vooral kleinere gemeenten waaruit blijkt dat het denken nog maar nauwelijks op gang is gekomen. Men weet vaak nog niet eens wat men wil gaan presteren, laat staan hoe men het wil gaan presteren. Ik hoor graag een reactie. Gemeenten die nu al veel doen, worden vaak gehinderd door een tekort aan regiemogelijkheden en bevoegdheden. Zowel de gemeenten als ik vragen al vanaf het begin om zeggenschap over de AWBZ-indicatie, over de investeringsbeslissingen in de zorgsector en over de realisering van zorgwoningen. Deze bevoegdheden zijn onmisbaar voor gemeenten om hun verantwoordelijkheid waar te maken. Wanneer gaat de staatssecretaris hiervoor zorgen?

In het algemeen maakt mijn fractie zich zorgen over de toereikendheid van de middelen op de langere termijn. Wij geloven de staatssecretaris op haar woord als zij zegt dat het budget schoon aan de haak over gaat. Hoewel wij haar graag uitnodigen om dat hier nog eens te bevestigen, blijven wij van mening dat de gekozen systematiek van de integratie-uitkering te kwetsbaar is. Hoe voorkomt een onafhankelijke commissie die toeziet op het macrobudget dat wethouder Albert de Vries in Middelburg straks de dupe wordt van zijn collega in gemeente X die nauwelijks beleid heeft ontwikkeld, dus geen uitgaven doet en daarmee het beeld van het macrobudget onterecht positief beïnvloedt? Waarom heeft de staatssecretaris tegen de sterke wens van een Kamermeerderheid van in ieder geval CDA en PvdA, én van de samenleving, vastgehouden aan deze integratie-uitkering in plaats van te kiezen voor oormerking? Ook haar eigen adviesorganen vinden dit een te groot financieel risico voor gemeenten. Met de aanname van het compensatiebeginsel worden de risico's nog groter. Is de staatssecretaris bereid tot heroverweging van het financieringsmodel? Is zij bereid om naar analogie van de Wet werk en bijstand gemeenten te compenseren als deze uitgaven moeten doen die het budget meer dan 10% overschrijden, wanneer die overschrijdingen niet aan hun eigen beleid zijn te wijten? Heeft zij overwogen om ook de WMO te financieren uit de premie-opbrengsten? Zo nee, waarom dan niet? Deelt zij mijn mening dat altijd een landelijk debat en landelijke besluitvorming nodig zal blijven over de vraag of er op macroniveau gezien voldoende budget is voor de financiering van de WMO-doelen, gezien de ontwikkelingen in de populatie?

Er bestaat nog veel onduidelijkheid over de verdeel-systeematiek die ten grondslag ligt aan de overheveling van de huishoudelijke verzorging naar de gemeenten. Wij hebben daar net al wat over gezegd. Het model op zich lijkt degelijk in elkaar te zitten, maar problemen

zoals die van Arnhem met Het Dorp blijven gewoon bestaan. Ook gemeenten die actief hebben ingezet op extramuralisering lijken in het verdeelmodel tekort te komen. Ik verwijs bijvoorbeeld naar de brief van de Zeeuwse gemeenten. Het budget daalt in Zeeland met een kleine drie mln. Hoe verklaart de regering dit? Wat gaat zij daaraan doen? De gemeente Texel schrijft ons dat zij € 29.000 krijgt voor de uitvoering. Er zal zeker een loket op het eiland nodig zijn. Vindt de staatssecretaris dit verantwoord gedrag? Of moeten de Texelaars naar Friesland of Noord-Holland voor advies en informatie? Pleit dit niet voor meer aandacht voor de problemen van kleine gemeenten?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Klopt het dat ik mevrouw Verbeet nu hoor pleiten voor een aparte financieringsregeling voor het loket?

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Nee, daar heb ik nog niet aan gedacht. Dat is misschien nog niet eens zo'n slecht idee. Mevrouw Van Miltenburg brengt mij daarmee op een briljante gedachte! Ik was voorlopig blijven steken in een stimuleringsregeling conform artikel 18 voor de vorming van loketten, maar als mevrouw Van Miltenburg dit wil steunen...?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik ga de gedachtegang van mevrouw Verbeet direct onderbreken. Samen zijn wij al een aantal keer op werkbezoek geweest bij gemeenten die uit eigen middelen enthousiast allerlei loketten hebben opgezet. Ook de afgelopen jaren zien wij ze als paddestoelen uit de grond schieten. Dat zijn gemeenten die zien dat het nodig is. Ten opzichte van degenen die het goed doen, vind ik het een heel onterechte prikkel om degenen die achterblijven nu maar financieel te compenseren. Als wij dat model gaan promoten, verwacht ik dat gemeenten in de toekomst altijd zullen denken: laat het onze tijd maar duren, want straks komt er wel een financiële bijdrage. Dat lijkt mij niet het idee achter de WMO.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik ga hier een beetje huiselijk op antwoorden. Als je twintig mensen aan tafel krijgt, maakt die eenentwintigste niet veel uit, maar als je er drie aan tafel hebt, moet je voor die vierde echt inschikken. Kleine gemeenten zullen veel meer moeite hebben om uit te komen met het budget. Zij moeten voldoen aan dezelfde doelen en eisen, er wordt van hen geen andere prestatie gevraagd, maar zij moeten daarvoor dezelfde infrastructuur optuigen. Dat vraagt om meer. Invoering vergt dus meer van kleine gemeenten. Ik vraag de staatssecretaris om goed in het oog te houden of voor burgers die in kleine gemeenten wonen, dezelfde doelen kunnen worden gerealiseerd. Ik kan haar niet op haar blauwe ogen geloven dat het allemaal vanzelf goed gaat. Het gaat om zekerheden en de bereidheid om hieraan aandacht te besteden en niet om goede voornemens en het geloof dat het wel goed zal komen.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Betekent het verhaal van mevrouw Verbeet over de gemeenten steun aan mijn inzet – die ik zonet ook aan de heer Mosterd voorlegde – om te voorkomen dat gemeenten door het nieuwe verdeelmodel worden gekort en met een achterstand beginnen bij het investeren in maatschappelijke

ondersteuning? Is zij het met mij eens dat wij moeten voorkomen dat er nadeelgemeenten ontstaan?

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Dat ben ik volstrekt met de heer Rouvoet eens. Indien wij dat niet voorkomen, krijgt de wet vanaf het begin geen goede kans. Er is enig smeergeld nodig om ervoor te zorgen dat de invoering goed verloopt. Ook de gemeenten die aan het einde van dit jaar eerlijk zeggen dat zij nog niet klaar zijn – het is tragisch maar die zullen er zijn – moeten tegemoet worden gekomen. Het is beter dat zij dit eerlijk zeggen, zodat wij een voorziening kunnen treffen om hen te helpen en de burgers er niet de dupe van worden. Er zijn echt nog gemeenten die met cynisme naar Den Haag kijken en denken: het zal toch wel niet doorgaan. De kans is groot dat het nu wel doorgaat en er komt nog een halfjaar voorbereidingstijd bij. Ik sluit echter niet uit dat de invoering voor sommige gemeenten toch nog een te grote opgave blijkt; de burgers mogen daar niet onder lijden.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik ben het ermee eens dat de burgers er niet onder mogen lijden. Door dit nu in het vooruitzicht te stellen, dreigt mevrouw Verbeet echter een premie te zetten op laksheid. Als gemeenten een eerlijk en valide verhaal hebben, dan moeten wij daarvoor begrip hebben en erop inspelen. Daarbij kan worden gedacht aan groeikernen en gemeenten met bijzondere voorzieningen binnen hun territoir. Een doorsnee gemeente behoort echter op tijd de zaken op orde te hebben, zeker nu er een halfjaar voorbereidings-tijd bij komt.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Daarmee ben ik het eens: geen premie op laksheid. In de meeste gevallen zal het goed gaan. Stel bijvoorbeeld dat in een kleine gemeente als Texel de verantwoordelijke medewerker ziek wordt. In kleine gemeenten voert één ambtenaar de hele WMO uit, dus dan is er een probleem. Ik heb liever dat gemeenten met een goed verhaal dit soort problemen eerlijk melden, zodat de burgers niet de dupe worden. In dat soort gevallen moet een tijdelijke voorziening worden getroffen. Ik kom bij de zekerheid voor de burgers. AWBZ-indicaties die voor langere duur zijn afgegeven, zouden na 1 januari 2007 nog minstens twee jaar geldig moeten blijven. Gemeenten krijgen daardoor meer helderheid over hun budget, doordat de historische verdeling de basis vormt voor het nieuwe budget. Bovendien kan dan twee jaar worden gezien hoe gemeenten gaan handelen in de gevallen dat er geen verplichting is. Dit geeft burgers meer vertrouwen en gemeenten en zorgkantoren meer tijd voor een zorgvuldige overdracht. Verder moeten mensen het recht krijgen om de relatie met hun huidige aanbieder voort te zetten. Na vier jaar is een evaluatie van de wet voorzien. Wat zijn daarbij de criteria? Waarop kunnen wij nog bijsturen? In een later stadium zal ik nog vragen stellen over een aantal AMvB's, maar op dit moment beëindig ik mijn inbreng. De WMO is voor mijn fractie nu nog "nee, tenzij". Het is een kale wet, die wellicht door het aannemen van de amendementen nog vrucht zal gaan dragen. De PvdA-fractie heeft veel voorstellen voor verbetering gedaan. Van de inwilliging daarvan hangt onze instemming af.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): U begon uw inbreng met de opmerking dat de WMO zoals die nu voorligt, een procedurewet is. Ook in uw afsluiting zegt u dat het een kale wet is. Ik wijs u op het amendement van de compensatieplicht, dat ik heb ingediend en dat door bijna alle fracties in de Kamer wordt ondersteund, maar ook op het amendement over de versteviging van de positie van de cliëntenraden en op het pgb-amendement, dat nota bene van ons beiden is. Als die drie amendementen worden aangenomen, waardoor de positie van de cliënt wel degelijk goed wordt geregeld, wat eerst niet het geval was, wat is dan uw oordeel over het wetsvoorstel?

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik behoor niet tot een regeringspartij, dat moet u toch ook opvallen. Ik ga proberen er voor de mensen nog alles uit te slepen wat mogelijk is. Ik vind dat er op het punt van het compensatiebeginsel nog wel wat verheldering nodig is. Hetzelfde geldt voor de draagkracht van mensen. In uw eerste voorstel hebt u het over een vermogenstoets. Er is nu gekozen voor een andere formulering; ik wist niet wat ik zag. Ik heb dus nog wel wat vragen, en ik vind het ongebruikelijk om na de eerste termijn, op basis van amendementen te gaan zeggen wat ik ga doen. Zo ver ben ik nog niet. Bovendien heb ik een amendement ingediend dat ik beter vind en dat verder strekt.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik wil even reageren op de vermogenstoets. Het is helemaal niet zo dat er in het amendement een vermogenstoets wordt voorgesteld. Omdat er verwarring over kon ontstaan, heb ik het woord "vermogen" gewijzigd in "capaciteit", waarmee alle onduidelijkheid op dat punt is weggenomen.

De vergadering wordt van 13.25 uur tot 14.15 uur geschorst.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Voorzitter. Met een aantal collega's werd ik ongeveer twee jaar geleden uitgenodigd op een grote bijeenkomst van allerlei lokale en regionale cliënten/patiëntenorganisaties. Onderwerp was de toen aangekondigde wet maatschappelijke zorg, later de Wet maatschappelijke ondersteuning genoemd. Ik voelde toen zeer veel weerstand tegen de aangekondigde wet. Tot mijn verbazing was men in die zaal evenwel behoorlijk positief. Die mensen ervoeren dagelijks aan den lijve hoe het is om van het kastje naar de muur te worden gestuurd binnen de wirwar van wetten en regels die ons land kent op het terrein van welzijn, wonen en zorg. Korte tijd daarna kwam de Contourennota van het kabinet uit. Het voorstel was om ongeveer de hele extramurale AWBZ onder te brengen in het gemeentelijke domein. De rijksoverheid zou voor deze WMO globale kaders stellen door middel van prestatievelden. De verdere uitvoering en controle zouden worden overgelaten aan de lokale democratie. Het recht op zorg, zoals wij dat kennen binnen de AWBZ, zou komen te vervallen, omdat de WMO een voorzieningwet zou zijn. Ook het WVG-protocol, waar de Kamer zo hard aan had getrokken, was in één klap van tafel. De onzekerheid was toch al zo groot bij veel mensen, doordat ook de verandering van het zorgstelsel toen volop in discussie was. In 2004 werd er een grote bezuinigingsoperatie doorgevoerd met pakket-

maatregelen in het ziekenfonds én met forse verhogingen van de eigen bijdrage in de AWBZ. Onzekerheid sloeg de cliënten dus om het hart. In hun ogen kon dit op dat moment niets anders dan een bezuinigingsmaatregel zijn, net zoals indertijd bij de invoering van de WVG. Cliëntenorganisaties die kort daarvoor nog positief waren, kwamen massaal in opstand. Het perspectief dat in de nota werd beschreven, was een brede participatiewet voor mensen met een langdurige zorgvraag vanwege handicap of ouderdom. Ja, dat werd door alle betrokkenen herkend en erkend. Dat bleek overduidelijk tijdens een lange hoorzitting die de Kamer in deze zaal had georganiseerd naar aanleiding van de nota.

Het wantrouwen was echter groot. Overigens was dat ook het geval ten opzichte van de lokale overheid. Het blijft mij verbazen dat over landelijke politici wordt gezegd dat wij er absoluut geen weet van hebben wat een gemiddelde Nederlander bezighoudt, terwijl dezelfde mensen die dit zeggen, ervan overtuigd zijn dat wij beter dan lokale politici in staat zijn om aan individuele ondersteuningsvragen tegemoet te komen. Daarbij verwijst men steeds naar het WVG-dossier, toen de Kamer eigenlijk de onvergeeflijke fout maakte om een regeling te decentraliseren als gevolg waarvan de doelgroep werd verdubbeld en er tegelijkertijd op het budget daarvoor een efficiencykorting van 10% werd toegepast.

Ik keer terug naar de WMO: het afschaffen van de extramurale AWBZ. Dat hadden wij niet verwacht. De VVD, zo kan ik zeggen, wil dat ook niet. Niet voor niets vraag ik de staatssecretaris al lange tijd om een notitie waarin zij haar visie geeft op de extramurale zorg. Bij dezen heb ik mijn verzoek herhaald. De WMO is die visie niet, want de WMO is wat ons betreft de nieuwe welzijnswet, uitgebreid met de huishoudelijke zorg. Chronische zorg, intra- en extramuraal, blijft wat ons betreft behoren tot de AWBZ. Het uitgangspunt, zoals dat beschreven is in de memorie van toelichting, dat de WMO uitgebreid moet worden met activerende en ondersteunende begeleiding, steunt mijn fractie dan ook niet. Ik zou graag van de staatssecretaris vernemen dat deze uitbreiding alleen mogelijk is door middel van een complete wetswijziging, inclusief een advies van de Raad van State, en behandeling in de Tweede en Eerste Kamer. Wil je de WMO positief beoordelen, dan moet je het uitgangspunt steunen dat de lokale democratie en het lokale bestuur deze klus aan kunnen. Hoewel ik zelf lid van een gemeenteraad ben geweest, heeft dit vraagstuk mij heel wat nachten uit mijn slaap gehouden.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): In de stukken presenteert de staatssecretaris de WMO voortdurend als een eerste stap. Zij spreekt in dit verband over een gefaseerde invoering. Neemt de VVD-fractie het wetsvoorstel zoals het er nu ligt, zonder dat zij zich eventueel committeert aan vervolgstappen? Begrijp ik dat zo goed?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Zo heb ik het inderdaad bedoeld.

Voorzitter. Mijn vele bezoeken aan gemeenten en gesprekken met mensen die met dit onderwerp te maken hebben en niet te vergeten lokale politici hebben mij ervan overtuigd dat de algemene stelling dat gemeenten de WMO niet kunnen uitvoeren, onzin is. Bovendien spreekt uit een dergelijk oordeel ook een groot wantrouwen in ons stelsel van de gedecentraliseerde eenheids-

staat. Die uitspraak, zo vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen, neem ik niet graag voor mijn rekening. Ik verwacht dat een krachtdadige gemeenteraad, of die nu van een grote of van een kleine gemeente is, heel goed in staat is om een belangenafweging te maken voor zijn kwetsbare inwoners. Wel zal de bevolking de raadsleden moeten willen voorzien van informatie. U allen, die hier zit op deze Haagse tribune, moet ook de tribunes van gemeentehuizen gaan bevolken, en de telefoons van raadsleden moeten doen rinkelen. Voor het maken van een evenwichtige afweging bij de besluitvorming is informatievoorziening essentieel. U kunt hiervoor zorgen. De opdracht voor de staatssecretaris is ook groot. Ik geloof dat gemeenten deze opdracht aankunnen, maar ik betwijfel of zij daarnaast ook nog tijd hebben om te werken aan het voortdurend vernieuwen en het aanpassen aan een nieuwe situatie. Het ministerie begeleidt gemeenten nu bij de implementatie van de WMO. De staatssecretaris helpt bij de planvorming door allerlei ideeën aan te reiken, die op vele plaatsen als basis dienen voor het gemeentelijk beleid. Meestal worden die plannen ook dan nog aangepast aan de lokale situatie. Deze decentralisatie zal niet leiden tot minder personeel op het ministerie, zo antwoordde de staatssecretaris meermalen op mijn schriftelijke vragen hierover. In dat geval wil ik graag de toezegging van haar kant dat de inhoudelijke ondersteuning die zij nu biedt een structureel karakter zal krijgen. Ik twijfel namelijk – ik zeg het nogmaals – helemaal niet aan de daadkracht van gemeenten, maar wel aan hun innovatiekracht. Welke oplossingen zijn er bijvoorbeeld voor het personeelstekort dat er de komende jaren zal gaan ontstaan? Gemeenten zijn nu bang dat zij onvoldoende geld ontvangen om goed WMO-beleid te ontwikkelen, maar als wij niet oppassen, kunnen zij het geld helemaal niet uitgeven omdat er misschien wel geen personeel beschikbaar is. Gemeenten moeten geholpen worden om over dergelijke problemen na te denken en om oplossingen te kiezen.

Ik kom bij de wettekst die de staatssecretaris ons heeft toegestuurd. Bestuurlijk is het een goed verhaal, maar het is net of het niet af is. De opdracht aan het gemeentebestuur is redelijk goed verwoord, evenals de opdracht aan de gemeenteraad. Die moet tenslotte de kaders aangeven en het bestuur goed controleren. De staatssecretaris heeft zich tot het uiterste verzet tegen inmenging van bovenaf. "Geef de lokale overheid de ruimte haar eigen beleid te maken", is haar credo. Ik deel dat uitgangspunt. Niet voor niets heb ook ik mij verzet tegen bijvoorbeeld de zorgplicht. Ik vind echter wel dat de positie van de cliënten stevig moet zijn verankerd. Ik wil niet regelen wat de gemeenten moeten doen, maar wel dat de zaken die nodig zijn worden geregeld. Ik wil niet dat er een in detail uitgewerkt, WVG-achtig protocol komt, waarin staat wat iemand krijgt bij welke beperking. Ik wil wel een globale omschrijving bij welke beperking mensen kunnen rekenen op welke mate van ondersteuning, Een helder afwegingskader dus. Daarom ook wordt in de toelichting op mijn amendement over de compensatieplicht het ICF als basis voor de indicatiestelling genoemd. Een helder afwegingskader, zodat overal in het land dezelfde handicap als even ernstig wordt erkend. Ik zeg nogmaals dat gemeenten mogen weten hoe zij dit compenseren, maar de mate van een beperking mag niet ter discussie staan; alleen de maat en de vorm waarin de gemeente daarvoor gaat

compenseren. Dit afwegingskader is zo belangrijk omdat het de mensen voor wie wij het doen houvast geeft. Hoe vreemd het ook klinkt, in de huidige situatie rond verstrekkingen in de WVG moeten aanvragers soms bewijzen dat hun handicap erg genoeg is. Met een goed afwegingskader zullen gehandicapten deze onwaardige discussie niet meer hoeven te voeren. Daarnaast biedt het gemeenten de ruimte om na vaststelling van de ondersteuningsbehoefte de vraag te stellen in hoeverre iemand daarin al wordt voorzien. De gemeente mag vervolgens daarmee rekening houden. Er zijn momenteel mensen die bijvoorbeeld twee scootmobiel hebben, een via hun werkgever, omdat zij die voor hun werk nodig hebben, en een andere die zij vervolgens hebben gekregen via de WVG, omdat zij daarop nu eenmaal recht hebben. In de nieuwe situatie hoeft de gemeente die WVG-scootmobiel niet per definitie meer te verstrekken, maar bovenal wil ik dat de gemeente met cliënten in gesprek gaat. De vraag van het lokale zorgloket moet telkens zijn: "hoe kunnen wij u helpen", niet "wat kunnen wij voor u doen".

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Mevrouw Van Miltenburg zegt een aantal zaken dat mij zeer bevalt, bijvoorbeeld het uitgangspunt van de erkenning van ICF door alle gemeenten. Spreekt zij daarmee een hoop uit die de staatssecretaris nog moet gaan bevestigen, of is zij van mening dat deze zaken allemaal al in haar amendement staan? Van dat laatste ben ik namelijk niet zo zeker.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik zal nog een keer herhalen wat ik zojuist heb gezegd. In de toelichting op mijn amendement wordt het ICF genoemd als basis voor de indicatiestelling. Een helder afwegingskader is noodzakelijk omdat overal in het land dezelfde handicap als even ernstig wordt erkend. Daarmee geef ik in de toelichting op mijn amendement precies de ruimte aan. Het ICF moet als basis dienen, zodat mensen met dezelfde handicap weten dat hun mate van beperking overal in het land op dezelfde manier erkend wordt.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ziet dat amendement op alle levensgebieden en op alle activiteiten? Vallen bijvoorbeeld ook woningaanpassingen eronder?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Jazeker. De hele Wet maatschappelijke ondersteuning gaat erom dat gehandicapten zoveel mogelijk kunnen meedoen op de manier waarop andere mensen het ook kunnen. Hoe graag wij hun handicap ook zouden willen wegnemen, dat kan natuurlijk niet. Wij moeten ernaar streven dat wij de mensen compenseren voor de achterstand die zij hebben ten opzichte van anderen.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Mag ik mevrouw Van Miltenburg vragen waarom zij mijn amendement niet gewoon heeft gesteund?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Natuurlijk mag mevrouw Verbeet dat vragen. Vanaf het allereerste begin dat wij over de WMO hebben gesproken, heb ik altijd gezegd dat een helder afwegingskader voor mij ontzettend belangrijk is. In mijn allereerste inbreng heb ik al gezegd dat wij moeten regelen dat de gemeenten wat gaan doen, en niet wat zij gaan doen. Ik ben er sindsdien voortdurend mee bezig geweest. Ik heb een amendement

ingediend dat door heel veel fracties in de Kamer wordt gesteund. Om te beginnen omdat het van mij is, is mijn amendement beter dan dat van mevrouw Van Miltenburg.

De **voorzitter**: Dit wordt teveel een gezellig onderonsje. Mevrouw Verbeet heeft nu drie keer kunnen interrumperen. Nu is het de beurt aan mevrouw Kant.

Mevrouw **Kant** (SP): Het is van belang dat wij vandaag heel precies te weten komen wat mevrouw Van Miltenburg met haar amendement bedoelt. Hoe zij het zelf uitlegt, heeft later immers implicaties voor de uitvoering van deze wet. Misschien dat zij iets concreter kan ingaan op waartoe het in de praktijk zal gaan leiden. Wij delen allemaal de uitgangspunten die zij heeft geformuleerd. Ik ben van mening dat inderdaad sprake is van een vooruitgang in de wet, maar ik maak mij grote zorgen of het in de praktijk ook echt zo zal gaan werken. Betekent het in de uitwerking concreet dat als mensen omdat zij een beperking hebben een bepaalde voorziening nodig hebben om die beperking op te heffen, zoals vervoer of een aanpassing aan het huis, een gemeente door dit amendement wordt verplicht om deze zorg te leveren?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik ga verderop in mijn tekst nog uitgebreid op mijn amendement in. Ik verzoek mevrouw Kant af te wachten of ik haar vragen daarin beantwoord. Aan het einde kan zij dan altijd nog een vraag stellen die ik naar haar mening niet heb beantwoord. Dit om te voorkomen dat ik dingen dubbel zou gaan doen, of wellicht dingen zou vergeten die ik in mijn tekst heb verwerkt.

Het is belangrijk, dat ik gemeenten in staat wil stellen om individueel lokaal maatwerk te bieden. Het is essentieel dat wij ons allen realiseren dat het door ons gewenste individuele maatwerk impliceert dat er ongelijke behandeling binnen de gemeente mogelijk wordt. Er komt hiermee een einde aan het automatisme dat twee mensen met dezelfde beperking op dezelfde voorziening kunnen rekenen, zolang de uiteindelijke beslissing maar publiekelijk verantwoord kan worden en zich afspeelt binnen de kaders die de raad daarvoor heeft vastgesteld. Dit kan, en het moet zelfs. Daarom heb ik het amendement van de heer Rouvoet ondersteund.

Ik onderstreep dat wethouders, net als iedere andere bestuurder, een discretionaire bevoegdheid hebben waarvan zij natuurlijk ook in WMO-zaken gebruik kunnen maken. Het is natuurlijk van belang dat personen in beroep kunnen gaan tegen een beslissing van de gemeente. De commissie Bezwaar en beroep van de gemeente is volgens mij de aangewezen instantie om laagdrempelig te kunnen klagen over een uitspraak. Vragen tot het instellen van een onafhankelijke WMO-beroepscommissie zal ik daarom niet steunen. Mensen moeten zich in een blijvend geschil uiteindelijk natuurlijk kunnen wenden tot de rechter.

Voor een goede vormgeving van het beleid is een stevige inbreng van belanghebbenden noodzakelijk. Sterker dan tot nu toe bij de WVG-platforms het geval is, wil ik cliënten de mogelijkheid bieden om actief mee te denken over het te voeren beleid. B en W zullen daartoe een uitgebreide informatieplicht krijgen ten aanzien van de cliëntenraad. Zo zullen zij de raad in een vroegtijdig stadium moeten inlichten als er veranderingen moeten

plaatsvinden, bijvoorbeeld in tijden van bezuinigingen. Als bezuinigingen onafwendbaar zijn, is het denkbaar dat de cliënten zelf het best kunnen aangeven waar die moeten neerslaan.

Bij de voordracht van nieuwe leden voor de cliëntenraad zullen B en W voortaan een motivatie moeten geven. Mensen die geen lid zijn van een erkende belangenorganisatie, maar wel een aantoonbaar belang hebben bij goed WMO-beleid, moeten deel kunnen uitmaken van de cliëntenraad.

Tot slot zal de gemeente zich extra moeten inspannen om de onzichtbare cliënt van een doelgroep die te klein is om zich te organiseren of die door een beperking slecht van zich laat horen een positie te verschaffen. Ik denk aan dove mensen of aan de groep psychiatrische patiënten, een groep patiënten waarover ik zelf van mening ben dat zij behoren tot de meest kwetsbare in onze samenleving. Om die reden hebben wij een extra inspanningsverplichting.

Voor de financiering van lokale en regionale cliënten- en consumentenverenigingen zie ik een belangrijke rol weggelegd voor de provincie. Mijn fractie is van mening dat het, net als in de AWBZ, niet wenselijk is dat dit soort organisaties voor hun bestaan afhankelijk zijn van degenen die zij kritisch moeten volgen.

De laatste verbetering in het wetsvoorstel die betrekking heeft op de positie van de cliënt is de verplichte introductie van het pgb. Voor hen van wie is gesteld dat zij recht hebben op een individuele voorziening, bijvoorbeeld een woningaanpassing of een hulpmiddel voor vervoer, moet altijd de mogelijkheid openstaan van een financiële vergoeding in plaats van zorg in natura. De staatssecretaris heeft hiervoor inmiddels een wetsartikel gemaakt in een nota van wijziging, maar met dit artikel wordt onvoldoende tegemoetgekomen aan de wensen van mijn fractie. Daarom handhaaf ik het amendement van mijzelf en mevrouw Verbeet op dit onderdeel. Ik wil echter wel opgemerkt hebben dat in mijn ogen collectieve vervoersvoorzieningen – die zijn er op veel plaatsen in ons land – een individuele vervoersoplossing in de meeste gevallen overbodig maakt. Ik vraag opnieuw aandacht voor de positie van MEE. Jarenlang is de Kamer van mening geweest dat de ondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking landelijk geregeld moest worden. Natuurlijk geldt voor deze doelgroep dat hulp dichtbij vaak het best is. Wel moet er oog zijn voor de bijzondere expertise die MEE de afgelopen jaren heeft opgebouwd. Daarom kan ik de beleidsdoelstelling, dat de subsidie voor MEE in 2008 automatisch zal overgaan naar de WMO, niet steunen. Eerst moet duidelijk zijn hoe MEE's in alle zorgloketten meedraaien en hoe hun deskundigheid behouden blijft en up to date gehouden wordt. Ik denk dat de staatssecretaris hiertoe een visie moet ontwikkelen. De wijze waarop MEE in de toekomst functioneert kan niet worden overgelaten aan het beleid van 466 gemeenten. Daarom zal de VVD een motie indienen, waarin wordt gevraagd om een uitgewerkte visie en de beslissing om MEE te decentraliseren tot nader orde uit te stellen.

Voor de goede orde: ik sluit niet uit dat MEE een andere positie krijgt. Ik wil de beslissing nemen op basis van een heldere toekomstvisie, op basis van feiten en met garanties voor het blijven bestaan, voor speciale ondersteuning voor de doelgroep.

Een belangrijke voorwaarde om er met de WMO daadwerkelijk beter op te worden is dat het voor de mensen helder is waar zij met hun vragen over ondersteuning terecht kunnen. Er wordt gesteld dat de vorming van één loket in ieder geval daartoe essentieel is. Er zijn nu al behoorlijk veel gemeenten waar ervaring is opgedaan met een dergelijk loket. Een mooi voorbeeld daarvan zag ik in Bergen op Zoom. Daar regelde de wethouder jaren geleden al dat gemeenten, zorgaanbieders, indicatiestelling en zorgkantoor onder één dak kwamen. Daaruit vloeit voort dat de toegangen van de verschillende voorzieningen beter op elkaar worden afgestemd. Iedereen krijgt bij binnenkomst een contactpersoon toegewezen.

Deze klantgerichte manier van werken zou een voorbeeld moeten zijn voor vele andere. Onze versnipperde regelgeving hoeft geen belemmering te voeren als de uitvoerders van de regels dat niet willen. De wethouders achter de loketten moeten de motor worden om het welzijns- en zorgaanbod op elkaar te laten aansluiten. Zij moeten onderhandelaars worden, om problemen bij zorgaanbod waartegen inwoners oplopen op te lossen. Althans, zo vat ik de opdracht aan de gemeenten samen die de staatssecretaris in de memorie van toelichting formuleert. Moeten zij echter ook altijd degenen zijn die de hiaten in het aanbod oplossen? Is het niet erg gemakkelijk voor zorgaanbieders om zich te verschuilen achter de landelijke regelgeving? Krijgen zij nu niet heel eenvoudig oplossingen aangeboden om hun opdracht wel heel krap op te vatten? Tenslotte is er toch altijd nog de gemeente om een oplossing te zoeken. Hoe gaat de staatssecretaris dit voorkomen? Bij problemen met de aansluiting van het zorgaanbod op de vraag van de cliënten zouden de partijen toch nader tot elkaar moeten komen, want beide hebben de opdracht om dit gat te dichten. Hoe wil de staatssecretaris voor beide partijen onderhandelingsruimte garanderen en hoe gaat zij erop toezien dat ze deze ruimte goed gebruiken? Tenslotte heeft zij zichzelf benoemd tot systeemverantwoordelijke voor de WMO en zij is het gelukkig ook al voor de AWBZ. De staatssecretaris bepaalt dus het speelveld waarop de mooie doelstellingen van de WMO kunnen worden gerealiseerd, zonder dat de gemeente altijd de dure rekening ervoor gepresenteerd wordt. Tenslotte blijft er mischien wel te weinig geld over voor hun core-business, als gemeenten te vaak een greep in de kas moeten doen om problemen met rafelige randen op te lossen.

Het zou niet meer mogen voorkomen dat er geen of nauwelijks contacten zijn tussen zorgaanbieders en gemeentebestuur. Vanwege de opdracht tot het voeren van integraal beleid voor kwetsbare inwoners kunnen en mogen gemeenten zich niet alleen richten op bijvoorbeeld het bouwen van woningen. Bij het realiseren van een woonvoorziening, bijvoorbeeld een huis voor mensen met een verstandelijke handicap, moet de gemeente direct in beeld brengen welke voorzieningen bij deze woonvorm nodig zijn. De les van de extramuralisering is dat instellingen zich nog slechts verantwoordelijk voelen voor de behandeling van cliënten en dat de gemeente, de buurt of de wijk vooral geen last wil hebben van de nieuwe bewoners. Iedereen heeft er dus baat bij als de consequenties vooraf in beeld zijn gebracht. Instellingen moeten af en toe ook inzien dat niet alles kan, dat niet elke door hen gewenste locatie gerealiseerd kan worden. De draagkracht van een buurt

moet ook bij de beslissing worden betrokken, maar aan de andere kant moet de gemeente haar stinkende best doen om een draagvlak te zoeken. Nu snap ik ook wel dat dit eenvoudiger is bij een woonvoorziening voor ouderen; tenslotte kennen de meesten van ons dit fenomeen van dichtbij. Maar het vinden van een draagvlak voor een woonvorm voor verstandelijk gehandicapten, voor psychiatrische patiënten, is een stuk moeilijker. Onbekend maakt vaak onbemind. Bovendien is er altijd angst voor overlast of erger. Daarmee moet de instelling dus al bij de planvorming rekening houden. Instellingen krijgen in de WMO de opdracht om gemeenten in een vroegtijdig stadium bij huisvestingsplannen te betrekken, maar de wet voorziet hier nu helemaal niet in. Wij moeten gemeenten en instellingen tot nauwere samenwerking dwingen, maar hoe wordt dit geregeld? Ik vraag de staatssecretaris in ieder geval met klem, de indicatiestelling voor de AWBZ verplicht in het lokale loket onder te brengen. Het CIZ is een dienst waarover alleen de staatssecretaris gaat, dus dit lijkt mij eenvoudig te realiseren. Bovendien zou het CIZ zijn informatie met de gemeente moeten delen, opdat die precies weet welke AWBZ zorg er wordt geboden en welk daarmee samenhangend beleid er wellicht nodig is. Laat de privacywetgeving een dergelijke samenwerking overigens toe?

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik bespeur nu toch enige innerlijk tegenspraak, want u spreekt voortdurend van wantrouwen van anderen jegens gemeenten, die van u de beleidsvrijheid zouden moeten krijgen om goed, integraal beleid te voeren, maar u spreekt ook van dwang van de staatssecretaris. Nu zou ik het daar wellicht mee eens kunnen zijn, maar ik zou er nog graag een toelichting op horen.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): In dit geval gaat het niet om het dwingen van gemeenten, maar om het dwingen van instellingen tot het delen van hun informatie. Gemeenten worden vaak geconfronteerd met een instelling binnen hun grenzen die vergeet dat de gemeente wel degelijk een partij is waarmee zij moet overleggen. Instellingen bedenken bijvoorbeeld een extramuraliseringsplan waarbij de gemeente pas in het allerlaatste stadium betrokken wordt. Dit vind ik eigenlijk niet meer van deze tijd.

Nieuw in de WMO is de wederkerigheid bij het welzijnsbeleid. Dit beleid kan niet meer louter aanbodgericht zijn: de gemeente subsidieert iets of iemand die een aanbod bedenkt. Nee, inwoners mogen, kunnen en moeten beter dan voorheen aangeven wat zij nodig hebben. Daartoe praten zij mee in een cliëntenraad. Bovendien zal de meting van de kwaliteit van het aanbod een taak van de gebruikers worden. Gelukkig erkent de staatssecretaris deze positie van de gebruikers in de wet; net als in de zorg kunnen zij voortaan hun oordeel over de kwaliteit geven. Het irriteert mij echter dat zij die onafhankelijke kwaliteitsmeting in handen legt van een organisatie die door de VNG is opgericht. Het is een beetje dom en eigenlijk niet aanvaardbaar. Wanneer wij werken met een samenhangend systeem van een welzijnswet, een zorgverzekeringswet en een wet voor chronische zorg, moeten wij de gebruikers onder alle drie de wetten op dezelfde onafhankelijke manier hun oordeel kunnen laten geven over kwaliteit en aanbod. Telkens weer moeten ik en andere Kamerleden met deze

staatssecretaris de degens kruisen over wat die onafhankelijkheid inhoudt. Telkens weer constateer ik dat zij de gebruiker een andere positie toebedeelt dan haar minister dat doet bij de Zorgverzekeringswet. Heel hard is door onder meer haar ministerie gewerkt aan een website, Zorg voor beter, waarop men kan zien hoe overal in het land klanten de kwaliteit van het zorgaanbod beoordelen. Het is niet alleen wenselijk, maar in de ogen van de VVD ook noodzakelijk dat die website wordt uitgebreid met de WMO. Met andere woorden, zeg niet alleen dat u de klant belangrijk vindt, maar geef hem ook de noodzakelijke instrumenten om die rol waar te maken. Niet alleen de individuele rechtsgang moet worden geborgd, maar ook de collectieve onafhankelijke informatievoorziening, liefst via één loket.

De leden van cliëntenraden zullen geregeld moeten worden geschoold hoe zij hun werk doen, hoe zij komen tot een gezamenlijk standpunt en hoe zij onderhandelen met bestuurders en gemeenteraad. Dat is weliswaar een taak van de verschillende cliëntenorganisaties, maar die doen dat terecht allemaal vanuit hun eigen belang. De leden van een cliëntenraad moeten leren hoe zij tot een gezamenlijk standpunt komen. Je kunt een goede vergelijking maken met de leden van een ondernemingsraad. Ook zij zitten allemaal met een andere achtergrond in die raad en ook aan hen wordt scholing geboden.

Ik weet dat de staatssecretaris net als wij behoorlijk is geschrokken van voornamelijk de inbreng van verschillende cliëntenraden bij de pilots huishoudelijke verzorging deze zomer. In het krachtenveld tussen gemeentebestuur, gemeenteraad, zorgaanbieders en cliënten is de laatste groep vanuit zijn aard beslist het minst toegerust. Voor de werking van het systeem zijn zij echter wel een heel belangrijke schakel; vandaar dat ik van haar als systeemverantwoordelijke opnieuw verwacht dat cliënten die rol straks waar kunnen maken. Ik vind nadrukkelijk dat de staatssecretaris dit niet kunt overlaten aan individuele gemeenten. Ik wijs hierbij op de manier waarop het de cliëntenraden in de AWBZ is vergaan. Ook daar ging de staatssecretaris er tot voor kort van uit dat instellingen zelf zorg moesten dragen voor facilitering van de cliëntenraad. Recentelijk, onder druk van de Kamer en onder druk van de VVD in het bijzonder, is de staatssecretaris daar gelukkig van teruggekomen. Ik verwacht dat zij analoog aan dat traject de positie van cliënten in de WMO zult regelen.

Gemeenten vragen al jaren om meer beleidsvrijheid op het terrein van de WVG. Die krijgen zij nu, maar met die vrijheid komt ook de verantwoordelijkheid. Het vangnet voor financiële compensatie bij de dure woningaanpassing komt te vervallen: een groter budget dus, maar ook een groter risico. De verwachting is dat dit een belangrijke prikkel zal worden om gemeenten actiever woningbouwbeleid te laten voeren. Er moeten bijvoorbeeld meer zogenoemde "nultredenwoningen" worden gebouwd, zodat de gemeente uiteindelijk minder trapliften hoeft te verstrekken. Investeren vooraf maakt dure aanpassingen achteraf overbodig, zo is de theorie, maar wat als mensen niet willen verhuizen? Mag de gemeente dan weigeren om het huis aan te passen aan de behoeften van de bewoner? Als de bewoner best wil verhuizen, maar zich die verhuizing niet kan veroorloven, wie moet er dan opdraaien voor de kosten? Hoe moet het, als er in een bepaald jaar wel heel veel aanvragen voor een dure woningaanpassing komen? Wat is volgens

de staatssecretaris trouwens een aanvaardbare tijd dat iemand op de door hem verlangde aanpassing moet wachten?

Een twintiger, inwoner van gemeente X, valt, breekt zijn rug en zal helaas de rest van zijn leven in een rolstoel moeten doorbrengen. Na ziekenhuisopname en revalidatie kan hij naar huis. Echter, door geldnood is de gemeente nog niet in staat de noodzakelijke aanpassing van zijn huis uit te voeren. In de praktijk zal de opname in het revalidatiecentrum net zo lang worden opgerekt totdat de aanpassing klaar is, maar in het ergste geval zal worden besloten tot overplaatsing naar een verpleeghuis. Dat zou niet moeten mogen. Deze man kan naar huis, als het is aangepast aan zijn handicaps. Hij zou geen beroep moeten hoeven doen op de AWBZ. De WMO is juist bedoeld om de druk daarop te verminderen. Hoe gaan wij om met deze situaties? Ik ben van mening dat de staatssecretaris aanvaardbare wachtnormen moet ontwikkelen, maar hoe lossen wij het potentiële financieringsrisico van de gemeente op? Enige flexibiliteit kunnen wij van haar wel verwachten, maar op dure woningaanpassingen, vaak veroorzaakt door ongelukken zoals hiervoor omschreven, valt nauwelijks te sturen.

Nieuw voor gebruikers van WVG-voorzieningen is dat zij hun aanvraag voor een hulpmiddel, vervoersvoorziening of woningaanpassing moeten motiveren. De gemeente zal hen dan afhankelijk van de beperking die zij ondervinden bij deelname aan de maatschappij, moeten compenseren voor die beperking. Met mijn amendement dat thans stuk nr. 58 heeft, zal dit in de wetgeving verankerd kunnen worden. Essentieel hierbij is dat de verordening niet heel precies regelt wie waarop recht heeft. Immers, hoe vaster je het omschrijft, hoe beter je de uitsluiting regelt van mensen die net buiten die omschrijving vallen. Door een samenloop van omstandigheden kunnen zij uiteindelijk echter met een veel grotere participatieachterstand kampen.

Niet alle traditionele welzijnsopdrachten uit de Welzijnswet hebben hun weerslag gevonden in een prestatieveld. In al het geweld van aanbieders van huishoudelijke verzorging zou je bijna vergeten dat er al een hele professionele beroepsgroep in het lokale welzijn actief is. Het is mijn absolute overtuiging dat deze groep met zo veel kennis van wat er leeft in wijken en buurten en onder de verschillende doelgroepen, de spil moet worden waaromheen de WMO zijn werk gaat doen. Nu de huishoudelijke zorg losgekoppeld wordt van de AWBZ-zorg zal er aansluiting gevonden moeten worden bij het welzijnswerk. De veelgeroemde signaleringsfunctie van de thuiszorg mag natuurlijk niet verloren gaan. Hoe gaan wij dat bereiken? Hoe kunnen wij voorkomen dat de huishoudelijke hulp een soort buitenpost van thuiszorgaanbieders wordt, zonder dat er een meerwaarde ontstaat door samenwerking met andere beroepsgroepen? Heeft de staatssecretaris op dit punt instrumenten ontwikkeld voor haar gereedschapskist of laat zij dat over aan lokale initiatieven?

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Komt u nog toe aan de motie-Vietsch?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Volgens mij heb ik het alleen maar over de motie-Vietsch.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): In de motie-Vietsch zat een

heel interessant stukje over enkelvoudige en meervoudige huishoudelijke zorg.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Daar kom ik nog op. Het leveren van huishoudelijke hulp is een nieuwe taak van gemeenten, of eigenlijk een nieuwe oude taak. De gezinszorg was een groot deel van de vorige eeuw een taak van gemeenten. Door de centralisatie en het samenvoegen van de gezinszorg met het kruiswerk is een grote professionaliseringsslag gemaakt. Ik herhaal nog maar eens mijn waarschuwing dat voorkomen moet worden dat die winst verloren gaat. Ik denk zeker dat het mogelijk is om meer in het aanbod te differentiëren. Voor sommige mensen volstaat de zekerheid dat de hulp die zij krijgen, betrouwbaar is. Voor andere zorgvragers is het noodzakelijk dat specialistische zorg wordt aangeboden. Bovendien zijn goede afspraken over levering van zorg vanuit de WMO en de AWBZ noodzakelijk. Wat gebeurt er bijvoorbeeld als iemand verpleging en verzorging nodig heeft van de thuiszorg? Betreffende persoon heeft geen recht op huishoudelijke hulp van de gemeente, maar zijn huis is misschien wel te vies om goede zorg te kunnen garanderen. De thuiszorg zal in een dergelijke situatie zijn werk niet goed kunnen doen. Stelt de staatssecretaris nu dat de gemeente in zo'n geval verplicht is om de thuiszorg zijn werk goed te laten doen, en dus alsnog huishoudelijke hulp moet leveren? Of is het denkbaar dat mensen in zo'n situatie opgenomen worden in een instelling? Dat kan toch nooit de bedoeling zijn?

Een ander probleem dat duidelijk werd uit de beantwoording van vragen van mijn fractie, is dat alleen de langdurige huishoudelijke hulp wordt overgedragen. De staatssecretaris gaat ervan uit dat tijdelijke huishoudelijke hulp die nodig kan zijn na bijvoorbeeld een ziekenhuisopname, niet langer vanuit de AWBZ wordt geregeld, maar ook niet door de gemeente. Dit zal dus iets zijn waarvoor mensen zich aanvullend moeten verzekeren via hun zorgverzekering. De VVD heeft altijd gesteld dat op genezing gerichte zorg in die verzekering thuishoort, maar er moet wel op toegezien worden dat dit tijdig geregeld wordt. Een kleine scan van een aantal polissen – ik had die toch thuis liggen, omdat ik een zorgverzekering moest kiezen – heeft mij geleerd dat de meeste verzekeringen die zorg nog niet dekken. Een verzoek om afspraken te maken over kortdurende huishoudelijke verzorging na een ziekenhuisopname, heeft de verzekeraars tot op heden echter ook nog niet bereikt. Dit probleem moet echter wel worden opgelost voor de begrotingsbehandeling van dit najaar.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Als je huishoudelijke verzorging na een ziekenhuisopname zo nadrukkelijk bestempelt als een noodzakelijke voorziening in het samenspel tussen gemeenten, AWBZ en zorgverzekeraar, dan moet je dat toch in het basispakket regelen?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Huishoudelijke hulp na opname hoort in principe geregeld te worden in een dbc. De verzekeraars hebben er immers het meeste baat bij dat de opnametijden in het ziekenhuis erg veel korter zijn geworden. De dbc's zijn echter nog niet helemaal op orde. Ik pleit nu niet voor het een of het ander, maar ik zeg alleen dat bij de behandeling van de begroting in het najaar een keuze gemaakt moet zijn en dat het voor

iedereen in Nederland goed geregeld kan worden zodra de WMO wordt ingevoerd.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): En wij regelen het op een andere manier als wij er niet uitkomen bij de begroting, maar wij regelen het sowieso?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Dat heb ik toch zojuist gezegd? Ik leg de bal in eerste instantie bij het kabinet, maar als het kabinet die duidelijkheid niet biedt, moet een ander dat doen.

De thuiszorg is de laatste jaren als werkgever een turbo gebleken voor de emancipatie van vaak laag opgeleide en/of herintredende vrouwen. Voor de toekomst wordt een arbeidstekort in de zorg voorzien. Ik hoop daarom dat de staatssecretaris er alles aan zal doen om het werk voor deze vrouwen, ook op korte termijn, te behouden. Een eigen bijdrage voor hulp en ondersteuning in het dagelijks leven vindt de VVD soms redelijk. Dat die bijdrage inkomensafhankelijk kan zijn, vindt de VVD ook redelijk. Voor hulpmiddelen en woningaanpassingen ligt dat anders. Wordt het met het voorstel voor eigen bijdragen van de staatssecretaris mogelijk dat mensen die ondanks hun handicap deelnemen aan de maatschappij en voorzien in hun eigen inkomen – wellicht zelfs een goed in komen – hun rolstoel of woningaanpassing helemaal zelf moeten betalen? Daarmee zouden zij het voordeel dat zij van hun inkomen hebben voor een belangrijk deel kwijtraken door de hoge kosten waarvoor zij worden gesteld. Als dat het geval is, komt de solidariteit van gezonden en zieken, of eigenlijk tussen zieken, wel erg onder druk te staan. Kan de staatssecretaris hier uitgebreid op ingaan? Het lijkt namelijk heel goed dat de eigen bijdrage gaat meelopen met de AWBZ vanwege de anticumulatie, maar het eerder door mij genoemde effect kan dat voordeel weer tenietdoen. Een en ander zou daarmee alsnog verworden tot inkomenssteun voor mensen met een laag inkomen ten koste van de positie van mensen met een beperking met een hoger inkomen. De Gehandicaptenraad deed vorige week in dat kader het voorstel om meerkosten te vergoeden in plaats van een volledige voorziening. Dat is wellicht een beter voorstel. Ik hoor graag de mening hierover van de staatssecretaris.

Veel gehandicapten, ook hier op de tribune, hebben de angst dat zij gedwongen kunnen worden een beroep te doen op mantelzorg. Ik snap die angst. In de memorie van toelichting wordt diep ingegaan op het belang van het inschakelen van mantelzorg. Ik vind het moedig van de staatssecretaris dat zij het aandurfde dit zo expliciet te doen; haar voorgangers hebben dit steeds nagelaten. Toch is er altijd in de uitvoering van de AWBZ, maar ook bij het vroegere kruiswerk en in de gezinszorg, rekening gehouden met de beschikbaarheid van mensen in je omgeving die iets voor je kunnen doen. Het is belangrijk dat er duidelijkheid is over wat er verwacht mag worden van de omgeving. In het document gebruikelijke zorg heeft het ClZ daaraan voorwaarden gesteld. Die komen erop neer dat van huisgenoten enige mate van inzet verwacht mag worden, maar dat hulp van burens, andere familieleden of vrienden nooit afdwingbaar is. Onderschrijft de staatssecretaris deze formulering voor de WMO?

Het staat de gemeenten natuurlijk vrij om het deze mensen als het ware makkelijker te maken om wel hulp te bieden. Zo hebben mantelzorgers in sommige

deelgemeenten van Amsterdam recht op een gratis parkeerplaats. Door deze regeling is het voor een zorgvrager minder moeilijk om een beroep te doen op mensen, omdat zij in ieder geval niet op kosten worden gejaagd. Dat vind ik een goed voorbeeld van mantelzorg-ondersteuning.

Mantelzorgers worden gek van de administratieve lasten; het regel van de zorg. Ook daar ligt een mogelijkheid voor gemeenten om te helpen. Het is vreemd dat mensen wel recht hebben op huishoudelijke zorg – die zij wellicht nog zelf kunnen regelen via het informele circuit – terwijl zij ingewikkelde formulieren zelf maar moeten invullen. Het document gebruikelijke zorg kan wellicht als richtlijn dienen, maar kan niet een op een worden overgenomen voor de indicatiestelling in de WMO. Dit document is ontworpen voor de claimbeoordeling in de AWBZ en komt op een aantal punten niet tegemoet aan de compensatieplicht die ik nu juist aan dit wetsvoorstel wil toevoegen. Daarvoor is het belangrijk dat erkend wordt dat het langdurig verlenen van zogenaamde gebruikelijke zorg kan leiden tot een participatieachterstand. Deze vaststelling zou gemeenten moeten dwingen om over te gaan tot het bieden van ondersteuning. Graag hoor ik hierop de reactie van de staatssecretaris.

Mijn fractie stond niet te juichen toen twee jaar geleden de contourennota uitkwam. Wij voelden aarzeling over de omvang van de opdracht aan de gemeenten, die wij dan ook samen met de meerderheid van de Kamer hebben teruggebracht tot overheveling van de huishoudelijke hulp uit de AWBZ. Ook dat hebben wij lange tijd een te grote stap gevonden. Deze zomer vonden er pilots plaats waarin de staatssecretaris zou aantonen dat gemeenten de opdracht aankunnen. De resultaten van de pilots zijn niet erg overtuigend, maar de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat ze ook niet overtuigend negatief zijn. De afweging om voor of tegen de WMO te stemmen, moet dus breder zijn. Het gaat hierbij tenslotte om veel meer dan alleen de huishoudelijke verzorging, hoe belangrijk die ook is.

Welke voordelen biedt de WMO? Het eerder door mij genoemde zorgloket is belangrijk, maar ook de betere ondersteuning van mantelzorgers en de expliciete opdracht aan gemeenten om niet alleen beleid te ontwikkelen voor overlastgevende personen, maar ook voor zorgwekkende zorgmijders. Dit geldt ook voor de dwang om integraal beleid te voeren. De gemeenten moeten de opdracht krijgen dat niemand tussen wal en schip terechtkomt in ons ingewikkelde systeem. In de WMO wordt voor het eerst vastgelegd welke voorzieningen een gemeente moet hebben voor het ondersteunen van jongeren die problemen hebben met opgroeien en ouders die hulp nodig hebben bij het opvoeden. Last but not least noem ik de opdracht om al die mensen die met mooie voorzieningen in hun aangepaste woning zitten weg te kwijnen achter de geraniums, te helpen om mee te doen in de samenleving.

Als de door mij ingediende amendementen worden aangenomen, biedt de WMO voldoende waarborgen om de hierboven genoemde zaken waar te maken. Wat ons betreft, blijft de vraag wie het gaat betalen een groot punt van zorg. Tot nog toe was er sprake van het overdragen van middelen schoon aan de haak. Het geld dat op 31 december omgaat in de AWBZ zal op 1 januari in het Gemeentefonds gestort worden. Omdat het voor de VVD vanzelfsprekend is dat de invoeringsdatum

1 januari 2007 moet zijn, vraag ik u welke peildatum gebruikt gaat worden voor de overheveling. Wordt dat die van 2005 of die van 2006? Voor de VVD staat vast dat het realiseren van de WMO uiteindelijk niet mag leiden tot bezuinigingen op bijvoorbeeld de verpleeghuiszorg of de zorg voor verstandelijk gehandicapten. Dat is zorg die uit de AWBZ wordt betaald. Als u mij op dit financieringspunt geruststelt en als de door mij ingediende amendementen worden aangenomen, zal de VVD de invoering van de WMO positief kunnen beoordelen.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): U gaf aan het slot van uw betoog aan, hoe goed het was dat met de WMO ook ouders een beroep kunnen doen op jeugdhulpverlening en opvoedingsondersteuning. U noemde nog een paar andere zaken. Toch is de gemeente op die terreinen erg vrij om wel of niet aanbod te ontwikkelen. Daarom stel ik in het amendement op stuk nr. 41 inzake de compensatieplicht voor, het beginsel op alle prestatiegebieden van de WMO te laten zien. Ook voor een vrouw die ernstig bedreigd wordt, is het van belang dat zij een plek kan vinden in de vrouwenopvang. Voor ouders is het van belang dat zij weten dat zij een beroep kunnen doen op opvoedingsondersteuning. Mijn voorstel is om gewoon te kijken of wij uw amendement op die manier wat kunnen uitbreiden. Dan zal ik met plezier mijn handtekening onder uw amendement zetten.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): In de Wet op de jeugdzorg wordt gerept over voorliggende voorzieningen. Ook mevrouw Kant heeft al gezegd dat in de AWBZ vaak wordt gerept over voorliggende voorzieningen. Die moeten er dan zijn. Het betekent vaak dat de gemeente die moet bieden. Er wordt alleen nooit uitgewerkt wat zo'n voorliggende voorziening nu precies is. Het mooie aan het prestatieveld van de jeugd is nu juist dat het nu eindelijk een keer wel wordt uitgewerkt. Het is ook al een heel uitgebreid en uitgewerkt prestatieveld. Daardoor wordt heel duidelijk wat er nu eigenlijk van gemeenten gevraagd wordt. Dat kun je dus ook opeisen als je hulp nodig hebt op die terreinen. Omdat je door de jeugdzorg wordt terugverwezen naar de gemeente, kun je zeggen: op die terreinen moet de gemeente mij daar en daar dus in voorzien. Dat vind ik heel erg mooi.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik beluister niet helemaal een antwoord op mijn vraag. In het voorstel van de heer Çörüz en mevrouw Kalsbeek wordt gevraagd om een verankering van die doelen in wetgeving. Het eerst aangelegene moment is nu de WMO. De heer Mosterd en ik hebben voorgesteld om ook de vijf functies vast te leggen in de wet. Wat is daarop uw antwoord? Ik kom opnieuw met mijn voorstel. Wat is er nu op tegen om uw amendement uit te breiden met mijn voorstel om het compensatiebeginsel te laten zien op alle resultaatsgebieden van de WMO?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik ben bereid om daar nog nader met u over te spreken. Ik ben wel heel erg nieuwsgierig naar de reactie van de staatssecretaris hierop. Ik heb bij het maken van amendementen altijd geprobeerd om een evenwicht te vinden tussen aan de ene kant een zo groot mogelijke beleidsvrijheid van gemeenten en aan de andere kant een stevige veranke-

ring van een aantal zaken in de wet. Ik zeg hierbij toe dat ik er opnieuw naar zal kijken.

Mevrouw **Kant** (SP): Ik vind dat mijn vraag niet beantwoord is. U hebt wel heel veel dingen gezegd, maar ik vind het allemaal niet concreet genoeg. Ik wil concreet weten waar uw amendement inzake de compensatie – dat breed gedragen wordt en het dus wel zal halen – toe moet leiden. Het woord "recht" komt er natuurlijk niet in voor. Ik neem aan dat dit bewust zo is. Maar u wilt wel degelijk dat het amendement ertoe leidt dat mensen niet verstoken blijven van voorzieningen die zij nodig hebben om te kunnen deelnemen. Hoe ziet u dat dan in de praktijk? Hoe concreet is het dan? Als iemand zichzelf niet kan verplaatsen, heeft hij dan inderdaad recht op vervoer? Heeft iemand recht op hulp in de huishouding? Hoe ziet u dat dan? Moet het amendement zo uitpakken dat iemand recht heeft op voorzieningen die hij nodig heeft?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): De uitkomst moet zijn dat mensen gecompenseerd worden voor de beperkingen die zij ondervinden om deel te nemen aan de samenleving. Alleen het enkele feit van een beperking is dan onvoldoende. Men moet kunnen aangeven waarom zij de hulp die zij vragen nodig hebben. Hebben zij die nodig omdat hun buurvrouw de betreffende voorziening ook heeft? Dat gebeurt soms. Ook is de vraag aan de orde of het echt moet gaan om de voorziening die men voor ogen heeft of dat er goede alternatieven zijn. De kaders van dit proces worden vastgesteld door de gemeenteraad.

Mevrouw **Kant** (SP): Uw amendement is een verbetering maar schiet toch enigszins tekort. De gemeente gaat dan immers bepalen wat wel of niet goed genoeg is om te kunnen deelnemen. Ik noem een voorbeeld. Iemand wil graag sporten en heeft daarvoor een sportrolstoel nodig. Ik zou zeggen dat dat nodig is om te kunnen deelnemen, maar misschien is de gemeente een andere mening toegedaan. Wie hakt uiteindelijk de knoop door? In uw ogen is dat nog steeds de gemeente. Waar kunnen mensen dan terecht als men het oneens is met de beslissing? Moeten zij naar de rechter stappen? Ik maak mij hier grote zorgen over. Een ander voorbeeld: iemand wil graag zelf zijn boodschappen doen. Heeft hij recht op vervoer of moet hij zich tevreden stellen met een magnetronmaaltijd van tafeltje-dek-je? Kan de gemeente dat laatste eisen? Uw compensatievoorstel is een verbetering, maar het is nog maar de vraag of mensen dan wel een eigen keuze kunnen maken. Het lijkt erop dat het nog steeds de gemeente is die bepaalt wat goed is voor de mensen.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Er moet een middenweg worden gezocht tussen de keuzevrijheid van mensen – dat kan niet tot in het oneindige worden doorgevoerd – en de beleidsvrijheid van gemeenten. Dat laatste is natuurlijk ook aan grenzen gebonden. Ik wil het mogelijk maken dat gemeenten niet "nee" kunnen zeggen tegen goed gemotiveerde aanvragen. Het is aan de gemeenteraad om daarover een oordeel uit te spreken en daartoe moet hij worden gevoed vanuit de cliëntenraad. Vandaar ook dat ik de positie van de cliënt in de WMO heb willen verstevigen. Daarnaast moet inzichtelijk worden gemaakt hoe in heel Nederland wordt

omgegaan met aanvragen van verstrekkingen. Als het in de ene gemeente wel goed is geregeld en in de andere gemeente niet, kan iemand wiens aanvraag niet wordt gehonoreerd daarnaar verwijzen. Het moet mogelijk worden gemaakt om te vergelijken. De gemeenteraad moet uiteindelijk de beslissing nemen, maar je wilt dat de cliënt daarover kan meepraten. Een sportrolstoel valt natuurlijk binnen de kaders. Dat kan goed worden gemotiveerd. De problemen spelen zich in het algemeen af in het grijze gebied en het is de gemeenteraad die mede de grenzen bepaalt.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Om aan het probleem dat mevrouw Kant terecht signaleert tegemoet te komen, heb ik een amendement ingediend over de extra motiveringsplicht van de gemeente. Op die manier kan de resultaatsverplichting daadwerkelijk vorm en inhoud worden gegeven. Mijn amendement is een onmisbare pendant van de compensatieplicht die u hebt ingebracht. U zegt dat uw fractie het wetsvoorstel positief zal bejegenen als de staatssecretaris uw amendementen positief beoordeelt. Ik neem aan dat dat ook ziet op het amendement over de motiveringsplicht.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik moet heel eerlijk bekennen dat ik dat was vergeten. Ik vond het jammer, maar het was goed dat de heer Rouvoet het had gezien. Zo zie je maar weer hoe wij met elkaar aan die wet werken. Het is inderdaad onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daarom heb ik in mijn inbreng ook gezegd dat je het altijd moet kunnen motiveren. Het mag niet van de willekeur van een ambtenaar of een uitvoeringsinstantie afhangen of je iets wel of niet krijgt. Het moet natuurlijk transparant zijn. Het amendement van de heer Rouvoet zorgt voor die transparantie.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): De aanvaarding van het amendement is voor mevrouw Van Miltenburg dus ook essentieel.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ja, dat behoort absoluut tot de voorwaarden.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Mevrouw Van Miltenburg schetst een vrijwel ideale situatie waarin gemeenteambtenaren, als waren zij de Omtinkers in de Trynwälden, naast de mensen gaan staan en het moeilijkste doen wat je van een ambtenaar kunt vragen, namelijk maatwerk leveren in plaats van zich alleen op de regels beroepen. Dat is echt heel moeilijk. Dit zal een enorme cultuurverandering vergen in de gemeenten, die ik overigens zeer toejuich. Ik denk ook dat de meeste gemeenten dat zeer zouden toejuichen. Als je vraagt om een cultuurverandering en om maatwerk, is het dan niet logisch dat mensen die een gemotiveerde afwijzing krijgen ook in staat worden gesteld om een advies te vragen voor het geval zij het niet eens zijn met die afwijzing? Ik zou mevrouw Van Miltenburg dringend willen verzoeken om na te denken over de mogelijkheid om de second opinion toe te voegen als sluitstuk van het adviserings- en besluitvormingsproces in de gemeenten.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik ben het met mevrouw Verbeet eens dat de WMO veel meer gaat over een cultuurverandering dan over het veranderen van het aanbod van de gemeenten. Gemeenten zijn gewend om

hun aanbod voortdurend te wijzigen; daar zorgen wij wel voor. Dat de cultuurverandering het grootste probleem is, ben ik dus met mevrouw Verbeet eens. Wat de second opinion betreft, verwijs ik toch terug naar de vraag die ik haar eerder vandaag heb gesteld. Ik denk echt dat de commissies van beroep en bezwaar van de gemeenten, die al jaren WVG-zaken behandelen, heel goed in staat zouden moeten zijn om datgene te doen wat mevrouw Verbeet wil. Het is aan de gemeente om ervoor te zorgen dat deze commissie vaak genoeg bij elkaar komt om enige snelheid te kunnen betrachten. Ook hier vertrouw ik erop dat gemeenteraden goede beslissingen kunnen nemen.

Mevrouw **Kant** (SP): Voorzitter. Terwijl de nieuwe Zorgverzekeringswet net is ingegaan, met alle problemen en negatieve gevolgen van dien, staat een volgende grootschalige stelselwijziging in de zorg alweer op de rol. Weer een doordenderende sneltrein van dit kabinet, ondanks allerlei waarschuwingen van betrokkenen en deskundigen dat dit de solidariteit zal platwalsen. Van de Zorgverzekeringswet is blijkbaar niets geleerd, want men denderd inderdaad gewoon door.

Ik maak bezwaar tegen de route die gegaan wordt en ook tegen de snelheid die wordt ingezet. De staatssecretaris is de enige die dat laatste nog niet schijnt te begrijpen, want ik begrijp dat wij vandaag in ieder geval zullen besluiten dat 1 januari de eerst mogelijke datum is voor deze wet en dat 1 juli sowieso niet haalbaar is. Ik begrijp de starheid van de staatssecretaris ook niet, behalve dat zij dit nog achter de hand wil houden voor haar onderhandelingspositie met de gemeenten. Zo zie ik het dan maar, want volgens mij heeft zij allang beseft dat zij 1 juli niet gaat halen. Onderzoek van USP Marketing Consultancy in Rotterdam geeft ook aan dat de gemeenten er echt nog niet klaar voor zijn. Ik vraag mij af of zij er op 1 januari klaar voor zullen zijn.

Waarom wordt er zo veel overhoop gehaald? Ik begrijp niet waarom de huishoudelijke zorg niet gewoon met rust gelaten wordt in de AWBZ. Voeg dan de WVG en de Welzijnswet samen in de WMO en laat de huishoudelijke zorg in de AWBZ. Ik heb op dat punt een amendement ingediend. Als je er dan toch niet van af kunt blijven, waarom gaat het dan gelijk over de gehele huishoudelijke zorg en niet alleen over de enkelvoudige? Ik heb ook bezwaar tegen de knip die daardoor ontstaat. Dat is ook een probleem, maar de problemen van het in één keer overgaan van de gehele huishoudelijke zorg vind ik nog groter. Ook op dat punt heb ik dus een voorstel gedaan om de wet te wijzigen.

Als het om de zorg gaat, heeft dit kabinet één duidelijke doelstelling: minder verantwoordelijkheid voor de landelijke overheid en vooral minder collectieve lasten. Dat gebeurt dan grotendeels onder het mom van eigen verantwoordelijkheid. Dat is ook de redenering bij de WMO: je moet eerst aantonen dat je in je omgeving geen hulp kunt krijgen voordat je in aanmerking komt voor professionele hulp en ondersteuning. Dit gaat ten koste van mantelzorgers en mensen die zorg nodig hebben. Er wordt al heel veel mantelzorg en informele zorg gegeven. Wek nu niet de suggestie dat daar nog veel rek in zit! Er zou nog enige rek in kunnen zitten door mensen de mogelijkheid te geven om meer te doen dan nu, door meer zorgverlof, financiële tegemoetkomingen en allerlei andere positieve dingen voor mantelzorgers. Mensen

doen al heel erg veel voor elkaar, mantelzorgers worden al overbelast.

Laten wij er duidelijk over zijn: deze wet is gewoon een bezuiniging. De staatssecretaris geeft dat zelf toe, ik heb het nog eens nagelezen: "Bij ongewijzigd beleid zal er sprake zijn van een sterke groei van het beroep op de collectieve voorzieningen, hetgeen leidt tot aanzienlijke stijging van de lasten van de AWBZ." Dat de kosten niet te veel mogen stijgen, is dus een van de redenen voor het invoeren van deze wet. Ik vertaal dat als: men wil erop bezuinigen. Iedereen wil natuurlijk dat de premiecenten van de burgers goed worden uitgegeven, maar de behoefte aan zorg en de kosten daarvan zullen alleen maar toenemen. De kosten moeten natuurlijk niet onnodig stijgen, maar dat ze zullen stijgen, weten wij allemaal. Wat doet het kabinet met die wetenschap? Het gooit de verantwoordelijkheid ervoor over de schutting van de gemeenten.

Anderen hebben al het nodige gezegd over de financiering. Het budget wordt vastgesteld op basis van de realisatie van het jaar ervoor. Er zijn echter verschillen tussen gemeenten. Bij de start zal een deel van de gemeenten eraan tekortkomen, door bijzondere omstandigheden of doordat zaken op een bepaalde manier zijn geregeld. Daardoor doen ze niet wat ze zouden moeten doen, waardoor ze minder uitgeven dan de behoefte. Daarnaast zullen er gemeenten zijn die het geld liever ergens anders aan uitgeven en het dus voor een deel niet besteden aan de WMO. Dit betekent dat er in totaal minder wordt uitgegeven dan de behoefte, waardoor het jaar erop het budget naar beneden wordt bijgesteld en nog meer gemeenten in de problemen komen. Het uitgangspunt behoort daarom de behoefte te zijn en niet de realisatie. Door de financiële krapte hebben gemeenten de afgelopen jaren al 10% bezuinigd op welzijnsvoorzieningen. In dat licht houd ik mijn hart vast.

Er zijn gemeenten met heel specifieke omstandigheden. Anderen hebben het al genoemd en wij hebben er ook brieven over gehad. Zo bevindt zich in de gemeente Arnhem Het Dorp, waardoor de gemeente hogere kosten moet maken voor bijvoorbeeld rolstoelvoorzieningen. Waarom wordt er geen rekening gehouden met dit soort specifieke situaties? Zo'n gemeente komt gewoon tekort. Hoe gaat de staatssecretaris dit oplossen?

De heer **Mosterd** (CDA): Heeft dit specifieke probleem wel iets te maken met de invoering van de WMO? Wellicht moeten wij zoeken naar een oplossing ervan, maar dit probleem heeft volgens mij niets met de WMO te maken.

Mevrouw **Kant** (SP): Dit knelpunt bestaat inderdaad ook al in de WVG. De WVG wordt nu echter opgenomen in de WMO; je mag toch verwachten dat dit soort knelpunten dan wordt opgelost. Dat gebeurt echter niet. De heer Mosterd heeft gelijk dat de gemeente Arnhem al jaren dit probleem heeft; ik had gehoopt dat het ondertussen zou zijn opgelost. In het kader van deze nieuwe wet zouden dit soort problemen nu moeten worden opgelost. Dit is slechts één voorbeeld. Er zijn bijvoorbeeld veel gemeenten waar relatief veel mensen zelfstandig wonen, waardoor de kosten voor huishoudelijk zorg hoger zijn en gemeenten in de knel komen. De VNG heeft eisen op tafel gelegd voor extra geld omdat men denkt dat het

budget onvoldoende is. Wat is daarop de reactie van de staatssecretaris?

Naast de bezuinigingen is het vervallen van rechten voor mij een groot punt van bezwaar. De huishoudelijke zorg gaat van de AWBZ naar de WMO. Met de overdracht naar de gemeenten vervalt het recht op deze vorm van zorg. Chronisch zieken, ouderen en gehandicapten lopen daardoor straks mogelijk met hun neus tegen de gesloten gemeentedeur. Zij hebben geen recht meer op deze zorg en worden afhankelijk van de willekeur van hun gemeenten. Per Saldo heeft het als volgt verwoord: verzekerde rechten worden verruild voor lokaal gesubsidieerde gunsten. Dat is inderdaad wat er gebeurt. Waartoe dat kan leiden, hebben wij gezien bij de Wet voorzieningen gehandicapten, namelijk tot willekeur. Daarom is er, na invoering van de WVG een WVG-protocol ontwikkeld. Dat is niet voor niets gebeurd, maar deze wet voorziet ook daarin niet. Ik vind dat dit wel noodzakelijk is, en heb dus een amendement ingediend om het wetsvoorstel zo te wijzigen, dat het WVG-protocol een onderdeel wordt van de WMO. Wij hebben toen geconstateerd dat dit nodig is. Waarom zou het nu dan ineens niet meer nodig zijn?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): U houdt een vurig pleidooi voor het WVG-protocol. Ik wil graag dat u ingaat op de stelling uit mijn bijdrage dat, als strikt wordt geregeld wie waarvoor in aanmerking komt, daarmee heel duidelijk de mensen worden uitgesloten die ergens net niet voor in aanmerking komen. Vindt u dat een gewenste situatie?

Mevrouw **Kant** (SP): Ik vond het een heel slimme redenering van u, maar deze gaat niet op als wij het over minimumeisen hebben. Het is niet zo dat het protocol zaken uitsluit. Het sluit vooral zaken in, doordat het aangeeft waar mensen minimaal recht op hebben in bepaalde situaties. Het is dus onzinnig om te zeggen dat, als de minimale eisen worden vastgelegd, het daarmee gebeurd is en dat mensen daardoor in andere situaties waarin dat nodig is, een voorziening niet zouden kunnen krijgen.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): U pleit dus juist niet voor individueel maatwerk, want u wilt dat alles wordt vastgelegd in regels en protocollen. Dan is het niet meer mogelijk om in een bepaald geval gemotiveerd te besluiten iemand iets te geven of om samen met betrokkene naar een oplossing te zoeken, los van een protocol.

Mevrouw **Kant** (SP): Ik ben er inderdaad voor om vast te leggen waar mensen minimaal recht op hebben. Dat is ook precies de reden waarom het WVG-protocol is ontwikkeld; het liep niet goed in de gemeenten. U zult het WVG-protocol ook hebben gelezen; er is niet van A tot Z in detail vastgelegd wat er in een individueel geval voor voorziening moet komen, maar wel is vastgelegd dat mensen in bepaalde situaties rechten hebben. Die ontbreken nu dus.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik ken het WVG-protocol zeker, en ook de uitwerking ervan in de praktijk. In de praktijk blijkt echter dat minimumbeleid over het algemeen ook maximumbeleid wordt. Door het op een

andere manier te benaderen, sluit je die mogelijkheid veel meer uit.

Mevrouw **Kant** (SP): Ik ben het met die redenering niet eens. Als je vindt dat mensen minimaal ergens recht op hebben, moet ervoor worden gezorgd dat men die rechten ook kan verwezenlijken. Dat lijkt mij een betere situatie dan dat men helemaal geen rechten heeft. U probeert nu iets recht te praten dat volgens mij krom is. Als mensen geen rechten hebben, hebben zij helemaal niets. Het is overigens een redenering die ik bij de VVD-fractie vaker tegenkom, en daarom bent u misschien ook wel voor afschaffing van het minimumloon. Het recht vervalt dus, maar dat wordt niet opgevangen door een zorgplicht, voorzover dat al zou kunnen. Een zorgplicht is natuurlijk beter dan niets, maar ook dat wordt niet permanent geregeld, maar slechts tijdelijk en gedeeltelijk. Ik begrijp dat ook niet zo goed. De gemeenten hebben geen enkele plicht om burgers te voorzien van kwalitatief goede zorg. Om die reden heb ik ook op dat punt een amendement ingediend.

Het kabinet zoekt de oplossing in prestatievelden. Toen ik er voor het eerst van hoorde, dacht ik al: wat zou dat zijn? Welnu, ik vind het eerlijk gezegd helemaal niets. Het is zo vaag als het maar zijn kan. Je kunt er alle kanten mee op, en dat is waarschijnlijk precies de bedoeling. De beste optie is volgens mij: behoud het recht! Dat geldt zeker voor de huishoudelijke zorg die nu overgaat. Ik heb een amendement ingediend dat ertoe strekt dat dit recht behouden blijft. Als dat niet haalbaar is, zouden wij moeten kiezen voor de zorgplicht, en dan niet tijdelijk, maar permanent en niet voor een paar voorzieningen, maar voor alle voorzieningen. Op die punten heb ik amendementen ingediend.

Ik wil nog kort ingaan op de alternatieve verbetering van de compensatieregeling, om het zo maar even te noemen. Bij interruptie heb ik al aangegeven dat ik blij ben dat er een dergelijke verbetering is ten opzichte van de bestaande wet. Volgens mij kan dit bijdragen aan een verbetering. Uit mijn betoog is echter ook op te maken dat ik liever andere oplossingen zie die meer garanties geven voor de betrokkenen. Ik blijf namelijk met de vraag zitten wie bepaalt wat goed genoeg is voor iemand en welke voorziening iemand kan krijgen. De gemeente blijft dat bepalen. De mensen hebben geen mogelijkheid van een second opinion, als zij het niet eens zijn met de gemeente. Als zij denken dat zij te kort komen, zullen zij uiteindelijk toch naar de rechter moeten om alsnog te laten bepalen of zij de compensatie kunnen krijgen. Ik vind dat niet de juiste route, maar, nogmaals, het is beter dan de huidige wet.

Nog een punt van kritiek is dat het geld niet geoormerkt is. Dat is geen goede zaak. Het geld kan aan alles besteed worden, zoals de verbouwing van een gemeentehuis. Dit voorbeeld gebruik ik maar weer. Het geld kan ook voor andere prestigeprojecten gebruikt worden. Het sociale gehalte van de WMO gaat dus onlosmakelijk samenhangen met de bereidwilligheid en de sociale instelling van de gemeente, alsook met de financiële positie van de gemeente. Dit is een belangrijke toevoeging. Immers, gemeenten zijn in dat opzicht niet gelijk. Bij financieel armlastige gemeenten kunnen heel andere sociale doelstellingen namelijk ook om geld schreeuwen. Het kan voor die gemeenten een dilemma zijn dat er een andere maatschappelijke opvang is dan een deel van de WMO. Er zijn ook andere spilvoorzieningen. Ik noem

sociale woningbouw. Al die zaken kunnen om prioriteit schreeuwen. Die moeten dan concurreren met de voorzieningen die de betrokken mensen nodig hebben. Ik ben er dus absoluut een voorstander van dat wij dat geld gaan oormerken.

Het oormerken geldt ook voor dat deel dat naar de WMO overgaat: de huishoudelijke zorg. Ik heb een amendement ingediend met als strekking dat dit deel permanent wordt geoormerkt.

Het volgende punt is voor mij heel zwaarwegend. Dat is de eigen bijdrage. De gemeente kan kiezen voor een eigen bijdrage op de manier die zij zelf wenst. Dat kan ook gaan werken als een vorm van financiële drempel voor de voorziening. Dat vind ik buitengewoon ongewenst. Er is dan weliswaar een inkomensafhankelijk maximum, maar dat is gebaseerd op de huidige extramurale maximale eigen bijdrage. Bij die maximale inkomensafhankelijke bijdrage vraag ik mij af wat er voor gaat: de WMO of de AWBZ? Of is het maar net welke rekening het eerste binnenkomt bij het CAK? Dat is mij niet duidelijk.

Volgens mij is de staatssecretaris hierover nog in de clinch met de VNG. Er spelen namelijk ook belangen een rol. De eigen bijdrage voor de AWBZ komt bij het ministerie binnen en de eigen bijdrage voor de WMO bij de gemeenten. Wat gaat er dus voor? Ik ben benieuwd naar het antwoord.

Er is nog een probleem bij de maximering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Wij hebben het wel over de WMO en de AWBZ, maar hoe zit het met de Zorgverzekeringswet? Daarvoor moet men ook een eigen bijdrage betalen, met name de groepen waar wij het nu over hebben: de ouderen, de chronisch zieken en de gehandicapten. Zij worden bovendien via de Zorgverzekeringswet aardig gepakt door het kabinet. Volgens mij tellen die niet mee bij de maximale inkomensafhankelijke bijdrage, tenzij de staatssecretaris vandaag zegt dat dit wel zo is. Ik noem de eigen bijdrage voor het zittend ziekenvervoer, die via de Zorgverzekeringswet loopt. Die komt ook ten laste van de genoemde groep. Ik noem nog de no claim. Die zien deze mensen natuurlijk nooit terug; die zijn zij gewoon kwijt. Dit vind ik ook een vorm van eigen bijdrage. Dit zou naar mijn mening ook meegenomen moeten worden in de maximering van de inkomensafhankelijke bijdrage. Ik hoop dat de staatssecretaris dit toezegt. Ik zou werkelijk niet inzien waarom zij dat niet redelijk zou vinden.

Ik maak mij grote zorgen, omdat bij de laatste landelijke verhoging van de eigen bijdrage voor de thuiszorg al gebleken is dat mensen dit niet kunnen opbrengen. Dit heeft financiële redenen, omdat zij het al niet zo breed hebben. Dit slaat op het maximum. Om die reden moeten zij de zorg opzeggen. Het kan ook zijn dat zij in financiële problemen komen. Beide gevolgen zijn maatschappelijk natuurlijk zeer ongewenst.

Als je kwaad wilt denken, kan een gemeente dit ook als instrument gebruiken: hoe hoger de eigen bijdrage voor bepaalde voorzieningen des te minder mensen er gebruik van maken, niet omdat zij het niet nodig hebben, maar omdat zij de eigen bijdrage niet kunnen opbrengen. Tegen deze achtergrond vind ik niet dat dit onderdeel aan gemeenten moet worden overgelaten. Er is nog iets wat mij heel hoog zit als het gaat om de eigen bijdrage. Gemeenten kunnen dus zelf eigen bijdragen gaan innen en mogen zelf vaststellen hoe zij dat gaan doen, maar zij zijn er helemaal vrij in waaraan zij dat willen besteden.

Het kan toch niet waar zijn dat een gehandicapte, een oudere of een chronisch zieke in zijn gemeente een hoge eigen bijdrage voor iets moet betalen, waarmee de gemeente kan doen wat zij wil? Dat hoeft dus niet eens aan zorg of aan die voorziening te worden uitgegeven. Dat kan ook aan de verbouwing van het gemeentehuis worden besteed. Waarom sluit de staatssecretaris dat niet uit in dit wetsvoorstel? Dat vind ik onbegrijpelijk en daarvan zie ik de redelijkheid niet in. Zij zal begrijpen dat ik op dat punt een amendement heb ingediend. Geld uit eigen bijdragen in het kader van de WMO mag alleen maar worden uitgegeven aan de WMO.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Het pleidooi van mevrouw Kant is op zichzelf begrijpelijk, maar ik hoor haar nauwelijks iets zeggen over het feit dat wij toch ook nog zoiets hebben als een lokaal vertegenwoordigend orgaan, in casu de gemeenteraad. Zou die er niet op kunnen en moeten toezien?

Mevrouw **Kant** (SP): Uiteraard zal die erop moeten en kunnen toezien, maar dat hebben wij bij de WVG ook gezien. Daar zit ook mijn zorg. Geld dat overbleef van voorzieningen voor gehandicapten werd daarbij ook gebruikt voor andere zaken. Dat vind ik maatschappelijk ongewenst. Natuurlijk zou dat in een gemeenteraad moeten worden gecorrigeerd, maar helaas gebeurt dat niet altijd. Wij spreken hier over de vraag waar dan welke verantwoordelijkheid ligt. Als het om zorg gaat voor deze groep mensen, vind ik dat die verantwoordelijkheid voor de uitvoering wel degelijk bij de gemeenten kan liggen, maar als het gaat om rechten en om de financiële kant van de zaak niet.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Bij de WVG hebben wij inderdaad gezien dat in de startfase geld overbleef dat aan andere doelen is besteed, maar dat is nu niet meer zo. Stelt u nu een tijdelijke oormerking voor van het budget of een definitieve oormerking?

Mevrouw **Kant** (SP): Als het gaat om huishoudelijke zorg, zou ik toch willen pleiten voor een permanente oormerking. U weet dat ik er helemaal niet voor ben dat de huishoudelijke zorg uit de AWBZ verdwijnt. Dat geeft ook al mijn positie aan. Ik zou dan niet voor een tijdelijke oormerking zijn, maar wel op zijn minst voor een tijdelijke oormerking. Zelfs dat is echter niet geregeld.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik begrijp uw zorg en ik deel die ook, zoals u ook hebt kunnen beluisteren in mijn betoog, maar ik begrijp het niet dat u met het beleid van dit kabinet in het achterhoofd er zo gerust op bent wanneer zaken landelijk blijven.

Mevrouw **Kant** (SP): Dat is waar, ik ben er inderdaad helemaal niet gerust op dat zaken goed blijven gaan als dit kabinet blijft zitten. Dat is een heel goede opmerking van u, maar dit neemt niet weg dat wij nu spreken over dit wetsvoorstel. Ik vind dat rechten, zoals de huishoudelijke zorg, gewoon zouden moeten worden geregeld, en dat eigen bijdragen beperkt zouden moeten blijven. U bent het dus inhoudelijk helemaal met mij eens, maar u hebt er volledig gelijk in dat dit bij dit kabinet niet in goede handen is.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik stel vast dat u,

anders dan de PvdA, stelt dat huishoudelijke hulp sowieso moet worden georganiseerd, of de gemeente nu een goede prestatie levert op het terrein van eenzaamheidsbestrijding of niet. De uitspraak van mevrouw Verbeet dat je van vieze ramen niet doodgaat maar van eenzaamheid wel ondersteunt u dus niet?

Mevrouw **Kant** (SP): Ik begrijp de impact van uw opmerking niet zo goed. Wij spreken hier over de WMO. De huishoudelijke zorg wordt nu als een AWBZ-recht overgeheveld naar de gemeente waarbij het recht vervalt. Daartegen maak ik bezwaar. Als uw vraag impliceert of ik vind dat andere zaken beter op gemeentelijk niveau zouden moeten worden geregeld, wat voor zorg en diensten gemeenten zouden moeten leveren en hoe zij dat zouden moeten doen, vindt u mij aan uw zijde dat dit wel eens veel beter zou kunnen worden geregeld. Ik noem het voorbeeld van de maatschappelijke opvang. Ook daarbij hebben gemeenten nu niet eens een zorgplicht. Die wordt overigens ook in dit wetsvoorstel niet geregeld, terwijl ik dat wel graag zou zien. Als iemand dakloos is en geen plaats heeft om te slapen, vind ik dat een gemeente verplicht zou moeten zijn om zo iemand een dak boven het hoofd te geven. Dat is nu niet geregeld. Zo kan ik nog wel een dagje doorgaan.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Heel expliciet heeft mevrouw Verbeet zojuist in een interruptie op een vraag van mij gezegd dat zij straks het succes van de WMO beoordeelt als onderdeel van een totaalpakket en dat zij niet alleen beziet hoe het in de huishoudelijke verzorging is gegaan. U hoor ik zeggen dat u ook afzonderlijk gaat bezien hoe het is gegaan met de huishoudelijke hulp.

Mevrouw **Kant** (SP): Ik begrijp uw vraag niet goed. Ik ga apart kijken hoe zaken uitpakken en ik ga naar het totaal kijken, maar ik neem aan dat iedereen dat doet.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Er zijn negen prestatievelden, dus als je het geheel beziet van het succes van een wet, zullen sommige zaken wat beter en andere wat minder goed zijn gegaan. Onze hoop is dat het allemaal heel goed is gegaan. Mevrouw Verbeet heeft gezegd dat zij de eenzaamheidsbestrijding zo belangrijk vindt dat het in haar ogen acceptabel is dat een gemeente die daarop heel goed presteert wat minder doet op het terrein van huishoudelijke hulp. U zegt dat niet.

Mevrouw **Kant** (SP): Ik meen dat u nu mevrouw Verbeet woorden in de mond legt die zij niet heeft gebruikt. Alles wat mensen nodig hebben, moeten de gemeenten goed regelen, dus ik begrijp helemaal niet in wat voor hoek u mij nu wilt drukken.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Het punt dat ik heb willen maken, is dat gemeenten misschien wat innovatiever kunnen zijn en wat meer maatwerk kunnen leveren, ook in de combinatie van welzijn en huishoudelijke hulp, en dat deze wel eens wat anders zou kunnen uitpakken dan de vrij standaardachtige producten die nu worden geleverd.

De **voorzitter**: Dit was de extra spreektijd voor mevrouw Verbeet. Mevrouw Kant vervolgt haar betoog.

Mevrouw **Kant** (SP): Ik kan mij helemaal bij mevrouw Verbeet aansluiten. Maar dit maakt de WMO helemaal niet noodzakelijk, evenmin als een aantal andere goede dingen dat ik heb gehoord. Niemand zegt bijvoorbeeld ten aanzien van de regie over het afstemmen van welzijnsvoorzieningen of de bestrijding van eenzaamheid, vervoersvoorzieningen en allerlei andere zaken die de gemeenten heel goed zouden kunnen regelen, dat wij daarvoor per se deze wet nodig hebben. Dat kunnen de gemeenten nu ook. Het probleem is dat zij het nu vaak niet of onvoldoende doen. Dat heeft heel veel andere redenen, waarover wij vandaag niet het debat voeren. Ik was aan het spreken over de eigen bijdrage. Ik wens niet dat de inkomsten uit de eigen bijdragen aan andere dingen kunnen worden uitgegeven dan de WMO zelf. Vandaar dat ik op dit punt een amendement heb ingediend. Een ander punt is, dat de gemeenten dit allemaal op hun eigen manier kunnen invullen. Je kunt wel zeggen dat dit de vrijheid van de gemeenten is, maar gekoppeld aan de maximering die men wil, zie ik het soepzootje eerlijk gezegd al voor mij. Ik zie het helemaal voor mij! Dan gaan wij het bovendien ook nog laten uitvoeren door degenen die overal al een soepzootje van hebben gemaakt met betrekking tot eigen bijdragen: het CAK. Als de regering wil vragen om moeilijkheden, moet zij het op deze manier doen! Ik hoef niet te gaan vertellen wat allemaal is misgegaan. Dat weet iedereen. Wij hebben er uitgebreid over gedebatteerd. Het CAK moet per persoon bekijken welke eigen bijdragen spelen bij de AWBZ, wat de eigen bijdragen voor de WMO zijn, in welke gemeente iemand woont, hoe de verordening ten aanzien van de eigen bijdrage daar precies luidt, hoe deze bijdrage wordt vastgesteld, welke eigen bijdrage eerst moet worden berekend en hoe de rekening moet worden opgesteld. Deze rekening moet dan ook nog kloppen en bij de juiste persoon terecht komen. Zien wij dat voor ons? Ik zie het niet gebeuren! Althans, ik zie het wel gebeuren, maar ik zie het misgaan.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik meen dat wij twee dingen niet met elkaar moeten verwarren. Mevrouw Kant is tegen het heffen van eigen bijdragen. Haar oplossing is dat je geen eigen bijdrage zou moeten hoeven heffen. Dan heb je al deze ellende niet. Nu ervoor is gekozen om toch eigen bijdragen te heffen, doet deze regering een poging om een anticumulatiebeding in te bouwen. Steunt mevrouw Kant dat principe dan ook niet?

Mevrouw **Kant** (SP): Vanzelfsprekend wel. Ik ben blij dat mevrouw Van Miltenburg mijn spreekwoord een beetje oprekt door te zeggen dat ik helemaal tegen eigen bijdragen ben. Dan is dat ook gelijk maar weer eens even gezegd. Dat is inderdaad zo. Ik heb niet eens een poging gedaan om hierover een amendement in te dienen, omdat ik weet dat mijn standpunt verder in de Kamer absoluut niet wordt gedragen. Nu de eigen bijdragen in de AWBZ er eenmaal zijn, komen die in de WMO er nog eens bij. Dat is een feit. Ik ben er niet voor, maar het gebeurt. Het kabinet komt, overigens op aandringen van de Kamer, met een voorstel om deze bijdragen inkomensafhankelijk te maximeren. Ik ben wel voor maximeren, maar om twee redenen ben ik niet voor hoe dat gebeurt. De eerste is dat gemeenten, die hierin immers veel vrijheid krijgen, met de eigen bijdragen zo hoog gaan zitten dat veel meer mensen eerder aan het maximum zullen komen. Het totale bedrag aan eigen

bijdragen van de mensen wordt dan dus hoger. Het betreft mensen die deze lasten vaak niet kunnen dragen. Mijn eerste bezwaar is dus dat het totaalbedrag voor de mensen te hoog wordt. Mijn tweede bezwaar is van uitvoeringstechnische aard. Ik ben voorstander van de maximering. Voor de belastingen bestaat al een drempel. De oplossing zou gezocht moeten worden in een koppeling hiermee. Dat is een eenvoudige manier in plaats van de ingewikkelde weg via een administratiekantoor zoals het CAK. Daarmee hebben wij niet zulke goede ervaringen. Bovendien wordt het enorm ingewikkeld, omdat het individueel en ook nog eens per gemeente verschilt hoe een en ander precies moet worden uitgerekend. Los van politieke of inhoudelijke opvattingen wil ik oprecht waarschuwen dat dit tot problemen kan leiden. Laten wij alsjeblieft een andere oplossing zoeken.

Hetzelfde geldt overigens voor de financiële tegemoetkoming. Op sommige punten is er niet een eigen bijdrage, maar een inkomensafhankelijke financiële tegemoetkoming. Ik zal er niet op ingaan, maar ik heb op dat punt een vergelijkbaar amendement ingediend.

Mijn volgende onderwerp is de positie van de gebruikers, de mensen die hulp en zorg nodig hebben. Ik behandel dit snel, niet omdat ik het onderwerp niet belangrijk vind, maar omdat er al heel veel over is gezegd waarbij ik mij kan aansluiten. Dat geldt voor alle vragen over het persoonsgebonden budget. Er zijn gelukkig de nodige voorstellen van de Kamer tot verbetering. Hetzelfde geldt voor de inspraak. Ik vind het eigenlijk nog steeds onbegrijpelijk dat de staatssecretaris zelf daar zo ontzettend weinig aandacht voor had. Ook op dat punt heeft de Kamer terecht de nodige voorstellen tot verbetering gedaan. Voorts geldt hetzelfde voor het klachtenrecht en voor een grotere keuzevrijheid. Ook op die punten heeft de Kamer de nodige amendementen ingediend.

Ik heb nog een vraag over de rechtsmacht voor het hoger beroep. Mij is niet helemaal duidelijk waarom niet is gekozen voor de Centrale Raad van Beroep, hoewel ik wel weet dat de ervaringen daarmee niet altijd positief zijn. De ervaringen met de Algemene wet bestuursrecht zijn ook niet altijd positief. Kan de staatssecretaris nog eens toelichten waarom deze keuze is gemaakt en niet een andere?

Per interruptie heb ik al aangegeven dat ik mij grote zorgen maak over de regel dat verwezen kan worden naar voorliggende voorzieningen. Dat leidt nu al in de praktijk soms tot heel vervelende situaties bij het landelijk indicatieorgaan. Ik ben bang dat dit in de gemeenten ook gaat gebeuren. Dat gaat leiden tot op elkaar afschuiven. Wij moeten zien dat dit wordt voorkomen. De mensen die zorg nodig hebben zitten hier niet op te wachten. Ik kan allerlei voorbeelden noemen van dingen die nu al gebeuren. Ik noem er een. Iemand kreeg minder uren huishoudelijke zorg omdat er in de gemeente een voorziening was, Tafeltje-dek-je. Dat leverde magnetronmaaltijden. De betrokkene moest maar gebruikmaken van Tafeltje-dek-je. Er was even geen rekening mee gehouden dat deze gehandicapte mijnheer niet in staat was om de verpakking van de magnetronvoeding te openen. Het is maar een voorbeeld, maar heel vaak leidt het kunnen verwijzen naar voorliggende voorzieningen tot afschuifgedrag. De mensen worden van het kastje naar de muur gestuurd. Dat is een heel slechte zaak.

Ik heb een amendement opgesteld om dit in de WMO niet te doen, want niet wil zeggen dat mensen dubbel zorg kunnen krijgen. Dat willen wij geen van allen. Dat mag niet gebeuren, maar een gemeente mag niet zeggen dat er een voorliggende voorziening is en dat men daarop in de gemeente geen recht heeft. De gemeente staat er het dichtste bij. Zij moet maar zorgen dat er een andere oplossing wordt gezocht, maar zij moet niet afschuiven.

Mevrouw Verbeet zei dat zij een amendement overwoog of in de maak had over de overgangstermijnen. Ik heb al een amendement gemaakt. Ik vind dat de overgangperiode te krap is. Eigenlijk zou iedereen die nu een indicatie voor hulp of zorg heeft die moeten kunnen houden zolang situatie en omstandigheden hetzelfde zijn. Dat lijkt politiek onhaalbaar, maar ik zou het het meest wenselijk vinden. Blijf er af. Het zou alleen moeten gelden voor nieuwe aanvragen. De periode van één jaar zou minstens moeten worden verruimd tot twee jaar. Ik heb daar een amendement voor.

De ernstigste aantasting van de positie van de gebruikers is het vervallen van rechten, waarover ik mij ook grote zorgen maak. Er kan wel compensatie worden ingevoerd, maar daarmee is dat nog geen recht. Er ontstaat een heleboel gedoe als mensen die behoefte aan een voorziening hebben die voorziening ook willen hebben. Ik maak mij voorts grote zorgen over de kwaliteit. Ik vrees echt dat er voorbeelden zullen komen, natuurlijk niet altijd en overal, dat de huishoudelijke zorg – ik blijf het huishoudelijke zorg noemen – zal verschromelen. Men kan wel zeggen dat er gemeentelijke autonomie is, maar er zullen gemeenten zijn die voor een dubbeltje op de eerste rang willen zitten. Ik roep even in herinnering hoe het kan gaan, en wel via een uitspraak van minister Zalm. Die is al van enige jaren geleden, maar ik haal hem er toch nog maar even bij: "Iedereen in de bijstand kan stofzuigen, en dus kan ook iedereen in de bijstand aan het werk als hulp in de huishouding bij hulpbehoevende mensen." Dit zei hij op een VVD-congres. Ik vind deze uitspraak tekenend voor de risico's die wij nemen met de kwaliteit van de huishoudelijke zorg. Natuurlijk, veel mensen in de bijstand zouden dit werk kunnen doen, maar wij praten nu wel over mensen die zorgbehoefte zijn, mensen bij wie huishoudelijke zorg toch echt iets anders is dan het vasthouden van een stofzuiger. Ik maak me dan ook zorgen, ook als ik lees dat er in sommige gemeenten al gesproken wordt over het inhuren van schoonmaakbedrijven. Ik zie werkelijk niet hoe dit de huidige vorm van zorg zou kunnen vervangen, het zou een enorme miskenning zijn van wat er op dit moment in de huishoudelijke zorg gedaan wordt, een miskenning van de preventie- en signaleringsfunctie. Een schoonmaakbedrijf kan hier niet voor zorgen; wij kunnen er lang en breed over praten, maar het is zoals ik het zie en ik hoop dat de staatssecretaris het ook zo ziet. Toch geven sommige gemeenten al aan dat zij de oplossing wel degelijk in deze richting zoeken.

Dit heeft niet alleen gevolgen voor de kwaliteit van deze zorg, maar ook voor het personeel dat nu dit werk doet, voor de mensen die nu met volle overgave in de thuiszorg werken en die daar ook voor opgeleid zijn. Zij dreigen nu voor een deel ontslagen te worden. Hoe ziet de staatssecretaris dit? Er is jarenlang een tekort geweest aan mensen die in de zorg werken, terwijl er nu mensen ontslagen zullen worden die gemotiveerd zijn en dit werk met veel plezier doen. Dit lijkt mij een heel slechte

ontwikkeling, want als zij straks weer nodig zijn, zijn zij misschien wel verloren voor de zorg. Bovendien is het heel vervelend dat er mensen op straat komen te staan die maatschappelijk heel nuttig werk doen. De ervaring heeft geleerd dat goedkoper leveren van zorg ten koste gaat van nascholing, van de hoeveelheid gekwalificeerd personeel, van de arbeidsvoorwaarden en de arbeidsomstandigheden van het personeel. Experimenten met marktwerking in de thuiszorg hebben ons dit geleerd, maar blijkbaar zijn er gemeenten die deze les niet geleerd hebben en ik ben dan ook bang dat sommige gemeenten hierop wel degelijk gaan bekknibbelen.

Voor de positie van het personeel zou de staatssecretaris een parallel kunnen trekken met de Wet personenvervoer. Bij nieuwe contracten en aanbestedingen is men in het streekvervoer verplicht, het personeel over te nemen. Wellicht is iets dergelijks ook in deze wet mogelijk. Ik overweeg om hierover een amendement of een motie in te dienen, afhankelijk van wat de beste oplossing zal blijken te zijn.

Ik heb al een amendement ingediend over kwaliteitseisen en ik heb al gezegd dat ik mij zorgen maak over de kwaliteit. Ik vind dat wij de minimale kwaliteitseisen wel degelijk landelijk moeten vastleggen, opdat er straks niet zo maar een schoonmaakbedrijf huishoudelijke zorg gaat verlenen.

Ook marktwerking ligt aan de WMO ten grondslag. Er zou ook een WMO zonder marktwerking mogelijk zijn, maar dit kabinet vindt dat er bij deze vormen van zorg ook geconcurrereerd moet worden. Ik zie marktwerking niet als oplossing van de problemen in de zorg. De zorg zal er ook niet goedkoper door worden, terwijl ik wel allerlei negatieve effecten zie, zoals vermindering van de kwaliteit. Ook staat marktwerking samenwerking in de weg, men gaat elkaar beconcurreren in plaats van samenwerken om de beste oplossing voor een probleem te vinden. Ik vind marktwerking dus geen goede manier om zorg te organiseren. Hierbij komt dat er straks ook nog Europese aanbesteding nodig is. Als wij dit als sociale wetgeving zien, hoeft het niet, maar dan moeten wij dit wel in de wet vastleggen. Ook op dit punt heb ik dus een amendement ingediend. Als wij vinden dat voor deze zorg geen Europese aanbesteding nodig is, dan zal dat een heleboel gedoe voorkomen. Als de bureaucratie die met Europese aanbesteding gepaard gaat, er ook nog bij komt voor alle gemeenten in Nederland, zijn wij nog verder van huis. En ik vrees dat deze vorm van aanbesteding automatisch vereist zal zijn, als wij het niet goed regelen. Dan moet er iedere keer zo'n aanbestedingsprocedure worden doorlopen. Volgens mij zitten wij daar echt niet op te wachten.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik ben blij dat mevrouw Kant deze vraag stelt. Omdat het pgb gehandhaafd wordt, heeft de gemeente tijdelijk geld van mensen onder beheer. Dat geld kunnen de mensen op ieder moment verzilveren. Ik meen dan ook dat daarom Europese aanbesteding niet noodzakelijk is. Ik wacht in dezen een bevestiging c.q. ontkenning van de staatssecretaris af. Ik deel de mening van mevrouw Kant dat marktwerking samenwerking in de weg staat, zeker in de zorg. Ik hoop echter niet dat dit betekent dat mevrouw Kant van mening is dat er ook geen sprake van keuzevrijheid moet zijn. Mensen kunnen hun leven lang kiezen en waarom zou dat niet meer kunnen als zij oud zijn of een beperking hebben?

Mevrouw **Kant** (SP): Ik ben heel blij met deze vraag omdat mij heel vaak verweten wordt dat ik tegen keuzevrijheid zou zijn omdat ik tegen marktwerking ben. Dat zijn echter twee verschillende zaken. Sterker nog, ik vind keuzevrijheid heel belangrijk in de zorg, maar dan moet er wel voldoende aanbod zijn waaruit mensen kunnen kiezen. En dat is nu precies waar ik bang voor ben. Ik ben bang dat door deze vorm van marktwerking gemeenten via de aanbestedingsprocedures een goedkopere dienstverlening gaan inhuren, waarvan de mensen dan verplicht gebruik moeten maken terwijl zij zelf misschien liever een andere keuze maken. Ik sprak over mijn amendement dat ertoe strekt Europese aanbesteding niet te verplichten. Hetzelfde geldt voor het verplicht uitbesteden aan derden. Ik kan mij best voorstellen dat bepaalde diensten heel goed door de gemeenten zelf uitgevoerd kunnen worden, maar soms is het beter om dat niet te doen. Ik vind het echter niet goed om het te verplichten. Vandaar dat ik ook op dit punt een amendement heb ingediend. Ik maak mij grote zorgen dat een en ander niet op een goede manier wordt geregeld, omdat de randvoorwaarde, namelijk een kabinet met sociale doelstellingen, ontbreekt. Ik ben echt bang dat het kabinet de aankomende vergrijzing en de groeiende behoefte aan zorg gaat afschuiven en over de schutting van de gemeenten gooit. Dat gaat ten koste van de mensen die zorg hard nodig hebben: ouderen, chronisch zieken en gehandicapten. Wat mij vooral dwars zit, is dat ik wel weet wie straks de schuld krijgt, namelijk de gemeenten. De staatssecretaris is straks mooi van haar verantwoordelijkheid af om de toenemende zorgvraag op te vangen. Zij gooit het probleem over de schutting bij de gemeenten. Straks zal blijken dat een deel van de mensen in Nederland zorg tekortkomt en dat gemeenten daarvan de schuld krijgen. Dit gebeurt allemaal omdat er in mijn ogen een fundamentele fout zit in deze wet, namelijk dat een recht een gunst wordt. Als het recht op zorg een gunst wordt, is dat geen stap voorwaarts maar een stap achteruit.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Voorzitter. De WMO is volgens GroenLinks een wet met twee gezichten: een dr. Jekyll en mr. Hyde. De dr. Jekyllkant is de wet met de mooie vergezichten, vol van goede bedoelingen, een wet die leidt tot meer participatie, vermaatschappelijking en gemeentelijk maatwerk. Er is echter ook een mr. Hyde, de onvermoede, andere kant van dr. Jekyll. Dat geldt ook voor deze wet. Zonder een stevige make-over kan deze wet tot grote problemen en tot maatschappelijke tekorten leiden. Daarom heeft de fractie van GroenLinks een aantal harde voorwaarden voordat zij überhaupt positief over deze wet kan oordelen. Voor GroenLinks is het realiseren van participatie en goede vermaatschappelijking een belangrijke voorwaarde. Participatie zou een belangrijke meerwaarde van deze wet kunnen zijn: de dr. Jekyllkant. Veel mensen vinden het prettiger om in de samenleving te wonen, om een eigen kamer te hebben en eigen geld, om aangesproken te worden op wat men wil en kan in plaats van op wat men niet wil en niet kan. Dit proces van vermaatschappelijking is al lang bezig, maar die vermaatschappelijking gaat niet zomaar, zoals wij kunnen concluderen. Het is niet alleen mensen verhuizen en vervolgens instellingen sluiten. Juist daarom is in de ogen van mijn fractie deze WMO een

gemiste kans. De wet moet volgens ons veel ambitieuzer zijn. Steeds meer ouderen blijven immers ondanks gebreken thuis wonen en steeds meer gehandicapten wonen in de wijk. Hun vermaatschappelijking gebeurt echter te vaak zonder diensten en voorzieningen die participatie, daadwerkelijke integratie en wederzijdse aanpassing mogelijk maken. Uit een andere vorm van wonen komt niet automatisch een andere vorm van leven, van recreëren, van contacten of van werk voort. Eerder komt er niets uit voort: geen vrijetijdsbesteding, geen zorg, geen contacten, geen werk. Als er dus niets gebeurt door de gemeente of door de landelijke overheid, is zelfstandig wonen te vaak en te snel een enkele reis richting eenzaamheid, vervuiling en soms zelfs een zwervend dakloos bestaan. Vermaatschappelijking is geen plicht; het is een recht dat zorgvuldig moet worden ingevuld.

Daarom ben ik het niet eens met de staatssecretaris. Zij stelt dat deze wet meedoen mogelijk maakt. Het is niet de staatssecretaris of het kabinet geweest die het meedoen mogelijk maakt. Het zijn de vele amendementen die door de Kamer en door de verschillende fracties zijn ingediend: corrigerende amendementen die het meedoen dienen. Daar zit precies het probleem voor GroenLinks. De staatssecretaris stelt voortdurend en bij herhaling vast dat de WMO een participatiewet zou zijn. Waar kunnen wij die participatie precies vinden in de wet? Hoe zal de WMO de participatie versterken, als er zo weinig concrete aanwijzingen zijn hoe de civil society wordt versterkt? Het gaat niet vanzelf. Graag verneem ik een reactie hierop.

Waarom is er nog geen enkele aanzet tot een recht op participatie in de wet? Zeker als het de bedoeling is om op termijn activerende en ondersteunende begeleiding over te hevelen, dient dit recht wettelijk te worden verankerd. Bij het compenseren van beperkingen gaat het GroenLinks niet alleen om het recht op mobiliteit en goede woonvormen, maar ook om het recht om bij te dragen aan de samenleving door vrijwilligerswerk, sport en onderwijs, door mee te doen.

De mr. Hydekant van deze wet zit vooral in de onzekerheid voor burgers. Voor hulp moet iedereen voortaan eerst in zijn eigen omgeving aankloppen. Eigen verantwoordelijkheid en informele zorg zijn niet voor niets centrale begrippen in deze WMO. Alleen wie kan aantonen dat hij echt geen hulp kan krijgen van zijn eigen netwerk, mag een verzoek indienen voor professionele hulp. Zo is deze hulp niet langer een recht, maar een gunst. Voor GroenLinks is dit een groot knelpunt in deze wet.

Wat GroenLinks betreft, moet er een zorgplicht zijn voor zowel individuele als collectieve voorzieningen. Dat betekent niet dat alles tot in details hoeft te worden vastgelegd. De staatssecretaris signaleert koudwaterrees bij de burgers, maar ik signaleer ook koudwaterrees bij de staatssecretaris, bij bepaalde gemeenten en bij de VNG. Waarom zou een zorgplicht, zolang die vooral het "wat" betreft en niet het "hoe", gemeenten de handen binden? Ik kwam de afgelopen maanden als groentje op dit onderwerp ook gemeenten tegen die stelden geen probleem te hebben met de zorgplicht: wij weten niet waarom er zoveel bezwaar is bij de VNG; wij kunnen zo'n zorgplicht prima vormgeven met de beleidsvrijheid die daarbij hoort.

Nu liggen er meerdere amendementen over de compensatieplicht. In ieder geval één amendement wordt

door de verschillende coalitiepartijen ondersteund en zal het waarschijnlijk halen. Dat is een stap voorwaarts, maar mijn fractie heeft er toch nog wat vragen over. In hoeverre zal de compensatieplicht voldoende houvast geven aan burgers, zodat zij weten waar zij aan toe zijn? Geef het de rechter voldoende kader, zo vraag ik aan de coalitiepartijen, om aan te toetsen in geval van een conflict? Ik was enigszins gerustgesteld door de beantwoording van mevrouw Van Miltenburg dat bijvoorbeeld de sportrolstoel daarbij zou horen, want uit haar amendement had ik het niet gehaald. Daarin trof ik vooral wonen en mobiliteit aan, maar niet het participeren. Ik trof het mogelijk maken van die ontmoetingen niet heel duidelijk aan. Kunt u dat toelichten? In het amendement vond ik dat nog niet heel concreet.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): In mijn amendement onder lid D staat letterlijk: medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan. Expliciet heb ik het volgens mij niet kunnen zeggen.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik kan dat zo interpreteren dat een lokale overheid of welke overheid dan ook het mogelijk moet maken dat de betrokkene bij die sociale verbanden aankomt en dat hij bij wijze van spreken voor dat sociale verband, voor die ontmoeting op de stoep wordt gezet. Dat betekent nog niet dat er een zekere verplichting is om die sociale verbanden te creëren en te organiseren en om die ontmoetingen te realiseren. Daar gaat het mijn fractie ook om.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik herhaal wat ik in mijn inbreng heb gezegd, namelijk dat ik geloof in een gedecentraliseerde eenheidsstaat. Ik geloof ook dat iets wat gedecentraliseerd is, daadwerkelijk gedaan wordt. Ik heb namelijk vertrouwen in de lokale democratie en meen dat de gemeenten een en ander goed zullen interpreteren. Dat u dat geloof niet hebt, is iets wat u voor uw eigen rekening moet nemen. Dat moet u mij niet in de schoenen schuiven.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): U moet niet zo kribbig reageren, want het gaat erom dat wij vandaag bepaalde dingen verduidelijken, ook voor de lokale overheden. Zij moeten er namelijk van kunnen uitgaan dat hetgeen zij te lezen krijgen, datgene is wat wij bedoelen. Mijn naam staat ook onder het amendement en, wat mij betreft, is het ook de bedoeling dat de compensatieplicht niet een beperkt aantal, maar alle levensgebieden bestrijkt. Het gaat mij dus zowel om chronisch zieken als om welzijnsvoorzieningen en collectieve voorzieningen. Volgens mij staat dit nog iets te vaag in het amendement. Als het amendement wordt aangenomen, moet door het debat heel duidelijk zijn voor de lokale overheden wat wij hier als Kamer mee bedoeld hebben.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): U had natuurlijk beter mijn amendement kunnen tekenen.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Dat hebt u niet gevraagd.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Dat is inderdaad niet handig geweest van mij. Laten wij nu evenwel vaststellen dat meedoen meer is dan chatten en dat mensen dus ook hun huis uit moeten kunnen komen om anderen te

ontmoeten. Het is goed om in deze tijd nog eens vast te stellen dat mensen kunnen voelen en ruiken echt iets anders is dan mensen online hebben, ook al bedoelt mevrouw Van Miltenburg het heel goed.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik ga ervan uit dat mevrouw Van Miltenburg enkel goede bedoelingen heeft, maar die moeten wij dan wel concreet hebben. Wij moeten namelijk precies weten waar wij het met elkaar over hebben.

Het is voor mij nog de vraag of het niet zinnig is om de compensatieplicht nader uit te werken in een soort landelijk kader, een werkdocument, zonder alles tot in detail vast te leggen. Die plicht geeft nu nog te veel aanleiding tot verwarring. Voor GroenLinks is het verder van belang dat deze plicht niet alleen het compenseren van individuele aanspraken betreft. Bij een participatiewet gaat het namelijk, zoals ik al zei, ook om collectieve voorzieningen. Om onmogelijke dilemma's te vermijden, zoals de keuze tussen een scootmobiel en jeugdhonks in Slotervaart, moet het welzijnswerk een duidelijk eigen plek in de WMO hebben. De WMO dient ook duidelijke eisen te stellen aan het welzijnswerk, want welzijn is al te vaak een marginale sluitpost op de lokale begroting geweest. Hoe zorgt de staatssecretaris ervoor dat de aanspraak op individuele voorzieningen de collectieve voorzieningen niet verdringt? Velen in het veld vrezen hiervoor.

Een ander onderwerp dat nog altijd in een vage schemer is gehuld, is de wijze waarop de indicatiestelling zal plaatsvinden. De eerste vraag die je in dat verband moet stellen, is hoe ver iemand moet gaan om te bewijzen dat hij alles en iedereen in zijn omgeving, zijn buurt en zijn familie heeft gebeld om te vragen, te smeken om hulp. Wat is de grens, als het gaat om de indicatiestelling? De staatssecretaris was in het wetsvoorstel en de contourennota heel duidelijk over de eigen verantwoordelijkheid, maar in dit geval is er geen sprake van eigen verantwoordelijkheid. Hier is er sprake van de vraag aan familieleden of buurtgenoten om een bepaalde verantwoordelijkheid te nemen. De vraag is dus wat de burger die geïndiceerd wordt, geprobeerd moet hebben om hulp te krijgen.

Voor GroenLinks staat een onafhankelijke indicatiestelling voorop. Anders zal de gemeente niet alleen informeren en adviseren, maar ook indiceren en toewijzen en dan ook nog eens de financiën verdelen. Welnu, dat lijkt mij geen geweldige zaak. Dat betekent niet dat ik gemeenten wantrouw, maar ik vind wel dat de onafhankelijke indicatiestelling die een stap voorwaarts is geweest voor deze kwetsbare groep burgers, niet verloren mag gaan. In dit licht is bijvoorbeeld op het punt van de huishoudelijke zorg veel kritiek geuit door het veld. Burgers vragen zich af hoe het verder moet. Straks kunnen gemeenten de indicatiestelling voor huishoudelijke zorg, scootmobiel en rolstoelen uitbesteden aan het CIZ, maar hoeveel zij daarvoor moeten betalen is de regering niet bekend. Dat vind ik vreemd. De staatssecretaris doet alsof zij niets te zeggen heeft over het CIZ. Toch is zij daar gewoon de baas. GroenLinks wil weten hoeveel het CIZ gaat verdienen als gemeenten er voor kiezen de indicatiestelling huishoudelijke zorg uit te besteden aan dit centrum. Graag een concreet antwoord.

Niet alleen de indicatiestelling is een punt van zorg, maar ook de kwaliteit van de zorg zelf is essentieel. De huishoudelijke verzorging, het huis poetsen, iemand

wassen of een poosje bezighouden kan volgens het kabinet misschien iedereen wel. Mevrouw Kant haalde minister Zalm in die zin al aan. Ook als het gaat over kinderopvang, buitenschoolse opvang in de grote steden, hoor je dergelijke geluiden de laatste tijd voortdurend. Alle bijstandsgerechtigden lijken op dit moment alles te kunnen. Ik vind echter dat zij een eerlijke kans op de arbeidsmarkt moeten krijgen. Dat kan via reïntegratietrajecten, maar daar hoort een goede opleiding bij. Bijstandsgerechtigden mogen niet in een traject vast komen te zitten, waarbij zij eeuwig huishoudelijke zorg moeten blijven geven, zonder dat zij gekwalificeerd raken, dus zonder dat zij begeleid worden en geschoold worden.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Voordat er misverstanden ontstaan, wijs ik u erop dat iemand wassen echt niet in dat rijtje thuis hoort. Voor u het weet, geeft u daar de ruimte voor.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik merk dat er onderhuids aanzetten in die richting gegeven worden om dat in de toekomst wel mogelijk te maken. Ik wil in ieder geval vastgelegd hebben dat het kabinet niet die kant op wil. Het gaat enkel om de huishoudelijke verzorging, niet meer dan dat. Ik denk dat minister Zalm vindt dat een bijstandsgerechtigde iemand prima kan wassen. GroenLinks vindt dat thuiszorg een vak is. Huishoudelijke zorg verlenen, is iets heel anders dan je eigen huis poetsen; je komt bij iemand in huis die eigen wensen en problemen heeft. Daar moet professioneel mee omgegaan worden en dat vereist kennis, begeleiding en scholing. Alleen dan werkt deze hulp ook preventief, zoals de staatssecretaris beoogt. Het moet daarom helder zijn dat zij kwaliteitseisen stelt aan de huishoudelijke zorg. Ik zou willen dat het CDA daar ook niet omheen draait, dat ook het CDA om duidelijke kwaliteitseisen voor het personeel vraagt. GroenLinks stelt verder de harde voorwaarde dat mantelzorgers niet zwaarder belast worden. De staatssecretaris zegt voortdurend dat het om eigen verantwoordelijkheid gaat. Het zal moeilijk zijn om iemand te vinden die tegen eigen verantwoordelijkheid is. Maar de staatssecretaris bedoelt niet dat mensen individueel meer verantwoordelijkheid moeten nemen en krijgen, maar dat de overheid zich terugtrekt, dat mensen meer informele, onbetaalde zorg bij elkaar gaan zoeken, in de eigen familie of een ander netwerk. Anderen dan de overheid moeten verantwoordelijkheid nemen. GroenLinks is bang dat met de komst van de WMO de 3,7 miljoen familieleden, vrienden en kennissen die nu al zorgen, zwaarder belast worden. De staatssecretaris zegt voortdurend dat dit niet de bedoeling is, maar hoe kan zij dat uitsluiten als zij tegelijkertijd stelt dat mensen, kwetsbare burgers, meer in hun omgeving moeten zoeken? Zij kan dat niet uitsluiten. Ook op de emancipatie-effectrapportage van de WMO heeft de staatssecretaris nog geen goed antwoord geformuleerd. Deze analyse gaf al aan dat de restrictieve toegang tot huishoudelijke zorg er aan de ene kant toe zal leiden dat de druk op mantelzorgers toeneemt, terwijl aan de andere kant daardoor veel verzorgenden hun baan zullen verliezen. Eigenlijk komt het er op neer dat meer vrouwen onbetaald zullen doen wat zij tot nu toe betaald deden. Hoe verhoudt die conclusie zich tot het streven van het kabinet en van GroenLinks om de

arbeidsparticipatie en economische zelfstandigheid van vrouwen te doen stijgen? Juist de thuiszorg is een belangrijke katalysator geweest voor laagopgeleide vrouwen, vaak ook allochtone vrouwen in de grote steden. Ik zou het heel erg jammer vinden als zij weer teruggezet worden in het vacuüm waar zij uitgekomen zijn, als de integratie en emancipatie van deze groep vrouwen door een en ander zou stagneren.

Voor een goede vermaatschappelijking is een goed mantelzorgbeleid nodig. Structurele ondersteuning en ontlasting van mantelzorgers zijn noodzakelijk. Dat is op zichzelf ook helemaal niet zo moeilijk. Het SCP geeft in zijn rapport over informele zorg heel duidelijk aan dat bepaalde typen mantelzorgers het meeste risico op overbelasting lopen. Vindt de staatssecretaris de aangekondigde maatregelen echt voldoende om mantelzorgers adequaat te ondersteunen? Voor mijn fractie staat voorop dat daar in ieder geval voldoende budget voor moet zijn, maar daar is geen sprake van. Een onafhankelijk bureau heeft inmiddels de claim van de LOT dat er 48 mln. extra nodig is, onderbouwd. Wat heeft het overleg tussen de LOT en de staatssecretaris opgeleverd?

Wij maken ons zorgen over de definitie van mantelzorg, die gemeenten hanteren. In een landelijk toetsingskader kan worden aangesloten bij het document gebruikelijke zorg. Gemeenten moeten oog hebben voor de totale belasting van mantelzorgers. Een goede samenwerking met het CIZ is daarvoor een voorwaarde. In de WMO moet uitruil van zorg mogelijk blijven. Ik overweeg op dit punt een motie in te dienen.

Het is niet meer dan redelijk dat de reiskosten van mantelzorgers vergoed worden. Dit wordt in de ons omringende landen ook gedaan. Is de staatssecretaris bereid om een overgangperiode voor de CVTM-regeling in te stellen? Uiteindelijk betreft dit de beleidsvrijheid van gemeenten, maar op dit moment hebben gemeenten onvoldoende inzicht in de diensten die uit de CVTM-regeling worden gefinancierd. Voor de buddyzorg geldt: onbekend maakt onbemind. Het zou jammer zijn als de buddyzorg of de vriendendiensten niet de kans krijgen om hun nut te bewijzen.

De fractie van GroenLinks is blij met de toezegging van de staatssecretaris dat het budget geïndexeerd wordt met het oog op de vergrijzing en de kosten van extramuralisering. Mijn fractie vindt het ook belangrijk dat het SCP advies uitbrengt. Wat GroenLinks betreft, is dat dan wel een bindend advies. Het mag dus niet zo zijn dat het SCP aangeeft dat er extra geld nodig is vanwege bepaalde factoren en dat het kabinet zich daar vervolgens niets van aantrekt. Het advies moet bindend zijn voor het dan zittende kabinet.

Ik heb nog enkele vragen over de uitvoeringskosten. Het ligt voor de hand dat die straks nog veel hoger zullen zijn dan nu het geval is bij het CIZ. In dat opzicht moet er een garantie zijn dat er niet over die kant toch nog een bezuiniging plaatsvindt op het geld dat er is voor de zorg. Al het geld dat naar overhead gaat, gaat niet naar de zorg. Ook mijn fractie heeft vragen over de eigen bijdrage. Er is al veel over gezegd, onder andere door mijn collega van de SP. Ik sluit mij daarbij aan. Het mag niet zo zijn dat de eigen bijdrage ertoe leidt dat mensen geen zorg meer krijgen, dat het inderdaad een drempel wordt voor die noodzakelijke zorg. GroenLinks zou dat absoluut verwerpelijk vinden. Inkomensbeleid zou ertoe moeten leiden dat mensen geëmancipeerd raken. Op

deze manier zou het er echter toe leiden dat mensen nog verder in een isolement en in een afhankelijke situatie terechtkomen.

De staatssecretaris garandeert voortdurend dat gemeenten met veel gehandicapten er niet op achteruitgaan. Wij zijn daar niet gerust op. Ik begrijp wel dat bijvoorbeeld Arnhem met Het Dorp al jaren in deze situatie zit, maar het mag niet nog erger worden. Wat mijn fractie betreft, moet het gewoon opgelost worden. Het is zeer onrechtvaardig dat de gemeenten die de verantwoordelijkheid hebben genomen om voorzieningen te treffen en instellingen op te zetten voor kwetsbare burgers, op deze manier in zekere zin gestraft worden voor hun inzet en enthousiasme. Mijn fractie vindt dat echt onbegrijpelijk. Ik wil dat de staatssecretaris daar in dit wetgevings-overleg concrete antwoorden op geeft. Waarom heeft zij daar tot nu toe zo volstrekt afstandelijk op gereageerd? Wij hebben ten slotte op het punt van de kosten-beheersing vragen over het oneigenlijke gebruik van het ggz-budget ten behoeve van de WMO. Wij begrijpen dit niet goed. De staatssecretaris wil 70 mln. uit het ggz-kader halen en bestemmen voor de gemeentelijke taken bij bemoeizorg. Dat is prima. Dan gaat het om daklozen en om het opsporen van verkommerden en hen leiden naar zorg. Maar de staatssecretaris geeft tegelijkertijd in haar brief aan dat zij geen inhoudelijke onderbouwing van dit bedrag kan geven. Dat lijkt mij wel een beetje op nattevingerwerk. Nu is dit wetsvoorstel op veel vlakken nattevingerwerk, maar ik vind dit toch wel heel vreemd. Er wordt zoveel geld uit het ggz-kader gehaald, terwijl de ggz-instellingen zelf tot een bedrag van ruim 15 mln. komen. De ggz geeft aan dat 15,7 mln. nodig is. Hoe kan het dat er zo'n groot verschil zit tussen het bedrag dat volgens de ggz nodig is om de mensen die verkommeren en dakloos zijn, op te sporen en te helpen en het bedrag dat de staatssecretaris aangeeft? Het bedrag van de staatssecretaris is vier tot vijf keer zo hoog. Dat kan dus niet. Daar moet in ieder geval een argumentatie voor komen. Wat mijn fractie betreft, is dit niet toelaatbaar.

Er is gelukkig een amendement waarin wordt aangegeven dat het huiselijke geweld bij het prestatievelde maatschappelijke opvang moet komen. Ook voor GroenLinks is dit een belangrijk beleidsterrein. Er zijn in de afgelopen jaren, ook als het gaat om eerdergerelateerd geweld, stappen vooruit gezet, en vervolgens gaan wij het volstrekt vrijlaten. Dat kan dus niet. Ook wat GroenLinks betreft is dit een beleidsterrein dat goed ontwikkeld en goed in de gaten gehouden moet worden. Dat geldt ook voor het jeugdbeleid en de vijf functies die daarin zouden moeten hopen.

Ik kom te spreken over de regierol van de gemeenten. Wij zijn niet tegen decentralisatie. Mijn fractie is daar absoluut niet tegen. Er is een aantal wethouders van GroenLinks, bijvoorbeeld Barth van Eeten in Waalwijk, die fantastische dingen doen. Het valt onze fractie op dat er in dit wetsvoorstel zo weinig ambitie is. Ik doel op al die andere beleidsterreinen die zouden kunnen bijdragen aan het echt mogelijk maken van integraal beleid. Het valt mijn fractie op dat er zo weinig ambitie in dit wetsvoorstel zit als het gaat om de decentralisatie van andere beleidsterreinen die echt integraal beleid mogelijk zou maken. Er worden nu veel verantwoordelijkheden neergelegd bij gemeenten zonder de ultieme zekerheid dat het goed uitpakt voor de zorg. Ook is er geen uitzicht

op meer bevoegdheden voor de gemeente op bijvoorbeeld het vlak van woningbouwbeleid.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik begrijp echt niet wat u bedoelt. Kunt u een paar voorbeelden geven?

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): U hebt het zelf ook al eens gezegd. Ik vind het jammer dat er in het wetsvoorstel geen aanzet wordt gegeven tot het geven van meer zeggenschap aan gemeenten en corporaties op woningbouwgebied. Daaraan had meer aandacht moeten worden besteed. Er moet sprake zijn van integraal beleid: welzijn, wonen en zorg. De gemeenten moeten dus op termijn ook meer bevoegdheden krijgen op andere terreinen dan welzijn en zorg.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Dat heb ik omschreven als "instrumenten voor de gemeenten". Wat vindt u ervan om in de evaluatie over drie jaar apart aandacht te besteden aan de vraag welke instrumenten gemeenten nodig hebben om nog beter beleid te kunnen voeren?

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Daar is niets op tegen, maar het verbaast mij dat dat nu al niet is gebeurd. Ik neem aan dat u zich daarover ook verbaast. Het kabinet wil serieus werk maken van decentralisatie, maar dan had ik toch een steviger wetsvoorstel verwacht. Je hoort niet zo vaak van zoveel partijen dat het kabinet verantwoordelijkheden over de schutting gooit richting gemeenten. Zowel de oppositie als coalitie was nodig om te zorgen voor bijvoorbeeld een goede indexering. Als het kabinet serieus meent dat er een goede decentralisatie moet plaatsvinden, hadden wij daarvoor niet hoeven vechten.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): De Kamer is toch medewetgever? Het is toch haar taak om samen met het kabinet ervoor te zorgen dat er een goede wet komt? Vindt u dat de Kamer eigenlijk alleen nog maar "ja" of "nee" mag zeggen? Vindt u de medewetgevende taak niet belangrijk? Het kabinet heeft een voorstel gedaan en vervolgens buigen wij ons samen over de kaders, waarbij wij goed hebben geluisterd naar de diverse belangenorganisaties. Op die manier zal straks op lokaal niveau het WMO-beleid worden vormgegeven.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): De Kamer heeft inderdaad een medewetgevende taak, maar ik stel nu vast dat er in de loop van de tijd een heel ander wetsvoorstel is ontstaan. Als de amendementen worden aangenomen, is het niet meer het wetsvoorstel dat de staatssecretaris heeft ingediend bij de Kamer. Zo simpel is het. Wij hebben WMO 2 gecreëerd. WMO 1 was er gewoonweg niet doorheen gekomen. In zekere zin hebben wij het werk van de staatssecretaris gedaan. Er zijn een paar goede amendementen ingediend met betrekking tot de cliëntenparticipatie, die mijn fractie zeker zal steunen. Forum heeft het over de "witte WMO". Daar valt iets voor te zeggen. Er is bijvoorbeeld sprake van een duidelijk ondergebruik door allochtonen, met name in de grote steden, van de maatregelen om mantelzorgers te ondersteunen. Ook is er nog veel werk te doen op het vlak van de participatie van allochtone chronisch zieke en gehandicapte burgers in belangenorganisaties. Er is veel werk te doen om te bereiken dat de 600.000 allochtonen die ook een doelgroep van de

WMO zijn omdat zij chronisch ziek zijn, oudere zijn of anderszins hulp nodig hebben, straks ook goed worden geholpen. Ik vind het heel jammer dat Forum hier zo laat mee komt en het probleem vervolgens neerlegt bij minister Verdonk, alsof zij er dan nog veel aan kan doen. Dit neemt niet weg dat het vervolgens onze taak is om te kijken wat wij er nog mee kunnen. Mijn vraag aan de staatssecretaris is dan ook hoe zij hierop heeft gereageerd. Zij heeft hetzelfde document gekregen. Dit sluit ook aan bij de zorg die ik in eerste instantie naar voren heb gebracht, namelijk dat collectieve verzekeringen zouden kunnen worden verdrongen door individuele aanspraken. Dat geldt natuurlijk ook voor het jeugd- en het welzijnsbeleid, alsmede voor het integratiebeleid. In dat opzicht heeft Forum een punt, door de zorg uit te spreken dat het integratiebeleid verdrongen zal worden doordat gemeenten andere prioriteiten moeten stellen. Ik heb al gezegd dat de WMO een dr. Jekyllgezicht heeft, maar ook een mr. Hydegezicht. Er is gelukkig een aantal amendementen ingediend die kunnen zorgen voor een "extreme make-over" van dit wetsvoorstel, die het iets mooier, iets integerder en iets rechtvaardiger maken. Het is de vraag of al die amendementen zullen worden aangenomen. Voor mijn fractie is dat van groot belang. Dat neemt niet weg dat ik het jammer vind dat deze wet niet gewoon een prachtige dr. Jekyllparticipatiewet heeft mogen zijn, dat het geen wet is waar ook GroenLinks – zonder halfslachtig te zijn – achter zou kunnen staan. Een participatiewet zou voor mijn fractie in ieder geval niet zijn wat deze WMO is geworden.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF): Voorzitter. De minister van VWS heeft zijn *pièce de résistance*, de Zorgverzekeringwet, door de Kamer heen gekregen. Nu probeert de staatssecretaris het met haar *pièce de résistance*, en *résistance* heeft zij gekregen. Als er één wet leeft, is het wel de WMO, gezien de enorme stapels aan reacties, suggesties en informatie die wij de afgelopen tijd van alle betrokkenen hebben gekregen. De WMO raakt mensen op een kwetsbaar moment of in een kwetsbare fase in hun leven. Rechten worden ingeruild voor gunsten, zo is het algemene gevoel. "Gunsten in plaats van rechten" klinkt bijna feodaal, als iets van vroeger tijden, toen je nog van liefdadigheid afhankelijk was. Naar die tijden wil natuurlijk niemand meer terug. De LPF-fractie heeft vanaf het begin het onderliggende principe en het doel van de WMO van harte onderschreven, maar uiteraard ook de nodige vragen gesteld, twijfels geuit en kanttekeningen geplaatst bij de belangrijke elementen uit het wetsvoorstel. Daarbij zijn wij in de loop van de afgelopen maanden wel enigszins van gedachten veranderd over het wetsvoorstel. Dat heeft voor een klein deel te maken met een nieuwe woordvoerder – ik heb tenslotte het stokje van mijn collega Nawijn overgenomen – maar voor een groot deel met de intensieve gesprekken die wij de afgelopen maanden met diverse betrokkenen hebben gevoerd, met de werkbezoeken die wij hebben afgelegd alsmede met de nogal teleurstellende resultaten van de pilots inzake de huishoudelijke verzorging, die niet meer waren dan papieren exercities die ons niet veel verder hebben gebracht. Zij hebben ons wel het oordeel opgeleverd dat veel mensen en gemeenten er nog lang niet klaar voor zijn. Laat ik wat dat betreft maar meteen met de deur in huis vallen en meedelen dat ook de LPF-fractie voor uitstel is

van de WMO tot 1 januari 2007. Er ligt inmiddels een amendement dat breed wordt ondersteund, dus ik geloof dat dit inmiddels een gedane zaak is. Ik hecht er zeer aan, te zeggen dat voor de LPF de cliënten, hun zelfredzaamheid en hun participatie in de samenleving te allen tijde vooropstaan. Voorzoningen moeten beschikbaar blijven voor degenen die ze het meeste nodig hebben. Wat dat betreft, hebben wij de afgelopen decennia heel veel opgebouwd. Laten wij ervoor zorgen dat wij dat, hoe onbedoeld ook, niet in rap tempo weer afbreken. De menselijke maat staat bij de LPF hoog in het vaandel. Ook bij de WMO hoort dat zo te zijn. De LPF-fractie hecht er tevens zeer aan, op te merken dat het natuurlijk ook een goede zaak is als historisch gegroeide structuren in de zorg en de rechten die mensen daaraan kunnen ontlenen, samen met de enorm toegenomen kosten ervan, een keer ter discussie worden gesteld. Er is helemaal niets mis mee als dat van tijd tot tijd gebeurt. Sterker nog, het is broodnodig. Die discussie doet terecht een beroep op ieders eigen verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid en draagkracht, waarbij solidariteit van de sterkeren met de zwakkeren in de samenleving uiteraard voorop moet blijven staan. Gelukkig staat die solidariteit bij veel mensen hoog in het vaandel, met de chronisch zieke partner, met een bejaarde buurvrouw of met iemand met een verstandelijke beperking voor wie je wat vrijwilligerswerk verricht. Nederlanders doen gelukkig heel veel voor elkaar; dat kan niet vaak genoeg worden vastgesteld. In een maatschappij van toenemende individualisering en steeds meer alleenstaande mensen staat die solidariteit wel onder druk. Niet altijd kan iemand met succes een beroep doen op die solidariteit. In dat geval komt toch de zorgverzekeraar of de overheid om de hoek kijken, terwijl dat misschien niet nodig zou zijn geweest als men hulp uit de directe omgeving had kunnen invoeren. De civil society is een prachtig concept, maar wordt niet vanzelf realiteit. Als de overheid terugtreedt, neemt de burger het niet zomaar over. Het SCP-rapport Vrijwilligersorganisaties onderzocht wijst uit dat bijna de helft van het aantal vrijwilligersorganisaties in de zorg en de hulpverlening een tekort kent aan vrijwilligers. In antwoorden op vragen hierover van de Kamer zegt het kabinet dat er zal worden gezocht naar vrijwilligers in nieuwe doelgroepen, met name alloctonen, 55-plussers en jongeren. Het kabinet zegt er meteen bij: wij kunnen dat hoogstens ondersteunen, want het stimuleren van die doelgroepen moet in eerste instantie door de organisaties en burgers zelf gebeuren. De sociale dienstplicht voor jongeren zou een enorme impuls zijn; ik heb daarvoor al vele malen gepleit in het kader van het onderwijs, ook met moties. Als het begrip "dienstplicht" wat te gevoelig ligt, mag men het ook een "verplichte maatschappelijke stage" noemen. Het kabinet wil helaas niet verder gaan dan een vrijwillige stage in het onderwijs. Dat is leuk, goed en nodig, maar onvoldoende. Indien zo'n dienstplicht of verplichte stage er zou komen, is het niet de bedoeling van mijn fractie dat jongeren het werk overnemen van professionele krachten in de zorg. Het gaat ons om extra handen die het leven voor een hulpbehoevende aangenamer kunnen maken: wandelen, naar een evenement gaan, een praatje maken, een spelletje doen, helpen met de boodschappen enzovoorts. Dit is goed voor de participatie van jongeren en het helpt hulpbehoevenden. Voor jongeren is het leerzaam om te zien hoe het is om oud te worden of

gehandicapt te zijn, welke gevoelens er bij deze mensen leven en welke problemen zij ondervinden. Een sociale dienstplicht op jonge leeftijd legt een basis voor vrijwilligerswerk op latere leeftijd. Daarin moet wij nu eens echt gaan investeren.

Het kabinet stelt terecht dat in de WMO een balans moet worden gevonden tussen vrijheid en zekerheid. Vrijheid voor lokale en regionale bestuurders om een optimaal en zo gevarieerd mogelijk zorgaanbod te realiseren dat is toegesneden op de situatie en de zorgvraag ter plekke. Zekerheid voor cliënten dat zij de juiste ondersteuning krijgen in de mate waarin zij die nodig hebben en dat zij via belangenorganisaties kunnen meepraten over het beleid. De begrippen "vrijheid" en "zekerheid" lijken concurrenten van elkaar, maar hoeven elkaar niet uit te sluiten. Alle debatten van deze week en de stemmingen over de moties en amendementen kunnen een WMO opleveren die recht doet aan beide begrippen, zodat wij er met een gerust hart "ja" tegen kunnen zeggen. Voordat wij zo ver zijn, moet er echter nog wel wat gebeuren.

Een eventuele zorgplicht of compensatieplicht voor gemeenten moet zodanig worden geformuleerd dat vernieuwing en maatwerk mogelijk blijven. De gemeenten moeten als regisseur in staat zijn om ondersteuning op maat te leveren. Dit impliceert het hebben van vertrouwen in de lokale democratie als een sturende en controlerende factor, die bovendien de resultaatverplichtingen formuleert. De overgrote meerderheid van de gemeenten is van goede wil en zal er alles aan doen om de goede balans tussen vrijheid en zekerheid te vinden. Dit neemt niet weg dat wij er in de behandeling van dit wetsvoorstel gaandeweg van overtuigd zijn geraakt dat in de WMO zelf meer zekerheden moeten worden ingebouwd. Wij moeten niet alles tot in de details willen formuleren en definiëren, maar er moeten wel heldere kaders en voorwaarden komen waarbinnen lokale regie, autonomie en maatwerk kunnen worden geoptimaliseerd. Verder moeten de budgetten toereikend zijn, zodat de betrokkenen dit alles kunnen waarmaken. Dat er bij de uitvoering van de WMO lokale en regionale verschillen kunnen ontstaan, mag duidelijk zijn. Dit is niet per definitie negatief. Integendeel, het kunnen ontstaan van verschillen betekent dat maatwerk mogelijk is, gebaseerd op de lokale omstandigheden en de individuele situatie van een cliënt. Te grote verschillen in wat cliënten mogen verwachten aan hulp en ondersteuning, zijn natuurlijk niet gewenst. Er moet een aanvaardbare minimumnorm zijn waarop allen die een beroep doen op de WMO, kunnen terugvallen.

Ik kom nu bij een aantal onderdelen van de wet, om te beginnen bij de zorgplicht versus de compensatieplicht. Als je als regisseur de gemeente in staat wil stellen, een dergelijke ondersteuning op maat te leveren, moet je vertrouwen schenken aan de lokale democratie. De gemeente moet goed verantwoording afleggen over het gevoerde beleid en over de vragen of de gemaakte resultaatsafspraken zijn nagekomen en de doelen zijn behaald. Bij de keuze tussen een tijdelijke zorgplicht van het kabinet of een permanente compensatieplicht als alternatief daarvoor, kiest de LPF-fractie voor het laatste. Zij heeft dan ook het amendement-Van Miltenburg c.s. op stuk nr. 48 mede ondertekend. Dat amendement is belangrijk omdat daarin de wettelijke aanspraak op maatschappelijke ondersteuning wordt gerelateerd aan de aard en ernst van de beperkingen. Ook wordt de

gemeente dankzij dat amendement verplicht, zorg te dragen voor compensatie daarvan en wel zó dat de burger met een beperking in een gelijkwaardige positie wordt gebracht. De gemeente krijgt dus een resultaatsverplichting, maar mag zelf bepalen welke voorzieningen zij aanbiedt om het wettelijk vastgestelde doel of resultaat te bereiken. Er wordt recht gedaan aan de eigen verantwoordelijkheid van mensen en kan er een inkomenstoets plaatsvinden, al heb ik begrepen dat mevrouw Van Miltenburg daarover in het gewijzigde amendement iets anders stelt. Hoe het ook zij, het lijkt mij helder dat wie sterkere schouders heeft, meer lasten kan dragen.

In het amendement staan ook goede definities van zelfredzaamheid en participatie. Voor die definities hebben wij van begin af aan gepleit. De definities in het amendement vormen samen met het begrippenkader van de ICF-classificatie een goede basis om de behoeften aan hulp en ondersteuning vast te stellen. De WMO beschrijft maatschappelijke ondersteuning in meerdere prestatievelden. Ik wil op drie van die velden nader ingaan, allereerst op de op preventie gerichte ondersteuning van jongeren met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden. De vijf functies in het jeugdbeleid en de opvoedings- en gezinsondersteuning moeten stevig verankerd worden in de wet. Die functies staan al onder druk. Ook is er veel kritiek op de jeugdzorg. Wij maken ons allemaal enorm veel zorgen over wat daar gebeurt. Voorkomen moet worden dat door falen in de preventie meer kinderen in de jeugdzorg belanden. Graag horen wij van de staatssecretaris nog eens waarom wij nu tevreden moeten zijn met wat hierover op dit moment in de WMO staat. Op het ondersteunen van mantelzorgers kom ik zo meteen terug. Dat is het tweede punt. Het derde prestatieveld behelst vrouwenopvang en huiselijk geweld. De LPF-fractie steunt het amendement-Verbeet/Van Miltenburg op stuk nr. 10 waarmee de aanpak van huiselijk geweld wordt toegevoegd aan het prestatieveld "maatschappelijke opvang". De Kamer heeft duidelijk gemaakt dat zij het wenselijk acht dat de Kwaliteitswet zorginstellingen op alle huishoudelijke zorg van toepassing is, ook als die eventueel wordt aangeboden door een gewoon schoonmaakbedrijf. De staatssecretaris komt aan die wens van de Kamer slechts voor een deel tegemoet. Mijn fractie heeft zich afgevraagd of zij zich daarin wel kon vinden. Dat kan zij. Laat duidelijk zijn dat zij ook in dezen de kennis en kunde van de professionals absoluut niet wil onderwaarderen. Die is namelijk hard nodig. Zij wil hen ook zeker het brood niet uit de mond stoten. Er moet alleen niet worden overdreven. Voor sommige hulpvragers volstaat een gewone huishoudelijke hulp die inderdaad alleen maar komt schoonmaken en opruimen. Voor andere hulpvragers is meer nodig. Dan heb je het over huishoudelijke zorg. De LPF-fractie wil gemeenten de vrijheid geven om kwalitatief goed én kosteneffectief slim in te kopen. Zij kan zich voorstellen dat gemeenten met diverse aanbieders in zee gaan en de ene aanbieder aanbevelen voor de minder eisende hulpvrager en de andere voor de veeleisende hulpvrager. Volgens haar kan dankzij meerdere factoren de kwaliteit worden gewaarborgd. Ik denk dan aan onder andere de compensatieplicht, de inkoop door gemeenten – gemeenten kunnen zelf ook bepaalde prestatie-eisen in hun contracten opnemen – de klachtenregeling en de

administratieve rechtsbescherming in de vorm van de mogelijkheid tot het indienen van bezwaar en beroep.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Mevrouw Kraneveldt, ik wil het probleem niet groter maken dan het is, maar ik wil ook niet naïef zijn. Op dit moment werken er in de thuiszorg heel veel vrouwen die tweeverdiener zijn. Als de gemeente op grote schaal contracten met anderen gaat afsluiten, is het niet denkbeeldig dat die anderen mensen in dienst nemen die bijgeschoold worden vanuit de bijstand. De vrouwelijke tweeverdieners in de thuiszorg verliezen dan waarschijnlijk hun baan, omdat de gemeente hun geen uitkering hoeft te verstrekken omdat zij tweeverdiener zijn. Dat kan voor de gemeente interessant zijn. Laat ik duidelijk stellen dat ik vertrouwen in de gemeente heb, voor mij wordt verweten dat ik dit heb gezegd; ik wil alleen niet naïef zijn. Daarom wil ik dat er zeker in de eerste tijd wat meer zekerheid wordt geboden en heb ik het over "werknemer volgt werk". Mensen die tevreden zijn over hun aanbieder, kan dan de gelegenheid worden geboden tot het behouden van die aanbieder gedurende bijvoorbeeld een periode van twee jaar. Daarna moet hun de mogelijkheid worden geboden om te blijven kiezen. Ik vind niet dat je te gemakkelijk moet denken over de werkgelegenheid van deze groep vrouwen.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF): Dat laatste doe ik zeker niet. De overwegingen die u nu schetst, golden ook voor mijn fractie in haar debatten over deze wet. De amendementen waarop u doelt en die u ook indient inzake de mogelijkheid om bij de huidige zorgaanbieder te blijven, hebben wij medeondertekend. Wij zien het probleem dus wel. Wij moeten gemeenten echter wel het vertrouwen schenken dat zij dit zorgvuldig zullen doen. Het is ook niet in het belang van de gemeenten om de ene helft vrouwen in goedkopere banen bij goedkopere huishoudelijke zorgaanbidders te laten instromen en de andere helft vrouwen bij de duurder thuiszorgaanbidders werkloos te laten worden. Een dergelijke wisselwerking zal een gemeente ook niet willen. Ik verwacht dat gemeenten hiermee zorgvuldig omgaan. Als het niet zo is, zou ik mij vergissen. Ik denk echter dat ik dit vertrouwen aan de gemeenten kan geven. De LPF-fractie heeft in haar bijdrage tot nu toe steeds grote waardering uitgesproken voor de mantelzorgers. Voor hen moet veel aandacht zijn in de WMO. Zorgvragers moeten niet hun aanspraken op huishoudelijke verzorging verliezen. Als zij ook mantelzorgers zijn zal dit de druk op hen enorm verhogen. Er zijn nu zo'n dertig platforms of steunpunten mantelzorg, soms lokaal maar veelal regionaal georganiseerd. Zij worden niet automatisch door gemeenten betrokken bij debesluitvorming rond de WMO. Dat zou wel het geval moeten zijn. De Vereniging van Mantelzorgers en Xzorg zijn terecht bezorgd dat de bestaande regiostructuur ernstig versnipperd raakt bij de overdracht van subsidies vanuit de zorgkant, de CVTM, naar de gemeenten. Mijn fractie heeft ook gepleit voor een meerjarige overgangsregeling voor instellingen voor mantelzorgondersteuning. Zij heeft daarover ook vragen gesteld. In de nota naar aanleiding van het nader verslag heeft de staatssecretaris een dergelijk overgangsrecht ook toegezegd waarvoor onze dank. Ik heb begrepen dat men in gesprek is. Nu ook graag boter bij de vis voor de toekomst.

De RVZ heeft geadviseerd om in de wet de taak van de gemeenten op het vlak van de mantelzorg vast te leggen door het desbetreffende prestatievelde uit te werken, zodat het gemeentelijke WMO-loket ook aan mantelzorgers ter beschikking staat. De gemeenten zouden ook in het gemeentelijke plan moeten aangeven hoe zij de mantelzorgers in de praktijk denken te ondersteunen. Ook de afstemming tussen professionele zorg en mantelzorg is de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Op dit punt liggen er een aantal amendementen, waaronder het amendement-Van der Vlies op stuk nr. 45, waarin het een en ander voor de respijtzorg wordt geregeld. Die amendementen zullen wij steunen. Wij zijn blij dat de keuze voor het persoonsgebonden budget versus ondersteuning in natura aan de burger is en blijft. Het wordt – gelukkig – geregeld in de tweede nota van wijziging, maar natuurlijk hebben ook wij twijfels of de hoogte van het pgb wel redelijk zal zijn ten opzichte van het budget voor de zorg in natura. Als men kiest voor zorg in natura moet men kunnen kiezen uit meer aanbieders waarmee de gemeente contracten heeft aangesloten. Wil men een totaal vrije keuze, dan is misschien een pgb meer geschikt. Wij hebben het amendement-Verbeet waarin de burger de keuze houdt voor zijn bestaande hulpverlenerrelatie, medeondertekend.

Ik kom vervolgens bij de knip tussen de enkelvoudige en meervoudige huishoudelijke zorg. Wij hebben de motie-Vietsch medeondertekend. Ik heb al eerder gezegd dat de pilots huishoudelijke verzorging een papieren exercitie waren. Zij duurden slechts een maand en vonden tijdens de zomervakantie plaats. De discrepantie tussen de meningen van de gemeenten, de zorgaanbidders en de cliëntenorganisaties over de uitkomsten van de pilots is zeer groot, zoals uit de hoorzitting hierover bleek. Wij begonnen met juichende wethouders, wij gingen door met kritische zorgaanbidders en wij eindigden met teleurgestelde cliëntenorganisaties die zich niet of nauwelijks bij de pilots betrokken wisten. Of de meervoudige huishoudelijke verzorging door gemeenten kan worden uitgevoerd, kan volgens mijn fractie niet eenduidig en betrouwbaar worden geconcludeerd op basis van de pilots. Er zijn allerlei argumenten voor en tegen het wel of niet maken van een knip. Wij zijn, alles overwegende, voorstander van een knip tussen enkelvoudige en meervoudige verzorging. Draag die huishoudelijke zorg geleidelijk over. Begin met cliënten die alleen huishoudelijke zorg nodig hebben en laat de cliënten die ook verpleging en verzorging nodig hebben, nog even in de AWBZ. Geef thuiszorgorganisaties en gemeenten de kans om rustig ervaring op te doen. Laat gemeenten ervoor zorgen dat cliënten geen last hebben van de overgang. Als gemeenten met nieuwe zorgaanbidders willen gaan werken, laat de oude cliënten dan nog even bij hun oude aanbieder blijven en begin met het nieuwe beleid voor de nieuwe cliënten. Het volgende punt is cliëntenparticipatie en cliëntenbehartiging. Burgers die een beroep willen doen op de voorzieningen van de WMO, moeten afdoende in positie worden gebracht om hun nieuwe verantwoordelijkheden aan te kunnen en via de belangenorganisatie binnen de lokale democratie hun weg te vinden. Zij moeten op gelijkwaardig niveau kunnen overleggen en onderhandelen met de gemeenten. Zij moeten tijdig betrokken worden bij de uiteindelijke besluitvorming en uitvoering van het beleid. Wij zijn blij met de extra 10 mln. die

daarvoor is toegezegd; 5 mln. gaat naar de participatie van ggz-cliënten, wat wij ons goed kunnen voorstellen. Het andere stuk gaat gedeeltelijk naar gemeenten waar de cliëntenparticipatie nog onder de maat is. Zo blijft er nog maar weinig over voor gemeenten waarin de participatie weliswaar blijkbaar redelijk op orde is, maar waar vanwege de WMO enorm veel werk gedaan moet worden. Wij vragen ons dan ook sterk af of de toegezegde 10 mln. voldoende is om alle cliëntenorganisaties in stelling te brengen.

De LPF wil graag een onafhankelijke, objectieve en integrale indicatiestelling op basis van vooraf vastgestelde criteria. Die criteria zijn er bijvoorbeeld ook voor de indicatie voor een rugzakje op het speciaal onderwijs. Dit biedt ouders heel veel houvast, zeker als er strijd is met degene die de indicatie stelt.

Gemeentelijke verschillen zijn inherent aan de WMO, maar te grote rechtsongelijkheid tussen mensen kan niet de bedoeling zijn. De staatssecretaris heeft het CIZ gevraagd om met gemeenten die dat willen, samen te werken om tot een integrale indicatiestelling te komen. Dat is goed, maar de gemeente moet in haar verordening natuurlijk wel duidelijke regels vastleggen over de te verlenen individuele voorzieningen en een toekenning dan wel een afwijzing moet gemotiveerd worden gegeven. Amendementen die in dezen het een en ander aanscherpen, hebben wij dan ook gesteund.

In het kader van de cliëntenondersteuning wil ik aandacht vragen voor het landelijk platform cliëntenraden MEE. Zij gaan al per 1 januari 2008 over naar de WMO. Een te snelle overgang kan echter nadelige consequenties hebben voor de kwaliteit van de dienstverlening aan de cliënten. Decentralisatie van de cliëntenondersteuning naar de gemeenten brengt het risico van verdwijning en versnippering met zich. Wij pleiten er daarom voor, nu geen definitieve beslissing te nemen en in de tweede fase van de WMO te bezien, of en hoe een goede overgang mogelijk is.

Ik heb hierover nog een vraag. Wij kregen een brief van Forum. Daarin wordt terecht aandacht gevraagd voor allochtonen uit de WMO-doelgroep die aan de kant dreigen komen te staan. In die brief maakt Forum gewag van het feit dat zij binnenkort op verzoek van minister Verdonk voor Vreemdelingenzaken en Integratie een notitie zal uitbrengen over de WMO en over de wijze van invoering en uitvoering daarvan. Wat raar, dacht ik toen ik dat las. Had de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie dit niet al heel lang moeten vragen, of had de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport eigenlijk al veel eerder dat advies aan Forum moeten vragen? Is dit een aparte actie van minister Verdonk of is daarover overleg geweest? Waarom nog dit rapport als de WMO nu al in grote lijnen wordt afgekaart? Wat wil minister Verdonk straks nog doen als staatssecretaris Ross dit stadium al voorbij is? Kortom, hoe zit dat?

Het draait uiteindelijk om de vraag of gemeenten nu en straks genoeg geld hebben om de kwaliteit en de kwantiteit van de voorzieningen op peil te houden. De gemeenten willen het allemaal doen, maar kunnen zij het straks ook? Wij weten nu al dat Nederland vergrijsst. Wij weten nu al dat gemeenten bezuinigen op het welzijnsbeleid en wij weten nu ook al dat er op grond van het financiële verdeelmodel grote herverdelingseffecten zijn ten opzichte van de historische uitgaven. Sommige gemeenten gaan er dik 30% op achteruit!

Er zal best wat ruis in de percentages zitten en er is ook heel veel onzekerheid over de oorzaken daarvan, maar het baart ons grote zorgen. Wat doen wij met gemeenten met AWBZ-instellingen binnen hun grenzen, zoals de gemeente Arnhem? Mevrouw Kant sprak er ook al over. Arnhem ontvangt straks voor 75% van de bewoners van Het Dorp de indicatie "verblijf zonder behandeling". Dat betekent verstrekken van rolstoelvoorzieningen aan 230 bewoners. Daarmee is al 12% van het budget van Arnhem opgesoupeerd!

In antwoord op vragen van de Kamer daarover wordt er eigenlijk geen perspectief geboden. Een en ander gaat gewoon mee in de berekeningen van het verdeelmodel, volgens de staatssecretaris. Van Het Dorp horen wij echter dat dit niet gebeurd zou zijn. Hoe zit het precies? Ik heb hierover graag meer informatie van de staatssecretaris.

Als gemeenten in de min raken, kan dit niets anders betekenen dan dat het mes in het voorzieningenniveau gaat. Wij vinden dat onaanvaardbaar. De zorgvernieuwing, de ondersteuning van de mantelzorgers en het proces van extramuralisering gaan grote klappen oplopen. Het lijkt erop dat gemeenten die de afgelopen jaren extra hebben ingezet op extramuralisering, daarvoor nu gestraft worden. Dat kan toch niet de bedoeling zijn van de staatssecretaris, die in haar beleidsreactie op het advies van de RMO terecht zegt: "De rijksoverheid blijft op afstand maar is wel verantwoordelijk voor het systeem van de WMO als geheel en daarmee ook aan te spreken op de maatschappelijke resultaten van de wet wanneer die onder de maat zijn." Ik kan mij niet voorstellen dat de staatssecretaris zich straks wil verantwoorden voor het feit dat de "min"-gemeenten enorme bezuinigingen hebben moeten doorvoeren waardoor de WMO als mislukt beschouwd moet worden.

Voor veel gemeenten is overigens niet duidelijk waardoor die herverdeeldeffecten zijn ontstaan. Is daarover al meer bekend? Daarnaast vragen zij zich af, hoe het budget van de middelen die voortkomen uit de subsidieregelingen die naar de WMO overgaan tot stand is gekomen. Zijn die regelingen toegekend aan de vestigingsplaatsen of aan de deelnemende gemeenten? Als subsidieregelingen met name zijn toegekend aan organisaties met een regionale of provinciale werking, zullen de gevolgen voor de kleine gemeenten nog groter zijn. Wat gaat de staatssecretaris hieraan doen? Kan zij onze zorgen vandaag wegnemen? Dan moet zij zich niet verschuilen achter het argument dat op het landelijke budget niet wordt bezuinigd, want dat is voor de gemeenten in de min niet uit te leggen aan hun inwoners. Nu komt er een overgangstermijn van de historische naar de structurele verdeling, waarin sprake zal zijn van verevening voor gemeenten in de min, ten koste van de gemeenten in de plus. Dat is goed, maar hoe kunnen gemeenten een goed meerjarig beleid voeren als zij niet weten, hoeveel er wordt verevend in positieve of negatieve zin? Hoe gaat die vereveningsregeling er precies uitzien?

Als wij dit debat deze week afronden, zijn wij niet aan het einde van de WMO, maar dan beginnen wij pas. Het is daarom noodzakelijk dat de beide bewindspersonen van VWS en natuurlijk ook de volgende kabinetten in de komende tijd een nieuw strategisch perspectief bieden. Welke verdere AWBZ-zorg zal uiteindelijk naar de WMO gaan, wat blijft er in het systeem van verzekerde

chronische zorg zitten en wat kan beter in een Zorgverzekeringwet worden ondergebracht? Die strategie moet met een degelijke betrokkenheid van cliëntenorganisaties en zorgverzekeraars goed worden voorbereid.

In het kader van de Zorgverzekeringwet hebben wij een aantal onaangename verrassingen gekregen als het gaat om Nederlanders die in het buitenland wonen. Ik vraag mij af – ik hoop dat de staatssecretaris daarover snel duidelijkheid kan verschaffen – in hoeverre de WMO, gewijzigd en al door alle amendementen, invloed heeft op wat Nederlanders in het buitenland aan zorg krijgen. Zij wonen ergens anders, betalen AWBZ-premie, maar kunnen die premie niet in Nederland verzilveren, maar wel in het buitenland, waar de voorzieningen vaak niet zo goed zijn als hier. Ik vroeg mij, als het gaat om Europese en bilaterale afspraken over de AWBZ, af of daarin wat verandert als de AWBZ in Nederland verandert, doordat er dingen naar de WMO worden overgeheveld. Is er een link met Nederlanders in het buitenland en zo ja, welke gevolgen heeft dat? Ik hoop dat die gevolgen er niet zijn.

De heer **Bakker** (D66): Voorzitter. Ik verontschuldig mij voor het feit dat ik tijdens deze vergadering af en toe opsta en de zaal verlaat: er lopen nog wat andere dingen. Dat is dus geen desinteresse. Ik vrees dat het de komende uren niet beter wordt op dit punt!

De WMO heeft een valse start gehad, niet vanwege de uitgangspunten van de staatssecretaris – want wie kan daartegen zijn – maar wel op een aantal andere belangrijke punten. Ik noem de in de oorspronkelijke stukken voorziene en gewenste verdergaande overheveling van AWBZ-aanspraken naar de gemeenten. Wij hadden daar bezwaren tegen, wat niet zozeer gold voor de huishoudelijke hulp. Van de laatste heb ik eerder al gezegd dat die wat mij betreft in het begin van de jaren negentig nooit naar de AWBZ had gehoeven. Wij hadden dus geen bezwaren tegen overheveling van de huishoudelijke hulp, maar wel tegen overheveling van allerlei andere elementen. Het tweede grote bezwaar was dat het draagvlak beperkt bleef tot bestuurders, ambtenaren, de VNG en de staatssecretaris. De Kamer, laat staan de samenleving, was daar niet bij betrokken. De zaken leken al geregeld te zijn, voordat het denken in de samenleving begonnen kon zijn. Dat tegen het licht van de ervaringen met de WVG, tien jaar daarvoor, maakte mijn fractie buitengewoon beducht voor deze ontwikkelingen. Zoals die er lag, schreeuwde de wet erom te worden afgewezen. Er is echter ook nog een andere route. Pimp my law – op MTV is het pimp my car – is ook een mogelijkheid. Er zijn tal van amendementen, zowel van de kant van de coalitie, als van de kant van andere fracties, die het verdienen om de wet aan te kleden. Die amendementen kunnen rekenen op een groot draagvlak. Dat draagvlak mag zich wat mijn fractie betreft ook in de Kamer weerspiegelen.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF): Ik vind het een mooie uitspraak: pimp my law. Ik vroeg mij af hoeveel "bling bling" D66 daarin wil gaan aanbrengen, maar ik neem aan dat u ons dat nu gaat vertellen.

De heer **Bakker** (D66): Hoeveel bling bling. Volgens mij gaat het dan om al die amendementen en dergelijke. Ik vind het wel een leuke. Ik vond die extreme make-over

van mevrouw Azough trouwens ook aardig. Zo ziet u hoe de televisie ons spraakgebruik kan verrijken.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik had een op een andere wijze geïnspireerde interruptie in gedachte dan bling bling. U zei dat de WMO een valse start heeft gemaakt. In de stukken heeft u termen als "zompig moeras" en "hopeloze bureaucratie" gebruikt. Ik ben benieuwd of dat in uw ogen nog steeds geldt voor deze wet. Interessant in dat verband vind ik de kwalificatie die de staatssecretaris vaak heeft gebruikt en die de motie-Vietsch betreft. Ik hecht eraan uw opvatting daarover te horen. De staatssecretaris heeft die motie vaak uitgelegd als een bijna Kamerbrede steun voor een gefaseerde invoering van het oorspronkelijke WMO-model. Bent u echter niet met mij van mening dat de Kamer daarmee eerder op de rem heeft getrapt dan dat wij de staatssecretaris hebben gestimuleerd om dat pakket gefaseerd in te gaan voeren?

De heer **Bakker** (D66): Dat is nu weer zo'n gewetensvraag. Daar bent u goed in en dat had ik van u kunnen verwachten. Mijn kritiek was niet mals. Dat is absoluut waar. Ik vind dat er met de motie-Vietsch niet zoveel mis was, omdat die de uitgangspunten nog eens netjes heeft geformuleerd. Daar was niets tegen. Samenhang in de samenleving, participatie van iedereen, wat wij vandaag het compensatiebeginsel noemen, dat zat er allemaal in de kern wel in. Bovendien was er een Kamermeerderheid voor de overheveling van de enkelvoudige huishoudelijke hulp. Daar kon ik mij wel in vinden. Wat mij betreft was de motie-Vietsch het maximum, maar wat anderen betrof – dat geldt ook voor de staatssecretaris – was dat kennelijk het minimum. Wij zullen vandaag kijken waar wij uit komen.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Dit is toch belangrijk voor mijn afweging omtrent de totale WMO. Uw fractie was de derde ondertekenaar van die motie. Het was een coalitiemotie. Is door de medeondertekening van de motie-Vietsch een commitment van de fractie van D66 gegeven aan een gefaseerde invoering van het oorspronkelijke WMO-model? Dat vind ik een relevante vraag.

De heer **Bakker** (D66): Naar mijn gevoel niet. De politieke betekenis van de motie-Vietsch was volgens mij dat met name de coalitiefracties – daarna sloten anderen zich erbij aan – zich vonden op de overheveling van de enkelvoudige huishoudelijke hulp. Dat stond los van de verschillende beoordelingen van de uitgangspunten van de wet en van de toekomst van de wet. Zoals wij vandaag zien, zijn er ook tal van veranderingen in de wet op handen die mijn oordeel milder zullen maken. Dat zult u nog wel merken. In die oorspronkelijke motie-Vietsch raakten wij elkaar net. U zult er niet van opkijken dat ik bij de formulering daarvan nauw betrokken ben geweest.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Heb ik het nu helemaal mis? In mijn herinnering werd de motie-Vietsch zo ingediend en toegelicht dat eerst de enkelvoudige huishoudelijke hulp zou worden overgeheveld en dat dan zou worden gekeken hoe dat zou gaan. Daarna zouden wij verder zien. Dat verder zien stond toch wel in het perspectief van de volgende stappen. Zo heb ik het altijd begrepen. Maar wel in die volgtijdelijkheid. Heb ik dat verkeerd begrepen?

De heer **Bakker** (D66): Daar werd nogal verschillend over gedacht. Voor mevrouw Vietsch en ook de heer Mosterd, die daar virtueel naast zat, was de gedachte dat die enkelvoudige huishoudelijke hulp inderdaad de eerste stap was. Voor anderen die zich daarop konden vinden, was de enkelvoudige huishoudelijke hulp meteen ook het eindpunt, omdat de WMO als een kader voor het door de gemeente al uitgevoerde welzijnswerk, als een kader voor de WVG, met daarbij de enkelvoudige huishoudelijke hulp, acceptabel zou zijn, maar meer ook niet. Dit los van alle uitgangspunten rondom de WMO. Daar hebben wij nadien nog tal van debatten over gevoerd. Er was inderdaad een verschil in aanvliegroute, maar op dat ene punt vonden wij elkaar net.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Die verschillende aanvliegroutes zijn mij niet ontgaan, maar wij hebben hier wel de fatsoenlijke gewoonte dat de indiener, in dit geval mevrouw Vietsch, bepaalt hoe de strekking van een motie geïnterpreteerd moet worden. Daar kunnen wij niet selectief uit winkelen. In alle vriendelijkheid denk ik dat de heer Bakker of om politieke redenen in dat vliegtuig is gestapt of er op een gegeven moment maar uit had moeten springen.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Met parachute.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ja, uiteraard. Hij zit nu in een vliegtuig dat een tussenlanding maakt. Wij gaan heel goed kijken hoe alles is gegaan tijdens de vlucht. Als dat niet goed zit, vliegen wij even niet verder. Wij gaan een onderhoudsbeurt plegen en wat dies meer zij. Misschien moeten wij wel ander personeel in de cockpit proberen te krijgen over drie jaar. Maar het is niet uitgesloten dat wij een volgende vlucht gaan doen. Zo heb ik het toch goed begrepen?

De heer **Bakker** (D66): Ik aarzel of dit een vraag aan mij is. Ik geloof dat er toen en in de drie of vier debatten die wij nadien hebben gehad, geen enkel verschil van mening heeft kunnen bestaan over de achtergronden van de verschillende participanten aan de motie-Vietsch. Het was duidelijk dat het voor het CDA een wenkend perspectief was om zoveel mogelijk aan de gemeenten over te dragen. Ik chargeer een beetje, want het ging ook weer niet om alles. In de tussentijd kwam de partij van mevrouw Verbeet met een nota waarin werd gezegd: doe de hele AWBZ maar naar de gemeente. Voor anderen, waaronder mijn fractie, ging dat allemaal veel te ver, maar was de enkelvoudige huishoudelijke hulp wel aanvaardbaar. Daar hebben wij elkaar toen op gevonden. Ik geloof dat het zo lag en dat ik er nadien geen enkel misverstand over heb laten bestaan dat ik het zo zag. Dat wist mevrouw Vietsch en dat wist de heer Van der Vlies ook, volgens mij, dus hij moet nu niet terugrijpen op de oorspronkelijke toelichting van mevrouw Vietsch. Ik kan mij deze niet meer zo helder voor ogen halen, maar volgens mij ging deze niet veel verder, voorzover zij sprak namens de indieners van de motie. De volgende vraag is: hoe verder? Wat laten wij wel en niet onder de WMO vallen? Als ik het goed zie, bevat deze WMO de overheveling van de enkelvoudige en meervoudige huishoudelijke hulp. Er was veel discussie over waar wij de knip zouden leggen, maar er zijn altijd knippen. Er was ook veel discussie over de wensen van gemeenten. Is het niet mogelijk om aan die huishoude-

lijke hulp door een simpel uitvoeringsbesluit, een koninklijk besluit of een algemene maatregel van bestuur in de komende jaren dingen toe te voegen?

Als ik het goed zie, is het zo. Wil een kabinet in de komende jaren zaken toevoegen aan deze WMO, dan zal het daarvoor de wet moeten wijzigen. Dat is volgens mij de sterkst denkbare parlementaire afhechting, zodat het blijft bij de huishoudelijke hulp en er niet allerlei vormen van begeleiding of ondersteuning of wat dan ook verder naartoe gaan. De zaken waarvan ik het aanvaardbaar vond dat zij uit de AWBZ gingen, omdat zij wellicht dertien jaar geleden ook niet naar de AWBZ hadden gemoeten, gaan er nu uit, maar de overige zaken in de AWBZ staan recht overeind als verzekerde aanspraken. Voor alle helderheid, mijn fractie heeft geen agenda om daar in de toekomst zaken aan toe te voegen. Mocht in de praktijk van de WMO blijken dat er dingen hartstikke goed gaan en dat er wensen komen uit de gemeentelijke uitvoeringspraktijk, dan zal het debat tegen die tijd wel weer eens gevoerd worden, maar deze of een volgende staatssecretaris kan niet zomaar zeggen: hup, wij doen er nog meer in. Dat is naar mijn gevoel goed afgehecht, maar ik hoor graag of de staatssecretaris dat ook zo ziet.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Steunt u mijn verzoek aan de staatssecretaris om voor het zomerreces een eindbeeld AWBZ in samenhang met de WMO te schetsen?

De heer **Bakker** (D66): Er komt voor de zomer nog het een en ander op dat terrein. Wij praten nu over de wet, maar wij zullen in de komende maanden ongetwijfeld ook nog spreken over de voortgang van de invoering van de wet. Het lijkt mij verstandig om dat te bezien in het licht van het stuk dat wij toch al krijgen. Een eindbeeld impliceert verdergaande verschuivingen tussen AWBZ en gemeenten en dat wil ik helemaal niet. Dat er in de AWBZ in de toekomst nog problemen zullen zijn die om een oplossing vragen, weten wij allemaal. Dat zie ik liever in het AWBZ-kader dan in relatie tot de WMO. Laat de WMO de WMO zijn. U wilt de AWBZ verder naar de gemeenten overhevelen. U bent volgens mij vrouws genoeg om dat op de Kameragenda te houden.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): U zegt het nu voor de tweede keer. Ik wil dan wel gezegd hebben dat het met behoud van verzekerd recht was en ook premiegefinancierd. Ik heb ook op dat punt een vraag over de WMO gesteld. Het is dus een heel ander verhaal, maar wel het lokale maatwerk.

De heer **Bakker** (D66): U kunt het PvdA-geluid uiteraard het best verwoorden. Het spijt mij als ik daar niet helemaal zorgvuldig in was.

De compensatieplicht is een belangrijk punt naast de afhechting van de AWBZ. Dat is geformuleerd in het amendement van mevrouw Van Miltenburg dat ik mede heb ondertekend. Zij heeft dat zo-even op een heel goede manier toegelicht en ik heb niet zoveel behoefte om daar nog iets aan toe te voegen. Van oorspronkelijk niets komen wij via de zorgplicht uit op een compensatieplicht, waarbij de nadruk veel meer op het resultaat ligt. De behoeften van mensen, de beperkingen die mensen ondervinden in het deelnemen aan het maatschappelijk verkeer en het compenseren daarvan vormen de hoofdgedachte van de wet. Dat vind ik een buitengewoon belangrijke verbetering. Er zijn inderdaad

nuanceverschillen tussen het amendement dat mevrouw Verbeet in eerste instantie had ingediend en dat van mevrouw Van Miltenburg, maar daar zullen wij in de loop van het debat ook nog wel op terugkomen. Het zijn toch meer nuanceverschillen dan verschillen over het beginsel zelf. Het beginsel zelf is voor ons erg belangrijk. Het leidt gelukkig tot een groter draagvlak voor de wet en vooral dat is erg belangrijk.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): U zegt dat mevrouw Van Miltenburg het amendement over de compensatieplicht voortreffelijk heeft toegelicht. Zij zei echter dat zij één element vergeten was en dat zij blij was dat ik dat in een amendement had vastgelegd, namelijk de versterkte motiveringsplicht voor de gemeente bij de aanvraag van voorzieningen in het kader van de rechtsbescherming van de betrokkenen. Ik vind dat een voortreffelijk onderdeel van de verdediging van mevrouw Van Miltenburg en ik mag aannemen dat u dat ook zult kunnen steunen.

De heer **Bakker** (D66): Dat spreekt vanzelf. Dat geldt trouwens ook voor het voortreffelijke amendement over de individuele keuzevrijheid van uw buurman, de heer Van der Vlies. Er zijn dagen dat ik de heer Van der Vlies niet hoor over individuele keuzevrijheid. Dat hij dat vandaag zo naar voren brengt, is onze steun wel waard. Het volgende punt betreft de cliëntenparticipatie. Ook op dat punt is er een veel minder vrijblijvende en een veel meer verplichtende benadering. Wij hebben het hier op landelijk niveau gehad over de WMO en pas in de laatste fase heeft dat geleid tot een opgepimpte WMO die aanvaardbaarder is. De gemeentelijke praktijk zal verschillen. Gemeenten zullen soms meer en soms minder hebben met de doelstellingen van de WMO. Gemeenteraden kunnen na de komende verkiezingen van samenstelling veranderen. Sommige wethouders zullen er meer affiniteit mee hebben dan anderen. Cliënten zullen straks voor een deel echter wel afhankelijk zijn van die gemeenten. Een versterking van de positie van de cliëntenparticipatie – weg met de vrijblijvendheid – is dan ook goed. Ook op dat punt heb ik het amendement van mevrouw Van Miltenburg graag mede vormgegeven en ondertekend.

Voor enkele aspecten wil ik nog aandacht vragen. In de eerste plaats gaat het dan om de deelname. Voor je het weet, wordt de cliëntenparticipatie weer min of meer een zaak van een soort beroepsbelangenbehartigers, mensen die alleen maar belangen behartigen. Dat doen zij soms heel goed. Daaraan doe ik niets af. De vraag is evenwel hoe kan worden voorkomen dat de link ontbreekt tussen cliëntenraden en de praktijk van de mensen die aan het loket komen en er soms tegen problemen oplopen of de praktijk van kleinere doelgroepen die niet direct in cliëntenraden zijn vertegenwoordigd, zoals daklozen en allochtonen. Hoewel, allochtonen vormen een heel grote doelgroep, maar zijn moeilijk vertegenwoordigd te krijgen. Kijk vandaag hier maar in de zaal. Mevrouw Azough is de enige allochtoon hier en zit bovendien aan de commissiekant van de zaal. Waar allochtonen vaak specifieke wensen hebben, is dat niet-vertegenwoordigd zijn een probleem. Op zichzelf is dit overigens reden om te zeggen dat het beter naar gemeenten kan gaan. Immers, op gemeentelijk niveau staat men midden in de samenleving, al geldt dat in de ene gemeente meer dan in de andere.

Niettemin vind ik dat je je moet afvragen hoe de landelijke expertise vorm krijgt. Ik heb mij vaak beziggehouden met cliëntenparticipatie op het niveau van de gemeenten in het kader van de Wet werk en bijstand en dergelijke. Ik heb gezien dat gemeenten daaraan vaak niet goed en veel te vrijblijvend vormgeven. Als zo'n cliëntenraad al te lastig wordt, dan wordt die weer tegengewerkt. Met het amendement moet dit worden tegengegaan. Daarmee wordt een minimumbasis gelegd voor serieuze cliëntenparticipatie. Als je wilt dat er niet alleen belangenbehartigers in zitten, maar ook mensen die er in de praktijk mee te maken hebben, dan moet je zorgen voor voldoende ondersteuning en expertise. Daarvoor is een landelijke samenwerking van de cliëntenorganisaties van belang. Ook al wil men het decentraliseren naar de gemeenten, ik zie het niet vanzelfsprekend op landelijk niveau goed geregeld zijn in het kader van de Algemene Bijstandswet. Voor de ondernemingsraden hebben wij geregeld dat die één keer per jaar op scholing kunnen gaan. Eigenlijk zouden wij dat ook zo moeten regelen voor cliëntenraden op dit terrein. Daarvoor is dan wel een landelijk aanbod nodig. Ik vraag de staatssecretaris daarop te reflecteren, want volgens mij moeten wij dat niet ongeregeld laten.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik ben blij met uw inbreng. Deze sluit geheel aan bij wat ik erover heb gezegd in mijn inbreng. Bent u het met mij eens dat de financiering van de cliëntenraad gelijk moet lopen met de manier waarop wij die nu gaan organiseren in de AWBZ? Dat houdt een eigen financiering in, die het mogelijk maakt dat de leden van deze raad zich laten scholen, leren hoe zij een gezamenlijk standpunt formuleren en hoe zij een daadwerkelijke tegenmacht kunnen vormen tegenover het gemeentebestuur.

De heer **Bakker** (D66): Kort gezegd, is mijn antwoord "ja". De vraag is hooguit hoe de financiering moet worden geregeld, op landelijk of gemeentelijk niveau. Wij zouden ervan kunnen uitgaan dat gemeenten cliëntenraden faciliteren om te komen tot een landelijke expertise, ondersteuning en scholing. In dat geval geef je aan de onderkant meer vrijheid om de vraag naar de precieze expertise daar te laten formuleren. Laat cliëntenraden maar vaststellen wat ze nodig hebben en laat gemeenten gehouden zijn om mensen in de gelegenheid te stellen de gewenste expertise, ondersteuning en scholing als het ware in te kopen. Ik heb dat liever dan een landelijke subsidiepot, want zo'n pot doet veronderstellen dat wij precies weten welke behoeften er bestaan, en dat is volgens mij niet het geval. Over het zorgloket wil ik weinig zeggen. Het door mij medeondertekende amendement van de heer Mosterd hierover bevat volgens mij een buitengewoon goede aanscherping. Ik ondersteun van harte de benadering dat het net zo laagdrempelig moet zijn als de huisarts. Mijn grote zorg was oorspronkelijk dat zo'n eenloketgedachte wel goed is en mooi lijkt, omdat wordt gedacht dat cliënten dan altijd naar één adres gaan waar dan alles goed en snel wordt geregeld, maar dat de praktijk een andere zou zijn. Heel sterk is ook in allerlei andere sectoren te zien dat het een voorzetloket is en dat daarachter alles hetzelfde blijft. Als mensen in de back office niet samenwerken en er niet voor zorgen dat in dit geval de indicaties op elkaar zijn afgestemd en dat zaken achteraf niet soepel en rimpelloos worden afgehandeld,

dan heb je aan dat ene zorgloket ook niets. Dan moet je er ook nog voor zorgen dat mensen die aan dat loket zitten inderdaad op de hoogte zijn van dat hele veld achter hen. Zo vaak blijkt bij die eenloketbenadering op alle mogelijke terreinen – of het nu jeugdzorg vanuit de provincie is, waarbij gemeenten ook nog wel een rol spelen, of op andere terreinen – dat mensen niet door dat ene loket heen komen. Dan heb je de afstand tussen de cliënt en de feitelijke hulpverlening of de feitelijke behoefte alleen maar vergroot en zit er weer een extra loket tussen! Ik zou graag van de staatssecretaris horen hoe zij in de richting van VNG en gemeenten wil voorkomen, mede op basis van het amendement van de heer Mosterd, dat die ontwikkeling zich kan voordoen. Er komt dan wel een mooi pandje of een mooi loketje in het gemeentehuis en daar zit je dan, maar dan is de vraag wat daar dan allemaal achter zit. Kortom, wij allemaal steunen die eenloketgedachte, maar het gaat zo vaak ook fout.

Over het pgb kan ik heel kort zijn. Er ligt op dit punt een amendement van mevrouw Van Miltenburg, mede ondertekend door mevrouw Verbeet. Ook ik zal daar heel graag mijn steun aan geven. Ook op dat punt heeft de staatssecretaris in een eerder stadium al een stapje gezet, maar nog onvoldoende.

Enkele collega's heb ik vandaag horen zeggen dat zij grote waarde hechten aan een onafhankelijke indicatiestelling. Dat doe ik natuurlijk ook, want je kunt wel voorzien dat in sommige gemeenten de druk van de wethouder van Financiën wel eens groot kan zijn om via die indicatiestelling het beroep op voorzieningen wat terug te schroeven. Dan kun je inderdaad maar beter een onafhankelijk oordeel hebben. Aan de andere kant hebben wij nu zo'n jaar of tien die onafhankelijke indicatie, eerst via die RIO's en nu via het CIZ. Wat mensen in eerste instantie een voordeel vonden omdat het onafhankelijk was en zij tenminste niet meer onafhankelijk waren van de willekeur van de loket-beambten, vinden ze in tweede instantie vaak een kafkaëske wereld waarin zij terecht komen en waarin zij het absoluut niet meer kunnen volgen. Bij indicatie maakt het vaak ook niet uit of je door de hond of de kat wordt gebeten als je niet krijgt waar je meent behoefte aan te hebben. Ik geloof dat vooral tegen die achtergrond die second opinion zo van belang is, dat het van belang is dat er ook een goede mogelijkheid is om als je in dat hele cluster van indicatiestellingen – het kan het CIZ zijn, maar soms is het de gemeente al dan niet op basis van CIZ-richtlijnen, soms werken gemeenten samen – het gevoel hebt tussen wal en schip te raken, je weet waar je dan op basis van een zekere expertise een goede opinie over kunt krijgen. Als iemand ook in tweede instantie zegt "je bent hartstikke gek, dat kunnen wij niet leveren" dan houdt het wel op, maar een soort uitwijk bij het gevoel tussen de raderen van het kafkaëske systeem terecht te komen, vind ik wel buitengewoon belangrijk.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF): Ik begrijp deze overwegingen wel, maar ook als je een soort ombudspersoon in de gemeente instelt, zul je toch op grond van vooraf gezamenlijk opgestelde criteria tot een uitspraak moeten komen. Iemand moet die knoop doorhakken. Je kunt zoveel opinies vragen als je wilt, maar op een gegeven moment zal iemand op grond van afspraken toch dat "ja" of dat "neen" geven. Daar verandert ook uw ombudspersoon niets aan!

De heer **Bakker** (D66): Dat is zo, maar dat is eerlijk gezegd bij de landelijke ombudsman ook zo. Toch is die buitengewoon invloedrijk en niet alleen door weer een beroep te doen op de politiek. Soms komt hij met een rapport waarin staat dat iets op dit departement of dat punt te vaak fout gaat. Dan krijgt dat hier en bij de minister aandacht en wordt soms de wet of de uitvoeringspraktijk gewijzigd. Maar ook vaak al in een traject daar lang aan voorafgaande zie je zo'n ombudsfunctie werking hebben, gewoon in de richting van de ambtenarij. Bovendien ontwikkelt zich een soort van ik zal niet zeggen jurisprudentie, want de ombudsman is immers geen rechter, maar wel een soort van gewoonte waarbij geleidelijk normen worden ontwikkeld, bijvoorbeeld dat binnen zoveel weken moet worden beslist. Die norm houdt in dat, als er niet binnen een x-aantal weken is beslist, betrokkene geacht wordt de voorziening te krijgen. Dit vind ik heel belangrijk. Wij regelen dit – met de instemming van de LPF-fractie – wel voor het vergunningenbeleid. Als een gemeente niet binnen zes weken een vergunning heeft afgegeven, wordt ervan uitgegaan dat de vergunning is verleend. Ik vind dat dit hier ook zo moet. Als er niet binnen zes weken is gereageerd, moet betrokkene ervan uit kunnen gaan dat het zo is.

Natuurlijk kan er voor bepaalde voorzieningen meer tijd nodig zijn, maar ik zou graag zien dat er ook binnen de gemeenten zo'n druk ontstaat door een ombudsfunctie. Dit staat los van de second opinion als iemand bekneld dreigt te raken tussen de raderen van de verschillende apparaten die bij de uitvoering betrokken zijn.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF): Ik ben het eens met de woorden van de heer Bakker, maar ik wil hem nog wel vragen of die ombudsman ook een beslissing moet kunnen forceren in de gemeente. Er is immers ook nog het klachtrecht. Hoe verhoudt een en ander zich tot elkaar en tot alle andere procedures die nog open staan voor de cliënt?

De heer **Bakker** (D66): Ik ben er niet voor om alles dicht te regelen. Ik ben van mening dat een beroep op het klachtrecht al snel het karakter krijgt van formele procedures, de meer institutionele gang van zaken. Ik ben er voor dat er bij een gemeente een functie wordt geregeld waar mensen naar toe kunnen als zij zich afvragen of zij eerlijk worden behandeld, waar zij een second opinion kunnen krijgen en waar zij een ombudsman of -of vrouw kunnen spreken. In de afgelopen tien jaar dat de WVG van kracht was, zijn er heel veel individuele gevallen bij de Kamer gemeld waarvan je je afvraagt hoe het kan bestaan dat het zo fout gaat. Het klachtrecht is dan onvoldoende. Je moet dan iemand hebben die een beetje hard kan optreden. Misschien is het zelfs wel goed om dit op een hoger niveau te organiseren, iets verder weg van de gemeente, misschien door een aantal gemeenten samen of op provinciaal niveau.

Mevrouw Van Miltenburg heeft vandaag al een paar maal de vraag gesteld waarom dit niet kan worden overgelaten aan de commissies van bezwaar en beroep. Die moeten dit natuurlijk op een gegeven moment absorberen. De WMO is een grote verandering en het lijkt mij niet ongebruikelijk dat er bij zo'n grote wetswijziging een extra voorziening wordt getroffen om als het

ware een soort ventiel in te bouwen. Ik ben het ermee eens dat dit dan uiteindelijk kan ingroeien.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik kauw al de hele dag op het amendement over de ombudsman en door de toelichting van de heer Bakker begrijp ik wat mijn weerstand veroorzaakt. Je kunt kiezen voor directe invloed van cliënten waardoor cliënten direct kunnen meepraten in de beleidsvorming en de kwaliteitsmeting. Ik heb dit geregeld en de heer Bakker heeft dit gesteund. Hij kiest er niettemin voor om daarnaast ook nog eens een ombudsman te installeren. Dit is in feite een indirecte vorm van beoordeling van het beleid. Daar hebben wij toch geen ombudsman voor nodig? Daar hebben wij toch de cliëntenraad voor? Ik vind dit zo'n ouderwetse benadering terwijl wij nu iets nieuws introduceren.

De heer **Bakker** (D66): Ik ben dit niet met mevrouw Van Miltenburg eens. Er is een wezenlijk verschil tussen een Sociaal-Economische Raad die ons adviseert over een wetsvoorstel en de Ombudsman die, als het wetsvoorstel tot wet is geworden en wordt uitgevoerd, in de individuele uitvoeringspraktijk een opening biedt voor mensen die zich in die uitvoering tekort voelen gedaan. Zij gaan niet naar de SER, zij gaan naar de Ombudsman. Dit is dus een wezenlijk verschil. Het ene regelt het contact tussen beleidsmakers en belangenbehartigers onderling en het andere geeft de individuele burger een mogelijkheid om verhaal te halen als er iets mis gaat in de uitvoeringspraktijk. Die individuele burger sturen wij ook niet naar de SER en terecht niet, want de SER heeft een heel andere functie. De SER heeft een beleidsfunctie net als de cliëntenparticipatie. Die heeft geen functie van individueel klachtrecht, tenzij die daar uitdrukkelijk aan wordt opgehangen. Dit lijkt mij niet verstandig.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Wat mij betreft hebben de cliënten niet alleen een positie in de beleidsvorming, maar juist een belangrijke positie in de beoordeling van de kwaliteit van het beleid. In het amendement, dat u mede heeft ondersteund, geef ik hun nadrukkelijk de mogelijkheid om zelf voorstellen te formuleren. Daarmee zou het toch moeten zijn afgedekt.

De heer **Bakker** (D66): Dat geloof ik niet. Nogmaals: ook al stemt de vakbond ermee in en een bepaald wetsvoorstel of amendement haalt het, dan kunnen individuen zich nog onheus bejegend voelen. Wij zeggen dan niet tegen hen om naar de vakbond te gaan. Nee, wij worden als beleidsvormers beïnvloed. Voor die individuen is er een instantie die beoordeelt of hun gevallen fair zijn behandeld. De analogie is dus een-op-een van toepassing op deze wet, los van de institutionele regeling ervan. Beleidsvaststelling en beleidsbeoordeling zijn écht verschillende functies.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik sta achter die uitleg. Ik zie ook wel het verschil tussen die ombudsman en die cliëntenraad. Ik vind het overigens opmerkelijk en grappig dat twee hoofdindieners nu al verschillen in hun interpretaties, bijvoorbeeld van de cliëntenraad. Maar ik heb een vraag over de vlucht vooruit. Ik erken de problemen rond de indicatiestelling en het CIZ als onafhankelijke instelling, evenals de bureaucratie. Het verbaast mij echter dat wij ervoor kiezen om dit te

omzeilen door de burger met zijn klachten en kritiek zo veel mogelijk te beschermen en het probleem niet bij de kern aanpakken: hoe zorgen we ervoor dat op gemeentelijk niveau de indicatiestelling onafhankelijk en met zo weinig mogelijk bureaucratie plaatsvindt?

De heer **Bakker** (D66): Het probleem is dat gemeenten geen belang kunnen hebben bij een werkelijk onafhankelijke indicatie; in zekere zin geldt dat ook voor het CIZ. Daarvoor is niet echt een oplossing te vinden. Het CIZ heeft dat eerlijk gezegd ook nooit goed opgelost, want dat is een bureaucratische toestand waarin mensen soms ook het gevoel krijgen dat ze niet krijgen waar ze recht op krijgen en waarin het bovendien vaak veel te lang duurt. Het houdt mensen ook vaak van de zorg af. Er zijn vele vergelijkbare situaties. Ikzelf vind het doorgaans indicatie genoeg als een behandelend arts of een maatschappelijk werker iets nodig vindt. Als ik dit hardop zeg, valt echter de hele zorgwereld over me heen om het belang van een onafhankelijke indicatie te benadrukken. In de praktijk is dat niet het geval. Ik vind dat we ooit van het hele CIZ af moeten, misschien met uitzondering van bepaalde vormen van langdurige zorg. Het kost ook nog eens 360 mln. per jaar; geld dat zo direct naar de zorg kan. Dit probleem lossen wij vandaag helaas niet op. Vroeger was de indicatie van de dokter voldoende, maar dat leidde weer tot ongelijke behandeling, omdat die indicatiestelling van de dokter afhankelijk was. Het is dus nooit helemaal goed. Het is bijzonder moeilijk om dit helemaal goed te regelen, maar ik vind niet dat het nu goed is geregeld. Vandaar dat ik de staatssecretaris heb gevraagd om hierop nog eens te reflecteren: hoe kunnen we lokale behoeften beter in samenhang brengen? De collega's hebben over de mantelzorg al veel gezegd en ik kan me daarbij aansluiten. Een van mijn oorspronkelijke zorgen was de belangrijke rol die mantelzorg speelt in onze samenleving. Wij hoeven voor dat gegeven niet weg te lopen, want heel veel mensen doen niets liever dan mantelzorg bieden als zij met een behoefte daaraan worden geconfronteerd. Deze mensen willen niet dat zaken naar het formele circuit worden overgeheveld; ze willen het zo lang mogelijk zelf doen. Collega's hebben gesproken over mogelijkheden om hen te steunen, bijvoorbeeld door een respijtregeling. Ik steun dat, want de intenties achter deze voorstellen zijn zeker goed. Ik blijf mij er echter zorgen over maken dat versterking van de positie van de mantelzorg door middel van formele wet- en regelgeving ertoe zal leiden dat beleidsmakers of wethouders met een financieel probleem die versterkte positie gaan gebruiken als een argument om meer mantelzorg te vragen. Dat moeten wij voorkomen en daarom hoor ik graag van de staatssecretaris hoe mensen die anderen uit liefde verzorgen en niet om de overheid te ontlasten, zo goed mogelijk kunnen worden ondersteund en tegelijkertijd kan worden voorkomen dat de overheid de grenzen probeert op te rekken door druk uit te oefenen op mensen, omdat zij bepaalde zorg niet meer kan betalen. De heer Mosterd heeft een opmerking gemaakt over doelgroepen die tussen wal en schip dreigen te vallen. Hij denkt dan met name aan verstandelijk gehandicapten die een aantal AWBZ-indicaties hebben maar niet intramuraal worden verzorgd. Deze groep heeft wel huishoudelijke hulp nodig als een samenhangende voorziening. Hoe voorkom je dat de verschillende hulpvragen van deze mensen uit elkaar worden

gespeeld? Wordt het samen met de AWBZ achter het loket van de gemeente geregeld of laten wij het helemaal over aan de AWBZ? Een argument voor de laatste mogelijkheid is dat het op dit moment goed geregeld is en dat je zo veel rompslomp voorkomt.

Er is genoeg gezegd over de prestaties bij de bestrijding van huiselijk geweld. Er ligt een amendement voor dat ik graag steun. Dat geldt overigens ook voor de amendementen van de heren Rouvoet en Van der Vlies.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Eerder kwalificeerde de heer Bakker het wetsvoorstel als "een zompig moeras" en "een hopeloze bureaucratie". Hoe is hij van dat oordeel gekomen tot het genuanceerde oordeel dat hij vandaag over het wetsvoorstel velt? Welke wijzigingen zijn ervoor verantwoordelijk dat hij niet langer over "een zompig moeras" en "een hopeloze bureaucratie" spreekt?

De heer **Bakker** (D66): Ik ben niet voor niets begonnen met te zeggen dat het wetsvoorstel een valse start heeft gehad. Ik ben ook heel lang van mening geweest dat het beter was om het wetsvoorstel niet aan te nemen. Die houding had alles te maken met het feit dat de staatssecretaris zich met het wetsvoorstel vooral richtte op het bestuurlijke, ambtelijke proces. Zij sprak vooral met de VNG en niet met de samenleving. Als je jezelf de vraag stelde wat mensen met het wetsvoorstel opschoten, moest je wel tot een negatief oordeel komen. Dat liet overigens onverlet dat ik het uitgangspunt van het wetsvoorstel om tot meer samenwerking en synergie te komen, steunde. Ik was echter doodsbenuwd voor het steeds maar verder uitkleden van de AWBZ en het overhevelen van zaken naar gemeenten. Ik heb in mijn bijdrage al een aantal belangrijke elementen genoemd waardoor ik tot het oordeel ben gekomen dat de wet in de praktijk van de gemeenten tot een succes kan worden. Ik zeg "kan worden" en niet "zal worden", want heel veel mensen zullen zich hard moeten inzetten om van het wetsvoorstel een succes te maken. Dat geldt zowel de staatssecretaris en de Kamer als mensen op lokaal niveau. Die elementen zijn: de beperking tot huishoudelijke hulp, de compensatieplicht, niet-vrijblijvende cliëntenparticipatie, het voortbestaan van het pgb, het amendement van mevrouw Van Miltenburg en mevrouw Verbeet, de opmerkingen over het zorgloket en de amendementen van de heer Rouvoet. Ik denk dat het wetsvoorstel daardoor wezenlijk veranderd is. Bovendien heeft de staatssecretaris zich de afgelopen maanden opengesteld voor de kritiek en de wensen van de Kamer en de samenleving. Daarom ben ik vandaag een stuk milder dan een half jaar geleden.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik vind natuurlijk ook dat de Kamer het wetsvoorstel wezenlijk verbeterd. De opmerkingen over "zompig moeras" en "hopeloze bureaucratie" sloegen echter niet op de contourennota maar op het wetsvoorstel dat door de staatssecretaris is ingediend en dat door u in de schriftelijke behandeling werd beschreven als "een zompig moeras" en "hopeloze bureaucratie". Ik zie geen grote verbeteringen die die bureaucratie terugdringen en uw milde houding verrast mij daarom.

De heer **Bakker** (D66): Ik zal mijzelf niet herhalen. Over het zorgloket heb ik al het nodige gezegd. De gedachte

van een zorgloket is goed als daarmee drempels worden verlaagd en mensen gemakkelijker en sneller de hulp en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben. Een zorgloket kan veel bureaucratie met zich mee brengen maar met de amendering van de heer Mosterd, die ik steun, heb ik er meer vertrouwen in dat het goed gaat. In de afgelopen maanden hebben instanties, vooral op ambtelijk niveau, steeds de bal naar elkaar toe gespeeld. Ik heb mij daar verschrikkelijk aan geërgerd. Het ministerie van VWS en de VNG gingen touwtrekken over de miljoenen en over wat al dan niet geregeld mocht worden. Tot vorige week kregen wij nog brieven waarin gemeenten ons vroegen om niet te veel te regelen omdat zij het zelf wel kunnen. Ik wil best vertrouwen hebben, maar wel op basis van een wet met goede voorwaarden. Die maken wij nu. De wet wordt daarmee niet meer een stuk van ambtenaren van VWS en belangenbehartigers van gemeenten, maar van mensen die vanuit de zaak zelf denken. Om die reden worden de uitgangspunten en de uitwerking van het wetsvoorstel nu meer gesteund door cliëntenorganisaties. Als wij luisterden naar de kritiek die een jaar geleden klonk uit de samenleving, dan moeten wij ook luisteren naar de woorden van waardering die nu klinken en naar de suggesties die op allerlei punten zijn aangedragen. Het feit dat dat gebeurt, is een belangrijke vooruitgang en daarom ben ik een stuk milder.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik incasseer het feit dat u enorm opgeschoven bent vergeleken met uw houding in het vorige debat. Ik kan mij ons meningsverschil over het manifest herinneren; u zei steeds dat u het steunde terwijl ik u eraan herinnerde dat u de huishoudelijke hulp overboord zette. De huishoudelijke hulp wordt nu overgeheveld naar de gemeenten. Voor de doelgroep is dat een ingrijpende gebeurtenis en om die reden heb ik gevraagd naar een toekomstbeeld AWBZ. Ik hoop dat de staatssecretaris voor de zomer ingaat op dat verzoek. In elk geval moet de huishoudelijke hulp worden betaald, ook als deze via de gemeente wordt geleverd. Van tijd tot tijd zullen wij bijeenkomen om het macrobudget te bespreken zodat gemeenten huishoudelijke hulp kunnen leveren. Ik ben benieuwd naar uw standpunt op dat moment. U legt het punt nu bij de gemeenten onder het mom van "daar zijn wij mooi van af en de gemeenten vertrouw ik wel", maar als blijkt dat gemeenten niet toekomen met het geld omdat er steeds meer ouderen bijkomen, dan bent u er naar mijn mening aan gehouden om de landelijke overheid ertoe aan te zetten om daarvoor de beurs te trekken.

De heer **Bakker** (D66): Ik zou bijna zeggen: that goes without saying. Ik mag echter geen Engels meer praten van mevrouw Verdonk in het openbare leven.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Het siert u dat u haar volgt.

De heer **Bakker** (D66): Ik zou het er bijna om gaan doen de hele dag.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Toch altijd dwars.

De heer **Bakker** (D66): Nou ja... Zeker, ik ben opgeschoven. Ik maak ook duidelijk waarom ik ten opzichte van een halfjaar geleden tot een heel ander oordeel ben gekomen. Tot twee weken geleden heb ik tegen mijn fractie gezegd dat ik ver-

moedde dat zij de WMO niet kon steunen. Dat is in de afgelopen weken veranderd onder invloed van gesprekken die wij onder andere met cliëntenorganisaties hebben gevoerd over de compensatieplicht. Die is helemaal niet zo'n vrijblijvende richtingaanwijzer van waar het op uit moet komen. Zoals ik heb gezegd, heb ik geen probleem met de overheveling van de huishoudelijke hulp. Ik heb ooit al gezegd dat die niet in de AWBZ thuishoorde. Met dat punt in het manifest was ik het toch al niet eens; met veel andere punten wél. Het is waar dat elke knip nieuwe problemen oproept, bijvoorbeeld het probleem van de doelgroepen. Wij hebben wat dat betreft dus in wezen naar hetzelfde gevraagd, al hebt u het over het beleidskader en het eindbeeld en vraagt u hoe wij het doen met de doelgroepen. Los van de invalshoek – een principiële of een praktische – staan wij hier allen volgens mij voor dezelfde zorg. Wij moeten allen, dus niet alleen de collega's die aan deze tafel zitten, maar ook de mensen die in deze zaal zitten en elders hebben meegedacht over dit wetsvoorstel, geweldig complimenteren. Tot twee weken geleden had het er wat mij betreft niet hoeven komen, terwijl ik nu vind dat de balans doorslaat van een wet met veel bezwaren naar een wet met veel kansen. Het is waar die nog steeds veel onzekerheden meebrengt, maar als je geen risico's wilt en nooit verandering, moet je niet in de politiek gaan zitten. Een leven zonder risico's kan überhaupt niet.

In antwoord op uw vraag over de financiering merk ik op dat de WMO wat mij betreft nu geen bezuiningswet is en in de toekomst ook niet, zelfs niet met het oog op de ontwikkeling van de huishoudelijke hulp. Dit laat alleen onverlet dat ik hoop dat er synergie kan optreden met andere prestatievelden, zoals wij die noemen. Ik ben trouwens de enige die zegt dat "prestatieveld" een vaag woord is. Het is net zoiets als "ketenregie". Dat zijn woorden in de "newspeak" waarvan niemand precies weet wat ermee wordt bedoeld, maar dat schept ook wel weer ruimte. Ik heb er wel vertrouwen in dat mijn gemeenteraadsleden, die van u en van tal van ons in staat zijn, daar invulling aan te geven. Daar is het mij nooit om gegaan; wel om het feit dat het vooral een institutioneel gevecht was tussen gemeenten en Rijk over wie wat moest doen enzovoorts. De cliënten zouden vergeten worden. Volgens mij is dat de afgelopen weken en vandaag goed rechtgezet, maar hiermee loop ik vooruit op de amendementen die wij gaan aannemen.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): De VNG en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport hebben veel overlegd over de langetermijnfinanciering. Ik ben blij met uw uitspraak dat zodra wij met de WMO beginnen, wij ons verplichten tot het ons jarenlang verantwoordelijk voelen voor voldoende budget voor gemeenten, zodat die dat beleid in de praktijk "handen en voeten" kunnen geven. Dat is ook zo'n cliché overigens. Anders houd ik er ook een nare smaak aan over.

De **voorzitter**: Dit is geen specifieke vraag aan de heer Bakker.

De heer **Bakker** (D66): Mag ik hier toch nog iets over zeggen? Ik ben het hiermee eens. Ik heb mij alleen wel geërgerd aan uitlatingen van gemeenten dat het persoonsgebonden budget slechts een vorm van vraagsturing was. Dat ging volstrekt voorbij aan het

belang ervan voor mensen. Gelukkig zetten wij dat hier vandaag recht.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Voorzitter. De laatste wijze woorden van de heer Bakker dat een "nee" aan het begin niet altijd een "nee" aan het einde betekent, houden wij graag in gedachten bij de andere debatten die wij de komende weken zullen voeren. Het was ook wijs van hem om te zeggen dat je bereid moet zijn om je standpunt bij te stellen.

Ik heb in de twaalf jaar dat ik hier nu rondloop nog niet zo heel vaak meegemaakt dat er over een wetsvoorstel nog voor de echte parlementaire behandeling ervan al zo veel en zo inhoudelijk, dus over de teksten, in en buiten de Kamer is gedebatteerd als bij dit wetsvoorstel. Op zichzelf is dat een goede zaak, maar aan de andere kant legt het ook verplichtingen op. Heel veel is namelijk behoorlijk uitgekristalliseerd. Eerlijk gezegd had ik gehoopt dat meer van de maatschappelijke en politieke discussie in het wetsvoorstel van de staatssecretaris zijn weerslag had gevonden en dat er meer rekening was gehouden met de wensen die heel breed in de samenleving én in de Kamer leven. Ik ga hier zo nader op in. Ik geloof dat er zo'n 34 à 35 amendementen zijn ingediend. Dat is wel veelzeggend. Zij gaan ook niet over niets; zij gaan over de hoofdelementen van het wetsvoorstel. De staatssecretaris moet zich wel aantrekken dat de Kamerleden zo veel inspanningen moeten leveren om het wetsvoorstel breed aanvaardbaar te maken. Natuurlijk komt dat vaker voor, maar dit is een belangrijk wetsvoorstel voor de staatssecretaris. Als het inderdaad is wat zij zegt dat het moet zijn, een participatiewet, vind ik eerlijk gezegd dat een aantal wijzigingen die de Kamer nu heeft doorgevoerd, door de staatssecretaris zelf hadden moeten worden doorgevoerd. Wij hebben drie nota's van wijziging gekregen. Er zaten goede tussen, maar er zijn zaken die uiteindelijk de Kamer op de valreep Kamerbreed heeft doorgevoerd, waar ik dat eigenlijk van de staatssecretaris had verwacht gezien de voorgeschiedenis.

Op de basisfilosofie van de WMO zal ik in het plenaire debat uitvoerig terugkomen. Dit is een wetgevingsoverleg, waarin ik mij meer op de inhoud van de wet zal richten. De grondgedachte achter de Wet maatschappelijke ondersteuning is, in een paar steekwoorden, vermaatschappelijking van de zorg, sociale participatie, meedoen, samenhang in voorzieningen, dichtbij de burger. Het is een gedachtegang die mijn fractie van meet af aan heeft gesteund. Wel is mijn fractie vanaf het begin en eigenlijk vanaf de Contourennota, de eerste keer dat wij stukken kregen, redelijk kritisch geweest over de uitwerking van de grondgedachte van de WMO. Die wekte te veel de indruk... Ik zeg het maar even wat populair, met de titel van een boekje waarvan alle woordvoerders en uiteraard de staatssecretaris als eerste een exemplaar zullen krijgen. Het boekje gaat over nieuwe solidariteit en draagt de titel Over de schutting. Het is breder dan de WMO, maar er is ook een hoofdstuk aan de WMO gewijd. Het heeft ons van meet af aan beziggehouden, breder in het kabinetsbeleid, maar misschien wel heel specifiek en uitgesproken in de WMO. Het wekte te veel de indruk van "wij gooien het op rijksniveau over de schutting en hopen dat aan de andere kant van de schutting mensen staan die verantwoordelijkheden oppakken". Wij vinden dat een linke operatie. Dat moet je niet doen met zorg en andere

functies waarop mensen echt zijn aangewezen, omdat je daarmee behoorlijke risico's loopt. Te veel leek het van meet af aan toch een bezuinigingswet, al mocht het dat niet zijn, gericht op vooral het afslanken van de AWBZ, en was het te weinig een participatiewet.

Overigens, als belangrijke kanttekening: de noodzaak van een herijking van de AWBZ, van de collectieve verzekeringsarrangementen is belangrijk. Wij hebben dat ook altijd gezegd in de Kamer. Wij ontkomen daar niet aan. Ik maak er wel de kanttekening bij dat de belangrijkste reden daarvoor niet is een toenemend aantal gehandicapten in het land, maar het enorme vergrijzingsprobleem dat wij op ons af zien komen. Dat is ook relevant voor de uitwerking en invulling van de WMO, specifiek voor de doelgroep van verstandelijk gehandicapten maar ook voor lichamelijk gehandicapten. Dat is echt een andere categorie, met een andere verbinding met de noodzaak tot het tegen het licht houden van de AWBZ dan de vergrijzing.

Als wij een participatiewet willen en – dat willen wij – vraagt dat een toerusting van de samenleving. Dat is iets anders dan het over de schutting gooien van verantwoordelijkheden en taken. Dat stel ik dan maar even tegenover elkaar. Als wij de samenleving willen toerusten voor het oppakken van deze taak op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, is mijn vraag aan de staatssecretaris heel concreet waarom zij dan niet heeft ingezet op overleg met de "civil society". Er is terecht heel veel overleg met de VNG, wat ook moest, en met cliëntenorganisaties en andere instellingen. Er is echter meer dan dat. In de stukken worden allerlei maatschappelijke organisaties genoemd. Kerken worden genoemd. Aangenomen wordt dat al deze instanties en organisaties, ook de kerken, belangrijke taken in het kader van de WMO op zich zullen nemen. Laat ik een praktijkvoorbeeld noemen. Ik heb het afgelopen jaar heel wat spreekbeurten over de WMO mogen houden. Ik heb dat ook een keer gedaan voor een platform van predikanten, voorgangers en mensen van maatschappelijke organisaties in Rotterdam, toch niet de eerste de beste stad. Ik heb gevraagd of zij wisten wat er met de WMO op hen afkomt. Zij hadden daar geen flauw idee van, want niemand had het ooit verteld. Dat kan natuurlijk niet. Als wij verwachten dat er meer van de civil society komt aan maatschappelijke ondersteuning, dan was intensief overleg met het hele veld nodig geweest om ervoor te zorgen dat iedereen klaar is als die wet er uiteindelijk komt. Ik krijg graag een antwoord op die vraag. En hoe waarborgt de staatssecretaris dat gemeenten dat overleg straks wél gaan voeren, terwijl zij hun handen vol zullen hebben aan de implementatie van de WMO als die door het parlement zou komen?

Wij waren van meet af aan kritisch over de reikwijdte van de oorspronkelijke WMO. De heer Bakker heeft daarover zojuist een aantal dingen gezegd. Dat was ook onze kritiek, met name wat betreft overheveling uit de AWBZ. Huishoudelijke verzorging behoeft inderdaad geen onverzekerbare zorg te betreffen, maar dan zou een overgang naar de zorgverzekeringswet zeer voor de hand hebben kunnen liggen. Ik loop echter niet weg voor mijn steun aan de motie-Vietsch. Die beslissing is daarin genomen. Mijn fractie heeft die motie gesteund, maar ik zeg er wel bij dat dit voor mijn fractie geen commitment is aan verdere stappen op dit traject. Wat mij betreft, wordt er in de stukken te vaak gesproken over een eerste stap, over gefaseerde invoering. Ik lees op pagina 7 van

de memorie van toelichting zelfs: "De ondersteunende en activerende begeleiding zullen ook overgaan naar de WMO." Dat weten wij helemaal nog niet, zeg ik in alle oprechtheid. Volgens mij moet de staatssecretaris zich daarvan beter rekenschap geven. In de nota naar aanleiding van het verslag wijst de staatssecretaris, misschien ietsje voorzichtiger geworden door opmerkingen vanuit de Kamer, er terecht op dat het politieke keuzes zullen zijn. Zij gaat er naar mijn mening iets te gemakkelijk van uit dat die naar de WMO over zullen gaan. Ik vind het wel goed om dat piketplaatje hier te slaan. Ik heb dat zojuist niet voor niets per interruptie ook bij de heer Bakker gedaan.

Kortom, na de "hoe"-vraag is voor mijn fractie de "of"-vraag nog steeds aan de orde en relevant. De gang van zaken rondom de huishoudelijke verzorging is voor mijn fractie niet echt geruststellend. Het wetsvoorstel regelt de overgang van de hele huishoudelijke verzorging, eigenlijk al ongeacht de uitkomst van de pilots, want die kwamen later. Wat mijn fractie betreft, zijn die pilots niet toereikend om daarop het oordeel te baseren dat de hele, dus ook de meervoudige huishoudelijke verzorging wel over zou kunnen. Ik ben het met mevrouw Kraneveldt eens dat het vooral een papieren toets is geweest, een papieren exercitie, waarin niet zoveel duidelijk wordt over de politieke of zorginhoudelijke merites van die overheveling, maar alleen de overheveling zelf. Het is een procestoets, het is geen inhoudelijke toets. Nog even los van het korte tijdsbestek en de periode waarin zij gehouden werden – de zomervakantie – vond ik de pilots niet overtuigend om daarop het oordeel te kunnen baseren dat de hele huishoudelijke verzorging over zou moeten. Dat is ook een punt van kritiek op het voorliggende wetsvoorstel. De staatssecretaris zei overigens tot mijn verbazing over de uitkomsten van de pilots dat de overheveling van de meervoudige huishoudelijke verzorging kan plaatsvinden als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. De pilots waren toch bedoeld om te bekijken of er aan die voorwaarden was voldaan? Ik vind dan ook dat de pilots niet geschikt waren voor de beantwoording van de kernvraag waarvoor zij bedoeld waren.

De heer **Mosterd** (CDA): Wij wisten allemaal van tevoren dat het moest gaan om min of meer theoretische pilots, omdat het niet mogelijk was, gelet op verzekerde rechten en dergelijke, om dat helemaal in de praktijk te oefenen.

De **voorzitter**: Mijnheer Mosterd, een interruptie is een vraag, geen extra spreektijd.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik waardeer de eerlijkheid van de heer Mosterd, maar het is niet mijn gewoonte om bij motie theoretische exercities af te spreken, want dan houden wij de cliënten en de mensen waar het om gaat een beetje voor het lapje. Geen theoretische exercities! Als de heer Mosterd nu zegt dat het voor iedereen duidelijk was dat de motie-Vietsch eigenlijk alleen maar een theoretische exercitie behelsde, dan is ook de motie-Vietsch een gebaar voor de bühne geweest. Ik heb de motie-Vietsch als volgt verstaan en de heer Bakker zei er daarnet het zijne over. Ik herinner mij ook dat ik hem en anderen bij het debat over de begroting daarop heb geïnterrupteerd. Over het overgaan van de enkelvoudige huishoudelijke hulp kunnen wij het eens worden, maar de meervoudige gaat

pas over als uit de pilots is gebleken dat het verantwoord is en goed kan. Dat is dus geen theoretische exercitie. Dat mag de invalshoek van de fractie van de heer Mosterd zijn geweest, maar niet van de mijne. Ik houd niet van papieren of theoretische exercities die niets om de haken hebben. Daar moeten wij niet aan beginnen, want dat wordt een hopeloze bureaucratie.

De heer **Mosterd** (CDA): Dat mag nooit worden geconcludeerd uit mijn woorden. U wist dat wij niet in de praktijk konden oefenen, vanwege het verzekerd recht. Toch wilden wij pilots doen die ervaringen opleverden, en dat is gebeurd.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Die pilots hadden meer moeten opleveren om de nu getrokken conclusie te kunnen schragen. Ik had graag gezien dat het geen papieren exercitie was geworden. Nogmaals, pilots zijn bedoeld om te onderzoeken of aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Daaraan voldeden deze pilots niet, ook niet volgens de staatssecretaris.

Ik ga niet uitvoerig in op het vervolgtraject, want daar komen wij donderdag nog over te spreken. Maar ik word niet blij van een rapport van de RVZ, afgelopen donderdag gepubliceerd, waarin wel heel snel wordt geconcludeerd dat de AWBZ op termijn kan worden afgeschaft en kan worden opgesplitst in Zorgverzekeringswet en WMO. Juist in het kader van de zorgvuldigheid rondom dit traject, dat niet op zichzelf staat, moeten wij erg oppassen met het schetsen van allerlei vergaande perspectieven voor de zorg, uitgaande van afschaffing van de AWBZ. Als wij de mensen onzeker willen maken, moeten wij dat zeker doen. Wij moeten dus niet lichtvaardig over afschaffing van de AWBZ praten, want dit is een belangrijke verzekering voor mensen die langdurige zorg behoeven. Ook Zorgverzekeraars Nederland heeft hierover opmerkingen gemaakt. Graag een reactie van de staatssecretaris. Een opmerking die wat terzijde ligt, is de volgende. Als argument voor overheveling van de hele huishoudelijke verzorging gebruikt de staatssecretaris het argument van het voorkomen van een knip. Ik vind dat niet sterk. Het zou een sterk argument zijn als in de WMO überhaupt niet met knippen zou worden gewerkt, maar het tegendeel is het geval. De staatssecretaris geeft zelf aan dat, als wij te zijner tijd de ondersteunende en activerende begeleiding naar de WMO halen, daarin een knip zal worden aangebracht. Ook in de openbare geestelijke gezondheidszorg wordt een knip aangebracht. Geen bezwaar, maar dan vermag ik niet in te zien waarom dat bij huishoudelijke verzorging wel een overwegend bezwaar is. Graag een toelichting daarop.

De kritiek van mijn fractie heeft zich van meet af aan gericht op zaken als de zorgplicht, die wij erin willen hebben, op het oormerken van gelden, dat wij belangrijk vinden, op de keuzevrijheid voor zorgaanbieders, maar ook tussen zorg in natura en pgb. Allemaal zaken die spelen op het punt van de balans tussen zekerheid en waarborgen voor de cliënten en de beleidsvrijheid van de gemeenten. De discussie rond de WMO richt zich daar voortdurend op. Het wetsvoorstel is na aandringen van de Tweede Kamer, onder andere door mijn fractie, gelukkig op een aantal punten via verschillende nota's van wijzigingen aangepast. Met name de tweede en de derde bevatten belangrijke elementen. Ik noem de keuzevrijheid tussen pgb of in natura, de tijdelijke

zorgplicht, gemeenten die in het beleidsplan moeten aangeven hoe zij zich hebben vergewist van de behoeften van kleine groepen enzovoorts. Dit zijn allemaal stappen in de goede richting, maar niet voldoende. Amending van de Kamer is nodig – er ligt niet voor niets zo'n grote stapel amendementen – om de balans tussen zekerheid en de vrijheid van gemeenten beter gestalte te geven. Die amendementen zijn nog niet aanvaard, maar voor het wetsvoorstel zoals het er nu ligt, geldt voor mijn fractie: niet zo. Er moet dus nog wel wat gebeuren in het debat van donderdag. Zoals ik al zei, bevatten de amendementen belangrijke verbeteringen. Zij stellen discussies over de zorgplicht, het WVG-protocol en oormerking wel in een ander licht.

Wij hebben nog de nodige wensen, met name op het gebied van de keuzevrijheid, een steviger verankering van de zorgplicht in de vorm van een compensatieplicht, een resultaatverplichting, rechtsbescherming van cliënten, motiveringsplicht van gemeenten en het voorkomen van nadeelgemeenten.

De tijdelijke zorgplicht van de staatssecretaris gold maar voor bepaalde voorzieningen van artikel 4 en is niet ongeclausuleerd. Daar staat namelijk ook nog bij: personen die redelijkerwijs aangewezen zijn op voorzieningen. Er zit dus een beoordelingsmarge van de gemeenten in. Ook in dat opzicht is de compensatieplicht wat ons betreft in navolging van het FEZ-rapport van verleden jaar januari, een aanmerkelijke verbetering. Vandaar mijn handtekening onder het amendement van mevrouw Van Miltenburg.

De vraag is nog wel hoe kan worden getoetst of de gemeente aan die resultaatsverplichting heeft voldaan. Dat is niet altijd even gemakkelijk. Dat is bijvoorbeeld bij mobiliteit wel iets gemakkelijker dan bij vormen van verzorging of begeleiding. Daar zul je toch meer moeten kunnen aantonen dat je als gemeente daadwerkelijk met een beslissing hebt bijgedragen aan sociale participatie en zelfredzaamheid van de cliënten. Vandaar het noodzakelijk complement – ik ben dat met mevrouw Van Miltenburg eens – van het compensatiebeginsel, namelijk een aanscherping van de motiveringsplicht van gemeenten bij het nemen van beslissingen op aanvragen rondom voorzieningen.

Zo'n toegespitste motiveringsplicht heeft meerwaarde, omdat het de gemeenten bij het nemen van het besluit verplicht om te motiveren dat het genomen besluit bijdraagt aan het bijvoorbeeld behouden van deelname aan het maatschappelijk verkeer van de doelgroep. Dat is in bijzonder van belang bij de verstrekking van voorzieningen. Wordt juist die voorziening aangeboden en een andere niet, bijvoorbeeld ondanks bezwaar, dan zal de gemeente moeten motiveren dat ook op deze wijze maatschappelijke participatie afdoende wordt bevorderd. Bij een eventuele rechtsgang heeft ook de rechter, zelfs bij de marginale toetsing – want daar spreek je dan over bij een bestuursbesluit – een adequaat handvat om te kunnen toetsen of de gemeente in rede tot dat besluit had kunnen komen. De heer Mosterd vroeg mij om een nadere toelichting op de noodzakelijkheid van zo'n versterkte motiveringsplicht. Hier ligt volgens mij die meerwaarde. Ik hoop anderen daar ook van te kunnen overtuigen. Dit betreft het amendement op, ik meen, stuk nr. 60.

Over de keuzevrijheid het volgende. De tweede nota van wijziging heeft betrekking op het pgb. Dat is een stap voorwaarts, maar het is niet ongeclausuleerd, want ook

daar is weer de kanttenuking gemaakt: tnuzij hiertegen overwegende bezwaren bestaan. Hoe groot is de gemeentelijke beoordelevngsvrijheid op dit punt? Er ligt een relatie tussen de nota van wijziging op dit punt en amendementen van enerzijds VVD en PvdA op stuk nr. 9 en anderzijds van collega Van der Vlies op stuk nr. 42. Ik kan op dit moment niet helemaal overzien hoe die amendementen zich verhouden tot de nota van wijziging van de staatssecretaris. Het amendement van de VVD en de PvdA was al daarvoor ingediend. Die van collega Van der Vlies kwam na de nota van wijziging. Als ik het goed zie, maar ik laat mij graag bijlichten, gaat het amendement van collega Van der Vlies het verst. Die betreft namelijk alle voorzieningen. Volgens mij is hij ruimer dan de staatssecretaris aangeeft en minder geclausuleerd. Dat amendement heeft dan ook de nadrukkelijke voorkeur van mijn fractie. Ik hoor graag een reactie van de staatssecretaris. Als er sprake is van een onderlinge discrepantie, zal ongetwijfeld gekeken worden hoe dat elkaar kan versterken. Wij kiezen echter voor de ruimste variant.

Daarnaast is er de keuzevrijheid van de in-naturazorg. Ik heb daar verleden jaar een voorstel voor gedaan. Daar heeft de staatssecretaris positief op gereageerd. Ik ga het niet herhalen, maar het voorstel was om door middel van prijsopgave van veel zorgaanbieders tot een maximumprijsstelling te komen, waarbij cliënten natuurlijk wel andere zorgaanbieders mogen kiezen, maar dan eventueel het meerdere dat dat kost zelf moeten betalen. Dat leidt ook tot een sobere kosten-effectieve uitvoering van de WMO. De staatssecretaris was daar positief over. Wij moeten in ieder geval de tekst van artikel 6 wat steviger neerzetten. Er ligt een amendement voor van collega Van der Vlies om het minder vrijblijvend te maken. Wat betreft de invulling via zo'n systeem van prijsopgave en vaststelling, heb ik het voornemen om dat eventueel donderdag bij motie vast te leggen, als daar noodzaak voor zou zijn. Ik heb al brede steun geproefd voor dat model. Ik krijg daarop graag een positieve reactie van de staatssecretaris. Ik zou graag zien dat zij concrete afspraken maakt met gemeenten om op die manier die keuzevrijheid stevig gestalte te geven.

Over de financiën wil ik kort zijn. Daar is al veel over gezegd en ik hoef dat niet te herhalen. Ik heb steeds aangedrongen op blijvende oormerking. Ik realiseer mij dat dat in strijd is met het decentralisatieprincipe. Ik zie die spanning. Het is ook minder noodzakelijk geworden door het compensatiebeginsel. Toch wil ik het nog niet helemaal loslaten. Ik overweeg daarom ervoor te zorgen dat het in ieder geval tijdelijk geormerkt zal worden. Het zal namelijk onvermijdelijk zijn dat er een budgettaire druk is bij veel gemeenten.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): De heer Rouvoet gaf net een toelichting op de keuzevrijheid. Het idee is dat door het bedingen van een prijsopgave een sobere uitvoering van de WMO wordt toegepast. Ik vond het woord "sober" vatbaar voor toelichting.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ja, dat begrijp ik. Het is meer een bijkomend voordeel. Bij het systeem van aanbesteding in het huidige voorstel gaat het feitelijk bij inschrijving. Dat is ongelofelijk omslachtig. Er ligt niet voor niets een amendement om de Europese aanbesteding, want dat moet dan, ongedaan te maken. Dat kan

niet zomaar, in verband met Europese regelgeving, dus dat is een geweldig knelpunt. Als je heel veel aanbieders van thuiszorg of huishoudelijke verzorging een prijsopgave laat doen en daarop een maximumprijs baseert, leidt dat tot een beheerste kostenontwikkeling. Dat is niet een sobere uitvoering in de zin van zo min mogelijk voorzieningen, maar dan voorkom je dat je met een enkele aanbieder boven de noodzakelijke prijs blijft zitten.

Als iedereen erop kan inschrijven, zal dat tot een reëel kostenplaatje leiden. Je dwingt mensen als gemeente om een reële prijsopgave te maken. Als je daarop een maximumprijs vaststelt, staat het mensen nog altijd vrij om met een andere zorgaanbieder in zee te gaan. Als dat boven de maximumprijs uitkomt, zullen zij de kosten zelf moeten betalen. Dat is dan geen bezwaar, omdat die mensen heel bewust kiezen voor die ene zorgaanbieder, die kennelijk meerwaarde voor hen heeft. Dan zullen zij ook bereid zijn om dat meerdere te betalen. Het is een bijkomend voordeel dat dit kosteneffectief zal zijn. Dat argument zal in ieder geval de staatssecretaris aanspreken.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik ben het eens met uw bezwaren tegen de Europese aanbesteding, omdat deze veel ineffectiviteit en bureaucratie met zich brengt. Oké, het kan sober. Maar wat betekent dat voor de kwaliteitseisen, die ook van toepassing moeten zijn? Kunt u daar nog op ingaan?

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Dat lijkt mij helder. Als zorgaanbieders een prijsopgave doen, zullen zij zelf zorgen dat het verantwoorde kwaliteit is. Zoveel vertrouwen heb ik wel in de zorgaanbieders. Zij zullen wel moeten zorgen dat de prijs-kwaliteitverhouding in de prijsopgave in balans is, zodat het aantrekkelijk is voor de gemeente om met hun offerte rekening te houden bij het vaststellen van de maximumprijs. Natuurlijk zit daar een element van concurrentie in, maar het is in het belang van de zorgaanbieders zelf om te zorgen dat de balans van prijs en kwaliteit in orde is. Ik ken de thuiszorgorganisaties voldoende om te weten dat veruit de meeste daar veel belang in zullen stellen. Er is al een hoop gezegd over het verdeelmodel. Omwille van de tijd zal ik daar kort over zijn. Ik heb bij interruptie bij een aantal collega's laten blijken dat ik niet enthousiast ben over het verschijnsel nadeelgemeenten, om zorginhoudelijke redenen. Ik zie aankomen dat flink wat gemeenten met forse kortingen zullen beginnen. Als wij willen dat er actief wordt gewerkt aan lokale ondersteuning en sociale participatie, moeten wij daar een antwoord op hebben, want anders komt er niets van terecht.

Ik daag de staatssecretaris uit om te bewijzen dat de WMO niet bedoeld is als een bezuinigingsoperatie, maar als een investering in participatie en zelfredzaamheid. Laten wij op het verdeelmodel de correctie aanbrengen die in mijn ogen nodig is, dat het historische budget per gemeente het minimum is. Anders krijg je dat gemeenten al moeten korten op voorzieningen.

Ik ben het eens met mevrouw Kraneveldt en anderen dat wij gemeenten die sterk hebben ingezet op extramuralisatie, niet moeten afstraffen via het verdeelmodel. Als wij het serieus menen met de WMO, zal elke gemeente ten minste het huidige zorgbudget moeten krijgen. Dat is mijn motto. Geen nadeelgemeenten dus. Ik overweeg

hierover in een latere fase van het debat een motie in te dienen. Daar hoort ook bij dat bestaande indicaties wat mij betreft langer dan een jaar overeind moeten blijven, maar daar zal ik verder niet over spreken.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): De heer Rouvoet zit al langer dan ik in de Kamer en is bekend met het fenomeen "Zalmsnorm". Als hij pleit voor een hoger budget voor de WMO dan er volgens de berekening op grond van het schoon-aan-de-haakprincipe naartoe zou gaan, want dat leidt tot nadeelgemeenten, moet er bezuinigd worden op de AWBZ om dat mogelijk te maken. Je kunt het niet eens zijn met de Zalmsnorm, maar deze wordt al lange tijd breed gedragen. Het moet allemaal uit een- en dezelfde pot komen. Vindt hij het acceptabel dat er bezuinigingen komen op verpleeghuiszorg of de zorg voor verstandelijk gehandicapten om nadeelgemeenten te compenseren?

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): U zult het mij niet kwalijk nemen als ik zeg dat ik mij in eerste instantie niet gebakken weet aan de Zalmsnorm van het kabinet. Ik ken die norm, maar u weet ook dat ik de Zalmsnorm weliswaar belangrijk vind maar dat ik meer waarde hecht aan de psalmnorm. Die houdt in dat de overheid de roeping heeft om op te komen voor de kwetsbaren. Natuurlijk ben ik niet blind voor het financiële effect van zo'n operatie. In sommige gemeenten hebben mensen nu bepaalde voorzieningen, maar zij kunnen die voorzieningen over één of twee jaar door een verdeelmodel weer kwijtraken. Terecht zei de heer Mosterd toen ik hem daarnaar vroeg dat dit niet zomaar moet kunnen. Wij zullen dus iets met het verdeelmodel moeten doen om te voorkomen dat die nadeelgemeenten er komen, al is het dan misschien uitgesteld na twee jaar. Als gemeenten werk hebben gemaakt van de extramuralisatie en van andere dingen die in de WMO terugkomen, mogen zij daar niet voor afgestraft worden. Als zij straks minder budget krijgen, moeten zij misschien van het begin gaan knijpen om de WMO uit te voeren. Het is toch een participatiewet?

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Toen wij een nieuwe belastingwet invoerden – ik meen dat wij die toen Jaws 1 noemden in de verwachting dat er ook een Jaws 2 zou komen – is er 5 mld. ter beschikking gesteld, zodat al die mensen met een beetje geld in de portemonnee er niets van zouden merken. Denkt u aan een gelijksoortige manier om de negatieve effecten van deze operatie op te vangen? Dan gaat het natuurlijk om veel minder geld.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik herinner mij inderdaad de laatste bewegingen van het paarse kabinet, waar de PvdA ook in zat. Het blijkt heel moeilijk te zijn om lastenverlichting met het oog op verkiezingen te voorkomen. Ik neem aan dat u daaraan refereert. Ik redeneer in dit debat, een wetgevingsoverleg, vanuit de inhoud. Overigens is het meer een vraag aan mevrouw Van Miltenburg dan aan mij, maar ik zal een poging wagen om die vraag te beantwoorden. Ik wil voorkomen dat wij mensen uitgesteld voorzieningen ontnemen, omdat wij een verdeelmodel hebben opgesteld. Collega Van der Vlies had het over een premie op laktheid en die wil ik voorkomen. Ik wil mensen die wel actief zijn geweest, niet afstraffen met het argument dat er hier en daar misschien wat ruim is geïndiceerd. Laten wij dus

naar een manier zoeken om te voorkomen dat mensen echt problemen krijgen omdat hun op termijn voorzieningen ontnomen worden.

De **voorzitter**: Wilt u gaan afronden?

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik zal mijn best doen. Ik zal staccato nog een aantal opmerkingen maken. Het onderwerp mantelzorgers en vrijwilligerswerk laat ik rusten. Dat doe ik niet omdat het niet belangrijk is, maar omdat er al veel waardevolle dingen over zijn gezegd, waar ik mij graag bij aansluit. Er ligt een amendement van de SGP-fractie dat onze sympathie heeft. In dezelfde lijn ligt een voorstel waar ik eerder mee bezig ben geweest. De Stichting Present doet precies dat wat de WMO wil, namelijk het mobiliseren van vrijwillige inzet ten dienste van de samenleving. Dat is een heel succesvol project dat per 1 maart over onvoldoende middelen dreigt te beschikken. Op allerlei plaatsen in het land begint dat initiatief nu te bloeien. Ik geloof dat het in vier jaar tijd vier ton moet kosten. Er moet een overbruggingssubsidie komen om het mogelijk te maken dat in honderd gemeenten in Nederland gebeurt wat de staatssecretaris met de WMO wil bereiken. Ik reken dus op een positieve reactie van de staatssecretaris als ik met een motie kom, maar liever nog heb ik dat zij meteen toezegt dat die overbruggingssubsidie er gaat komen. Over indicatiestelling is al veel gezegd. Ik sluit mij aan bij de vragen van collega's over het werken met het ene loket, protocollen en eigen bijdragen. Mevrouw Verbeet heeft daar een aantal vragen over gesteld die ik ook had willen stellen. Het amendement van mevrouw Kant om in ieder geval de eigen bijdrage te oormerken vind ik interessant. Ik wacht de reactie van de staatssecretaris graag af.

Over kwaliteit heb ik bij interruptie al iets gezegd. Ik wil mensen niet de mogelijkheid ontzeggen om uit het pgb schoonmaakbedrijven, de pure huishoudelijke hulp, te financieren. Waarom zouden wij? Die mogelijkheid moet er blijven. Aan de andere kant wil ik wel voorkomen dat huishoudelijke verzorging zonder de vereiste kwaliteitscontrole door Jan en alleman gedaan kan worden. Daar moet iets voor gelden en dan maakt het mij niet uit of het certificering is of dat het kwaliteitseisen in de Kwaliteitswet zorginstellingen zijn. Ik heb één concrete vraag aan de staatssecretaris. Hoe is het nu? In de nota naar aanleiding van het verslag lees ik op pagina 13 dat kwaliteitsbewaking conform de Kwaliteitswet zorginstellingen van toepassing blijft op huishoudelijke verzorging. Op pagina 48 van hetzelfde stuk lees ik echter dat de Kwaliteitswet alleen van toepassing is op instellingen. Wat is waar? Wat betekent het concreet voor levering van huishoudelijke verzorging door bijvoorbeeld schoonmaakbedrijven? Hoe controleren wij dat? Bij uitvoering door allerlei derden in 460 gemeenten is het minder transparant en minder goed te controleren dan bij uitvoering door de huidige zorginstellingen. Ik steun het amendement over de cliëntparticipatie. Wat ik wilde zeggen over MEE, het oude SPD en Somma, moet ik achterwege laten, maar ik wijs erop dat het voorgestelde over de cliëntondersteuning haaks staat op de aan MEE opgelegde schaalvergroting, waardoor deze organisatie te maken heeft gekregen met een regio van 650.000 inwoners. Het heeft mijn voorkeur de cliëntondersteuning voor gehandicapten en chronisch zieken niet, zoals beoogd, per 1 januari 2008 tegelijk met het

aflopen van de AWBZ-subsidie, over te hevelen, maar er in alle objectiviteit naar te kijken bij de evaluatie. Dat lijkt mij het aangewezen moment.

Mijn handtekening staat onder het amendement om de invoeringsdatum op 1 januari 2007 te bepalen.

Mijn eindafweging zal ik u nu besparen, voorzitter, maar het zal duidelijk zijn dat het voor ons meer is dan het wetsvoorstel alleen beoordelen op zijn eigen merites. Ik kom daar donderdag nog op terug. Er zit te veel aan vast in het vervolgtraject. Is het een eerste stap naar een veel grotere overheveling? Hoe zit het met de dwarsverbanden met andere ontwikkelingen op het gebied van de zorg? Deze vragen maken dat wij voor een lastige afweging staan. Voor ons is cruciaal dat de verantwoordelijkheden op rijksniveau niet zomaar over de schutting mogen worden gegooid als niet is gewaarborgd dat die verantwoordelijkheden daadwerkelijk door anderen worden opgepakt. Gebeurt dat niet, dan vallen met name de kwetsbaren tussen wal en schip. Als het niet is gewaarborgd, zal ook de staatssecretaris zelf deze WMO niet willen, want die is toch bedoeld als een participatiewet.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter. Sinds het aantreden van het kabinet-Balkenende II spreken wij over de Wet maatschappelijke ondersteuning als fundamenteel sluitstuk van een herordening in de zorgsector waar het gaat om vraagsturing, financiering en dergelijke. Er is sprake van een fundamentele discussie over het hele complex. Er is bijzonder veel over dit complex gesproken, en terecht. Veel organisaties hebben in de loop van de tijd hun visie op de voornemens gegeven. Daaruit bleek grote betrokkenheid. Veel mensen in ons land zijn al op de een of andere manier in aanraking gekomen met dit wetsvoorstel en de schaduwen die dit vooruitwerpt.

Dat er veel kritiek is gekomen, is logisch. Elke verandering in de opbouw en werkingssfeer van de verzorgingsstaat geeft de nodige onrust. Dat is nog nooit anders geweest. Er leven vragen als: Kom ik nog wel in aanmerking voor wat ik nu heb? Kan ik nog wel mijn rolstoel krijgen? Dit tweetal vragen is met vele andere vragen uit te breiden. Hoewel er vaak en lang over is gesproken, is de precieze reikwijdte van deze verandering tot nu toe voor veel mensen nog niet helemaal duidelijk. Dat komt niet in de laatste plaats doordat de wet vooral op lokaal niveau vorm moet krijgen. Hier in Den Haag gaat het vooral over de hoofdlijnen van het beleid.

Het centrale vraagstuk werd pas mooi verwoord door de voorzitter van de PCOB: "Gemeente wil vrijheid, patiënt wil houvast". Kort kan ik het niet zeggen, mooier ook niet. Ook al vermoed ik dat de staatssecretaris liever niet over patiënt zal willen spreken. Het komt er dus deze week op aan dat wij met elkaar beslissen waar wij de balans vinden tussen de wensen van burgers en de wensen van het openbaar bestuur, in casu de gemeenten.

Het is erg verleidelijk om uit te pakken over de gedachte die aan het wetsvoorstel ten grondslag ligt. De staatssecretaris zal zich herinneren dat ik het, toen wij erover gingen spreken, een uitdaging heb genoemd, meer dan een bedreiging. Het had een bedreiging kunnen worden als wij niet oppasten en niet spijkerharde voorwaarden zouden creëren voor een bepaald niveau van die maatschappelijke ondersteuning. Ik vind het een morele

plicht – en wat mij betreft een kwestie van christelijke naastenliefde – dat wij eenieder die daarop op de een of andere manier is of wordt aangewezen volwaardig, royaal en loyaal de helpende hand reiken. Dat vraagt om een samenhang van voorzieningen. Dat vraagt om individueel maatwerk. Dat vraagt ook om de mogelijkheid en de ruimte om mensen op hun eigen verantwoordelijkheden aan te spreken, ook op de verantwoordelijkheid die zij hebben voor mensen in hun directe omgeving. Het gaat ook om het creëren van kansen, om zelfredzaamheid, participatie en om de inschatting, instrumentering en facilitering van de informele ondersteuning, als het gaat om het gezin, de familie, de buurt, vrienden, maar ook de kerken, mensen onderling en mensen in bepaalde verbanden, zoals kerken, particulier initiatief en wat dies meer zij. Informele ondersteuning, zeker, maar ook de meer formele vormen en daarmee dan de samenhang. Dat is kort gezegd, in trefwoorden, de onderliggende filosofie van de wet en mijn fractie heeft die altijd wel zien zitten, willen ondersteunen maar, nogmaals, wel onder zekere uitdrukkelijke voorwaarden. Daar kom ik uiteraard nog wel op.

De gemeenten willen vrijheid. Die hebben ze ook duidelijk gekregen. Mijn fractie vindt dit een logisch en goed basisprincipe. Immers, als wij zeggen dat wij gemeenten vertrouwen, dan moeten wij niet stiekem toch alles zo dicht willen timmeren dat het bouwwerk niet stuk te krijgen is. Wij krijgen dan een soort Vinex-WMO met uniforme straten en uniforme huizen, maar waarin tegelijkertijd niets sprankelends, niets origineels meer is te ontdekken en dat zou jammer zijn. Vertrouwen betekent dat je ervan uitgaat dat gemeenten op hun wijze de wet uit zullen voeren, maar dan op een te stellen vereiste van kwaliteit, dienstverlening, toegankelijkheid, bereikbaarheid en wat dies meer zij. Lokaal kleur en vorm zal de wet moeten worden gegeven. Nationale wetgever en lokale wethouder moeten hier samen garant voor staan.

Dat is de kant van de vrijheid, maar de patiënt wil ook zijn houvast. Inderdaad, vrijheid heeft zijn grenzen. Zonder richtinggevend principe wordt vrijheid oeverloos. Zonder goede hoofdstructuur, zonder duidelijke doelen en vooral zonder betrokkenheid van de mensen die het aangaat, zal de maatschappelijke ondersteuning niet goed van de grond komen. Mijn fractie erkent dat in het wetsvoorstel duidelijke en goede contouren zichtbaar zijn, maar toch moet ook naar onze opvatting nog het nodige aan het voorstel worden gewijzigd, voordat er sprake is van een voldragen product. Wij hebben niet de behoefte om gemeenten het vertrouwen te misgunnen, maar op bepaalde cruciale onderdelen willen wij toch meer houvast geven aan de burgers om wie het gaat en dus een klein beetje minder vrijheid voor de gemeenten. Houvast geven kan op meer manieren. Op bepaalde punten moeten robuuste en duidelijke markeringen worden aangebracht. Zonder die punten is de wet naar onze opvatting niet goed.

De basis voor een maatschappij waarin oog is voor de noden van onze medemens, is betrokkenheid en zorg voor de ander. Niet beter kan dit worden weergegeven dan door de term "mantelzorg". Mantelzorg is de belangrijke basis voor de WMO en moet dan ook wel goed geregeld zijn. Ondersteuning van mantelzorgers is daarom terecht bij gemeenten gelegd. Maar hoe moeten zij daar invulling aan geven? Hoe breed reikt die

opdracht? De SGP-fractie vindt het belangrijk dat mantelzorgers niet overbelast raken. Zij moeten vrijwillig en met liefde hun naaste kunnen dienen. Maar hebben gemeenten ook de opdracht om te helpen bij het vinden van respijtzorg, als zij het tijdelijk niet meer aan kunnen? Het wetsvoorstel laat dat naar mijn overtuiging te veel open. Daarom heb ik het amendement op stuk nr. 45 ingediend. Die zorg moet snel beschikbaar zijn, flexibel en adequaat afgestemd op de behoeften en de draagkracht van de mantelzorgers en degenen voor wie zij zorgen. Juist als wij mantelzorg belangrijk vinden, mag een dergelijke "noodvoorziening" niet ontbreken. De gemeenten kunnen goede richting geven en hulp bieden bij het vinden van de juiste oplossing. Dit amendement op stuk nr. 45 is ook van belang om ook bij mantelzorgers draagvlak te houden voor de WMO.

Dat mijn fractie de mantelzorgers een warm hart toedraagt – daarin overigens gesteund door het overgrote deel van de Kamer – mag ook wel duidelijk zijn uit de mantelzorgerkorting per 1 januari 2007. Die regeling moet nog door het ministerie van Financiën verder worden uitgewerkt. Mag ik de staatssecretaris vragen om met haar inzet voor de zorgsector er voor te zorgen dat die regeling ook goed aansluit bij de wet die wij nu behandelen, zodat ook geïndiceerde zorg via de WMO voluit meetelt? Ik verneem ook graag van de staatssecretaris hoe gemeenten met mantelzorg rekening mogen houden bij de WMO. Dit moet integer gebeuren. Kan zij garanderen dat gemeenten geen druk uitoefenen om mantelzorg te verlenen, maar ook echt uitgaan van mantelzorg als "bovengebruikelijke" zorg?

De nadruk op vrijheid voor gemeenten kan er gemakkelijk toe leiden dat de vrijheid van de burger om die ondersteuning te krijgen die het best past bij zijn of haar wensen, in de knel komt. Echte keuzevrijheid garandeert het wetsvoorstel nog niet in alle opzichten. Die keuzevrijheid geldt in de eerste plaats voor voorzieningen in natura. Gemeenten moeten niet zomaar één aanbieder kunnen "opdringen", terwijl de bewoording van artikel 3 hier wel ruimte voor laat. In het amendement op stuk nummer 59 heb ik daarom voorgesteld om die keuzevrijheid ook wettelijk vast te leggen. Wij moeten niet terug naar de gedwongen winkelnering uit het verleden. Keuzevrijheid mag geen vrijblijvendheid zijn. Juist ook hier moeten mensen de ondersteuning kunnen krijgen die werkelijk kleur heeft en werkt vanuit hun identiteit. De WMO zou een verarming betekenen als die ruimte voor kleur weg zou vallen.

Keuzevrijheid geldt ook de keuze voor een persoonsgebonden budget. Na lang aarzelen heeft de staatssecretaris een zeer voorzichtige regeling voorgesteld die gemeenten een beetje verplicht om persoonsgebonden budgetten aan te bieden. De keuzevrijheid moet niet alleen gelden voor rolstoelen, scootmobielen en huishoudelijke verzorging, maar voor alle individuele voorzieningen. Dat is mijn eerste punt van kritiek op de voorgestelde pgb-regeling. Het tweede punt is dat niet helder in de wet is vastgelegd dat pgb's volwaardig moeten zijn. Financieel gezien moet het budget vergelijkbaar zijn met de geboden zorg in natura. Deze twee punten heb ik vastgelegd in het amendement op stuk nummer 42.

Ik kom op de eenloketedachte en de onderlinge samenhang van een en ander. Welke verdeling tussen ondersteuning en zorg ook wordt gekozen, er blijft natuurlijk altijd een mogelijkheid dat mensen zich op

twee regelingen moeten beroepen. In het wetsvoorstel is de eenvoudige bepaling opgenomen dat er geen recht op een WMO-voorziening is als er recht is via een andere wet, de voorliggende voorzieningen. Dan moet natuurlijk wel altijd duidelijk zijn welke wet wanneer geldt. Ook mag er geen enkel gat vallen, doordat mensen door de gemeente naar het Rijk en door het Rijk naar de gemeente worden gestuurd.

Met het amendement op stuk nummer 18 heeft mijn fractie er duidelijkheid over willen bieden dat het gemeentelijk plan van ondersteuning ook aan deze afstemmings- en afbakeningsproblematiek goede aandacht moet geven. Concreet is dan in de eerste plaats de AWBZ aan de orde, maar ook de Wet op de jeugdzorg en de Zorgverzekeringswet zorgen voor mogelijke problemen. Dit is vooral ook het geval doordat de prestatievelden uit de wet niet zo duidelijk zijn als de verzekerde aanspraken. Dit amendement vraagt om naadloze aansluiting. Uit het gemeentelijk plan moet de burger precies op kunnen maken hoe en wanneer hij recht heeft op een bepaalde voorziening en op grond van welke wet. Gemeenten zullen hierover ook overleg moeten voeren met de indicatieorganen.

Om hier nog extra invulling aan te geven, moet in het gemeentelijk plan op basis van het amendement op stuk nummer 18 ook worden uitgewerkt hoe de gemeente invulling geeft aan de eenloketedachte. Niet alleen op papier, maar ook in de praktijk moet er werkelijk een naadloze aansluiting zijn en een uniforme toegankelijkheid. Onder meer moet er een duidelijke afstemming zijn met het CIZ. Wat zijn nu eigenlijk de precieze plannen van de staatssecretaris om invulling te geven aan goede afstemming van de indicatiestelling? Ik maak hierbij de kanttekening dat het amendement op stuk nummer 18 is ingediend voordat het bredere amendement over de eenloketedachte door de coalitie oppositie werd ingediend. Wij moeten nog nagaan of beide naast elkaar nodig zijn. Het gaat mij om de uiteindelijke wettekst, niet om de voorrang van welk amendement ook. Het door mij medeondertekende amendement op stuk nr. 54 vraagt om dit in de verordening nader toe te spitsen.

Burgers willen houvast. Gemeentelijke beleidsvrijheid moet er wel op gericht zijn om burgers te compenseren voor de beperkingen die zij ondervinden. De tijdelijke zorgplicht zoals die door de staatssecretaris is voorgesteld, is ons te mager en te onzeker. Ook de selectie van voorzieningen is vreemd. Waarom geldt de zorgplicht bijvoorbeeld niet voor aanpassingen van auto's of huizen? Wij hebben daarom graag steun verleend aan het amendement op stuk nr. 58 dat de compensatieplicht in de wet vastlegt. Hiermee is duidelijk dat iedereen rondom wonen, vervoer en sociale contacten werkelijk kan meedoen aan de samenleving. Dat was toch ons doel?

De staatssecretaris wil de huishoudelijke verzorging in één keer overhevelen naar de gemeenten. Op zich kan de SGP-fractie zich hierin vinden. De AWBZ kan ook naar onze opvatting uiteindelijk worden teruggebracht tot de onverzekerbare zorg waarvoor zij ooit is ingesteld. Hoe dan ook, we blijven wel altijd met een knip zitten. De eerder genoemde afstemming en het ene loket zijn hiervoor noodzakelijke voorwaarden. Kan de staatssecretaris garanderen dat zij, voorzover het onder haar verantwoordelijkheid valt, er alles aan doet om alle medewerking van indicatieorganen te verzekeren?

De kwaliteitsnormering blijft een belangrijk punt. Gemeenten moeten ook hiervoor hun verantwoordelijkheid nemen, maar in de praktijk zullen de aanbieders van deze zorg te maken krijgen met twee kwaliteitssystemen. Mijn twijfels over deze overlap heeft de staatssecretaris nog niet helemaal weg kunnen nemen. Het gaat immers niet om twee wettelijke systemen die over verschillende aspecten gaan, maar de beoordeling van kwaliteit zal op twee manieren kunnen plaatsvinden. Graag meer duidelijkheid hierover. Ook ik ga ervan uit dat de zorgaanbieders de vereiste kwaliteit moeten halen en hiervoor kunnen worden gecertificeerd, zoals in verschillende sectoren al is gebeurd.

Voorzover de WMO is bedoeld om elementen uit de AWBZ over te nemen, moet eerst duidelijk zijn hoe de verzekerde rechten in de nieuwe setting een plaats hebben gekregen. Graag krijg ik meer duidelijkheid over de ondersteunende en activerende begeleiding. Dit wetsvoorstel biedt toch geen basis om zonder wetswijziging al over te gaan tot het overhevelen van andere functies uit de AWBZ, ook niet voorzover het gaat om die onderdelen die samenhangen met maatschappelijke ondersteuning? In het perspectief van mijn fractie kan een volgend kabinet niet zonder meer overgaan tot overheveling van deze functies; daarvoor is inderdaad een wetswijziging nodig.

De SGP-fractie vindt het goed dat er een extra bepaling is opgenomen over kleine doelgroepen. Het blijft echter wel een wat vage bepaling: hoe breed of hoe smal is dit begrip, aan wat voor zaken moet worden gedacht, welke specifieke behoeften betreft het en hoe moeten gemeenten erachter komen om welke mensen het gaat? Ik verwijs naar artikel 3.4.f.

Dit brengt mij bij het aspect van de mondigheid van de burgers: niet iedereen is immers in staat om goed voor zijn of haar belangen op te komen. Burgerparticipatie is daarom vooral geschikt voor die mensen die zich goed weten te redden. Op welke manier is gegarandeerd dat ook de belangen van anderen voldoende tot hun recht komen? Denk bijvoorbeeld aan mensen met psychische aandoeningen. Diverse gemeenten kennen platforms. Ik vind dat een heel goede aanpak. Ik doel ook op de implicaties van de artikelen 11 en 12 van de wet, die een goede vertegenwoordiging van kerken en organisaties van particulier initiatief bevorderen.

Kan de staatssecretaris een reactie geven op de brief aan de commissievoorzitter? Bij deze brief is een brief van de Raad van State aan de staatssecretaris gevoegd over de rechtsmacht in hoger beroep, waarin wordt gesuggereerd dat het het beste is om dit beroep in te laten stellen bij de Centrale Raad van Beroep. Hiervoor is een nota van wijziging nodig. Het kan natuurlijk ook via een amendement worden geregeld, maar een nota van wijziging lijkt meer op zijn plaats omdat de Raad van State en andere rechtscolleges hierop hebben gewezen. De wet biedt mogelijkheden voor specifieke uitkeringen aan centrumgemeenten. Het is de bedoeling dat centrumgemeenten overleg voeren met hun buurgemeenten over de besteding van gelden. Dat is een terecht punt, maar de wet lijkt in artikel 17, vijfde lid slechts te spreken over overleg. De status van dat overleg is onduidelijk. Moet er ook overeenstemming worden bereikt? Wat gebeurt er als die overeenstemming er niet komt? Welke buurgemeenten moeten wel en welke niet meedraaien? Tot hoever strekt die verantwoordelijkheid zich uit?

Bepaalde instellingen hebben een landelijk dekkingengebied. Te denken is dan aan groepen burgers die geen binding hebben met een bepaalde gemeente. Concreet noemt de SGP-fractie ex-gedetineerden en zwerfjongeren. Is de staatssecretaris bereid om hiervoor een landelijke regeling te maken? Ik herinner haar hiervoor aan haar toezegging die zij destijds op een SGP-congres over de WMO heeft gedaan.

Nu ik over een activiteit van mijn partij spreek, wil ik de staatssecretaris en mijn collega's wijzen op het commentaar van het wetenschappelijk bureau van mijn partij op de WMO. Het was uiteraard de bedoeling om dit commentaar te betrekken bij de plenaire behandeling van de WMO. De staatssecretaris heeft al een exemplaar ontvangen, maar voor de woordvoerders en andere belangstellenden heb ik een aantal exemplaren meegenomen. Het is maar een klein stapeltje, want zoals iedereen wel zal weten moet mijn partij het zonder subsidie doen. Ons ben dus zunic!

Bij de invoering van de wet moet er duidelijkheid zijn over de financiële gevolgen. Als wij de staatssecretaris mogen geloven wordt er in dit jaar aangesloten bij het historische budget. Wij krijgen echter berichten die een heel ander beeld laten zien. Zo melden mij wethouders uit de gemeenten Barendrecht en Ridderkerk dat zij respectievelijk 25% en 14% minder budget zullen ontvangen. Als dat waar is, is dat onverantwoord. Wat is met andere woorden de positie van de nadeelgemeenten? Hoe kunnen deze verschillen verder ontstaan? Hiervoor moet een oplossing worden gevonden. De Zalmnorm mag daarbij geen sta-in-de-weg zijn. De regering heeft deze norm namelijk zelf al een keer terzijde gelegd. De overheid moet natuurlijk gedisciplineerd handelen, maar wij spreken nu over een tijdelijke verevening waartegen volgens mij geen onoverkomelijke bezwaren bestaan.

Niet alleen bij de invoering moet het budget goed geregeld zijn. Ook in latere jaren hebben gemeenten recht op een goede verdeling van het geld, afgestemd op de veranderende situatie. Het percentage ouderen en het al dan niet aanwezig zijn van bepaalde voorzieningen in een gemeente kunnen van grote invloed zijn en dienen daarom verdisconteerd te worden. Gemeenten mogen bij de keuze voor een bepaalde voorziening niet angsthazig worden vanwege de kosten. In het plenaire debat over de contouren heb ik dit punt al aan de orde gesteld. Iedereen viel mij toen bij en ik neem aan dat dat weer gebeurt.

Ik vraag de staatssecretaris om ons bij te praten over de overeenkomst met de VNG over de loketfinanciering en de bekostiging die op realisatie in plaats van op behoefte gebaseerd wordt.

De staatssecretaris heeft toegezegd een verantwoorde overgangsregeling op te stellen met betrekking tot de CVTM-regeling. Hoe ver staat het met het overleg waarop zij in reactie op de vragen heeft gedoeld? Ik vraag met name aandacht voor de rol van de hospices; deze zijn voor een zeer groot deel afhankelijk van deze regeling. Ik wijs in dit verband op de toezegging dat er een aparte regeling moet komen voor het vrijwilligerswerk in de palliatieve zorg. Wanneer wordt de Kamer geïnformeerd over de afspraken hierover?

Ik sluit mij aan bij de vragen van de collega's over de MEE-subsidie. Ten aanzien van de invoeringsdatum heb ik het amendement van mevrouw Verbeet over invoering per 1 januari 2007 meeondertekend.

Voor evaluatie van de wet moeten tijdig toetsnormen worden opgesteld. Daarmee mag niet worden gewacht tot het einde van de rit want in dat geval keurt de slager zijn eigen vlees. Van tevoren moeten de objectieve toetsnormen duidelijk zijn.

Mijn fractie heeft een positieve grondhouding ten aanzien van het wetsvoorstel hoewel er nog een aantal verbeteringen moet worden aangebracht. Sommige amendementen dragen aan die verbeteringen bij. Ik heb zelf ook amendementen ingediend die ik in de warme belangstelling van de staatssecretaris aanbeveel. Ik geef nog een reactie op het verwijt dat klonk uit de welsprekende mond van mijn gewaardeerde collega mevrouw Azough. Zij suggereerde dat het de regering te verwijten is dat de Kamer een wetsvoorstel heeft gemaakt dat flink afwijkt van het wetsvoorstel van de staatssecretaris. Dat is natuurlijk niet het geval. Ik noem de Wet BOPZ, waarover twaalf jaar gediscussieerd is. De wet die het staatsblad haalde, verschilde wezenlijk van het wetsvoorstel dat door het toen zittende kabinet is ingediend. Dat is natuurlijk geen schande. Als mevrouw Azough zich nog hierop wil beraden, dan raad ik haar aan om naar haar fractievoorzitter, mevrouw Halsema, te gaan. Zij heeft een initiatiefvoorstel ingediend over voldoende speelruimte voor kinderen in de publieke sfeer. Ik hoor nu dat dat door mevrouw Kant is ingediend. Ik maak dus bijna een fatale vergissing en houd snel mijn mond.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): "Fataal" lijkt mij overdreven, maar het was inderdaad mevrouw Kant en niet mevrouw Halsema, hoezeer de GroenLinksfractie er ook achter staat en de doelstellingen van die wet zeer goed vindt. Ik was volgens mij niet de enige die heeft gezegd dat de staatssecretaris meer had moeten doen als zij wilde dat de WMO een participatiewet was. De heer Rouvoet was het eigenlijk met mij eens. Als de staatssecretaris meer had gedaan, had de Kamer, zowel de oppositiepartijen als de coalitiepartijen, niet hoeven vechten om de participatie in deze wet überhaupt zichtbaar te maken. Dat heb ik aangekaart en aan de kaak gesteld. Ik vind het jammer van een wet met zulke nobele doelstellingen.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Die kritiek gun ik mevrouw Azough uiteraard volledig. Het ging er mij even om dat je gedurende de behandeling van een wetsvoorstel tot een substantiële wijziging van de oorspronkelijke voorstellen kunt komen. Dat is op zichzelf geen schande. Dat heb ik bedoeld te markeren.

De vergadering wordt van 18.45 uur tot 20.15 uur geschorst.

De **voorzitter**: De zaal is beschikbaar tot 23.00 uur. Ik verwacht dat wij geen tweede termijn van de Kamer kunnen houden en dat dit donderdag plenair zal gebeuren. Ik wil de staatssecretaris de gelegenheid geven om het eerste halfuur zonder interrupties haar betoog op te bouwen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Mijnheer de voorzitter. Ik dank de woordvoerders voor hun uitgebreide inbreng in eerste termijn. Het behoeft verder geen betoog dat wij vandaag over een belangrijk wetsvoorstel spreken. Wij

hebben het vandaag gezien, zowel bij aankomst op het Plein als in deze zaal en andere zalen. Intussen hebben overigens veel mensen de zaal moeten verlaten. Er was buitengewoon veel belangstelling, ook vandaag. Ik zag ook op de tribune veel bekende gezichten, mensen met wie wij in de afgelopen tijd veel contacten hebben gehad, ieder vanuit zijn eigen rol. Wij hebben intensief overleg gehad en goed geluisterd naar elkaar. U hebt het ook geconstateerd. De één waardeert het wat minder positief dan de ander, maar het wetsvoorstel heeft zo zijn beloop gehad, ook in de ontwikkeling van een hoofdlijnennotitie naar het wetsvoorstel in concept waarover wij vandaag praten. Ondanks het feit dat er in het begin veel verschillen waren in de wegging, maar niet over de basisfilosofie waarover veel overeenstemming is, zoals u hebt geconstateerd vanaf het begin, zijn wij nader tot elkaar gekomen. Ik stel dat met tevredenheid vast.

Het is ook logisch dat er zoveel belangstelling is. Het gaat om heel basale aangelegenheden, heel dicht bij mensen. Het gaat als het ware om de werkelijkheid van de keukentafel voor mensen. Het gaat om zaken die men elke dag weer ervaart. De WMO is breder dan alleen maar huishoudelijke verzorging. Het gaat om de vraag of er nog sociale binding in je wijk is. Het gaat erom of je op een ochtend niet struikelt over de dakloze in je portiek, van wie je denkt dat hij of zij steun, opvang of zorg nodig heeft. Het gaat om de vraag waar je moet zijn als ouder, als je kind de verkeerde kant op dreigt te gaan. Wat doet de gemeente dan en wat kan iemand betekenen? Het gaat om de vraag of je het nog volhoudt om elke dag te zorgen voor je chronisch zieke moeder, die een paar straten verder of misschien nog verder weg in de stad woont. Het gaat om de vraag of je nog werkelijk voldoening kunt vinden in je werk als vrijwilliger, als je voor de plaatselijke vereniging of anderen iets wilt betekenen. Het gaat ook om de vraag of mensen niet verpieteren en in een sociaal isolement raken omdat zij de trap niet meer af kunnen, omdat zij bang zijn op straat of omdat er maar één keer in de week iemand van thuiszorg langskomt en daarna niemand meer. Het gaat ook om de vraag of je je eigen huishouden kunt voeren, ook al zit je in een rolstoel, en of je ergens terecht kunt, omdat je man het gezin terroriseert en omdat zijn handen los zitten. Om al deze zaken gaat het in de Wet maatschappelijke ondersteuning. En u kunt nog veel meer voorbeelden geven en ik ook. Ik wil dus aangeven hoe breed het terrein is waarover wij praten. Als je echter door je oogharen kijkt, hebben wij het in feite over twee essentiële waarden in onze samenleving. Dat is de waarde van de individuele soevereiniteit en verantwoordelijkheid en de waarde van de maatschappelijke verbondenheid en solidariteit. Iedere stroming kiest daarvoor haar eigen bewoordingen en legt verschillende accenten, afhankelijk vanuit welk perspectief ernaar gekeken wordt. Als er vanuit individueel perspectief gekeken wordt, heb je het over zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie; als je vanuit maatschappelijk perspectief kijkt, heb je het over meedoen, maatschappelijke betrokkenheid en solidariteit. Om dit alles gaat het in de Wet maatschappelijke ondersteuning. Deze waarden gaan wat mij betreft ook heel goed samen. Ik behoor niet tot de categorie mensen die roept dat de individualisering van de samenleving het beroep op onderlinge betrokkenheid en solidariteit tot een utopie maakt. Aan dat cynisme doe ik niet mee en de vier

miljoen vrijwilligers, de honderdduizenden mantelzorgers en de velen die anderszins maatschappelijk actief zijn, bewijzen dat ook dagelijks. Wij hebben daarover bij verschillende gelegenheden met elkaar gesproken. Ik wijs op het AO over de nota Mantelzorg in beeld en op de brief over de vrijwillige inzet.

Allereerst ga ik in op de wet. Ik zeg hier nog eens duidelijk dat het een participatiewet is en geen zorgwet. Ik zal u aangeven waarom wij overheidsbemoedigen willen, hoe wij dit gaan regelen, wat de sturingsfilosofie is en welke waarborgen die met zich brengt. Ook zal ik ingaan op de vraag waarom het beter wordt. Vervolgens zal ik enkele specifieke punten behandelen: het compensatiebeginsel, cliëntenparticipatie en rechtsbescherming, informatievoorziening en horizontale verantwoording, de eenloketfunctie, afstemming en indicatiestelling, de enkelvoudige versus de hele huishoudelijke verzorging, het beleid op specifieke groepen, het persoonsgebonden budget en keuzevrijheid, kwaliteit, werkgelegenheid, de Wet werk en bijstand, ondersteuning van mantelzorgers, de OGGZ, jeugd en het onderwerp huiselijk geweld, financiële aspecten en ik eindig met het overgangsregime en de implementatie. Die onderwerpen wil ik de revue laten passeren. Er zijn veel amendementen ingediend. Ik zal deze beoordelen binnen de sturingsfilosofie van de wet; binnen de kaders zoals ik die voor mij zie als het gaat om de verantwoordelijkheidsverdeling tussen verschillende lagen van de overheid. Als de amendementen de ingediende wet versterken, zal ik deze positief beoordelen. Als het er beter op wordt, wil ik dat graag erkennen. Ik zei reeds dat deze wet geen zorgwet is maar een participatiewet. Het is goed om nog eens te benadrukken dat deze wet niet alleen gaat over mensen met een lichamelijke of een verstandelijke beperking, maar ook over mensen die in hun zelfredzaamheid beperkingen ondervinden tot maatschappelijke participatie, dus bijvoorbeeld ook voor gezinnen in de problemen. Dat kan natuurlijk wel het gevolg zijn van het hebben van een aandoening of een beperking.

In dat perspectief plaats ik ook de discussie over de huishoudelijke verzorging. Huishoudelijke verzorging voor een hoogbejaard echtpaar of voor een jonggehandicapte die zelfstandig woont, is geen zorg die direct betrekking heeft op de aandoening of de beperking zelf, maar een vorm van ondersteuning die kan voorkomen dat iemand door zijn beperking niet meer in staat is om fatsoenlijk een huishouden te voeren; een elementair beginsel als het gaat om zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie; niet minder belangrijk overigens. Ik kom nog uitvoerig terug op de huishoudelijke verzorging.

Zorg – voor mij zijn dat alle handelingen die direct betrekking hebben op de aandoening van de cliënt – blijft wat mij betreft een aangelegenheid voor het verzekerde domein. Voorzover het om nagenoeg onverzekerbare zware zorg gaat, hoort die in de AWBZ thuis. Als die zorg de volledige overname van de regie betreft, omdat die zorg een 24-uurs aanwezigheid vraagt of een therapeutisch noodzakelijk beschermde omgeving, is en blijft het volledige pakket inclusief alle huishoudelijke diensten een zaak van de AWBZ, of het nu om mensen in een instelling gaat of daarbuiten. De mensen die met mij de discussie over de AWBZ voeren, weten dat het hier gaat om het full package. Dat moet ook buiten de instellingsmuren te krijgen zijn.

Waarom nu overheidsbemoedigen? Het bewaken van de balans tussen de essentiële waarden waarover ik zojuist sprak, is een publieke verantwoordelijkheid. Die balans bepaalt immers in wat voor samenleving wij leven. Elke waarde kent namelijk zijn te ver doorgeschoten uiterste. Individuele soevereiniteit en verantwoordelijkheid kunnen verworden tot egoïsme of onverschilligheid, en betrokkenheid en solidariteit kunnen doorslaan naar bemoeizucht, naar gebrek aan ruimte en aan waardering voor eigen initiatief.

Ik zie het als een verantwoordelijkheid voor de overheid om de voorwaarden te creëren om deze waarden op een goede manier met elkaar in balans te brengen. Dat is de inzet van deze regering met de WMO. Dat betekent niet dat je je als overheid overal mee moet bemoeien. Integendeel, het overgrote deel van de bevolking is zelfredzaam, organiseert zichzelf en doet op talloze manieren mee in de samenleving, via werk, via school, via de sportclub, maar ook via de kerken, de moskeeën, de ouderenbonden, de gehandicaptenplatforms of gewoon individueel. Vorig week las ik in Volkskrant Magazine nog een mooi voorbeeld: "Hoe God verscheen in een Vinex-wijk", over de rol van de hervormde kerk in een grote Vinexwijk, die naast uitgesproken christelijke activiteiten ook algemeen-sociale activiteiten organiseert. De aanvankelijk nogal cynische wethouder van de Partij van de Arbeid, die bang was voor een pontificaal missiegevoel, is helemaal "om": wat welzijn niet goed lukte, lukte de kerk in dit geval wel. Als je dan als wethouder die ruimte geeft en faciliteert, doe je het dus goed. Dan snap je hoe je een kloof tussen overheid en burgers kunt dichten. Het gaat er ook niet om dat je als gemeente alles zelf doet, het gaat erom dat je het met de aanwezige krachten in de lokale samenleving organiseert. Daarbij zul je als overheid een handje moeten helpen en natuurlijk niet cynisch aan de kant mogen staan, want niet overal komt die binding, die solidariteit vanzelf tot stand.

In een andere bijlage van dezelfde krant las ik dat de gure realiteit van 2006 botst met het ideaal. Helaas is dat vaak het geval, maar doe er dan wat aan en blijf niet steken in die constatering, hoe hooggeleerd die ook moge zijn. Dat handje helpen van de overheid, daarover gaat de WMO.

Is het nu dan niet goed geregeld? Natuurlijk is er op dit vlak al veel geregeld. De WMO gaat niet over volstrekt nieuwe zaken, maar van een integraal omschreven opdracht of een eenduidig integratiekader is geen sprake. Wij hebben de Welzijnswet, maar die geeft eigenlijk weinig richting. Wij hebben de Wet voorzieningen gehandicapten, maar dat is eigenlijk een ouderwets instrument van aanbodsturing. Wij hebben de AWBZ, uitgevoerd door verzekeraars, en een aantal daarop gebaseerde subsidieregelingen en wij hebben vooral veel verkokering. De positie van de burger zelf bij de totstandkoming van het lokale beleid is niet goed geregeld, en van transparantie van de uitkomsten van dat beleid, ook in de onderlinge vergelijking tussen gemeenten, is geen sprake. De WMO scheidt een kader dat gemeenten niet alleen ruimte, maar ook de richting geeft om op een integrale manier aan maatschappelijke ondersteuning vorm te geven. Gemeenten worden gestimuleerd beleid te maken. Over de resultaten moet rekenschap worden afgelegd. Heel bewust kiest de WMO voor de gemeenten, omdat ik werkelijk niet kan inzien dat wij vanachter een Haags bureau de vraagstukken van

alledag, waarmee ik begon, tegemoet kunnen treden. De vraagstukken die dichtbij de mensen spelen, moeten ook dichtbij de mensen opgelost kunnen worden. Als daarbij overheid nodig is, is dat de overheid die daar het dichtstbij staat, namelijk de gemeente. Niet in Den Haag bedenken hoe wij de problemen in Lunteren oplossen, zei Wolfson nog in de Volkskrant van 14 januari. Nog een citaat: "Wij denken te vaak dat wij in Den Haag alles weten, maar de harde werkelijkheid is natuurlijk dat een gemeenteraadslid in Woerden of een wethouder in Nijmegen of Utrecht veel sneller ziet wat er aan de hand is." En even verder: "Op elk probleem in Nederland wordt eigenlijk altijd gereageerd met nog meer regels, in plaats van met minder regels." Mevrouw Verbeet zal deze woorden zeker herkennen, want het zijn de woorden van Wouter Bos, in een tv-spotje voor de gemeenteraadsverkiezingen. Ik zie zijn uitspraken dan ook als een formidabele ondersteuning van deze wet. Er zijn dus wel recentere te citeren figuren dan de door mevrouw Verbeet geciteerde Spinoza!

Maar hoe dan? Zolang het debat over de Wet maatschappelijke ondersteuning loopt, heb ik gemerkt dat over de basisfilosofie brede overeenstemming bestaat. De heer Mosterd en anderen zeiden het ook al. De discussie gaat erover of de WMO ook daadwerkelijk de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van burgers bevordert en of er in de wet nog voldoende solidariteit zit om een schild voor kwetsbare burgers te vormen. Het is dus geen kwestie van over de schutting gooien. Ik zie hier in mijn tekst staan: Rouvoet, Fries Dagblad. Dat hebben wij inderdaad gelezen. Wij hebben het boekje ook. Even over de schutting kijken is misschien beter dan erover heen gooien. Het is dus geen kwestie van over de schutting heen gooien of een ordinaire bezuiniging. Het is terecht dat het wetsvoorstel aan deze waarden wordt getoetst. Ik zal dan ook eerst op deze basisvragen ingaan, alvorens ik tot de meer specifieke onderwerpen kom.

De perceptie of deze wet ook daadwerkelijk de zelfredzaamheid en de maatschappelijke participatie van burgers bevordert en of er in de wet voldoende solidariteit zit voor kwetsbare burgers heeft alles te maken met de sturingsfilosofie van de wet. Die gaat ervan uit dat aan gemeenten als volwaardige bestuurslaag onder democratische controle de ruimte moet worden gegeven om invulling te geven aan maatschappelijke ondersteuning. Wat daaronder verstaan wordt, staat in de wet omschreven. Dat betekent geen centrale normering en geen verantwoording aan het Rijk, maar aan de eigen lokale raadsleden en aan de eigen burgers. Dat is het principe dat door de Raad voor maatschappelijke ontwikkeling horizontalisering is genoemd. Dat betekent dat je als rijksoverheid, maar ook als centrale instituties moet loslaten. En loslaten betekent vertrouwen hebben. De regering heeft dat vertrouwen in lokale partijen, maar niet blind. Daarom zitten er ook een aantal proceseisen in de wet en in de afspraken daar omheen. In de inbreng van vandaag heb ik ook een aantal voorstellen gehoord die binnen de sturingsfilosofie van de wet mogelijk een plek kunnen krijgen. Ik kom daar straks op terug.

De wet biedt wel degelijk waarborgen om de zelfredzaamheid, de maatschappelijke participatie en de maatschappelijke betrokkenheid echt te ondersteunen, inhoudelijk, procesmatig, juridisch, financieel en wat betreft de implementatie van de wet. Inhoudelijke waarborgen worden gegeven door de prestatievelen in

de wet, de tijdelijke zorgplicht voor huishoudelijke verzorging, scootmobiel en rolstoelen, door de verplichting die bij tweede nota van wijziging is ingebracht om voor de voorzieningen waarvoor een zorgplicht geldt een persoonsgebonden budget te verstrekken en door bepalingen over anticumulatie van de eigen bijdragen en een inkomensafhankelijk maximum. U heeft terecht geconstateerd dat ik op een aantal punten al wijzigingen heb ingebracht in de wet.

Waarborgen van procesmatige en juridische aard worden gegeven door de planverplichting, de verplichte consultatie van burgers bij de opstelling van dat plan, het verplichte advies van de representatieve organisaties van burgers als B en W het plan ter goedkeuring aan de gemeenteraad voorlegt en alles wat daarover in de Gemeentewet is bepaald. Daarnaast is er nog de verplichte aandacht voor kleine groepen, de informatie- en verantwoordingsplicht van gemeenten naar de eigen burgers, de verordeningsplicht voor individuele voorzieningen en het bezwaar- en beroep dat op grond van de Algemene wet bestuursrecht open staat tegen individuele beslissingen op grond van die verordening. Er is een interessant interruptiedebatje gevoerd over de ombudsman. Er is sinds 1 januari 2006 een wettelijke verplichting om via de Gemeentewet tot een ombudsman te komen. Ik kom hier later op terug. Alles wat u zei is zeer relevant. Het is al geregeld, maar ik kom straks nog te spreken over wat dat precies inhoudt.

De financiële waarborgen zijn gegeven door goede afspraken te maken met de VNG over de omvang van het bedrag dat wordt overgeheveld, schoon aan de haak, over de manier waarop dat bedrag wordt geïndexeerd, rekening houdend met de vergrijzing, dus boven de normale indexering van het Gemeentefonds – het gaat dan over de 75-jarigen die extramuraal wonen – over de rol van een onafhankelijke derde bij de monitoring van de feitelijke ontwikkeling, over de verdeling van de middelen over de gemeenten langs objectieve maatstaven en over de overgang daarnaar toe. Ik kom daar nog op terug. Verder gaat het over de kosten die voor de uitvoering ter beschikking worden gesteld. Ten slotte zijn er waarborgen ingebouwd voor de implementatie van de wet. Samen met de VNG hebben wij het implementatiebureau opgericht. Door de pilots waarmee leerervaringen worden opgedaan, wordt de zogenaamde gereedschapskist ontwikkeld. De helpdeskfunctie van het implementatiebureau zal ook na inwerkingtreding van de wet nog geruime tijd bestaan. Verder komt er een goed overgangsprotocol. Dat is een hele waslijst. Op een aantal aspecten kom ik nog terug. Mij dunkt dat onmogelijk kan worden gesteld dat de Wet maatschappelijke ondersteuning een normloos proces is, waarbij maar wat over de schutting wordt gegooid. Er is in mijn ogen sprake van uitermate zorgvuldige wetgeving, gekoppeld aan een even zorgvuldig implementatietraject.

Waarom wordt het beter? Naar mijn stellige overtuiging worden mensen hier beter van. Niemand kan de toekomst bewijzen, maar iedereen die hierbij betrokken is, kan beter worden van de WMO, las ik vorige week in de krant. Goede bestuurders doen wonderen, slechte bestuurders lopen tegen de lamp, werd er nog bij gezegd. Met deze wet ligt er een heel stevige prikkel voor de lokale politiek.

Ik heb een aantal argumenten om te staven waarom het beter wordt. Allereerst worden mensen er beter van, doordat gemeenten betere regie kunnen voeren en meer

samenhang kunnen aanbrengen in hun beleid op het vlak van maatschappelijke ondersteuning. Sterker nog, de wet draagt ze dat op. De burgers hebben er ook veel meer invloed op dan nu het geval is.

Gemeenten kunnen met de WMO ook veel beter vormgeven aan arrangementen op het snijvlak van wonen en maatschappelijke ondersteuning. Zij gaan al over het wonen en de ruimtelijke ordening. De WMO, inclusief de huishoudelijke verzorging, biedt een stevig instrument om die twee verantwoordelijkheden aan elkaar te knopen. Dit is ook een antwoord op mevrouw Azough. Laten wij niet vergeten dat er ruim honderdduizend mensen zijn die nu én naar het WVG-loket én naar het AWBZ-loket moeten. Voor hen wordt de situatie verbeterd door de eenloketstructuur van de WMO. Ik kom hier nog apart op terug.

Een heel ander voorbeeld is dat veel gemeenten ook allerlei mogelijkheden zien om deze wet te koppelen aan het beleid dat zij in het kader van de Wet werk en bijstand uitvoeren. Dat levert synergiewinst op en maatschappelijke meerwaarde. Ik noem als voorbeeld dat een gemeente afspraken maakt met de lokale thuiszorgaanbieder over een aantal in het arbeidsproces te reintegreren personen. Ik heb daar prachtige voorbeelden van gezien in gemeenten. Als ik de Kamer hoor praten over de kwalificaties die mensen moeten hebben, hoop ik dat zij ook oog heeft voor een lage instapdrempel naar reguliere arbeid. Wanneer iedereen zich eerst moet kwalificeren op mbo- of hbo-niveau om ingezet te kunnen worden, denk ik dat wij ons doel voorbij schieten. Er zijn fantastische manieren binnen de WMO om mensen gewoon weer aan het werk te krijgen. Ik heb daarvan prachtige voorbeelden gezien en die wil ik heel graag stimuleren.

Een tweede argument waarom het beter wordt, is dat de wet ruimte geeft aan gemeenten om maatwerk te leveren. Het op productniveau vastleggen van voorzieningen is een schijnzekerheid. Hoe vaak horen wij niet dat er een scootmobiel in de schuur staat te roesten, omdat men eigenlijk iets anders wilde? Ik heb het gevoel dat dit besef van verschillende kanten aan betekenis wint. Ook bij de cliëntorganisaties wordt het maatwerk juist gezien als een kans op verbetering ten opzichte van de huidige situatie. Het is in dit verband ook een verbetering dat er sprake is van keuzevrijheid tussen een voorziening in natura of een persoonsgebonden budget, ook bij voorzieningen waarvoor dat tot nu toe niet gold. Een derde reden waarom het beter wordt, is dat mantelzorgondersteuning voor het eerst wettelijk wordt verankerd. Dat is een grote vooruitgang en een erkenning van de grote maatschappelijke betekenis van mantelzorgers. Er is al vaker gezegd dat wij niet tegelijkertijd de mantelzorgers zwaarder willen belasten, nu mantelzorgondersteuning in deze wet is verankerd. Het is een erkenning van de mensen die mantelzorgondersteuning willen leveren. Wij willen ze niet door de vloer laten zakken. Om daar de juiste balans in te vinden, is ondersteuning noodzakelijk.

Een vierde reden is dat wij met de WMO meer zeggenschap en meer betrokkenheid van burgers en andere lokale partijen organiseren bij de totstandkoming van het lokale beleid, meer dan nu het geval is. Wat dat betreft zijn inhoud en proces van de wet consistent. Ook de verantwoording en de informatievoorziening zijn dan beter geregeld. De vrijblijvendheid van het beleid en de communicatie daarover met de burger gaat eraf.

Misschien last but not least: de wethouder maatschappelijke ondersteuning is straks iemand in de gemeente. Hij of zij is iemand die ertoe doet vanwege het grote aandeel in de gemeentefondsmiddelen. Welzijn is dus niet meer de sluitpost van de begroting.

Kortom, er zijn redenen genoeg om te zeggen dat de Wet maatschappelijke ondersteuning een verbetering is ten opzichte van de huidige lappendeken van Welzijnswet, Wet voorzieningen gehandicapten en AWBZ. Die lappendeken zou overigens weer nieuw leven worden ingeblazen als het amendement van mevrouw Kant op stuk nr. 19 wordt aangenomen, waardoor de afbakening ten opzichte van andere wetten zoals de AWBZ en de Wet REA wordt geschrapt. Dat moeten wij dus niet doen. Dat wil niet zeggen dat ik niet in ben voor verdere verbetering. Ik heb ook zaken gehoord waar ik graag verder op inga.

Ik ga nu over op het onderwerp compensatieplicht in relatie tot zorgplicht. Via de weblog van de heer Bakker wist ik vorige week al dat de coalitiefracties een belangrijk element in discussie zouden brengen. Mevrouw Van Miltenburg, de heer Mosterd en de heer Bakker hebben primair de gedachte aan een compensatiebepaling of een compensatieplicht voor gemeenten verwoord in plaats van de zorgplicht voor een aantal benoemde producten, zoals nu in artikel 4 is opgenomen. Mevrouw Van Miltenburg heeft een amendement ingediend dat, gezien het aantal ondertekenaars, op brede steun kan rekenen. Ook mevrouw Verbeet heeft op dit punt een amendement ingediend. Het is bekend dat ik van begin af aan geen warm voorstander ben geweest van de zorgplicht in de WMO. De WMO moet wat mij betreft anders dan bijvoorbeeld de AWBZ of de WVG geen klassieke voorzieningenwet worden. Dan zijn wij de bordjes alleen maar aan het verhangen. Ook de Raad van State noemde dit in zijn advies een vreemde eend in de bijt en daarom heb ik de zorgplicht ook slechts tijdelijk bij wijze van overgang in de wet opgenomen. Dat de Kamer nu vanuit dezelfde motivering de zorgplicht ter discussie stelt, kan ik alleen maar toejuichen. De vraag is alleen wat daarvoor in de plaats komt. De gedachte aan een compensatiebeginsel of -plicht is eerder door de RVZ in een reactie op de WMO geopperd. Ik heb de Kamer toen op de hoogte gesteld van mijn reactie op dat advies. Ik zag geen heil in een verplichting tot compensatie van beperkingen op basis van een gedetailleerde centrale normering. Ik wil wat dat betreft niet tornen aan de uitgangspunten van de sturingsfilosofie van de wet.

De gedachte dat mensen zekerheid moeten hebben over een oplossing voor hun probleem, zicht moeten hebben op een resultaat in plaats van de schijnzekerheid van een aanbodgestuurd product, is mij altijd sympathiek geweest. Het amendement dat er nu ligt, is daarom interessant. Het vraagt om compensatie van beperkingen die mensen met beperkingen en mantelzorgers kunnen ondervinden in hun zelfredzaamheid en hun maatschappelijke participatie door voorzieningen te treffen die hen in staat stellen een huishouden te voeren, zich te verplaatsen in en om de woning, zich lokaal met een vervoermiddel te verplaatsen en mensen te ontmoeten en sociale verbanden aan te gaan. Die formulering raakt aan het hart van de WMO en ik wil die formulering dan ook graag omarmen.

Belangrijk is ook dat in lid 2 een toetsingskader wordt neergelegd dat niet alleen bepaalt dat rekening moet

worden gehouden met de persoonskenmerken en de behoeften van de aanvrager van de voorzieningen, maar ook met de capaciteit van de aanvrager om uit het oogpunt van kosten zelf in zijn maatregelen te voorzien. Dat is voor mij een essentiële toevoeging die het draagkrachtprincipe verankert. Ik heb zo-even geluisterd naar het interruptiedebatje dat mevrouw Van Miltenburg voerde over wat de extremen kunnen zijn waardoor mensen toch zwaarder kunnen worden belast dan onze bedoeling is. Ik heb begrepen dat zij vasthoudt aan de formulering die in het amendement is neergelegd en dat zij meent dat het in redelijkheid en billijkheid vaststellen door gemeenten in een verordening kan worden neergelegd. Als iemand buitengewoon kapitaalkrachtig is en een traplift wil, dan zou, zo lees ik het amendement, betrokkene daarvoor zelf financiële verantwoordelijkheid kunnen dragen. Is dat niet zo, dan heb ik moeite met dit amendement, want ik vind dat gemeenten in redelijkheid moeten kunnen vaststellen wat het draagkrachtprincipe in onderscheiden gevallen betekent. Ik heb niet begrepen dat mevrouw Van Miltenburg in haar amendement allerlei inkomensgroepen heeft benoemd en er tegelijkertijd een normering op heeft losgelaten.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Het is wel grappig dat de staatssecretaris nu wat aan mij vraagt, voorzitter. Deze vraag geeft aan hoe belangrijk het is dat ik mijn amendement opnieuw heb ingediend en dat ik het woord vermogen heb vervangen door capaciteit. Ik heb niet alleen in het interruptiedebatje, maar ook en vooral in mijn inbreng aangegeven dat ik het terecht vind dat men een eigen bijdrage kan vragen voor zaken die het dagelijks leven betreffen, maar dat ik zeer grote moeite heb met kostendekkende bijdragen voor zeer dure aanpassingen die mensen soms nodig hebben. Ik was er eigenlijk van uitgegaan dat de staatssecretaris daarop zou ingaan in het kader van de eigen bijdrage.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik stel vast dat mevrouw Van Miltenburg het amendement handhaaft zoals het voorligt. Ik neem aan dat de gemeenten naar aanleiding van dit amendement een verordening moeten opstellen over hoe zij zullen omgaan met het compensatiebeginsel. Ik meen ook te kunnen vaststellen dat mevrouw Van Miltenburg het een kwestie van behoorlijk bestuur acht dat de gemeenten daarbij bezien wat in alle redelijkheid en billijkheid kan worden gevraagd. Als mevrouw Van Miltenburg eigenlijk al uitzonderingen op haar eigen regel formuleert, wordt het moeilijk om het amendement te duiden. Als lid 2 alleen slaat op onderdeel a van lid 1, dan heb ik een probleem met het interpreteren van de huidige formulering. Als zij zegt dat het blijft zoals het is en dat zij er bij de eigen bijdrage op terugkomt, dan kan ik zeggen dat het amendement zoals het nu luidt mij sympathiek is.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Zoals u het nu uitlegt, heeft de gemeente de mogelijkheid om expliciet een vermogenstoets te hanteren. Dat wil ik blokkeren. Ik wil er wel bij de eigenbijdrageregeling op terugkomen, maar ik wil expliciet hebben gezegd dat een vermogenstoets wat mij betreft niet aan de orde kan zijn.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dan begrijp ik u heel helder. Ik kan u verzekeren dat ik, als u dat had gewild, zou hebben gezegd dat het amendement mij niet zo

sympathiek leek. Ik kan mij van alles voorstellen bij de verheldering vermogen richting capaciteit. Ik interpreteer dat positief. Ik heb een eerdere versie van uw amendement gezien en heb het toen – misschien was het wishful thinking – ook geïnterpreteerd als: er zal geen vermogenstoets plaatsvinden. Ik benadruk dat helder is dat er in het kader van dit amendement geen vermogenstoets zal plaatsvinden.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik heb op mijn beurt een vraag aan u. Als u het zo zegt, snap ik, onparlementair gezegd, geen bal van uw eerdere opmerking.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: U kunt dat woord ook door jota vervangen. Het lijkt mij dat u met dit amendement bedoelt dat er naar inkomen kan worden gekeken, maar niet naar vermogen. Dat heb ik toch goed?

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): U koppelt nu twee zaken aan elkaar. Ik begreep daarstraks uit uw vraag dat u het expliciet had over een vermogenstoets. U zei namelijk: mensen die voldoende kapitaalkrachtig zijn, kunnen hun eigen traplift wel betalen. Ik heb al eerder al gezegd dat ik mij daartegen verzet. Ik snap uw vraag dan ook niet. Ik heb al eerder aangegeven, dat ik het best vind dat mensen een eigen bijdrage betalen, maar dat er wel grenzen aan zijn.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Geen vermogenstoets en dan begrijpen wij elkaar heel goed. Het staat er ook niet dat er een vermogenstoets mag plaatsvinden. Wel hebt u gezegd dat je moet kijken naar de capaciteit van de mensen zelf, want anders zou je geen eigen bijdrage hoeven te vragen. Ik denk dat wij elkaar uitstekend begrijpen, gelet op uw uitleg van zojuist. Dan zeg ik wel dat er dan nog moet worden gekeken naar de redelijkheid en billijkheid, zoals het ook hoort bij het vaststellen van een eigen bijdrage.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): In dit interruptiedebatje zag ik allerlei ontkennende en bevestigende non-verbale inbreng van medeondertekenaars. Er bestaat dus nogal wat verwarring over de precieze betekenis van dit amendement. Mag ik de staatssecretaris nu eens een politiek naïeve vraag stellen? Kan zij de Kamer melden of er in een eerder stadium overeenstemming tussen de coalitiepartners en haar of haar ambtenaren was over de strekking van het eerste amendement? Dat begint nu wel een interessante vraag te worden. Wij zijn nu toch onder elkaar, dus graag een eerlijk antwoord!

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb het eerste amendement gezien en ik zie geen verschil tussen de interpretatie van het eerste en het tweede als mevrouw Van Miltenburg het verduidelijkt door "vermogen" te vervangen door "capaciteit". Het kabinet heeft nooit gedacht dat er sprake is van een voorstel voor het invoeren van een vermogenstoets. Dat was bij mij ook niet opgekomen toen ik het amendement las. Toen ik dat las en ook dit zie, vind ik het sympathiek, omdat het binnen de sturingsfilosofie een plek kan krijgen. Ik heb mevrouw Van Miltenburg een verheldering gevraagd. Zij begreep dat het nu gaat over vermogen en dat, als gekeken wordt naar een eigen bijdrage, wordt bezien of die betaald kan worden in relatie tot de mogelijkheden, de capaciteiten die mensen daartoe hebben. Gemeenten

zullen dat natuurlijk bekijken. Als iemand een zeer laag inkomen heeft, zal daar volgens mevrouw Van Miltenburg natuurlijk rekening mee moeten worden gehouden en zal, als ik bijvoorbeeld voor een voorziening kom, de gemeente zeggen: mevrouw Ross, u hebt een aardig inkomen en als u iets nodig hebt, vragen wij van u een eigen bijdrage. Ik vind dat heel realistisch en ook ik zou dat verwachten. Ik begrijp dat mevrouw Van Miltenburg daar niets op tegen heeft. Dat spoort dan weer met mijn indruk van de betekenis van dit amendement. Ik was even in verwarring maar wij zitten volgens mij nu wel weer op hetzelfde spoor!

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Dat betekent dat het antwoord op mijn politiek naïeve vraag bevestigend is. Er was overeenstemming tussen het departement en de indieners, de eerste ondertekenaars vanuit de coalitie, over dit amendement. Wat u betreft, was dat goed afgesproken en dichtgeroged en moet het nu niet worden opengebroken door een interpretatie van een gewijzigde tekst.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Er is niets dichtgeroged. Wij hebben nu een debat en als mevrouw Van Miltenburg tot een andere interpretatie komt dan de mijne, moet daarvoor ruimte bestaan. Er is niets dichtgespijkerd. Ik heb het gezien, heb erover nagedacht, ik vroeg nog wat verheldering, die is er gekomen en daar ben ik tevreden over. Zoals ik het amendement nu zie, hebben wij elkaar goed begrepen en vind ik het een sympathiek amendement. Waarom zitten wij hier anders nog?

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Dat was natuurlijk ook de achtergrond van mijn vraag. Uit het interruptiedebatje kreeg ik in ieder geval de indruk dat er nu een verschil ontstond over een nieuwe interpretatie van een gewijzigde tekst en u zei ook dat u het eerder gezien hebt. Dat mag natuurlijk, maar ik wil dat graag even weten, juist gelet op de vraag waarom wij hier anders zouden zitten.

Mevrouw **Kant** (SP): Ik vind het wel prettig dat de staatssecretaris en mevrouw Van Miltenburg elkaar blijkbaar weer begrijpen, maar ik begrijp er eerlijk gezegd helemaal niets meer van. Volgens mij komt hier een flinke adder naar boven. Ik heb namelijk de indruk dat los van het algemene beleid rondom de eigen bijdrage – waar ik ook al bezwaar tegen heb, maar goed – de staatssecretaris een element toevoegt, namelijk dat die participatie en compensatie alleen gelden als mensen het blijkbaar niet zelf kunnen opbrengen. Dat is toch een heel andere interpretatie dan ik tot nu toe ervaren heb. Ik zie daar licht tussen en dat lijkt mij voor een zo belangrijke wet niet gewenst. Kan zij nog eens duidelijk maken hoe zij het precies bedoelt? Als iemand iets zelf kan betalen, is er geen sprake van compensatie in het geval van voorzieningen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik begrijp het amendement zo dat gemeenten eigen bijdragen kunnen vragen van mensen bij het aanvragen van een voorziening. Er wordt dan gekeken naar de behoefte en vervolgens naar de capaciteit van de aanvrager om uit een oogpunt van kosten zelf in maatregelen te voorzien. Ik hoef dit alleen maar voor te lezen. Dit lijkt mij helder.

Mevrouw **Kant** (SP): Ik vind het helemaal niet helder, want ik stel mijn vraag niet voor niets. De interpretatie van de staatssecretaris betekent dat bijvoorbeeld ouders van een gehandicapt kind die misschien in enige mate van redelijkheid een sportrolstoel kunnen betalen, kunnen fluiten naar die voorziening. Ik heb mevrouw Van Miltenburg anders begrepen, namelijk dat gemeenten het recht hebben om regelingen voor eigen bijdragen te stellen, maar dat niet in ieder individueel geval ook nog eens wordt bekeken of mensen het misschien zelf kunnen betalen. Dit is een heel andere benadering.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik stel vast dat er een eigen bijdrage kan worden gevraagd en ik koppel daar dit amendement aan. Ik zie dit niet als twee verschillende regiems.

De heer **Van der Vlies** (SGP): De gemeente kan een eigen bijdrage vragen. Onze vraag is nu of die eigen bijdrage kan oplopen tot de totale kosten van de betreffende voorziening. Met andere woorden, kan een gemeente bijvoorbeeld tot het oordeel komen dat een aanvrager zo rijk is dat hij de aangevraagde traplift zelf wel kan betalen? Dan is de eigen bijdrage 100% van de kosten. Kan dit? Ik begreep dat dit niet de bedoeling is van mevrouw Van Miltenburg, want de filosofie van een eigen bijdrage is toch dat er ook nog een ander deel is. De eigen bijdrage kan dan nooit 100% van de kosten zijn. Een andere interpretatie zou echter ook kunnen zijn dat het college van burgemeester en wethouders de ruimte heeft om voor volledige kostendekkendheid te kiezen. Die vraag is simpel, maar moet wel worden beantwoord.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Bij het voorzien in de eigen huishouding kan de eigen bijdrage voor huishoudelijke hulp oplopen tot 100% van de kosten. Daar hebben de gemeenten een ruimere mogelijkheid voor. Ik lees in de formulering van het amendement niet dat er uitzonderingen zouden moeten worden gemaakt voor een aantal voorzieningen, dat wil zeggen dat daarvoor de eigen bijdrage niet tot 100% van de kosten mag oplopen. Het amendement bevat geen uitzonderingsbepalingen. Als ik mijzelf als voorbeeld mag nemen; ik mag toch hopen dat er voor mij andere regels gelden als ik de gemeente om een voorziening vraag dan voor een ander die minder kapitaalkrachtig is. Een dergelijke verordening moet in alle redelijkheid worden vastgesteld. Het kan niet de bedoeling zijn om mensen onterecht hoog aan te slaan. Het kan ook niet de bedoeling zijn dat mensen in de problemen komen doordat zij hoog worden aangeslagen. Daar schiet niemand iets mee op. Dit alles moet bij algemene maatregel van bestuur worden uitgewerkt. Daarbij zal rekening worden gehouden met alles wat hier is gewisseld. Die algemene maatregel van bestuur wordt natuurlijk aan de Kamer voorgelegd. Wij zullen dit amendement zo zuiver mogelijk uitwerken.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Voor mij schuilt hier niet een addertje, maar een hele cobra onder het gras. Ik had het idee dat een eigen bijdrage veronderstelt dat er ook een andere bijdrage wordt geleverd. Nu wordt er echter naar voren gebracht dat voor alle voorzieningen die in het kader van de WMO worden gefaciliteerd, in voorkomende gevallen geen bijdrage van de overheid wordt verstrekt. Die voorzieningen kunnen dus altijd op

kosten van de aanvrager worden verstrekt als er geen uitzonderingsbepalingen worden geformuleerd. Dit is een heel andere kijk op de eigenbijdrageregeling.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De toelichting op het amendement spreekt voor zich, daar kan geen misverstand over bestaan. Er komt geen vermogenstoets. Er kan worden gekeken naar inkomen, draagkracht, de mate van zelfredzaamheid. De gemeente zal op basis daarvan beleid voeren. Ik zal dit graag uitwerken tot een AMvB, die ik in een later stadium aan de Kamer zal zenden. En verder zit er geen addertje onder het gras. Ik vind het een heel heldere toelichting.

De heer **Mosterd** (CDA): Door de WMO neemt de eigen bijdrage aan de AWBZ niet toe. Het uitgangspunt is dat mensen er niet slechter van worden: een lagere eigen bijdrage bij een lager inkomen, oplopend naarmate het inkomen hoger is; inkomensafhankelijkheid dus. Op basis van het grafiekje kunnen mensen uitrekenen hoe hoog de eigen bijdrage moet zijn. Als die net uitkomt op de kostprijs, krijgt men niets, als die eronder zit, krijgt men wel wat.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Exact, zo werkt het. Ik zal zo terugkomen op de eigenbijdrageregeling.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): In mijn amendement over dit onderwerp heb ik gekozen voor een minstens zo interessante formulering, namelijk dat wordt getoetst of er voldoende rekening is gehouden met de meerkosten die betrokkenen moeten maken. Een kind dat sport en kiest voor wielrennen, bijvoorbeeld, maakt kosten voor een racefiets. Het is normaal dat ouders van een kind van dezelfde leeftijd met een beperking dat wil gaan sporten, bekijken wat zij normaal gesproken zouden doen. "Meerkosten" vind ik als begrip dus eigenlijk interessanter. Ook in dit geval gaat het om de compensatie van de gevolgen van beperkingen. Ik zou hopen dat we op een vergelijkbare manier, met dezelfde passie, spraken over de eigen bijdragen van lage inkomens als over de zorg die we nu blijkbaar hebben over deze zeer kleine groep met een hoog inkomen. Wil de staatssecretaris de gemeenten de vrijheid geven om wel een vermogenstoets te doen? Is mijn oplossing, het rekening houden met meerkosten, geen interessant aanknopingspunt? Graag een reactie van de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zei zojuist dat mijn sympathie uitgaat naar het huidige amendement-Van Miltenburg c.s. Ik houd daar ook aan vast. De omschrijving vind ik helder en het is duidelijk waar het compensatiebeginsel zich op richt. Ik ben niet van plan om een vermogenstoets op te nemen, noch om deze toe te staan, omdat die rechtsongelijkheid kan creëren. Ik wil dus niet aan vermogenstoetsen beginnen.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF): De staatssecretaris zegt dat zij nooit een voorstander van zorgplicht is geweest, maar dat zij de gedachte achter de compensatieplicht zo interessant vindt dat zij de formulering van het amendement zelfs kan omarmen. Waarom geeft zij niet gewoon toe dat zij helemaal niet blij is met dit amendement? Als het zo'n goed amendement is, had zij het toch zeker zelf ook zo kunnen formuleren in het wetsvoorstel? Moet zij

dit amendement niet accepteren, omdat een meerderheid van de Kamer het nu eenmaal steunt? Het is wel heel gemakkelijk om te zeggen: eigenlijk wilde ik het altijd al.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb niet gezegd dat ik dit eigenlijk altijd al wilde. Een kernpunt uit de wet is de moeilijkheid om zo goed mogelijke sturing te vinden voor de compensatie. Je wilt in de wet namelijk geen verzekerde rechten opnemen, maar tegelijkertijd wel voldoende waarborgen opnemen voor het halen van de resultaatsverplichting. Ik heb waardering voor de formulering die de indieners van dit amendement hebben gevonden, want ik heb zelf zonder succes naar een soortgelijke formulering gezocht. Het is een goede formulering, omdat de wet er niet dicht door wordt geregeld en er veel ruimte overblijft voor lokale invulling. Dat is wat ik beoog met deze wet. Ik wil namelijk dat het prestatieveld op een goede manier wordt ingevuld. Het is overigens bij een wetgevingsproces niet ongebruikelijk om te luisteren naar goede ideeën van anderen. Wij zullen er rekening mee moeten houden dat dit amendement de nodige jurisprudentie zal uitlokken. Ik heb daar geen probleem mee. Dat gebeurde trouwens ook bij de Wet voorzieningen gehandicapten. Niet alleen wij, maar ook de gemeenten zullen dat moeten accepteren. Gemeenten kunnen natuurlijk heel veel procedures voorkomen door een goed klachtenreglement in de verordening op te nemen.

Mevrouw **Kant** (SP): Voorzitter! Een procedureel punt. De staatssecretaris zei tussen neus en lippen door dat het amendement een AMvB noodzakelijk maakt. Dat staat echter niet in het amendement en daardoor raak ik een beetje in verwarring. Misschien is het een goed idee als de staatssecretaris de Kamer voor de plenaire afronding van aanstaande donderdag aangeeft hoe zij het amendement denkt uit te voeren.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De AMvB heeft te maken met de eigenbijdrageregeling. In het wetsvoorstel staat dat de Kamer daarvan op de hoogte gesteld zal worden. Het een hangt dus nauw met het ander samen. De uitwerking van de eigenbijdrageregeling krijgt de Kamer gewoon te zien.

Mevrouw **Kant** (SP): De AMvB is dus niet van belang voor de manier waarop het amendement door de staatssecretaris zal worden uitgevoerd?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Nee.

Mevrouw **Kant** (SP): Het zou mij toch een lief ding waard zijn als het voor donderdag duidelijk op papier kan worden gezet, want het is mij toch niet meer helemaal duidelijk hoe de staatssecretaris uitvoering zal geven aan het amendement.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Mevrouw Van Miltenburg, de indienst van het amendement, heeft duidelijk uitgelegd wat haar bedoeling met dit amendement is. Ik heb gezegd dat ik haar uitleg goed begrepen heb en dat ik het een sympathiek amendement vind. De uitwerking van de eigenbijdrageregeling komt in de vorm van een AMvB naar de Kamer. Daarmee geef ik invulling aan de bedoeling van dit amendement. Ik zie niet in wat

ik de Kamer voor donderdag meer kan vertellen dan dat ik het een sympathiek amendement vind.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): De staatssecretaris maakte een opmerking over de jurisprudentie die wellicht door dit amendement wordt uitgelokt. Ik wil haar daarom vragen in te gaan op het amendement dat een complement is van dit amendement, het amendement over de motiveringsplicht van de gemeenten. Met dit amendement willen wij voorkomen dat er allerlei jurisprudentie en bezwaar- en beroepsprocedures komen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik kom daar nog op terug.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik stel graag nog een vraag over de ICF. Die vraag heb ik in mijn inbreng expliciet gesteld en daarop hoor ik graag een reactie.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb de toelichting gelezen waarin het punt van de ICF aan de orde komt. Ik kan daarmee leven.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Het gaat ook om hetgeen ik in mijn inbreng heb gezegd. Ook voor de jurisprudentie is het belangrijk dat over de erkenning van een handicap, het afwegingskader, goede afspraken worden gemaakt. Is de staatssecretaris het ermee eens dat het uitgangspunt moet zijn dat iemand in Maastricht als net zo gehandicapt wordt aangemerkt als in Lutjebroek?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat staat allemaal in de toelichting en daar kan ik uitstekend mee leven. Ik laat de Kamer voor donderdag weten wat ik doe met de brief van de Raad voor de Rechtspraak. Ik ben een beetje overvallen door deze brief en door de brief van de Raad van State. Ik laat de Kamer voor de plenaire afhandeling weten hoe ik daarop reageer.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Dient u indien nodig een nota van wijziging in?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik stel u voor donderdag van mijn reactie op de hoogte. Op artikel 4 zijn amendementen ingediend door onder meer mevrouw Azough en mevrouw Verbeet. Ik heb aangegeven waarom ik het amendement van mevrouw Van Miltenburg sympathiek vind. Ook mevrouw Kant heeft op dit onderdeel amendementen ingediend. Zij wil het recht op huishoudelijke zorg expliciet formuleren. Ik meen dat dat amendement niet moet worden aangenomen. Het amendement waarmee wordt beoogd de tijdelijkheid te schrappen, is overbodig in het licht van het amendement van mevrouw Van Miltenburg. De zorgplicht was inderdaad tijdelijk van aard. Het door mij bedoelde amendement raakt zodanig aan het wezen van de WMO dat het niet om een tijdelijke opdracht kan gaan maar slechts een permanente kwestie kan betreffen. Ik ontraad het aannemen van die amendementen in elk geval sterk. Dat geldt ook voor het amendement van mevrouw Kant op stuk nr. 23, dat ertoe strekt de huishoudelijke zorg via de AWBZ te blijven verstrekken. De ratio van het amendement van mevrouw Kant op stuk nr. 44 ontgaat mij. In dat amendement wordt het WVG-protocol van stal gehaald en tot leidraad verheven.

De cliëntenorganisaties zijn gelukkig al verder in hun denken. Dat amendement past natuurlijk van geen kanten bij het amendement over het compensatiebeginsel, dat overigens ook door mevrouw Kant ondertekend is. Ik ontraad dus het aannemen van dit amendement.

De Kamer heeft uitgebreid gesproken over cliëntparticipatie en rechtsbescherming. In het wetsvoorstel is voorzien in zowel de betrokkenheid van burgers en cliënten in het voortraject van de beleidsvorming – artikel 11 – als in de betrokkenheid bij de besluitvorming over het verplichte plan over de maatschappelijke ondersteuning en de gemeente. Het is een van de onderdelen van de wet die echt een daadwerkelijke verbetering betekenen en ik hecht daar veel waarde aan. Het is in zichzelf een vorm van maatschappelijke participatie: het inzetten van lokale netwerken. In het kader van het implementatietraject is een gereedschapskist voor lokale cliëntparticipatie ontwikkeld. Deze is ervoor bedoeld om cliënten op lokaal niveau in staat te stellen zelf hun belangen te behartigen en hun ervaringsdeskundigheid in te brengen. De gereedschapskist wordt op een zodanige wijze ontsloten dat deze voor belangenbehartigers op lokaal niveau beschikbaar is. Eind januari is die gereed. In het implementatietraject loopt ook een specifiek traject voor cliëntparticipatie. Er is 5 mln. beschikbaar in 2006 en 5 mln. in 2007. De helft is bedoeld voor algemene lokale cliëntparticipatie. Het andere deel is bedoeld voor specifieke lokale cliëntparticipatie in de ggz, omdat daar sprake is van een achterstand en een extra moeilijkheidsgraad in de organisatie van de cliëntparticipatie. Ik ontwikkel dit samen met het Platform GGZ.

Voor het algemene deel worden de regionale patiënten en consumentenplatforms, de RPCP's, toegerust om in hun regio's de diverse activiteiten van lokale cliëntenorganisaties die moeten worden ontplooid, te kunnen ondersteunen. Daarbij moet vooral worden gedacht aan netwerkvorming. Vaak is men al actief, maar zijn er nog geen netwerken. Het is wel van belang dat die worden gevormd, want dan kan men van elkaars kracht profiteren en kan onderlinge solidariteit worden georganiseerd. Mevrouw Kraneveldt heeft hier ook naar gevraagd. Ik vind de RPCP's hier uitermate geschikt voor. Zij hebben namelijk een overzicht van de regio, kunnen ondersteuning op maat leveren en kennen de lokale situatie. De RPCP's hebben al sinds langere tijd ervaring met de samenwerking met diverse cliëntorganisaties. Dat biedt meer garantie voor een daadwerkelijke samenwerking dan een financiering van afzonderlijke organisaties. Netwerkvorming is in dezen van belang, zoals ik zei. Het is vanzelfsprekend dat landelijke organisaties als de ouderenbonden en andere bij het programma worden betrokken. Hier vroeg de heer Mosterd nog naar. Hun kennis en expertise dient als input voor het programma. Verder is het natuurlijk belangrijk om te erkennen dat het fonds PGO, over de vulling waarvan mevrouw Van Miltenburg een motie heeft ingediend, functiegericht zal bekostigen. 20% van het budget moet ook voor de lokale cliëntenparticipatie en achterban worden ingezet. Dat is erg belangrijk. Ik ben van plan om met de organisaties waarmee wij in het kader van de WMO te maken hebben, na te gaan hoe hier goede projecten mee kunnen worden gefinancierd. Hiervoor is in mijn ogen een meerjarenstrategie nodig. Die heb ik al met een aantal van die organisaties besproken. Wij zijn die ook

aan het verkennen. Met het oog op de landelijke subsidiëring is het goed dat wij ons daar met elkaar op oriënteren.

Mevrouw Van Miltenburg gaat in op de onafhankelijkheid van lokale cliëntorganisaties. Ik zal natuurlijk vanwege mijn verantwoordelijkheid in goede randvoorwaarden voor cliëntparticipatie investeren. Voor 2006 en 2007 is 10 mln. beschikbaar. Ik wil de RPCP's gedurende drie jaar financieren. Na drie jaar wordt er geëvalueerd. Sommigen van u zeiden dat dit na vier jaar zou gebeuren, maar in de wet staat dat dit na drie jaar gebeurt. Bij de evaluatie wil ik de rol van de RPCP's opnieuw bezien. Zij worden in elk geval drie jaar lang gefinancierd.

Ik laat het aan het overleg tussen de LOREP en de landelijke organisaties over of en op welke wijze lokale initiatieven van landelijke organisaties kunnen worden ondersteund, ook financieel. Wat mij betreft, is daar niets op tegen.

Mevrouw Verbeet en anderen maken zich zorgen over de MEE-organisatie. Zij vindt het tijdstip van overdracht te vroeg. Ik zeg toe dat ik MEE zal evalueren. Mevrouw Van Miltenburg deed daar ook een heel stellige uitspraak over. Ik zal mijn visie over MEE bekend maken en MEE niet automatisch in 2008 over laten gaan op de gemeenten. Ik zal het functioneren van MEE dus evalueren en daarover een visie formuleren. Die maak ik u vervolgens bekend. Daarna gaan wij na hoe wij verder met MEE moeten. Dat zeg ik toe.

Mevrouw Azough, mevrouw Kraneveldt en anderen stellen de cliëntparticipatie van allochtonen aan de orde. Dat is terecht, want dit is een zeer belangrijk onderwerp. In het plan van de LOREP wordt bijzondere aandacht geschonken aan allochtonen. Zorgplan Gelderland is momenteel ook bezig met het opstellen van een manifest over allochtonenparticipatie. Binnen afzienbare tijd wordt dit aan mij en mijn departement aangeboden. Aan de hand daarvan kan ik bepalen wat er binnen het plan van de LOREP nodig is om participatie van allochtonen vorm te geven. Dat het belangrijk is, is in ieder geval een feit. De heer Bakker gaat nog in op de landelijke expertise voor lokale cliëntparticipatie. Hij verwijst hierbij naar de WWB. Deskundigheidsbevordering en -ondersteuning wordt via een landelijk programma bij de RPCP's neergelegd. Iedere RPCP biedt een basispakket aan ondersteuning en deskundigheidsbevordering. Daarnaast moet het mogelijk zijn, ondersteuning op maat te leveren met regionale verschillen. Dat mag ook duidelijk zijn. De expertise voor lokale cliëntparticipatie is dus gewaarborgd.

Ik ben ook blij dat de heer Bakker ingaat op cliëntparticipatie buiten de organisaties om. Anderen hebben daar ook naar verwezen. Het gaat om kleine doelgroepen. De toolkit cliëntenparticipatie bevat ook instrumenten voor gemeenten die ingaan op de meerwaarde van cliëntparticipatie en op informele participatie. Juist de informele participatie buiten de vaak ook een beetje gestaalde kaders om biedt ons de mogelijkheid om andere doelgroepen te bereiken. Als het gaat om kleine doelgroepen, mag u aannemen dat ik samen met de NPCF bekijk om wie het zou kunnen gaan, welke mensen wij nog niet in beeld hebben. Natuurlijk moet ook de formele participatie blijven bestaan, maar het punt van de heer Bakker is gemaakt. Wij kunnen daar ook volledig aandacht aan schenken.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): In mijn amendement op stuk

nr. 11 vraag ik ook om een landelijk expertisecentrum ter ondersteuning. Uw reactie daarop ontgaat mij.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: U stelt voor, artikel 12 zo om te vormen dat er een permanent adviserend en controlerend orgaan komt waarin organisaties en vragers zitten. In het bijzonder regelt uw amendement dat cliëntenraden als bedoeld in de Wet medezeggenschap cliëntenzorginstellingen in dat orgaan zitting hebben. Ik vind het amendement een heel verregaande vorm van wettelijke institutionalisering. Ik vind het zelfs strijdig met de principes van lokale democratie. Het is toch de gemeenteraad die erbij zit. Ik zou niet graag een apart orgaan erbij hebben. Ik hoop dat u dat begrijpt. Zoals ik het zojuist heb gesteld, zijn er ook voldoende waarborgen om langs de lijnen die u schetst, kleine niet-geïnstitutionaliseerde doelgroepen voldoende mogelijkheden te geven om te participeren in beleid en de vormgeving ervan.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Het is een lang amendement van twee pagina's. Ik vroeg naar het landelijke expertisecentrum, het tweede deel van het amendement. Als u dat wel een goed plan vindt, zou ik het kunnen knippen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik vind het belangrijk dat landelijke expertise wordt gewaarborgd, ook door de subsidiëring die wij aan landelijke cliëntorganisaties en ook aan ouderenbonden geven. Daarvoor dient het Fonds PGO. Ik wil dit niet overdoen. Ik vind het belangrijk om daar de expertise te borgen. Daarop zijn de landelijke pijlen gericht. Wat u wilt, kan volgens mij ook heel goed binnen de bestaande kaders.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): De staatssecretaris ging in op de opmerkingen mevrouw Kraneveldt, mevrouw Verbeet en ik over de WMO-nota van Forum hebben gemaakt. Wij hadden zorgen over de cliëntparticipatie van allochtonen. Zij zegt dat Gelderland ermee bezig is, maar ik neem aan dat dit niet afdoende is, ook niet in haar visie. Nu blijkt dat Forum in opdracht van minister Verdonk deze nota opstelt. Wat betekent dit voor de invoering van de WMO? Ik begrijp de connectie niet helemaal.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat lijkt mij niet zo moeilijk. Er ligt een belangrijke uitspraak van Forum dat er meer aan gedaan zou moeten worden. Ik sprak zojuist over hetgeen in Gelderland wordt ontwikkeld. Er wordt veel ontwikkeld op dit punt. Ik hoef maar te kijken naar de grote steden of naar het prestatieveld op jeugd. Wij weten wat daar gebeurt en waar men mee bezig is. Het lijkt mij goed dat ik kennis neem van wat Forum zegt en dat wij kijken of de aanbevelingen in het verdere implementatietraject vorm kunnen krijgen. Dat lijkt mij een goede zaak. Het is overigens een zeer dynamische wet en het zal ook nog niet afgelopen zijn met de adviezen die wij de komende jaren krijgen. Ik zal dus niet zeggen dat het te laat is. Voor mij heeft het absoluut nog waarde.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Het is goed dat de staatssecretaris dat zegt. Ik begrijp de koppeling met Vreemdelingenzaken en Integratie. Hoe krijgen wij te horen hoe een en ander verder wordt uitgewerkt?

Gebeurt dat via de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie of via de staatssecretaris van VWS?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Wat er precies gaat gebeuren, is aan de gemeenten. Ik kan mij voorstellen dat wij kijken naar de effecten van deze wet. In de wet is ook neergelegd dat wij geïnformeerd worden en dat er een evaluatie plaatsvindt. Ik informeer u voor de inwerkingtreding van de wet over de punten van evaluatie. Dat lijkt mij de meest zuivere manier.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF): Ik heb gezegd dat ik het zo raar vind dat minister Verdonk ook nog een keer om een rapport heeft gevraagd. Forum zegt namelijk: Wij komen binnenkort met een notitie waarin de hierboven gepresenteerde problematiek wordt uitgewerkt en waarin aanbevelingen worden geformuleerd om de WMO dusdanig in en uit te voeren dat een succesvol landelijk en lokaal integratieproces mogelijk is. Het klinkt allemaal een beetje als mosterd na de maaltijd. Ik vind het verzoek zo'n gekke status hebben. De minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie gaat nog een keer een rapport vragen dat er eigenlijk al lang had moeten liggen, hetzij gevraagd door de staatssecretaris van VWS, hetzij gevraagd door de minister voor V&I. Het gaat bovendien over de invoering en daar spreken wij vandaag al over. De staatssecretaris had het eigenlijk moeten vragen. Als het straks komt, geeft de minister voor V&I dan een beleidsreactie daarop, of doen de staatssecretaris van VWS en de minister voor V&I dat samen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb al gezegd dat de doelgroep allochtonen volledig meegenomen wordt in het implementatietraject. Ik heb Forum de vraag niet gesteld, noch heb ik de termijnen besproken. Ik kan alleen zeggen dat ik de aanbevelingen van het rapport zo goed mogelijk zal meenemen. Ik treed niet in hoe een en ander precies gelopen is. Ik kan natuurlijk niet tegen mijn collega's zeggen dat zij dit niet mogen doen of eerst met mij moeten overleggen als zij adviezen willen vragen. Het had misschien anders gekund maar dat is nu niet aan de orde. Ik weet overigens wel dat verschillende collega's zeer geïnteresseerd zijn in de Wet maatschappelijke ondersteuning en kijken welke arrangementen er gemaakt moeten worden voor de groepen waarmee zij vanuit hun beleidsterreinen te maken hebben. Er komt ongetwijfeld nog wel vaker iets over tafel.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Begrijp ik het goed dat de staatssecretaris stimulerende activiteiten gaat ondernemen op dit punt, dat zij een aantal voorbeeldactiviteiten gaat ontwikkelen waaraan wij kunnen zien hoe dat aangepakt moet worden?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Inderdaad. Mevrouw Verbeet c.s. hebben een amendement ingediend op stuk nr. 62. Dat amendement strekt ertoe om iedere aanbieder van welke vorm van maatschappelijke ondersteuning dan ook onder de Wet klachtrecht cliënten zorgsector te laten vallen. Ik heb sympathie voor de bedoeling van het amendement, maar ik heb wel moeite met de formulering van dit amendement. De formulering is namelijk zo breed dat ook de gemeentelijke diensten onder de Wet klachtrecht cliënten zorgrecht zouden vallen. Ik meen dat voor gemeenten gewoon de

Algemene wet bestuursrecht geldt. Ik zoek dat nog uit en zal u voor de plenaire behandeling een reactie geven op dit amendement. Ook de heer Mosterd heeft hierover gesproken.

Per 1 januari 2006 zijn gemeenten verplicht een externe klachtvoorziening te hebben, al dan niet in samenhang met andere decentrale overheden. Dit is een ombudsman of een ombudscommissie. Indien gemeenten in dezen geen actie ondernemen, is de nationale ombudsman bevoegd om in te grijpen. Hiermee wordt het amendement over het instellen van een ombudsman overbodig, omdat dit al sinds begin dit jaar bestaat.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik zal dat nog eens checken, waarna ik het donderdag zo nodig intrek.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het was een goed idee! Ik kom toe aan het amendement op stuk nr.14, over de artikelen 25 en 26. Het is van belang dat cliënten inspraak hebben, maar ook hier is niet goed denkbaar dat de gemeente als verstrekker van vormen van maatschappelijke ondersteuning daarvoor een cliëntenraad moet hebben. De gemeente heeft daarvoor immers al de gemeenteraad. Het kan niet zo zijn dat de leverancier van elke dienst of product in het kader van maatschappelijke ondersteuning meteen verplicht is een cliëntenraad te hebben, die moet meepraten over het beleid van het bedrijf. Het op zich sympathieke middel schiet dan zijn doel voorbij. Daarom ontraad ik de aanneming van dit amendement.

Ik kom toe aan het amendement van de leden Rouvoet, Van Miltenburg en Verbeet op stuk nr. 60, over een nieuw artikel 22a. Dit nieuwe artikel wil uitvoerig regelen hoe een beschikking moet worden gemotiveerd. Hierover staat al iets in de wet. Daarnaast is de Algemene wet bestuursrecht van toepassing, waarin staat dat dit een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur is. Ik vind het daarom een overbodig amendement. Ik kan mij niet voorstellen dat wat wordt gevraagd niet zal gebeuren, gelet op wat in de Algemene wet bestuursrecht is vastgelegd.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik ben mij ervan bewust dat dit in de Algemene wet bestuursrecht staat, want anders was ik er niet mee gekomen. In de toelichting staat dat het gaat om een versterkte motiveringsplicht, wat nodig is omdat de algemene motiveringsplicht, waaraan de bestuursrechter heel marginaal mag toetsen, niet voldoende is. Met dit artikel krijgt de rechter enig houvast om te kijken of de beslissing bijdraagt aan de zelfredzaamheid en participatie, zijnde een van de doelen van de wet. Mevrouw Van Miltenburg heeft dat terecht een noodzakelijk complement van de compensatieplicht genoemd. Overigens is aanvaarding van dit amendement voor haar fractie doorslaggevend om voor de wet te kunnen stemmen. Dus denkt u er nog even over na, staatssecretaris!

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik dacht net andersom. Het compensatiebeginsel is stevig verankerd in artikel 4. Als je een verordening maakt en je leest dat artikel, kan ik mij niet goed voorstellen dat je niet goed motiveert hoe je daarmee omgaat. Ik kan mij dus niet voorstellen dat dat nog nodig is, zodat ik het amendement overbodig acht. Maar ik zal daar graag naar kijken en daarop in de plenaire behandeling terugkomen.

Burger- en cliëntparticipatie is een cyclisch proces. Dat begint met het meedoen aan de beleidsvoorbereiding, het speelt mee in de besluitvorming over het gemeentelijke plan voor de maatschappelijke ondersteuning, maar het gaat natuurlijk ook over de oordeelsvorming over wat er allemaal van terecht komt. In de WMO leggen gemeenten op lokaal niveau verantwoording af over de uitvoering van de WMO. Zij lichten daarbij niet alleen aan hun burgers toe welke keuzes zij in de WMO maken, ook over de prestaties op het gebied van maatschappelijke ondersteuning zullen zij zich moeten verantwoorden bij hun burgers. Om deze horizontale verantwoording te bevorderen, heeft het kabinet in artikel 9 van het wetsvoorstel de verplichting opgenomen om bepaalde prestatiegegevens openbaar te maken. Ik wil hiermee bereiken dat burgers de prestaties van hun gemeenten kunnen beoordelen en dat deze ook vergeleken kunnen worden met die van andere gemeenten. Een belangrijk accent zal liggen bij gegevens over de tevredenheid van burgers. Hoe kun je nu beter zien of iets werkt dan gewoon cliëntentevredenheid, burger-tevredenheid te meten? Mevrouw Verbeet heeft op dit onderdeel een amendement ingediend, op stuk nr. 12. Dat amendement vraagt om een jaarlijks tevredenheids-onderzoek volgens een methode die door representatieve cliëntenorganisaties is goedgekeurd. Om voor te schrijven dat de methode moet zijn goedgekeurd door representatieve cliëntenorganisaties – ik neem aan dat zijn landelijke cliëntenorganisaties bedoelt – vind ik een onnodige, zo niet wat overbodige bureaucratisering, misschien zelfs een onmogelijke bureaucratisering van het proces. Op het brede terrein van de maatschappelijke ondersteuning zijn namelijk zo veel organisaties betrokken dat het een lijdensweg zou worden om die allemaal op één lijn te krijgen. Dat wil ik gemeenten echt niet aandoen. Ik heb echter veel begrip voor het onderdeel in het amendement dat wettelijk bepaalt dat jaarlijks een tevredenheidsonderzoek moet worden gehouden. Hoewel ik van plan was dat nadrukkelijk deel te laten uitmaken van de beoogde ministeriële regeling, heb ik er wel begrip voor als men dat punt in de wet zelf wil verankeren. Als mevrouw Verbeet haar amendement in die zin zou willen wijzigen, kan ik daarmee leven en laat ik het verdere oordeel graag over aan de Kamer.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF): Ik twijfelde of ik het amendement wel zou kunnen ondersteunen, ook vanwege de reden die de staatssecretaris noemt. Maar ieder jaar een tevredenheidsonderzoek, vindt u dat niet een iets te grote frequentie? Is dat niet heel veel rompslomp die op een heel korte termijn weer moet worden herhaald? Kunt u daar nog iets over zeggen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik denk dat gezocht moet worden naar een zo lichtvoetig mogelijk instrument. Wij kennen de jeugdmonitor. Er zijn ook heel leuke nieuwe manieren denkbaar om tevredenheid te onderzoeken. Ik denk dat dat goed kan. Dan zouden wij wel goed moeten kijken naar de ruimte die wij daarvoor geven. Je moet niet al te strak uniformeren hoe het er precies uit zou moeten zien, maar je moet wel willen weten of het werkt wat je doet. Het is goed om dat elk jaar te peilen. Je moet de thermometer erin steken en niet wachten tot er verkiezingen zijn, een keer in de vier jaar. Dat is natuurlijk een verleidelijk moment, maar het

is ook goed om tussentijds iets te doen. Zeker ook als je wilt vergelijken.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik wil graag gebruik maken van het aanbod om het zo aan te passen dat het werkt. Ik snap wel de zorg van mevrouw Kraneveldt. Die deel ik zelf ook wel, want ik vind ook dat er zo veel mogelijk mensen moeten zorgen en niet moeten gaan zitten schrijven. Dat snap ik dus heel goed. Zou het niet goed zijn om aan te sluiten bij het CAHPS? Dat wordt namelijk ook in cure en care al gebruikt.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik twijfel daar een beetje over, omdat als het gaat om de dingen die je zou willen meten, het om heel verschillende bereiken van het leven gaat, als je kijkt naar de prestatievelden en wat je daar zou willen doen. Ik heb daar dus niet direct een beeld van. Ik ben wel bang om te veel te uniformeren, zodat je de creativiteit die nodig is om maatwerk te kunnen regelen, juist op dit terrein, dichtregelt. Misschien kan met lokale cliëntenorganisaties en burgers worden afgesproken hoe men dat zal doen. Daar wil ik veel ruimte voor laten.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Kiest u wel voor landelijk ongeveer dezelfde eisen of moeten ze dat per gemeente gaan verzinnen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik denk dat het belangrijk is dat iedere gemeente kijkt hoe men daar zelf invulling aan kan geven. Het meest bepalend vind ik de vraag of mensen tevreden zijn over wat zij krijgen. Dat kan per gemeente heel verschillend zijn. Ik denk dat de cliënttevredenheid, burgertevredenheid de belangrijkste graadmeter is om het beleid te toetsen.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik zal er nog eens over nadenken, maar ik zit toch meer op de lijn dat je op één manier daarnaar kijkt. Het zou ook kunnen dat de gemeenten dat niet zelf hoeven te doen. Dan is er zo min mogelijk bureaucratie. Dan kan bijvoorbeeld ieder jaar een ander thema worden gepakt, maar dan kan er wel een vergelijking worden gemaakt.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik krijg een beetje de kriebels van het woord "tevredenheidsonderzoek", want dan zie ik alweer een prachtig boekje in de brievenbus komen van een gemeente die onderzoek heeft gedaan. Ik wil graag dat de staatssecretaris zegt dat het heel belangrijk is dat cliënten zelf formuleren wat zij onderzocht willen hebben, en dat zij worden gefaciliteerd om dat onderzoek te doen. Dat kennen wij in de AWBZ bij de Stichting Cliënt & Kwaliteit, die dat helemaal zelf heeft gedaan, maar wel is geholpen bij het ontwikkelen van dat instrument. Dan wordt het iets van en door cliënten.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zeg niet voor niets dat het heel belangrijk is om samen met cliënten-organisaties te kijken hoe je dat wilt vormgeven, want daar gaat het natuurlijk om. De discussie wordt heel sterk beperkt tot cliënten, terwijl ik in mijn achterhoofd heb dat het belangrijk is om op de andere prestatievelden ook de thermometer erin te steken. Op die andere prestatievelden, zoals het leefbaar maken van wijken

buurt, willen wij ook weten hoe het is gegaan, dus het gaat niet alleen om cliënten.

Ik zeg mevrouw Van Miltenburg na dat het belangrijk is om rekening te houden met maatschappelijke organisaties die zelf een idee hebben over hoe zij een cliëntenpeiling van tevredenheid willen houden, ook bij de jeugd. Wat een jeugdmonitor is, kun je niet allemaal van achter je bureau verzinnen. Wij moeten er niet een landelijke uniformering overheen leggen die de lokale creativiteit dicht regelt. Dat zou ik heel jammer vinden.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Zijn de lokale organisaties of de cliënten aan zet? Ik wil niet dat de slager zijn eigen vlees keurt.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het gaat om de cliënttevredenheid. De cliënten kunnen goed bepalen hoe zij daar uiting aan geven.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Wij gaan samen eens puzzelen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Voor de implementatie van de wet zal ik de Kamer informeren over welke punten worden geëvalueerd. De heer Van der Vlies wees hier nadrukkelijk op.

Alle woordvoerders hebben het belang van één loket benadrukt. De heer Mosterd zei dat een goede uitvoering van de WMO niet zonder een goed functionerend zorgloket kan. Ik zou liever spreken van een zorg- en ondersteuningsloket, want het gaat in veel gevallen om een steunpunt dat niet alleen over zorg gaat, maar ik weet wat hij bedoelt. Hij heeft op dit onderdeel een amendement ingediend op stuk nr. 54. Mevrouw Verbeet en anderen, zoals de heer Van der Vlies, hebben dit ondersteund.

De heer Van der Vlies heeft ook een amendement ingediend op stuk nr. 18. Beide amendementen hebben als strekking om niet alleen de samenhang tussen WMO-voorzieningen te bevorderen, maar ook om de samenhang tussen WMO en andere voorzieningen, zoals de AWBZ en het wonen, te bewerkstelligen. De heer Mosterd zoekt het in aanpassing van artikel 5, waarin wordt geregeld wat er in de gemeentelijke verordening moet komen. Ik geloof dat de heer Bakker zei dat hij dit steunt. De heer Van der Vlies zoekt het in aanpassing van artikel 3. Hij wil de eenloketgedachte deel laten uitmaken van de planverplichting.

Het komt mij voor dat het een wat vreemde situatie is dat in het gemeentelijk plan, dat op beleidsniveau wordt geschreven, iedere burger moet kunnen lezen hoe en wanneer hij recht heeft op een bepaalde voorziening. Ik denk dat het plan dan een onleesbare bundeling van bijna individuele beschikkingen kan worden. Ik geef de heer Van der Vlies in overweging, omdat hij met zijn amendement eigenlijk hetzelfde beoogt, meer aansluiting te zoeken bij het amendement van de heer Mosterd. Uit de medeondertekening van de heer Van der Vlies mag ik misschien afleiden dat hij dat op een bepaalde manier al heeft gedaan.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Een procedurele toelichting: het amendement op stuk nr. 18 is al oud en het amendement op stuk nr. 54 is veel later gekomen. Ik heb in mijn termijn al gezegd dat ik uiteraard beschikbaar ben om even te kijken hoe wij daarmee verdergaan.

Daarmee is toegelicht hoe het komt dat het er ligt zoals het er ligt.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Uitstekend.

De heer Mosterd en anderen vroegen hoe een en ander in de praktijk van de indicatiestelling moet gaan werken. Mevrouw Verbeet en mevrouw Van Miltenburg vroegen mij naar de aansluiting tussen regimes. Mevrouw Van Miltenburg noemde een heel mooi voorbeeld van samenwerking tussen gemeente, zorgaanbieders, indicatiestelling en zorgkantoor in Bergen op Zoom. Zij vroeg of de gemeente wel altijd de hiaten moet oplossen, omdat dat het de zorgaanbieders makkelijk maakt om zich daarachter te verschuilen. Hoe gaan wij regelen dat gemeenten en andere partijen nauwer gaan samenwerken?

Ik heb de overtuiging dat gemeenten heel goed in staat zijn, als regisseur met partijen om de tafel te gaan zitten om in kaart te brengen welke knelpunten er op lokaal niveau spelen en hoe deze het beste kunnen worden opgelost met betrokkenen. Bergen op Zoom is daar een mooi voorbeeld van.

Ik denk dat het belangrijk is te stellen dat men elkaars indicaties moet erkennen en respecteren. Er mag geen heen en weer geschuif ontstaan. Het CIZ is en blijft wettelijk verantwoordelijk voor de toegangsbeoordeling tot de AWBZ en de gemeente voor de toegang tot de WMO-voorzieningen. De verantwoordelijkheden zijn duidelijk belegd en daar wil ik niet aan tornen. Dat wil niet zeggen dat je het niet zo kunt organiseren dat klanten geen last hebben van die twee gescheiden verantwoordelijkheden. Wij moeten onderscheid maken tussen wat er aan de voorkant en aan de achterkant gebeurt: frontoffice en backoffice. Een klant die met een hulpvraag komt, moet niet eerst al zijn gegevens invullen en gesprekken houden om vervolgens te horen dat hij toch bij een ander loket moet zijn, waar het feest weer opnieuw begint.

De intake moet eenmalig zijn. Ik weet niet wie de Omtinkers in Trynwâlden noemde. Dat zou een goed voorbeeld kunnen zijn van hoe dat te doen. Op basis van de analyse aan de voorkant moet bepaald worden wie – het CIZ, de gemeente, beide of een ander – voor een onderdeel aan zet is om, zonodig in overleg, de precieze maatvoering van de verstrekking te bepalen. Dan kun je vanuit de respectievelijke verantwoordelijkheden kijken wat er op wiens bord ligt. Het moet geregeld worden. Zo voorkom je dat mensen tussen wal en schip vallen. Er is ook gevraagd of het CIZ daarbij betrokken is. Het CIZ moet in de backoffice betrokken zijn. Het klinkt misschien een beetje ingewikkeld, maar wij weten door de goede voorbeelden dat het vooral gaat om goede afspraken met elkaar. Die afspraken kunnen gemaakt worden. Wij zullen in het implementatietraject, waar nu aan gewerkt wordt, kijken hoe het goede voorbeeld kan leiden tot een verordening. Daar wordt hard aan gewerkt, want dat is erg belangrijk. Het is een van de specifieke onderdelen waarvoor verschillende handreikingen in de zogenaamde gereedschapskist zijn verschenen. Met dit amendement, waar ik positief tegenover sta, krijgt het natuurlijk een heel stevige lading.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Voor mij is dit een voorbeeld van het slagen of niet-slagen van de WMO. Smart governance veronderstelt dat je in staat bent om achter dat loket oplossingen te vinden. Ik zou mij kunnen

voorstellen dat gemeenten en zorgkantoor afspreken dat wie het eerst benaderd wordt een tijdelijke voorziening treft, waarna zij kunnen gaan kwartetten over de betaling daarvan. Ik zou mij ook kunnen voorstellen dat gemeente en zorgkantoor voor de situatie waarin dingen niet met een schaarste te knippen zijn – die zullen er altijd zijn zolang er verschillende wetten zijn – een vereveningsfonds oprichten. Ik zou graag zien dat u dit betreft in de mogelijkheden. Er moet een potje komen voor het geval dingen samsam moeten worden gedaan. Als wij dat soort dingen niet regelen, lopen wij iedere keer stuk op een behoorlijke keten voor burgers.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik ben niet zo sceptisch over wat er kan gebeuren, want ik heb in het land goede voorbeelden gezien van hoe dat te doen. Ik vind dat daar een zekere normering van moet uitgaan. Als wij met het implementatietraject aan de gang gaan, is het wel zaak dat die goede voorbeelden worden gevolgd. Wij hebben ook een monitor. Wij kijken hoever de gemeenten zijn. Het ene loket zit stevig in de wet verankerd. Wij hebben hier invulling gegeven aan wat er in de backoffice moet gebeuren. Ik ga er dan ook van uit dat gemeenten het zo zullen oppakken. Dat lijkt mij de enige manier om op een adequate wijze invulling te geven aan onze bedoeling met de wet. Ik kan mij voorstellen dat wij, als er onorthodoxe zaken gebeuren, niet gelijk op de rem moeten trappen, maar moeten bekijken hoe wij dat proces zo goed mogelijk kunnen faciliteren.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik begrijp uit uw laatste zin dat u mijn verzoek honoreert om een stimuleringsregeling op te zetten voor de vorming van die loketten.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Wij hebben de afgelopen jaren al ongelooflijk veel gedaan, bijvoorbeeld met Vraagwijzer. Bovendien hebben wij nu forse budgetten vrijgemaakt voor de gemeenten om het maximale te kunnen doen voor de invoering en uitvoering van de wet. Het moet echt kunnen met de middelen die er zijn. Er zijn gemeenten die geweldig goed bezig zijn en ik vind dat de efficiencywinst daarvan wel is bewezen. Ik wil niet beginnen met een nieuwe stimuleringsregeling. Laat de gemeenten vooral de middelen inzetten die deze van het Rijk krijgen in het kader van de WMO.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Een stimuleringsregeling zou u in staat stellen om zelf meer te sturen op dit punt. Misschien is dat meer een onderwerp van mij dan van u, maar ik wil graag dat alle loketten ten minste een bepaald niveau van kwaliteit hebben.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Samen met de VNG stuur ik behoorlijk mee. Wij zijn ervan overtuigd dat dit het hart van de wet raakt. Als dit niet goed is afgestemd, is het de vraag waartoe dit allemaal dient. Dit moet goed gebeuren. U mag ervan overtuigd zijn dat er een maximale inspanning wordt verricht. Ik ken mijn plaats. Ik zeg niet voor niets dat die sturingsfilosofie mij heel wat waard is. Ik weet ook welke goede invloed ik zou kunnen uitoefenen en vanuit mijn verantwoordelijkheid laat ik niet na dat te doen.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik had gehoopt dat u naar aanleiding van mijn voorbeeld meer richtingge-

vende uitspraken zou doen over het organiseren van die ketenzorg, want het gaat er natuurlijk om wie wat gaat doen. Hoeveel ruimte voor het indien nodig verzinnen van een oplossing biedt u aan de ene kant de AWBZ en de zorgkantoren en aan de andere kant de gemeenten? Die moeten elkaar toch halverwege ergens ontmoeten? U moet nadrukkelijk de ruimte creëren waardoor zij tot die afspraken kunnen komen, anders gebeurt het niet. Voordat het ene loket overal de oplossing voor was, was de keten dat. Volgens mij is de keten nog steeds de oplossing.

Ik wil ook graag dat u ingaat op de privacywetgeving. In hoeverre kan het CIZ kennis die het heeft delen? In het voorbeeld van Bergen op Zoom was dat een heikel punt.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ook met ZN hebben wij afspraken gemaakt om dit soort zaken zelfs op individueel niveau te volgen. Wij bekijken echt goed wat er mogelijk is. Over wat er wel en wat er echt niet mag in het kader van de privacywetgeving kunnen allerlei mythes bestaan die wij uit de weg moeten ruimen. Wij zitten er met onze neus bovenop.

Mensen die nu nog huishoudelijke verzorging via de AWBZ krijgen, moeten die straks van de gemeente krijgen. De overgang moet zorgvuldig worden geregeld. Er moet dus een ketenorganisatie staan. Wij doen ons uiterste best om ervoor te zorgen dat de keten sluit. Het gaat immers om kwetsbare mensen en daar is de WMO juist voor bedoeld. Er wordt dan ook keihard aan gewerkt. Alle partijen waarmee wij van doen hebben, moeten onderling afspraken maken over de manier waarop ze met elkaar omgaan. Er is een amendement over de invoeringsdatum. Misschien komt uw Kamer tot een ander inzicht na mijn inbreng, maar als dat amendement wordt aangenomen, is er nog zowat een jaar de tijd om keihard hieraan te werken. Het kan dus niet zo zijn dat daaraan niet zorgvuldig vorm kan worden gegeven.

Ik heb al toegezegd dat wij de privacywetgeving zullen uitzoeken. Vaak wordt gezegd dat men het niet mag, maar dan moeten wij wel zeker weten of dat echt zo is. Ik heb laatst van een huisarts gehoord dat zij zo weinig betrokken wordt in de eerste lijn met het zoeken naar goede oplossingen, dat zij ook niet weet hoe zij dat wel of niet zou kunnen doen, maar zij eigenlijk ook wel graag in het netwerk zitting zou willen hebben. Uit dit soort zaken zouden wij toch uit moeten kunnen komen.

De huishoudelijke verzorging gaat met de invoering van de WMO over van de AWBZ naar de WMO. Met klem zeg ik er nog maar eens bij dat het niet om lijfsgebonden zorg gaat. Het gaat echt om huishoudelijke aangelegenheden en dus niet om persoonlijke verzorging. In vorige debatten en ook in de schriftelijke ronde heb ik aangegeven dat het echt nodig is om de gehele huishoudelijke verzorging onder de werking van de WMO te brengen. Principieel vind ik huishoudelijke verzorging geen zorg in de zin van onverzekerbare ziektekostenrisico's die binnen de AWBZ thuishoren. Ook praktisch kleven er te veel haken en ogen aan de overheveling van alleen de enkelvoudige huishoudelijke verzorging, waarbij ik nogmaals zeg dat als mensen heel veel zorg nodig hebben, bijvoorbeeld 24-uursaandacht, en niet zelfstandig kunnen functioneren en daarom steeds iemand in de buurt moeten hebben, die huishoudelijke verzorging onderdeel blijft uitmaken van dat full package. Als deze zorg elders geleverd wordt, zoals in de AWBZ – dus in de

WMO maar ook nog als functie in de AWBZ – kan de kwaliteitswet van toepassing worden verklaard, maar daar kom ik straks nog op terug.

Mevrouw **Kant** (SP): Die Engelse term “full package” klinkt wel heel mooi, maar er liggen dan toch nog allerlei grijze gebieden tussen? Dat is nu mijn zorg. U spreekt over 24-uurszorg, maar er zijn ook mensen die bijvoorbeeld acht uur zorg per dag nodig hebben en dat vind ik ook al veel. Maar dan is die vorm van huishoudelijke zorg in dat totale pakket toch ook een heel andere vorm van zorg dan iemand die inderdaad alleen maar huishoudelijke zorg nodig heeft? U maakt nu een zwart-wit onderscheid dat de werkelijkheid volgens mij geen recht doet!

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb al vaker gezegd dat ik de AWBZ wil terugbrengen tot de kern van nagenoeg onverzekerbare ziektekostenrisico's. Mensen die van de AWBZ gebruik zullen kunnen blijven maken, wat mij betreft tot in lengte van dagen, hebben een pakket aan zorg en ondersteuning nodig waarvan ik denk dat dit niet uit elkaar mag worden getrokken. Als je bijvoorbeeld denkt aan ondersteunende activerende begeleiding kan ik mij niet voorstellen dat de gemeente de ballenbak gaat organiseren. Dat is zo onlosmakelijk onderdeel van het hele zorgpallet en echt wat anders dan wanneer iemand nagenoeg zelfstandig woont, maar een paar extramurale functies heeft. Die heeft wat extra ondersteuning nodig, bijvoorbeeld als het gaat om rekeningen, een aantal zaken die nodig zijn om te kunnen blijven functioneren. Die heeft niet een full package nodig van allerlei lijfsgebonden zorg, maar wel ondersteuning die permanent zal zijn, bijvoorbeeld vanwege een progressief ziektebeeld. Dit kunnen heel verschillende ziektebeelden zijn, want er kan sprake zijn van gevolgen van het ouder worden, maar ook van aangeboren beperkingen of van een permanente psychiatrische problematiek. Deze mensen zullen misschien hun hele leven lang ook nog wat welzijnsdiensten uit hun omgeving nodig hebben. Deze kabinetsperiode gaat er niets anders over naar de AWBZ dan de huishoudelijke hulp voor die mensen die huishoudelijke hulp genieten met een aantal functies uit de AWBZ. Ik denk dan vooral aan activerende en ondersteunende begeleiding. Deze kabinetsperiode gebeurt er dus niets anders dan dat de huishoudelijke hulp wordt overgeheveld.

Ik voeg hier aan toe dat wij – zeker voor deze mensen – goed zullen kijken naar de aansluiting, de snijpunten van deze vlakken. Het gaat niet alleen om huishoudelijke hulp, maar ook om andere welzijnsdiensten en daar ziet de WMO op. Juist voor deze mensen moet er in het back office worden nagegaan welke mogelijkheden er zijn voor sociale integratie. Veel mensen die extramuraal wonen met een paar functies uit de AWBZ en hulp in de huishouding, komen in een sociaal isolement terecht dat niet kan worden opgeheven door diensten van de instellingen. De gemeenten moeten echt iets voor die mensen gaan betekenen. Mijn inzet is erop gericht om ervoor te zorgen dat de WMO juist voor deze groep een verbetering zal zijn door het inclusief beleid en het participeren.

Wij zullen echt goed nagaan welke mensen straks van het full package gebruik kunnen maken. Wij hebben hier al het nodige over gewisseld in het schriftelijke traject.

Mevrouw **Kant** (SP): Dit kan wel zo zijn, maar ik begrijp het nog steeds niet. Hoe meer de staatssecretaris zegt, hoe minder ik het begrijp. De staatssecretaris spreekt eerst over full package en dan over mensen die een klein beetje participerende begeleiding nodig hebben. Die zouden dan weer wel onder de huishoudelijke zorg van de WMO vallen, maar anderen weer niet. Wie zal dit bepalen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb volgens mij al duidelijk gezegd dat het 24-uurstoezicht in een beschermde woonvorm niet anders kan functioneren. Ik heb het dan over focuswoningen die nu nog via een subsidieregeling worden gefinancierd. Als die subsidieregeling niet zou bestaan, zouden betrokkenen een verblijfsindicatie krijgen. Die mensen willen niet intramuraal; zij willen op zichzelf wonen. Zij zullen in de AWBZ het volledige arrangement kunnen krijgen. Zo zijn er ook woonvormen gecreëerd voor mensen die niet intramuraal oude stijl willen wonen ook al komen zij in aanmerking voor de indicatie verblijf. Zij zitten nu in een andere woonvorm met toezicht. Wij kijken naar die mensen en stellen de vraag of zij in aanmerking komen voor een verblijfsindicatie via de 24-uursvoorzieningen. Die afbakening maak ik daar. Er zullen altijd gevallen overblijven waar dit wat minder duidelijk is, maar ik denk dat er over de hele linie toch wel goed een indicatie kan worden gesteld.

Mevrouw **Kant** (SP): Dan is mijn vrees terecht. Ik geef een voorbeeld: een schizofrene jonge man of vrouw die graag zelfstandig woont en dit ook doet en die iedere week behoorlijk wat uren sociaal-psychiatrische verpleegkundige zorg heeft. Die zorg wordt verknipt en het aantal uren sociaal-psychiatrische zorg wordt waarschijnlijk minder. De functie huishoudelijke zorg wordt daar dan afgehaald en hij of zij moet het voor een deel van de week dan maar doen met de huishoudelijke zorg die de gemeente moet verzorgen. Het toezicht op de mensen en de preventie worden daardoor minder. Dit is mijn zorg en die zorg bevestigt de staatssecretaris met haar antwoord.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Mevrouw Kant gaat ervan uit dat de situatie voor deze mensen verslechtert. Ik verwacht dat die alleen maar verbetert als de gemeenten zich ook eens eindelijk gaan bekommeren om deze mensen als zij in een sociaal isolement leven. Onderzoek heeft uitgewezen dat vereenzaming een groot probleem is voor mensen met psychische problemen. De huishoudelijke hulp zal zeker een belangrijke signaalfunctie kunnen vormen. Ik zie niet in waarom deze jongeman niet op het netvlies van gemeenten zou kunnen staan, met alle zorgvuldigheid die in het overgangsprotocol aan de dag wordt gelegd, zeker met het amendement-Van Miltenburg c.s.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Laat ik dan ook maar met een voorbeeld komen: mensen met de diagnose “dementerend” met een indicatie voor verblijf, die wonen in een min of meer beschermde zespersoonswooneenheid. Krijgen die de welzijnsdiensten via de AWBZ, als ze een indicatie voor verblijf hebben? Of moeten ze ervoor naar de gemeente? En als ze ervan afzien? Ze hebben immers toch gescheiden woning en zorg in zo'n “sixpack” – die vreselijke term heb ik ook al gehoord.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Het zit er allemaal bij in.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik snap waar de vragen van mevrouw Kant vandaan komen. Ik ga mijn verzoek aan de staatssecretaris herhalen – het wordt bijna een gouwe ouwe – om een visie van de staatssecretaris op de extramuralisering. Voor het reces hadden wij hierover een uitgebreide discussie. De staatssecretaris zei toen dat de WMO haar visie was. Ik deel die opvatting niet; de WMO levert een stukje, maar geen visie op de positie van de extramurale zorg straks in de AWBZ. Ik hoor de staatssecretaris nu dingen zeggen waar ik wel een beetje blij van wordt. Kan ze een en ander eens in een notitie zetten? Het gaat met name om de activerende en ondersteunende begeleiding: wanneer is dit langdurige en dus onverzekerbare zorg en wanneer zou dit ooit tot het gemeentelijke domein kunnen behoren?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: U heeft ook gevraagd om een doorkijk naar de lange termijn: hoe zal de relatie zijn tussen AWBZ, WMO en de Zorgverzekeringswet? Als het interdepartementale beleidsonderzoek rondom de AWBZ is afgerond, zal ik met een standpunt komen. Ik kan mij voorstellen dat dit standpunt gepaard gaat met een visie vanuit cliëntperspectief op extramuralisering. Het zal geen stuk zijn met de strekking dat in deze kabinetsperiode iets anders moet worden overgeheveld uit de AWBZ, maar een dergelijk doorkijkje zeg ik wel toe. Op die manier kan het betekenis hebben voor een volgend regeerakkoord.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Zoals gezegd, lijkt mij dit een goed plan. Ik deel het wat onbestemde gevoel van onbehagen dat mevrouw Kant verwoordt. Met een advies van de RVZ en Zorgverzekeraars Nederland over de afschaffing van de AWBZ op een bepaalde termijn wordt het er natuurlijk ook niet beter op. Ik wil de staatssecretaris niet overvragen, maar het oordeel van mijn fractie over de WMO hangt samen met het redelijkerwijs te verwachten toekomstperspectief. Dat kunnen wij niet helemaal vastplakken aan het kabinetsstandpunt, maar de onduidelijkheid omtrent de richting van deze "eerste stap" – de terminologie is van de staatssecretaris, niet van mij – maakt dat ik meer zekerheid wil. De staatssecretaris zei dat de 24-uurszorg in de AWBZ blijft, bij de ondersteunende en activerende begeleiding wordt al gesproken over een knip. Daarmee begint het. Onder de mensen die er nu mee te maken hebben, leeft veel onduidelijkheid over de toekomst van de AWBZ. Die wordt versterkt door dat soort adviezen. Ik heb een begin van een perspectief nodig om tot een afgewogen oordeel over de WMO te komen, omdat dit juist is gepresenteerd als eerste stap in een gefaseerde invoering van de oorspronkelijke brede WMO.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik kan natuurlijk alleen uitspraken doen over deze regeerperiode. Ik kan dus geen doorkijkje geven naar een volgende kabinetsperiode. Ook al zou ik nu zeggen dat het een goed idee is om verdergaande stappen te zetten, dan nog zult u zeggen dat u moet wachten tot het volgende kabinet. Ik kan alleen maar spreken over wat ik nu doe. In de volgende kabinetsperiode zullen verdere beslissingen moeten worden genomen. Ik heb duidelijk aangegeven

wat ik met de AWBZ zou willen doen, maar op dit moment kan ik niet verder gaan dan het overhevelen van de huishoudelijke verzorging naar de WMO.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Tot uw dienst, maar dan neem ik ook aan dat uw uitspraak dat de ondersteunende en activerende begeleiding ook zullen worden overgeheveld naar de WMO, daardoor van tafel is. De beslissing daarover zal dan ook in de volgende kabinetsperiode door de wetgever moeten worden genomen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb deze uitspraak genuanceerd. Ik heb dat gedaan, omdat het, gezien de beschikbare tijd, überhaupt geen haalbare kaart is om eventuele andere doelstellingen te realiseren. Wat mij betreft gebeurt het dus niet. Ik kan mij wel voorstellen dat wij voor een volgend kabinet alvast een verkenning uitvoeren. Dat laat onverlet dat het aan een volgend kabinet is om verdere stappen te zetten.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Is het mogelijk dat u de Kamer een schets doet toekomen van de toekomstige AWBZ, van 24-uurszorg tot en met heel eenvoudige, wel over te hevelen zorg? Die schets kunnen wij dan meewegen bij onze beslissing over ons stemgedrag rondom de WMO.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zal mij waarschijnlijk herhalen, maar ik zeg u toe dat ik u zo'n schets voor de stemmingen zal doen toekomen. Mevrouw Van Miltenburg heeft een opmerking gemaakt over de kortdurende huishoudelijke verzorging na een ziekenhuisopname. Zij verzoekt mij dit probleem nog voor de begrotingsbehandeling van dit najaar op te lossen. Bij de begrotingsbehandeling zijn hierover moties ingediend door de leden Buijs en Vietsch. Deze moties zijn door de Kamer aanvaard. De minister heeft in april 2005 in een brief gereageerd op de motie-Buijs door aan te geven dat hij positief staat tegenover verkenningen. Ik ben afhankelijk van die verkenningen en ben daarom bereid om te informeren hoe het hiermee staat.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Met deze verkenningen is, volgens de berichten die ik heb ontvangen, nog niet begonnen. Wanneer de minister met die verkenning begint, interesseert mij niet als het resultaat bij de begrotingsbehandeling maar bekend is. Het is misschien handig als u deze mededeling doorgeleid naar de minister.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat zal ik zeker doen. Mevrouw Van Miltenburg vroeg hoe ik ervoor kan zorgen dat de signaleringsfunctie van de thuiszorg niet verloren gaat door de overheveling van de huishoudelijke verzorging naar de WMO. Ik heb al gezegd dat er een handreiking wordt ontwikkeld waarin wordt ingegaan op de goede afstemming rond de cliënt, die zowel huishoudelijke verzorging als AWBZ-zorg geniet. De signaleringsfunctie, waarover mevrouw Van Miltenburg sprak, wordt in deze handreiking zeker meegenomen. Keuzevrijheid en persoonsgebonden budget. Vanaf het begin van het debat over de WMO is dit een belangrijk onderwerp geweest. Moet dit worden overgelaten aan de gemeente of is hier sprake van een algemeen principe dat de wetgever aan de gemeenten moet meegeven? Door mevrouw Van Miltenburg en mevrouw Verbeet is al

in een vroeg stadium een amendement op dit punt ingediend. Het debat heeft ertoe geleid dat voor het laatste standpunt is gekozen. Ik heb daarom gemeend bij tweede nota van wijziging de verplichte keuzemogelijkheid voor hulp in natura of een pgb in de wet te verankeren. Dat is natuurlijk een inperking van de beleidsvrijheid van gemeenten en dat is mij ook niet in dank afgenomen. Het maakt het er voor gemeenten niet gemakkelijker op om bulkcontracten af te sluiten – groot inkopen met een financieel voordeel – maar ik meen dat het cliëntenperspectief en de keuzemogelijkheid zwaarder wegen.

Verskillende leden zijn van mening dat de reikwijdte niet ver genoeg gaat. Door het amendement van mevrouw Van Miltenburg over het compensatiebeginsel is het persoonsgebonden budget automatisch niet meer gekoppeld aan de in artikel 4 opgenomen zorgplichtige voorzieningen. Het pgb heeft betrekking op alle individuele voorzieningen die op grond van het compensatiebeginsel worden verstrekt. Naar mijn opvatting wordt door de tweede nota van wijziging in combinatie met het amendement over het compensatiebeginsel invulling gegeven aan hetgeen door de indieners van het amendement wordt beoogd. Ik voeg daaraan toe dat in het amendement de mogelijkheid voor een uitzondering ontbreekt voor de gevallen waarin het verstrekken van een persoonsgebonden budget echt onverstandig is, ook vanuit cliëntenperspectief, zoals psychoten of drugsverslaafden. Ik verzoek de indieners van het amendement dan ook om in het amendement ten minste op te nemen dat die uitzondering gemaakt moet kunnen worden. Ik meen dat het amendement niet nodig is, maar ik laat het oordeel daarover graag aan de Kamer. Wellicht kan aansluiting worden gezocht bij het amendement dat de heer Van der Vlies op dit onderdeel heeft ingediend. Ook daarvoor geldt dat als het amendement van mevrouw Van Miltenburg c.s. over het compensatiebeginsel wordt aanvaard, de verbreding een feit is en dus verder niet echt nodig is. Met het amendement wordt wel de uitzondering mogelijk gemaakt die in het amendement van mevrouw Van Miltenburg ontbreekt. Als mevrouw Van Miltenburg en de heer Van der Vlies de handen ineen slaan en samen een amendement indienen waarin aan de door mij genoemde bezwaren tegemoet wordt gekomen, dan laat ik het oordeel daarover aan de Kamer.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Mevrouw Van Miltenburg had iets met mij.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zou nooit tussen u beiden willen komen. Dat laat ik graag aan de heer Van der Vlies over. Overigens stelt de heer Van der Vlies met het amendement op stuk nr. 59, waarmee wordt beoogd dat artikel 3 over het gemeentelijk plan zodanig wordt aangepast dat gemeenten moeten aangeven hoe zij keuzevrijheid bieden in plaats van bevorderen, naar mijn mening een terechte aanpassing voor.

De heer Mosterd stelt dat het budget van het pgb vergelijkbaar moet zijn met de kosten van de natuuroorziening. Ik vind dat een zaak van de gemeenten zelf. Als wij ook nog regelen hoe hoog de pgb's moeten zijn, dan raken wij te ver af van het sturingskader van de wet. Dat wil ik niet. Bovendien geldt ook op dit punt dat als het compensatiebeginsel wordt geïntroduceerd, de zaak anders komt te liggen. Als het uitgangspunt de zelfred-

zaamheid van een persoon is en als daarbij de financiële zelfredzaamheid wordt betrokken, dan moeten wij daar op centraal niveau niet teveel op sturen. Ik ben ervan overtuigd dat met hetgeen voorligt daaraan een goede invulling kan worden gegeven. Als de keuzevrijheid wordt bevorderd, dan moet er ook wat te kiezen zijn. Het pgb werkt wat dat betreft goed en dat is zichtbaar in de AWBZ. Bij introductie ontstaan allerlei mogelijkheden. Veel zorgaanbieders blijken toch in staat te zijn om aan mensen met een pgb een goed product te leveren. Er zijn veel opmerkingen gemaakt over de kwaliteit van de maatschappelijke ondersteuning en in het bijzonder van de huishoudelijke verzorging als deze niet meer onder de AWBZ valt. Mevrouw Verbeet verbond daar de aspecten van werkgelegenheid in de thuiszorg aan. Dat punt werd ook door de zogenaamde "manifestpartijen" naar voren gebracht. Zowel in de memorie van toelichting als in de schriftelijke ronde heb ik aangegeven, dat de Kwaliteitswet zorginstellingen van toepassing is op zorg zoals onder meer omschreven bij de AWBZ. Ik zal in elk geval de toepasselijkheid van de kwaliteitswet op huishoudelijke verzorging bij AMvB buiten twijfel zetten. Dus ook als een schoonmaakbedrijf wordt ingehuurd, zal dat voor dit deel van de dienstverlening onder de Kwaliteitswet vallen en dus ook onder het toezicht van de Inspectie voor de Gezondheidszorg. Daar vroeg de heer Mosterd naar. Op dit moment kiezen wij binnen de gezondheidszorg niet voor een verplichting tot certificering. De gemeenten bepalen of zij de stap tot certificering willen zetten. Het is wel aan de gemeenten om duidelijk te maken hoe zij de kwaliteit geborgd zien. Zij moeten dat uitleggen.

De aanneming van het amendement van mevrouw Kant waarmee wordt beoogd, landelijk kwaliteitsnormen voor maatschappelijke ondersteuning vast te stellen, moet ik ontraden. De wet draagt het kwaliteitsbeleid namelijk expliciet op aan de gemeenten. Dat is logisch, want dat geldt voor het overgrote deel van de WMO-voorzieningen die al onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid vielen. Met centrale normering gaat men er ook van uit dat wij het hier beter weten dan in de gemeenten. Daar geloof ik niets van.

Over de huishoudelijke verzorging zei ik al dat ik garandeer dat de Kwaliteitswet van toepassing is. Er wordt overigens een speciale handreiking opgesteld over de manier waarop gemeenten met aanbestedingen moeten omgaan. Het bestek dat voor een aanbesteding moet worden opgemaakt, is natuurlijk heel belangrijk. Ik kijk nu even naar de heer Rouvoet. In het bestek moeten de kwaliteitseisen worden opgenomen. Verder kan er bijvoorbeeld in staan dat de aanbieder met de lokale situatie bekend moet zijn. Er staat dus niet zomaar een Italiaans bedrijf voor de deur ten koste van de lokale thuiszorgaanbieder. Als het bestek goed geschreven is, wordt de soep niet zo heet gegeten als die soms lijkt te worden opgediend. Daar kunnen wij goede handreikingen voor maken.

Ik wil stellen dat de behoefte de werkgelegenheid bepaalt en niet andersom. Het is uitgesloten dat aan de WMO de eis wordt gesteld om niet alleen de kwaliteit, maar ook het volume veilig te stellen. Dat kan niet, nog daargelaten dat niet ik, maar de gemeenten in dezen aan zet zijn. Ik vrees eerder dat wij in de komende jaren mensen tekortkomen die over de benodigde professionaliteit beschikken om juist de wat complexere gevallen te ondersteunen. Daarover is hier al het een en ander

gezegd. Het lijkt mij van groot belang dat de samenhang tussen de Wet werk en bijstand en deze wet ten volle wordt benut, ook in verband met maatschappelijke stages en andere dingen die wij kunnen doen om jongelui te interesseren voor dit vak. Gemeenten moeten jongeren flink prikkelen om een vak op het gebied van welzijn en zorg te kiezen. Deze wet biedt hun daartoe de mogelijkheid. Samen met het onderwijs kunnen volgens mij zeer goede arrangementen worden gemaakt.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): De staatssecretaris doet de geruststellende mededeling dat het regime van de Kwaliteitswet zorginstellingen ook van toepassing is op de huishoudelijke verzorging als die is uitbesteed aan zogenoemde derden. Veel mensen houdt de vraag bezig wat het concreet betekent als de huishoudelijke verzorging wordt uitbesteed aan een schoonmaakbedrijf. Hoe gaat de Inspectie voorts toezicht houden op de huishoudelijke verzorging door een schoonmaakbedrijf?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat gebeurt op exact dezelfde manier als bij de thuiszorg. Zo zie ik het graag. Dat zal duidelijk zijn. Zoals men op de thuiszorg toezicht houdt, houdt men toezicht op een dergelijke instelling.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Wat betekent dat voor een schoonmaakbedrijf? Gaan wij toch opleidingseisen stellen? Dat is de essentie. Moeten de medewerkers niveau 1 of 2 van het landelijk erkende opleidingsstelsel hebben gehaald? Wat is de drempel? Aan welke kwaliteitsnorm moeten de medewerkers van een schoonmaakbedrijf voldoen om die huishoudelijke verzorging te mogen bieden, willen zij voldoen aan de Kwaliteitswet?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Die verzorging moet geboden worden volgens de normen die binnen de AWBZ voor het leveren van dergelijke diensten gelden. Ik kan mij niet voorstellen dat er speciale diploma-eisen of wat dan ook worden geformuleerd omwille van de kwaliteit. Ik ken situaties waarin daar geen sprake van is. Ik hoop overigens niet dat door deze uitspraak een enorme ontslaggolf ontstaat. Ik zal het nagaan. U kunt ervan op aan dat het niet slechter mag worden dan wat men nu volgens de AWBZ geleverd krijgt. Daar zal de Inspectie op toezien.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Krijgen wij bij het plenaire debat te horen wat dit betekent voor een medewerker van een schoonmaakbedrijf? Ik heb in de eerste termijn niet voor niets opgemerkt dat ik het voor iemand met een persoonsgebonden budget niet onmogelijk wil maken om puur huishoudelijke hulp uit dat budget bij een schoonmaakbedrijf te betrekken. Wat betekent de Kwaliteitswet precies voor de huishoudelijke verzorging, geboden door een schoonmaakbedrijf?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat zeg ik graag toe, als ik daarover iets zou kunnen zeggen. Het mag in elk geval niet slechter worden dan wat men onder de AWBZ geleverd krijgt. Daarop zal de inspectie toezien.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik schrik ervan dat het pgb nu onder de kwaliteitswet wordt geschaard. In de AWBZ is dat niet het geval. In de WMO moet dat toch ook niet gebeuren.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Dat is een misverstand. Het gaat erom dat iemand met een pgb het volste recht moet houden om een schoonmaakbedrijf in te schakelen voor stofzuigen als het alleen maar huishoudelijke hulp is.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik hoopte dat de staatssecretaris ook naar nieuwe beroepsopleidingen in de WMO gaat kijken. Ik kan mij voorstellen dat in de WMO iemand op een andere manier het werk doet dan nu in de thuiszorg gebeurt. Ik zou het interessant vinden als de staatssecretaris dat mede ontwikkelt.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zeg graag toe dat wij daarnaar kijken. Wij zijn hierover al in overleg met partijen.

Allen hier hebben benadrukt dat op het moment dat de eerste wet er is waarin mantelzorgondersteuning wordt gewaarborgd, er niet tegelijkertijd een zwaarder beroep mag worden gedaan op mantelzorgers. U weet dat de organisatie van mantelzorgers een claim op tafel heeft gelegd voor meer middelen. Men zegt dat men die nodig heeft, wil men mantelzorg daadwerkelijk goed kunnen ondersteunen. Ik heb toegezegd dat ik met de mantelzorgers om de tafel zal gaan zitten. Het overleg is nog niet afgerond. Zodra dat het geval is, zal ik de Kamer informeren. Het afgelopen jaar zijn veel extra middelen naar de mantelzorg gegaan. Wij bekijken nu waarop de extra claim is gebaseerd. Ik zal de Kamer informeren wat ik met de uitkomsten van het gesprek doe.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Waarom wordt het gesprek steeds uitgesteld? Het zou eerst verleden week zijn, daarna zou het morgen zijn en vervolgens zou het de 26ste zijn. Wij praten wel eens met mensen en wij gaan er iets achter zoeken. Het zal niet de bedoeling zijn dat wij dit doen, maar voordat wij gaan stemmen, wil ik weten wat u gaat doen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Wij hebben al een gesprek gehad. Ik kan niet anders bedenken dan overbelasting van de mensen die hier zitten. Het is moeilijk om alles tegelijk te doen. Ik weet niet waarom het niet is gelukt, maar er is geen verborgen agenda. Die moet u er niet achter zoeken. Mantelzorgondersteuning moet ook adequaat kunnen geschieden. Er zijn veel middelen beschikbaar gesteld. Het gaat niet alleen over mantelzorgsteunpunten. Het gaat ook over het back-office, als het gaat om het organiseren van respijtzorg of de vraag wat men voor iemand kan betekenen in het kader van artikel 4. In deze wet liggen dus heel goede waarborgen voor ondersteuning.

Over de financiële kant van de zaak zijn wij met de organisatie nog in gesprek. Ik kan nu geen uitsluitsel geven. Voor het implementatietraject in het komende jaar hebben wij echter voldoende basis om goed door te zetten. Ik zie op dit moment geen reden om te twifelen of de mantelzorgondersteuning een goede plek krijgt in deze wet. Ik ben ervan overtuigd. De heer Van der Vlies vroeg mij of ik stimulerend aanwezig wil zijn. Hij weet dat ik de mantelzorg een zeer warm hart toedraag. Aan mij zal het dus niet liggen.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): U kunt toch simpelweg zeggen wat u nog van plan bent?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik heb al gezegd wat ik van plan ben. Dat is goed kijken naar de onderbouwing die de belangenbehartigers van de mantelzorg aangeven voor de extra middelen die zij nodig denken te hebben. Die middelen moeten goed ingezet worden als er al extra middelen nodig zijn. Wij zijn daarover in overleg. Toen ik de claim kreeg, was er geen sprake van een adequate onderbouwing van de claim. Die wil ik wel zien, want ik moet het geld wel ergens weghalen. Als ik het niet extra krijg, moet ik het uit mijn eigen portemonnee doen. Het gaat om veel geld. Ik wil dus weten hoe het zit.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Ik heb heel nadrukkelijk gevraagd of de staatssecretaris het ermee eens is dat mantelzorgondersteuning die de gemeenten moeten gaan bieden, ook gericht moet zijn op mensen die geen ondersteuning krijgen vanuit de AWBZ omdat zij niet onder de definitie van de AWBZ vallen. Wordt daarmee bij de formulering van het prestatiegeld ook rekening gehouden?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Vanzelfsprekend. Ik heb net gezegd dat ik uw amendement sympathiek vind, mevrouw Van Miltenburg. Het zal dan moeilijk zijn om nu afstand te nemen van uw uitspraak.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Verschillende collega's hebben gesproken over de uitruilconstructie die nu mogelijk is in de AWBZ. Wordt die ook mogelijk gemaakt in de WMO? Mag de mantelzorger in plaats van huishoudelijke zorg, persoonlijke zorg op zich nemen en kan hij daarvoor huishoudelijke zorg geïndiceerd krijgen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik kom daarop graag terug in het plenaire debat. U vraagt of het, als het gaat om iemand die verzorgd moet worden en die een totaalpakket aan functies heeft, mogelijk is om persoonlijke zorg te geven in plaats van huishoudelijke zorg. Ik wil graag op het indicatiebesluit zichtbaar maken wat de mantelzorger doet aan niet gebruikelijke zorg, opdat respijtzorg makkelijker te organiseren valt op het moment dat daarom gevraagd wordt. Ik zal kijken hoe dat precies zit en u daarover nader informeren. Ik moet daar even over nadenken.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): U staat er in principe niet onwelwillend tegenover?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: U vraagt of uitruil tussen de verschillende functies mogelijk is. Ik moet dat nakijken, want ik kan het op dit moment niet helemaal overzien.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Dit antwoord verbaast mij heel erg, omdat wij tijdens het algemeen overleg over de modernisering van de AWBZ hierover heel uitgebreid hebben gesproken. De staatssecretaris heeft mij toen verzekerd dat het mogelijk is en dat zij de indicatiestellers erop zou wijzen dat zij mantelzorgers op deze mogelijkheid moesten attenderen. Toen heeft de staatssecretaris gezegd dat het ook om huishoudelijke hulp in het kader van de AWBZ zou moeten gaan. Het zou allemaal verwoord worden in die brandbrief die nog steeds niet geschreven is. Ik herinner de staatssecretaris bij dezen nog even aan die brief.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Die brief is geschreven. Ik begrijp van mevrouw Azough dat het niet gaat om uitruil binnen de AWBZ maar om uitruil tussen WMO en AWBZ.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Het gaat inderdaad om uitruil tussen WMO en AWBZ.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Als iemand geïndiceerd is voor persoonlijke verzorging en voor ondersteunende activerende begeleiding, verpleging en nog een aantal zaken, meent mevrouw Azough dat uitruil mogelijk moet zijn tussen een AWBZ-indicatie en een WMO-indicatie. Ik vind dat heel lastig. Het gaat immers om een claim-beoordeling voor een ziektekostenverzekering waarvan ik mij afvraag of die inwisselbaar is met iets dat op lokaal niveau is neergelegd. Het lijkt mij dat dit niet het geval is. Ik zal het echter uitzoeken en u daarover informeren. Uitruil tussen de verzekering en het voorzieningenniveau lokaal lijkt mij heel lastig. Ik zoek dat uit.

De **voorzitter**: Ik zie nog veel vingers maar ik kijk ook bezorgd naar de klok. Is de toezegging van de staatssecretaris dat zij het zal uitzoeken niet voldoende voor dit moment?

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Als ik antwoord krijg op de vragen die ik mijn casus heb gesteld, ben ik tevreden.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik zal dat schriftelijk doen, zodat wij dit bij de plenaire afhandeling kunnen betrekken. Binnen de AWBZ is het inderdaad mogelijk. Ik geef mevrouw Van Miltenburg graag toe dat wij dat uitgebreid besproken hebben met elkaar. Uitruil tussen verschillende verantwoordelijkheden lijkt mij geen werkbare zaak, maar ik zal u daarover informeren. De heer Van der Vlies heeft een amendement op stuk nr. 45 ingediend, mee ondertekend door de leden Rouvoet en Kraneveldt. Dat amendement wil zeker stellen dat onder het begrip "mantelzorgondersteuning" ook het vinden van een adequate oplossing als mantelzorgers hun taken tijdelijk niet kunnen waarnemen wordt begrepen. Duidelijk moet wel zijn dat voorzover mantelzorgers AWBZ-geïndiceerde zorg overnemen, de gemeenten niet op het verlenen van die zorg kunnen worden aangesproken. Ik neem aan dat het alleen gaat om de begeleiding, bijvoorbeeld naar het loket. Op die manier kan ik wel leven met het amendement. Mevrouw Verbeet en de heer Mosterd vroegen mij hoe ik de gemeenten extra ga faciliteren met betrekking tot vrijwilligerswerk. De gemeenten zullen extra worden ondersteund door het instellen van een pool van adviseurs die gemeenten helpen bij het ontwikkelen van beleid ten aanzien van vrijwillige inzet. De heer Mosterd vroeg mij ook naar een vervolg op de Stimuleringsregeling vrijwilligerswerk. Deze regeling was een tijdelijke regeling. Ik heb niet het voornemen om met een vervolg op deze regeling te komen. De huidige waarborgen en de middelen in de WMO zijn volgens mij voldoende. Mevrouw Azough vroeg hoe de emancipatie-effectrapportage zich verhoudt tot een toename van de druk op de mantelzorg en de economische zelfstandigheid van vrouwen. De onderzoekers schetsen een erg somber beeld, waarin zij ervan uitgaan dat gemeenten de toegang tot huishoudelijke verzorging sterk zullen

inperken. Ik zie geen enkele aanleiding om dat te veronderstellen. Die zorgen van de onderzoekers deel ik dus niet. Wel zie ik dat het gaat om de verdeling van zorg en arbeid, maar dat de WMO op zich een extra belasting van mantelzorgers zou gaan vormen, zie ik niet in. De wet geeft daartoe geen enkele aanleiding.

Ik kom toe aan de openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ), jeugd en het huiselijk geweld. Mevrouw Verbeet vraagt wat wordt gedaan om de kwaliteit van de OGGZ te borgen. Het is mijn uitdrukkelijk voornemen, de OGGZ onder de reikwijdte van de Kwaliteitswet zorginstellingen te brengen. Dit kan gebeuren door in het conceptbesluit WMO een wijziging op te nemen van het desbetreffende besluit dat onder de Kwaliteitswet hangt.

De heer Mosterd en mevrouw Verbeet maakten een aantal opmerkingen over het prestatieveld jeugd. Terecht merken zij op dat preventief jeugdbeleid van groot belang is. De vijf functies van het lokaal jeugdbeleid – informatie en advies, signalering van problemen, toegang tot hulpaanbod, lichtpedagogische hulp en coördinatie van zorg – zijn een goede leidraad bij het opstellen van de gemeentelijke plannen. Ik zal de verhouding tussen WMO en jeugdzorg betrekken bij de evaluatie van de Wet op de jeugdzorg. De motie van de leden Kalsbeek en Çörüz ziet juist toe op die heldere verantwoordelijkheidsverdeling tussen provincies en gemeenten. Bij de evaluatie zullen wij daar goed naar kijken. Wij krijgen nog het sturingsadvies van de heer Van Eijck, dat hier ook over zal gaan. Om de woordvoerders jeugdzorg niet voor de voeten te lopen door hier iets wettelijk te regelen waarover zij nog gaan praten, wacht ik die evaluatie af. Ik denk dat mijn voorstel een goede wijze van doen is. Ik ben overigens blij dat die functies al zo goed benoemd zijn.

Mevrouw Verbeet heeft nog opmerkingen gemaakt over het prestatieveld maatschappelijke opvang. Zij heeft op dat punt samen met mevrouw Van Miltenburg een amendement ingediend op stuk nr. 10. Zij ziet graag huiselijk geweld als onderdeel van beleid toegevoegd. Ik vraag mij af of dat echt nodig is, gelet op het feit dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor vrouwenopvang, waarvan dit nadrukkelijk een onderdeel is. Voorkomen is natuurlijk altijd beter dan genezen, maar ik laat het oordeel graag over aan de Kamer.

Mevrouw Verbeet, mevrouw Kraneveldt en mevrouw Azough vroegen mij voorts nog naar de taakverdeling van het Rijk en gemeenten op het gebied van huiselijk geweld. Gemeenten voeren op dit gebied de regie. Dit punt is neergelegd in de kabinetsnota "Privégeweld, publieke zaak". Vanuit de rijksoverheid wordt een infrastructuur gecreëerd die een goede aanpak van huiselijk geweld op lokaal niveau mogelijk maakt en ondersteunt.

Ik kan pas goed ingaan op de financiële aspecten van de wet als duidelijk is wanneer deze daadwerkelijk wordt ingevoerd. Daar wil ik eerst op ingaan. Het gaat dan om de invoeringsdatum. Het voornemen was 1 januari 2006. In een van de vorige debatten is dat opgeschoven naar 1 juli 2006. Daarover zijn twijfels geuit, vooral over de uitvoerbaarheid daarvan. Velen van u hebben gepleit voor invoering per 1 januari 2007. Mevrouw Verbeet heeft op dit punt een Kamerbreed gesteund amendement ingediend. Ik ben van mening dat gemeenten er klaar voor zijn om de WMO aan te pakken. Veel gemeenten hebben zich er al helemaal op ingesteld. Verder uitstel zou kunnen worden opgevat als mogelijk afstel en weinig

prikkel zijn tot initiatief. Met de VNG heb ik bovendien afspraken gemaakt over het invoeringstraject dat eveneens gericht is op 1 juli 2006. Maar ik zie ook dit amendement en heb hier te maken met een politieke realiteit. Ik ben ook niet doof voor de argumenten die u aanvoert. Nieuwe colleges zullen uitvoering moeten geven aan de WMO. U wilt extra tijd benutten voor de nodige zorgvuldigheid. Ik laat het oordeel over het amendement aan de Kamer. Als zij dit amendement aanneemt, word ik uiteraard wel geconfronteerd met het feit dat de invoering een half jaar langer gaat duren, met de daarbij behorende kosten. Wij hebben de kosten namelijk berekend tot 1 juli. Ik zal daar dan ook met collega Zalm over moeten praten.

Mevrouw Verbeet (PvdA): Bent u op de hoogte van het onderzoek dat vandaag verschenen is en waaruit blijkt dat maar 25% van de gemeenten op dit moment een plan heeft en 75% dus niet? Ik wil het u niet inpeperen, maar volgens mij moet u heel blij zijn met deze verstandige Kamervoorstellen.

De heer Rouvoet (ChristenUnie): Wij hebben ook een brief van Zorgverzekeraars Nederland, waarin staat dat de huishoudelijke verzorging al niet meer per 1 juli over kan gaan. Hoe kijkt u daartegen aan? Er zijn een aantal omstandigheden – los van de behandeling in de Eerste Kamer, want daar gaan wij niet over – die het erg voor de hand liggend maken om tot uitstel over te gaan. Het lijkt mij dat het voor gemeenten niet meer onzekerheid hoeft te brengen, want als de Kamer over dit wetsvoorstel stemt met de nieuwe invoerdatum en het wetsvoorstel zou worden aangenomen, kan er geen begin van twijfel zijn of het misschien tot afstel zou leiden.

Staatssecretaris Ross-van Dorp: Ik heb u goed gehoord. Ik ben gevoelig voor uw argumenten. Als de wet ingaat op 1 januari 2007, moet het kabinet met de VNG om tafel gaan zitten om de consequenties hiervan te bezien. Wij hebben het gehad over "schoon aan de haak". Als het afgesproken ijkjaar 2005 gehanteerd zou moeten worden, is er eigenlijk geen sprake meer van schoon aan de haak, want 2007 betekent eigenlijk 2006. U vraagt mij of ik al inzicht kan geven in wat er dan gerealiseerd is. Dat kan ik niet. Wij zullen de consequenties daarvan moeten bezien. Ik heb goed gehoord dat mevrouw Van Miltenburg zegt dat het absoluut niet zo kan zijn dat er een gat in de AWBZ geslagen wordt. Dat zal ik meenemen in het overleg met collega Zalm. Mijn inzet is duidelijk: uitstel mag niet ten koste gaan van de AWBZ.

Mevrouw Van Miltenburg (VVD): Ik kan niet instemmen met een WMO als u alleen zegt: dat is mijn inzet, maar ik moet dat straks nog even bezien. Ik moet van deze regering de verzekering hebben dat er niet bezuinigd gaat worden op de AWBZ om de WMO ingevoerd te krijgen.

Staatssecretaris Ross-van Dorp: Dat heb ik heel goed gehoord. Wij hebben nog een plenaire afhandeling. U kunt er van verzekerd zijn dat ik spoorwegs overleg zal hebben over de consequenties van dit amendement. De heer Mosterd vraagt wanneer de btw-problematiek met succes kan worden aangepakt. In de verslagen is er door de Tweede Kamer op aangedrongen, te voorkomen dat bij de invoering van de WMO problemen ontstaan

met de btw. Wij streven ernaar de bestaande vrijstelling voor de btw te handhaven. Het ministerie van Financiën beziet of dit mogelijk is. Mocht dit onverhoopt op technische gronden niet haalbaar zijn, dan wordt de WMO financieel gecompenseerd. In beide gevallen treden geen nadelige effecten op voor de gemeenten en de cliënten.

Door het verdeelmodel wordt het macrobedrag over de gemeenten verdeeld volgens een verdeelsleutel, gebaseerd op objectieve factoren. Ik hecht daar sterk aan. Voor die objectieve factoren is echt een heel goed model ontwikkeld. Zoals de heer Mosterd terecht vaststelde, zie je dat daarbij voor- en nadelen ontstaan. Het is mij bekend dat een aantal gemeenten er op basis van het objectieve verdeelmodel fors op achteruitgaat ten opzichte van wat historisch gebruikelijk is in die gemeente, en dat er ook een aantal op vooruitgaat. Uit analyses is gebleken dat je daarvoor een verklaring kunt proberen te vinden. De enige die wij kunnen bedenken, is dat RIO's soms ruimhartig hebben geïndiceerd. Ik heb nog geen cijfers over 2005, maar het verdeelmodel wordt in ieder geval geleidelijk ingevoerd. Er is geen sprake van dat gemeenten op 1 januari 2007 opeens achteruitgaan. Door het overgangsregime gaat dat heel geleidelijk. Je mag ook niet in een keer zulke grote happen uit het Gemeentefonds nemen, en dan kijk ik even naar de financiële deskundigen. Wij praten hier nog over, omdat de VNG, onze partner in dat gesprek, er veel aan gelegen is om dit heel geleidelijk en zorgvuldig te doen. Maar wij moeten wel toewerken naar dat objectieve verdeelmodel en de individuele cliënten mogen er geen nadelige gevolgen van ondervinden. Ik zie uiteindelijk geen redelijkere verdeling dan op basis van de objectieve grondslag. Wij zijn hierover in overleg, maar er is geen teruggang op 1 januari 2007, zoals sommige woordvoerders dachten.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF): Ik denk dat er wel een discrepantie zit in wat de staatssecretaris zegt. Zij zegt aan de ene kant dat de gemeenten die op grond van het verdeelmodel flink in de min gaan, waarschijnlijk ruimhartig hebben geïndiceerd. Aan de andere kant zegt zij dat de individuele cliënt er geen nadeel van mag ondervinden. Die gemeenten die blijkbaar ruimhartig hebben geïndiceerd, moeten straks minder ruimhartig indiceren, omdat zij minder geld krijgen. De individuele cliënten worden daarvan de dupe. Hoe gaan wij dat nu doen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Nogmaals, het is echt een zorg van mij en van de VNG om te komen tot een goede, geleidelijke overgang. Ik wil wel echt naar dat objectieve verdeelmodel, omdat dat de enige goede basis is om middelen toe te kennen. Het kan niet zo zijn dat wij gemeenten afstraffen. Er zijn erbij die meer moeten krijgen dan zij op basis van hun historische grondslag hebben, dus dat wil ik hun ook graag geven. Ik ben niet van plan om extra middelen ergens bij te doen waar zij op objectieve grondslag niet nodig zijn. Het moet dus zorgvuldig gebeuren. Op 1 januari zal er geen rare terugslag komen waar cliënten onder lijden. Ik zeg ook toe dat die overgang heel zorgvuldig vormgegeven zal worden. Ik zie geen andere mogelijkheid om het goed te regelen dan het objectieve verdeelmodel.

Mevrouw **Kraneveldt** (LPF): Sommige gemeenten

hebben extra ingezet op extramuralisering. Het is mogelijk dat zij ruimhartig geweest zijn in indicatie en daar lijken zij nu voor gestraft te worden. Wilt u daar nog op reageren?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik kijk dan even naar wat er in 2004 is gebeurd. Wij hebben het net over Trynwälden gehad. De cijfers van 2004 heb ik tegen het verdeelmodel aangelegd. Men zou meer moeten krijgen dan men nu uitgeeft. Ik kan mij voorstellen dat het te maken heeft met de wijze waarop front- en backoffice daar op dit moment georganiseerd worden. Ik durf die relatie niet te leggen, omdat ik het niet zeker weet. Ik denk zelf dat het in plaatsen waar enorm geëxtramuraliseerd is en waar de indicatiestelling en de ketenorganisatie goed zijn wel eens effectiever kan zijn. Zij krijgen er dus eigenlijk geld bij. In Oost-Groningen zijn er enorme verschillen tussen gemeenten die bijna tegen elkaar aan liggen. Dan rijst de vraag hoe het kan. Je moet het dus niet zo laten, maar een geleidelijke overgang organiseren.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik begrijp de redenering van de staatssecretaris wel. Zij zegt echter tegelijkertijd dat individuele cliënten er geen nadeel van mogen ondervinden. Dat kan zij alleen maar overeind houden als zij bereid is de overgangsperiode voor de huidige indicaties samen te laten vallen met het geleidelijk toewerken naar het objectieve verdeelmodel. Of het één of twee jaar is, kan ik niet helemaal overzien. Het is in ieder geval langer dan één jaar. Er ligt een breed ondertekend amendement op stuk nr. 64 dat het op twee jaar stelt. Als wij de redenering van de staatssecretaris volgen, zouden wij het eigenlijk moeten koppelen aan het moment van het objectieve verdeelmodel. Is zij dat met mij eens? Anders kan zij haar uitspraak dat cliënten er geen nadeel van mogen ondervinden niet overeind houden.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik denk dat ik dat wel overeind kan houden, want er is een grote differentiatie tussen indicaties. Je hebt indicaties die één jaar duren, indicaties die twee jaar duren en soms zelfs indicaties die vijf jaar duren. Wij willen rekening houden met de cliënten en dan moeten wij kijken hoe wij in de nieuwe situatie, vooral bij nieuwe gevallen, kunnen reageren. U zegt één of twee jaar. Ik kan u verzekeren dat u op basis van de gegevens over indicaties misschien wel vijf jaar zult zeggen. Ik ben niet van plan langer dan strikt noodzakelijk rechtsongelijkheid te laten voortbestaan. Ik denk dat wij dat heel goed kunnen doen als wij de overgang van historische grondslag naar het nieuwe verdeelmodel zorgvuldig vormgeven. Wij zullen daarover met VNG gaan praten. Dat is overigens niet het enige. Daarnaast moeten wij goed kijken hoe wij omgaan met de mensen om wie het gaat, dus met de mensen die met deze wisseling van de wacht geconfronteerd worden. Ook daar zetten wij op in. Ik ga er dus van uit dat wij garanties voor zorgvuldigheid kunnen geven.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik spreek u aan op uw statement en daar wil ik u ook later op kunnen afrekenen. Ik ben het ermee eens dat individuele cliënten geen nadeel mogen ondervinden van het objectieve verdeelmodel. Dat zal bij de mensen met een eenjarige indicatie geen probleem zijn en bij tweejarige indicaties misschien

ook niet als het amendement wordt aangenomen. Uw statement geldt echter ook voor langerlopende indicaties en daar wil ik u graag op aan blijven spreken.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Dat mag u doen.

Mevrouw **Verbeet** (PvdA): Ik heb een voorbeeld genoemd van een mevrouw van 85 die al een aantal jaren een indicatie heeft. Het is best mogelijk dat die indicatie afloopt. Dan is het AWBZ-deel afgelopen. U snapt toch wel dat de gemeente die mevrouw onmogelijk op een andere manier kan gaan bedienen dan daarvoor, want dat is niet houdbaar voor de rechter. Ik denk dat u er begrip voor moet hebben dat gemeenten niet snel, ook al is er ruimhartig geïndiceerd, van de ene situatie in de andere komen. Dat is niet aan de bevolking van zo'n stad uit te leggen.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: U hebt de heer Rouvoet net ook gehoord. Ik heb gezegd dat het zorgvuldig moet gebeuren. Er komt een goed overgangsprotocol voor deze mensen. Ik ga ervan uit dat het moet kunnen lukken, gezien de voorbereidende werkzaamheden die al zijn verricht en zeker gezien de tijd die wij nog krijgen als uw amendement door de Kamer wordt aanvaard.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Elk verdeelmodel dat men kiest, heeft dit type verschijnselen. Het is nog nooit anders geweest. Het kan objectief te rechtvaardigen zijn, maar dan moet men zich wel vergewissen van de herkomst van de afwijkingen naar zowel de ene als de andere kant. Ik heb de voorbeelden van Ridderkerk en Barendrecht genoemd. Ik zeg eerlijk dat ik contact had met een van de wethouders daar. Er zijn ongetwijfeld nog geheel andere voorbeelden, maar ik focus het op deze voorbeelden. Ik vraag u klip en klaar aan te geven waar dat vandaan komt. Dat moeten wij toch weten. Wij kunnen niet zomaar ja zeggen op goed vertrouwen, dat ik overigens wel heb, maar daar gaat het niet om. Ik wil iets meer weten over wat eraan ten grondslag ligt.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: De enige oorzaak die wij hebben kunnen vinden, is gelegen in de zeer verschillende wijzen waarop de RIO's hebben geïndiceerd. Dat is bijna te koppelen aan de aanwezigheid van een bepaalde thuiszorgaanbieder. Als u vraagt om meer bewijs, moet ik de realisatiecijfers over het jaar erna hebben, omdat toen het CIZ geprotocolleerd is gaan indiceren. Ik zei al dat ik die cijfers niet heb. Het is dus mogelijk dat de verschillen op dit moment al anders zijn dan nu blijkt uit de cijfers uit de periode waarin het RIO nog indiceerde.

Nogmaals, ik heb alle begrip voor uw zorg. Dat is ook mijn zorg en de zorg van gemeenten. Het gaat erom toe te groeien naar dat objectieve verdeelmodel om recht te doen aan datgene wat gemeenten daadwerkelijk zouden moeten krijgen om deze mensen te kunnen ondersteunen.

Mevrouw **Van Miltenburg** (VVD): Dan is dit het moment om nog eens te vragen hoe het zit met de juridische status van mensen die een indicatie hebben die nog bijvoorbeeld drie jaar geldig is. Volgens mij blijft die indicatie dan nog drie jaar geldig. Dan is het probleem

toch opgelost? Je kunt toch niet zeggen: nu geldt die indicatie niet meer?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Afgezien van het feit dat het juridisch kan, zou het erg onhandig zijn en geen recht doen aan het streven naar rechtsgelijkheid van mensen om de verschillen tussen al die regimes te laten bestaan. Ook als het gaat om de financiële middelen die de gemeenten krijgen, wordt het dan een buitengewoon ingewikkeld invoeringstraject en een ingewikkelde overheveling van middelen. Ik denk dat het zorgvuldig kan, maar ook dat wij daarbij niet moeten dralen.

De **voorzitter**: Hoeveel tijd hebt u nog nodig, mevrouw de staatssecretaris?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Ik denk dat ik nog een kwartiertje nodig heb.

De **voorzitter**: Dan verzoek ik de leden om verder af te zien van interrupties. Wij moeten op een fatsoenlijke manier rekening houden met de medewerkers. Als luisteraar heb ik toch enige overlap gehoord in de interrupties en de antwoorden.

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Voorzitter. Ik heb net gewezen op de indexering van de middelen en de onafhankelijke derde. De indexering van het volume wordt gekoppeld aan het aantal extramurale 75-plussers. Er wordt dus rekening gehouden met de vergrijzing. Voorts is er een indexeringssystematiek afgesproken en zal een onafhankelijke derde, dat is het SCP, met ondersteuning van het CPB, bezien in hoeverre de ontwikkeling van de uitgaven voor de huishoudelijke verzorging spoort met de daarvoor ter beschikking gestelde budgetten. Zo nodig wordt het budget bijgesteld op basis van de rapportage van die onafhankelijke derde. Ik geloof dat de heer Bakker in een interruptiedebatje vroeg of wij het budget eventueel optrekken. Dat hebben wij dus geregeld.

Wat de doelmitteling versus de integratie-uitkering betreft het volgende. Ik begrijp dat de overgang naar het Gemeentefonds in eerste instantie gevoelens van onzekerheid oproept, maar ik denk dat een doelmitteling in dit geval haar doel voorbijschiet. In de eerste plaats, omdat het een doelmitteling is voor maar een klein deel van de maatschappelijke ondersteuning: de huishoudelijke hulp. Daardoor zou de focus uitsluitend kunnen worden gericht op de uitvoering daarvan, terwijl het juist om integraal beleid gaat. Ik meen dat er voldoende waarborgen zijn ingebouwd dat gemeenten niet alleen voldoende middelen zullen krijgen via het bedrag dat overgaat, de indexering en de toets door de onafhankelijke derde, maar ook voldoende middelen gaan besteden, zeker nu het ernaar uitziet dat het compensatiebeginsel wordt verankerd in de wet. De heer Mosterd gaf zijn beweegredenen aan om deze integratie-uitkering te kunnen zien als een uitkering die doet wat je met een doelmitteling beoogt. Dat is ook zo. Je kunt heel goed zichtbaar maken wat er in omgaat en wat wordt uitgegeven, ook per gemeente. Ik denk dat dit een goede zaak is. Je hebt dan ook geen verticale verantwoordingsplicht en ook blijft de sturing heel mooi horizontaal. Het lijkt mij erg goed om dat principe aan te hangen. Een verticale verantwoordingsrelatie is voor mij ook bijna een brug te ver. Ik moet dan ook aanneming van de

amendementen van mevrouw Kant op de nrs. 51 en 52 ten sterkste ontraden.

Mevrouw Verbeet vroeg of ik bereid ben om het financieringsmodel voor de WMO te heroverwegen. Dat financieringsmodel is echt een afgewogen model, waarmee recht wordt gedaan aan enerzijds die noodzakelijke beleidsvrijheid van gemeenten en waarmee anderzijds onnodige risico's voor gemeenten worden ondervangen.

Zij vroeg mij ook of ik overwogen heb om de WMO te financieren uit premieopbrengsten. De WMO wordt uitgevoerd door de gemeenten. Het is gebruikelijk om gemeentelijke uitgaven te financieren via de begroting. Premiefinanciering wordt enkel gebruikt voor verzekeringen. Dat is hier niet aan de orde en ik heb dat dan ook niet overwogen.

Met de VNG heb ik afspraken gemaakt dat voor de invoeringskosten eenmalig 45 mln. beschikbaar is en dat voor de structurele uitvoeringskosten structureel 60 mln. beschikbaar komt. Dat is onlangs nog opgehoogd. Wij hebben gekeken naar de uitvoeringskosten van het CIZ en geprobeerd die te objectiveren. Ik heb mijn best gedaan om dat zo goed mogelijk te regelen.

Het laatste financieel aspect betreft de eigen bijdragen. Voorstellen daartoe heb ik u al een ruime tijd geleden doen toekomen. Het gaat om mensen die gebruik maken van de extramurale AWBZ en de WMO, een maximum voor mensen die niet meer dan 120% van het zogenaamde relevant sociaal minimum verdienen. Daarover hebben wij al gesproken. Mevrouw Verbeet vroeg of de inning door het CAK simpel kan. Dat kan erg simpel en ook heel erg goed. Wij willen dat ook zo simpel en eenduidig mogelijk maken. Mensen moeten daar geen last van hebben. Dat kan uitstekend geregeld worden en wij hebben daar inmiddels ook afspraken over gemaakt. Onder het begrip "eigen bijdragen" vallen alleen de bijdragen die iemand moet leveren voor individuele voorzieningen die niet algemeen gebruikelijk zijn.

Bijvoorbeeld een kopje koffie in een buurthuis of een bijdrage in de kosten van de bibliotheek tellen niet mee. Daar gaat het ook niet om. Een bibliotheek of buurthuis of bijvoorbeeld een muziekschool zijn immers geen individuele voorzieningen.

Mevrouw Verbeet vroeg of het anticumulatiebeginsel alleen op de WMO van toepassing is of ook op andere bijdragen wordt betrokken. Anticumulatie ziet alleen toe op eigen bijdragen voor individuele WMO-voorzieningen en extramurale AWBZ-zorg. Daar gaat het om. De eigenbijdrageregeling zal in een AMvB worden neergelegd. Daarbij zijn redelijkheid, billijkheid en draagkracht uitgangspunten. In die AMvB die ik u voor de zomer zal voorleggen, zal technisch worden uitgewerkt hoe dat draagkrachtbeginsel dat nu sterk in de wet zal worden verankerd in de uitvoering zal worden toegepast. In dat licht wil ik ook de volgorde van de eigen bijdragen beoordelen. Telt de eigen bijdrage AWBZ nu mee voor de mate van financiële zelfredzaamheid in de WMO of andersom, zoals ook de heer Mosterd vroeg? Ik zal u daarover informeren.

De heer Mosterd pleit ervoor om de WMO preferent te laten zijn bij de eigen bijdragen. In principe is de WMO preferent en dat vind ik ook de meest logische volgorde gezien de inhoudelijke bedoeling van de wet. Ook in de uitvoering is preferentie van de WMO het meest praktisch. Er zijn verschillende vragen over gesteld, ook tijdens interruptiedebatjes. Ik zal het zo regelen dat de

cliënt geen last heeft van het feit dat de bijdragen over twee regelingen moet worden berekend. Dat is overigens nu ook al het geval bij de AWBZ en de WVG, maar ook dat gaan wij beter regelen. Ik zei net al dat wij met het CAK afspraken hebben gemaakt. Ik ga nu de techniek en de automatisering niet uitleggen, maar ik heb er alle vertrouwen in dat het kan. De bureaucratische last moet beperkt blijven, zowel voor de burger als voor de gemeente. Geen paarse krokodillen!

Mevrouw Kant loopt met een aantal amendementen vooruit op deze nadere vormgeving. Met het amendement op stuk nummer 17 wil zij regelen dat de geïnde eigen bijdragen altijd worden besteed aan zaken die met de WMO verband houden, maar zo werkt de systematiek van het Gemeentefonds niet. Daarom ontraad ik de aanneming van dit amendement.

Met het amendement op stuk nummer 38 wil mevrouw Kant zeker stellen dat er een algemene maatregel van bestuur over de eigen bijdrage wordt geformuleerd voor een zalbepaling en dat daarin een inkomensafhankelijk maximum wordt opgenomen. Ik vind dit amendement overbodig, want de wet voorziet in een kanbepaling. Ik heb al gezegd dat ik een dergelijke algemene maatregel van bestuur zal uitbrengen.

Met het amendement op stuk nummer 39 wil mevrouw Kant hetzelfde, maar zij vraagt in dit kader om een algemene maatregel van bestuur voor de financiële tegemoetkoming. Mijn oordeel is hetzelfde: overbodig. Mevrouw Verbeet heeft gevraagd wat ik vind van het voorstel van de VNG om de eigen bijdrage niet eerst te korten op de budgetten voor de gemeenten. Ik heb dit voorstel niet gevolgd, omdat ik de gemeenten verantwoordelijk wil maken voor het integrale WMO-beleid, inclusief de eigen bijdrage.

Een kritische succesfactor bij iedere verandering is de zorgvuldigheid waarmee de lopende rechten worden behandeld. De WVG-voorzieningen en de huishoudelijke verzorging uit de AWBZ vallen met de inwerkingtreding van de WMO onder de reikwijdte van de WMO. Er kan dan geen beroep meer worden gedaan op de WVG en de AWBZ: Dit staat ook zo in de wet. Ik acht het van groot belang dat de overgang goed geregeld is. Daarom zijn de overgangsartikelen 37 en 38 in de wet opgenomen. Hierin wordt één jaar overgangsrecht geregeld voor mensen die rechten op grond van de WVG genieten of een indicatiebesluit hebben op grond van de AWBZ. Dit geldt ook voor mensen die een aanvraag voor een WVG-voorziening of een AWBZ-indicatiebesluit hebben gedaan. Het overgangsrecht houdt in dat zij nog een jaar hun oude rechten en plichten behouden, maar niet langer op grond van de WVG of de AWBZ. De WMO neemt die rechten en plichten over.

Ik heb al gezegd dat ik voor een periode van een jaar heb gekozen, omdat de periode van rechtsongelijkheid zo kort mogelijk moet zijn. Mensen moeten weten waar zij aan toe zijn. Als het zorgvuldig kan, moeten wij het ook zo doen. Ik ben ervan overtuigd dat het heel goed kan. De inzet is erop gericht dat iedereen zo goed mogelijk samenwerkt. Er worden overgangsprotocollen opgesteld. VNG, ZN en Z-org zijn hier nadrukkelijk bij betrokken. Onze inzet is erop gericht om het voor de cliënt zo goed mogelijk af te stemmen. Er wordt dus gekozen voor afstemming vanuit het perspectief van de cliënt, natuurlijk extra ondersteund door de keuzemogelijkheid van een pgb.

Mevrouw Kant wil met het amendement op stuk nummer 64 de overgangstermijn van één jaar verlengen tot twee jaar. De heer Mosterd en mevrouw Verbeet hebben dit amendement mede ondertekend. Ik heb bewust voor een jaar gekozen. Die periode is lang genoeg voor de gemeenten om de individuele voorzieningen goed in een verordening te regelen. Als het amendement van mevrouw Verbeet wordt aangenomen dat de wet per 1 januari wordt ingevoerd, is er extra voorbereidingstijd gewonnen.

Ik ga ervan uit dat na de invoering van de WMO veel beter vanuit de cliënt geredeneerde, op maat gesneden hulp kan worden geboden. Ik verwijs dan ook naar het compensatieartikel.

Al met al biedt een langere termijn meer nadelen dan voordelen.

Het amendement op stuk nr. 37 vind ik onuitvoerbaar. Het wil de overgang van de huishoudelijke verzorging afhankelijk maken van het moment waarop gemeenten hun plan voor de maatschappelijke ondersteuning gereed hebben. Daarmee zou de overgang per gemeente kunnen verschillen, met alle gevolgen van dien voor de rechtsgelijkheid. Ook voor de uitvoeringsorganen en de financiële beheersbaarheid is het amendement onuitvoerbaar. Met chaos is niemand gediend. Het overgangsrecht regelt enerzijds de overgang voor de burgers goed, anderzijds geeft het gemeenten de mogelijkheid om aan de WMO zo snel mogelijk invulling te geven. Nogmaals, als het 1 januari 2007 wordt, dan zou het helemaal mogelijk moeten zijn.

Nu de implementatie. De behandeling van het wetsvoorstel moet natuurlijk worden afgerond. De Eerste Kamer moet zich er ook nog over buigen. Toch kan ik hier niet om het implementatietraject heen. Samen met de VNG wil ik ervoor zorgen dat gemeenten een vliegende start kunnen maken. Daarvoor zijn pilots ontwikkeld. Het is mij alles aan gelegen om die vliegende start goed vorm te geven.

Voor verdere uitbreiding van de WMO in die zin dat deze taken uit de AWBZ zal moeten uitvoeren, is inderdaad altijd een wetswijziging noodzakelijk. Vanuit mijn systeemverantwoordelijkheid voor de WMO ben ik bereid om blijvend te investeren in beleidsontwikkeling, overigens een taak waaraan ook de VNG een bijdrage zal moeten leveren. Verder ben ik ten behoeve van de inhoudelijke innovatie bezig met de vorming van een Kenniscentrum maatschappelijke inzet. Het kenniscentrum moet kennis die in het land wordt ontwikkeld, valideren, verspreiden en ervoor zorgen dat deze door gemeenten wordt gebruikt. Dit in antwoord op mevrouw Verbeet.

Mevrouw Van Miltenburg vraagt zich af of de innovatieve kracht van gemeenten voldoende zal zijn om oplossingen voor toekomstige personeelstekorten te vinden. Ik heb daarover geen twijfel, temeer omdat iedereen de urgentie kent.

In reactie op de vraag van mevrouw Verbeet of in de pilots aandacht wordt besteed aan het prestatieveld sociale samenhang kan ik aangeven dat vijf van de zesentwintig pilots zich richten op dit prestatieveld: de gemeenten Helden, Waalwijk, de regio's Zuidwest-Friesland en Eemland.

De heer Rouvoet vroeg waarom er geen contact is geweest met partijen uit de civil society. Na de Contourenbrief zijn klankbordgroepen ingesteld om te spreken over de invoering van de WMO, bestaande uit

cliënten en een van de brancheorganisaties. Daarbij komt dat op nagenoeg alle vragen van het veld is ingegaan.

Wij waren meermalen per week in het land te vinden. Hij gaf mij ook de beperkingen. Ik heb ervoor gekozen om niet al te zeer met iedereen te praten, maar hij kan ervan op aan dat ik volledig los zal gaan als dit wetsvoorstel door de Kamer is.

Mevrouw Verbeet vroeg mij om een sporttas te ontwikkelen, om te laten zien wat het lokale sportbeleid kan bijdragen. Ik vind dat een heel aardige suggestie. Bij de bestaande gereedheidskist kan best een sporttas. Er zijn vele goede voorbeelden van wat sport kan bijdragen aan een sterke en sociale gemeenschap. Het zou jammer zijn als de gemeenten die goede voorbeelden niet kunnen benutten voor dit beleid. Ik zal bewerkstelligen dat deze voorbeelden geïnventariseerd en gepubliceerd worden.

Nu de opleidingen. Er is onlangs een nieuwe beroepenstructuur voor zorg en welzijn gereedgekomen. Volgende week neem ik die officieel in ontvangst. De beroepenstructuur is in nauwe samenwerking met werkgevers- en werknemersorganisaties en het onderwijsveld door NIZW ontwikkeld. Zij is gericht op een optimale aansluiting van beroepen en opleidingen op de maatschappelijke vraag in de nabije toekomst en dus goed toegesneden op de WMO. Ik heb subsidie beschikbaar gesteld om deze door middel van een digitale competentiebank breed toegankelijk te maken voor werkgevers en scholen. Ook kan de gedigitaliseerde beroepenstructuur efficiënt actueel worden gehouden. Het is een uitstekend instrument om het welslagen van de WMO te bevorderen. Wij kijken ook naar de efficiënte doelmatige werkwijzen in het jeugdbeleid. Binnenkort komt er een succesvolle conferentie. Welzijn maakt enorm veel los!

Mevrouw Van Miltenburg stelde vragen over de verstreking van woningaanpassingen. Gemeenten mogen aan burgers vragen om naar een andere woning te verhuizen. Wat is een aanvaardbare wachttijd voor een woning? Ik kan die termijn helaas niet vaststellen. Dat is inherent aan de complexiteit van dit soort vragen, maar bij het toepassen van het zogeheten primaat van het verhuizen, moet de gemeente wel onderzoeken of het geen problemen met zich brengt, bijvoorbeeld voor de mantelzorg of de sociale contacten. Ook het amendement van mevrouw Van Miltenburg werkt hierop dus door. Zodra hierover wat meer te zeggen is, zal ik de Kamer informeren. Daarbij zal ik in de vorm van een inventarisatie ingaan op de relatie tussen haar amendement en het compensatiebeginsel. Zonodig kunnen wij hierop natuurlijk in tweede termijn terugkomen.

De regie van de gemeenten in relatie tot de woningcorporaties. Mijn collega Dekker van het ministerie van VROM heeft recentelijk namens het kabinet een beleidsvisie gepresenteerd over de toekomst van de woningcorporaties. Voor dit onderwerp, "sociaalfysiek" genoemd, is het heel belangrijk dat gemeenten en corporaties zullen gaan overleggen over de concrete investeringen van de corporaties. Als dit overleg vastloopt, kan onafhankelijke bemiddeling worden ingeschakeld. Als ook dat niet helpt, zal het ministerie van VROM vaststellen wat een redelijke bijdrage van de corporaties aan de gemeentelijke plannen is. Blijft de corporatie onwillig, dan volgen er sancties, een aanwijzing en desnoods het aanstellen van een bewindvoerder. Hierdoor is een systeem in het leven geroepen dat minder vrijblijvend is en gemeenten meer

zekerheid biedt dat gewenste resultaten ook daadwerkelijk geboekt zullen worden. Ik voer hierover regelmatig overleg met mijn collega Dekker.

Mevrouw Kraneveldt vroeg naar de gevolgen van de WMO voor Nederlanders in het buitenland en of ik haar hiervan een overzicht kan geven. De WMO regelt de maatschappelijke ondersteuning in gemeenten in Nederland. Alleen de overheveling van de huishoudelijke verzorging uit de AWBZ kan voor AWBZ-verzekerden in het buitenland gevolgen hebben, want voor die verzekerden is er geen gemeente die gedurende de overgangperiode de oude rechten kan regelen. Voor de AWBZ-verzeerde in het buitenland geldt dat zij nog een jaar lang hun oude rechten behouden als zij op het moment van inwerkingtreding van de WMO een AWBZ-indicatiebesluit voor huishoudelijke verzorging hebben. Het gaat hierbij overigens om een heel beperkte groep.

Voorzitter. Met het oog op de amendementen waarover ik positief ben, kan ik niet anders concluderen dan dat wij binnen de contouren van de decentrale sturingsfilosofie een wet kunnen maken die daadwerkelijk de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie bevordert. Bovendien wordt in deze wet de juiste balans gevonden tussen verantwoordelijkheid en solidariteit. Als er nog twijfel mocht zijn over de rol van de Kamer als medewetgever, zoals bij vorige gelegenheden het geval was, dan is die vandaag wel weggenomen. Na het plenaire debat deze week kunnen wij hopelijk met het wetsvoorstel de volgende fase in. Het ziet ernaar uit dat de wet op 1 januari 2007 in werking treedt en ik druk alle partijen op het hart om die extra tijd te benutten om de invoering nog zorgvuldiger en met nog meer dynamiek te laten plaatsvinden dan al gepland was. Ik weet dat er gemeenten zijn die ervan balen dat de invoering wordt uitgesteld omdat zij daarmee gelijk aan de gang willen. Ik kan daar goed in meevoelen gelet op de inzet die door iedereen is gepleegd.

Ik zal mij met de VNG ervoor inspannen dat ook in het implementatietraject de laatste puntjes op de i worden gezet. Vooral de cliëntparticipatie zal daarin voor mij een aandachtspunt zijn. Ook als de wet in werking is getreden, zijn regering, VNG en alle organisaties die de afgelopen twee jaar bij de ontwikkeling van het wetsvoorstel zijn betrokken – van manifestpartijen tot kerkelijke organisaties – ervoor verantwoordelijk dat de wet goed landt in de samenleving. Nog een keer dan: the proof of the pudding is in the eating. Een goed recept is daarbij een voorwaarde.

De **voorzitter**: Ik stel nog een procedurele vraag aan de staatssecretaris. Is het mogelijk om de reacties op de amendementen kort op papier te krijgen?

Staatssecretaris **Ross-van Dorp**: Jazeker. Ik zal de Kamer bovendien informeren over hetgeen zij nog tegemoet kan zien. Wij hebben onder meer gesproken over de eigenbijdrageregeling en ik zal een lijst van overige bij deze wet te verwachten regelingen toesturen.

De **voorzitter**: Uw ambtenaren hadden al gemeld dat zij deze week niet thuis zouden eten en dat klopt ook.

Sluiting 23.25 uur.